

วัยคดีต่อผู้สูงอายในครอบครัว: การวิจัยผสมวิธี

AGEISM TOWARDS OLDER ADULTS IN FAMILIES: A MIXED METHODS RESEARCH

หนึ่งฝัน พุทธธรรมวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การวิจัยผานวิธี

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

AGEISM TOWARDS OLDER ADULTS IN FAMILIES: A MIXED METHODS RESEARCH

NUNGFAN PUTTUMMAVONG

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY

(Applied Behavioral Sc. Research)

BEHAVIORAL SCIENCE RESEARCH INSTITUTE, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
วยากติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การวิจัยผลสานวิธิ
ของ
หนึ่งฝัน พุทธธรรมวงศ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์จัตตราชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาศุภกร จันประเสริฐ)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิริทธิ์ กิตติพิชัย)
..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ภัทราวินวัฒน์)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)
 กรรมการ
	(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี อินทรประเสริฐ)

ชื่อเรื่อง	วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การวิจัยแบบแผนวิธี
ผู้วิจัย	หนึ่งฝัน พุทธิธรรมวงศ์
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุาศุภกร จันประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา ภัทราวินวัฒน์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ทำความเข้าใจลักษณะการแสดงออกทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่เป็นวยาคติ รวมถึงสาเหตุและผลกระทบของวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ 2.) ทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยใช้วิธีการวิจัยแบบแผนวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ เริ่มด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มคนหนุ่มสาวที่มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดาหรือมารดาสูงอายุ และพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการให้รหัสและจัดประเด็นรหัส จากนั้นนำผลที่ได้ไปพัฒนาเป็นตัวแปรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างคนหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่หรือมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ และพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล จำนวน 344 คน วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสถิติลิซเรล ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าคนหนุ่มสาวมีการแสดงออกแบบวยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ประกอบด้วย วยาคติทางความรู้สึก วยาคติทางความคิด และวยาคติทางพฤติกรรม นอกจากนี้ พบว่าวยาคติต่อบิดามารดามีสาเหตุหลักมาจากมุมมองของตัวหนุ่มสาวและสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลบิดามารดา ทำดีที่สุดแล้ว วยาคติจากคนหนุ่มสาวมีผลกระทบต่อบิดามารดา คือ บิดามารดา รู้สึกกังวลใจต่อความห่วงใยจากคนหนุ่มสาว อย่างไรก็ดี บิดามารดาที่ได้รับผลในเชิงบวกด้วยคือมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจที่ดี ในการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติ หลังจากการปรับแก้โมเดลพบว่าโมเดลสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = 94.908$, $df = 42$, $p = 0.000$, $X^2/df = 2.260$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.050$, $GFI = 0.956$, $AGFI = 0.918$, $NFI = 0.953$, $CFI = 0.973$, $PNFI = 0.607$) และพบว่าความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงลบ และค่านิยมทางสังคมร่วมกันอธิบายวยาคติเชิงบวกได้ร้อยละ 77 ($R^2 = .77$) ในขณะที่การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบร่วมกันอธิบายวยาคติเชิงลบได้ร้อยละ 82 ($R^2 = .82$) สุดท้าย วยาคติเชิงบวก และการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการปฏิสัมพันธ์เชิงลบร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุได้ร้อยละ 58 ($R^2 = .58$) ในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าลูกหลานที่มีการรับรู้ในความสูงวัยของญาติผู้ใหญ่ก็จะมีวยาคติเชิงบวกต่อท่านและจะยิ่งสนับสนุนดูแลท่าน ซึ่งการดูแลจากลูกหลานก็ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

คำสำคัญ : วยาคติเชิงบวก, วยาคติเชิงลบ, วยาคติ, ครอบครัว, ผู้สูงอายุ

Title	AGEISM TOWARDS OLDER ADULTS IN FAMILIES: A MIXED METHODS RESEARCH
Author	NUNGFAN PUTTUMMAVONG
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Thasuk Junprasert
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Kanchana Patrawiwat

There are two purposes in this study. The first part aims to understand ageism from young adults towards older parents, especially in terms of different types of ageism, affective, cognitive, and behavioral types, its causes, and effects on older parents. The second part aimed to examine a causal relationship model of ageism towards older family members. This study consisted of two phases and used an exploratory sequential mixed-methods design. Firstly, in the qualitative study, eight young adults who live with or have interactions with their older parents in Bangkok were selected for an in-depth interview. The data were then coded and grouped into categories. Based on the qualitative findings, and the variables in the next phase of the study were developed. Secondly, in the quantitative study, online surveys were administered to 344 young adults who live with or have interactions with older family members in the Bangkok metropolitan area. The data were analyzed with the structural equation modeling technique using the Lisrel statistical program. The qualitative findings revealed three types of ageism towards older parents; affective, cognitive, and behavioral ageism, which can be either positive or negative ageism. The causes of ageism comprised two parts, internal aspects, which are the realization about death and understanding towards older parents, and external aspects, which are the duty of the children and filial piety towards the parents. The effects of ageism revealed mainly positive effects on both the physiological and psychological well-being of older parents. Nonetheless, ageism caused concern among older parents regarding the worries of young adult children towards them. The structural relationship analysis after the model modification indicated model fit ($\chi^2 = 94.908$, $df = 42$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 2.260$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.050$, $GFI = 0.956$, $AGFI = 0.918$, $NFI = 0.953$, $CFI = 0.973$, $PNFI = 0.607$). Moreover, it showed that 77 percent of variance ($R^2 = .77$) of positive ageism can be explained with aging anxiety, perceptions of aging, negative contact with older family members, and social values. Moreover, 82% of variance ($R^2 = .82$) of negative ageism can be explained by perception towards aging and negative contact with older family members. Finally, 58% of variance ($R^2 = .58$) of caring behavior towards older family members can be explained with positive ageism as well as positive and negative contact with older family members. These findings suggested that young adults who have a better perception of the aging of their older family members had more positive ageism, thus caring for their older family members better. This consequently benefited the physiological and psychological well-being of older family members.

Keyword : Positive Ageism, Negative Ageism, Ageism, Family, Elderly

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ. ดร. สุวิมล จันทระเสวีรัฐ ตลอดระยะเวลา 4 ปี นับตั้งแต่วันแรกที่เป็นนิสิตปริญญาเอก อาจารย์ไม่เพียงแต่มอบคำสอนและความรู้ อาจารย์ยังให้ความเมตตาแก่นิสิตคนนี้เสมอ อาจารย์เปรียบเหมือนแสงสว่างในวันที่หนทางมืดมิด ทั้งหนทางในชีวิตการเรียนและชีวิตส่วนตัวในฐานะนิสิต และขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ. ดร. กาญจนา ภัทราวิวัฒน์ สำหรับคำชี้แนะในการทำวิจัย สำหรับกำลังใจและคำชื่นชมที่อาจารย์มีให้แก่นิสิตเสมอมา อาจารย์เปรียบเหมือนเมฆฝนที่เย็นสบายในวันที่ใจแห้งแล้ง งานวิจัยชิ้นนี้จะไม่ถึงทางสำเร็จล่วงไปได้หากไม่มีอาจารย์สุวิมลและอาจารย์กาญจนา

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ รศ. ดร. ดุษฎี อินทรประเสริฐ และ ผศ. ดร. นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล อาจารย์ทั้งสองท่านกรุณาให้คำชี้แนะที่สำคัญแก่งานวิจัยชิ้นนี้ ทั้งในช่วงของการพัฒนาประเด็นการวิจัยและช่วงการทำงานวิจัย นิสิตรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างมากที่อาจารย์สละเวลาให้นิสิตเสมอมา และขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. วิโรจน์ กิตติพิชัย ที่อาจารย์กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบปากเปล่าและมอบคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ให้แก่งานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ Dr. Maryanne L. Fisher บุคคลสำคัญผู้เป็นแรงบันดาลใจให้นิสิตมีความมุ่งมั่นในการเรียนปริญญาเอก เพื่อทำหน้าที่สอนในฐานะอาจารย์

ขอขอบคุณพี่ร่วมรุ่นทั้ง 9 คนสำหรับประสบการณ์ในห้องเรียนที่น่าจดจำ ขอขอบคุณ คุณนลินี พานสายตา และคุณภาณุพงศ์ แก้วดวง ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นกำลังใจให้แก่นิสิตเสมอมา น้องรู้สึกดีใจและรู้สึกโชคดีที่พวกเขาได้มาเจอกัน

ขอขอบพระคุณมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สำหรับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ประจำปี 2562

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณบุคคลสำคัญของชีวิตทั้งสามท่าน ป้า แม่ และคุณจิ้น เจนจิรัฐติกาล ทั้งสามท่านคือบ้านของใจ ขอขอบคุณป้ากับแม่ที่สนับสนุนให้ลูกได้เดินตามฝันที่มุ่งหวัง และขอบคุณคุณจิ้นที่เป็นแรงใจและอยู่ข้างกันเสมอแม้ในยามท้อแท้หรือยามยินดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยใจที่ซาบซึ้ง

หนึ่งฝัน พุทธิธรรมวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
1. แนวคิดวาทคดี.....	14
1.1 ความหมายของวาทคดี.....	14
1.2 องค์ประกอบและการวัด	17
1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดี	21
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวาทคดี.....	27
2.1 ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory)	28
2.2 ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)	32
2.3 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory)	36

2.4 ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory)	38
2.5 โมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model).....	41
2.6 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization).....	45
3. การวิจัยผสมวิธี (Mixed methods research).....	49
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย	54
4.1 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1	55
4.2 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 2	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสาเหตุของวาทคดี.....	57
นิยามเชิงปฏิบัติการ	61
สมมติฐานในการวิจัยระยะที่ 2.....	65
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
แบบแผนการวิจัย.....	68
การวิจัยระยะที่ 1	70
พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	75
การวิจัยระยะที่ 2	76
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	94
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	96

จริยธรรมในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	98
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	100
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวยากติต่อบิดามารดาสูงอายุใน ครอบครัว.....	101
1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	102
2. ลักษณะของวยากติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	103
3. สาเหตุของวยากติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว.....	117
4. ผลกระทบของวยากติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	127
5. การเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 สู่การออกแบบการวิจัยระยะที่ 2	136
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยากติต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัว.....	142
1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	144
2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร	145
3. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยากติต่อผู้สูงอายุใน ครอบครัว	148
บทที่ 5 การสรุปและอภิปรายผล.....	158
การสรุปผลการวิจัย	158
การสรุปผลการวิจัยระยะที่ 1	158
การสรุปผลการวิจัยระยะที่ 2	159
การอภิปรายผลการวิจัย	161
การอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1	161
การอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2	166
การอภิปรายการเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2	174
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	182

บรรณานุกรม	187
ภาคผนวก.....	197
ประวัติผู้เขียน.....	243

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การสังเคราะห์แบบวัตต์ตัวแปรภาคตัด จำแนกตามองค์ประกอบหลักของเจตคติ	18
ตาราง 2 การพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสวนวิธี	51
ตาราง 3 ขั้นตอนและระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	69
ตาราง 4 ตัวอย่างแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก	73
ตาราง 5 ตัวอย่างข้อคำถามแบบวัตต์ในการวิจัยระยะที่ 2	80
ตาราง 6 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก	102
ตาราง 7 สรุปความเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 สู่การออกแบบการวิจัยระยะที่ 2	137
ตาราง 8 สัญลักษณ์แทนค่าสถิติ	142
ตาราง 9 อักษรย่อแทนตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต	143
ตาราง 10 ความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 344$).....	144
ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร	146
ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	147
ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล	149
ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวาทคดีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	154
ตาราง 15 แนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูล	201
ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัตต์วาทคดีเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	221
ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัตต์วาทคดีเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	222
ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัตต์พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	223

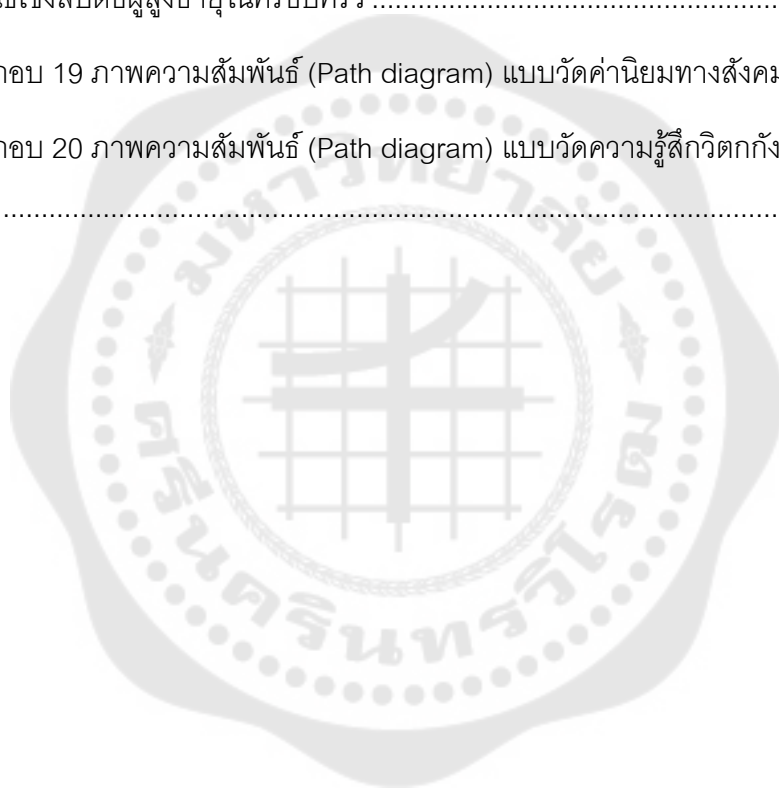
ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัด ความรู้สึกริक्तกังวลต่อการสูงวัย	224
ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการรับรู้ ต่อความเป็นผู้สูงวัย.....	226
ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการ ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	227
ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการ ปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	227
ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดค่านิยม ทางสังคม	228
ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์ค่า CITC และค่า Cronbach's alpha.....	229
ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่า AVE ของตัวชี้วัด และค่า CR ของแบบวัด	232

สารบัญรูปร่างภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 การเหมารวม 4 รูปแบบในโมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) (Fiske et al., 2002).....	43
ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยยุคติดต่อบิดามารดาสูงอายุ.....	55
ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1	56
ภาพประกอบ 4 โมเดลสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติ ต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	67
ภาพประกอบ 5 การประยุกต์ใช้แบบแผนการวิจัยผลงานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Creswell & Plano Clark, 2018) และการเชื่อมโยงข้อค้นพบในการวิจัย	68
ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างแบบสอบถามออนไลน์	95
ภาพประกอบ 7 ลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	117
ภาพประกอบ 8 สาเหตุของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว.....	126
ภาพประกอบ 9 ผลกระทบของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	134
ภาพประกอบ 10 ความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะ สาเหตุ และผลของวยาคติต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัว	135
ภาพประกอบ 11 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของ วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ก่อนปรับโมเดล.....	150
ภาพประกอบ 12 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของ วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หลังปรับโมเดล	151
ภาพประกอบ 13 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างผลการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2.....	175
ภาพประกอบ 14 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	235

ภาพประกอบ 15 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดพยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	235
ภาพประกอบ 16 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	236
ภาพประกอบ 17 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ 236	236
ภาพประกอบ 18 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและ การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	237
ภาพประกอบ 19 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดค่านิยมทางสังคม	237
ภาพประกอบ 20 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดความรู้สึกรังเกียจต่อการสูงวัย	238

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายในปีพุทธศักราช 2574 ประเทศไทยจะกลายเป็น 'สังคมสูงอายุระดับสุดยอด' (Super Aged Society) คือจะมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559) ซึ่งในขณะที่ประชากรสูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรวัยแรงงานกลับมีจำนวนลดลง (คาสปาร์ ฟิค, วาสนา อิมเอม, & รัตนาภรณ์ ตั้งธนเศรษฐ์, 2558) รัฐบาลไทยมีความตระหนักดีถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรนี้ ดังจะเห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่กล่าวว่าประเทศจะเผชิญหน้ากับความท้าทายในการสร้างความมั่นคงทางสังคม ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากร เพื่อตอบรับกับความท้าทายนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) จึงเสนอให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยสนับสนุนให้คนไทยสร้างความอยู่ดีมีสุขในครอบครัวและเน้นให้เกื้อกูลดูแลผู้สูงอายุเป็นสำคัญ นอกจากนี้ โครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปยังส่งผลให้คนไทยวัยหนุ่มสาวกำลังเผชิญหน้ากับการอยู่ร่วมกับสมาชิกครอบครัวผู้สูงอายุ ผู้ซึ่งในอนาคตจะมีอายุยืนยาวยิ่งกว่าสมาชิกสูงวัยเจเนอเรชันอื่นที่ผ่านมา เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และยา ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาบริบทสังคมไทย จะพบว่ามี การถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมการกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะผู้มีพระคุณที่เป็นคนในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจวาทคติในความสัมพันธ์คนหนุ่มสาวกับผู้สูงอายุในครอบครัว

ภายใต้ความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยระหว่างคนหนุ่มสาวกับผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการให้คุณค่าและการเคารพผู้อาวุโสกว่ามีความเข้มข้นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่คนวัยหนุ่มสาวปฏิบัติต่อผู้สูงวัยกว่า เช่น การพูดคุยกับผู้สูงวัยด้วยหางเสียง การโค้งหลังลงเมื่อเดินผ่านผู้สูงวัย นอกจากธรรมเนียมที่แสดงถึงการให้เกียรติผู้สูงวัย ย่อมเป็นธรรมดาที่แนวคิดในลักษณะตรงกันข้ามจะปรากฏให้เห็นเช่นกัน เช่น ภาพสัญลักษณ์ผู้สูงอายุในที่สาธารณะที่แสดงภาพคนหลังค่อมถือไม้เท้า ภาพสัญลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความคิดเหมารวมว่าผู้สูงอายุทุกคนคือผู้ที่มีหลังค่อมและจำเป็นต้องใช้ไม้เท้าในการพยุงตัว ความคิดเหมารวมต่อผู้สูงอายุในลักษณะนี้มีชื่อเรียกในภาษาไทยว่า วายาคติ (Ageism) (ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุทธิดา ชนวนัน, & กาญจนา เทียนฉาย, 2555) ซึ่งหมายถึง อคติ (Prejudice) การเหมารวม (Stereotype) และการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยก (Discrimination) ที่บุคคลมีต่อผู้อื่นด้วยเหตุแห่งวัย โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผู้สูงอายุ (Butler, 1995; Palmore, 1999) จากคำนิยามนั้นจะเห็นได้ว่า การแสดงออกแบบวาทคติสามารถเกิดขึ้นได้ในเชิงความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติ นอกจากนี้ การแสดงออกที่เป็นวาทคติยังสามารถเกิดขึ้นได้ในลักษณะเชิงลบและลักษณะเชิงบวก หรือที่นักวิชาการให้ชื่อว่า วาทคติเชิงลบ (Negative ageism) และวาทคติเชิงบวก (Positive ageism) ซึ่งวาทคติเชิงลบหมายถึง วาทคติที่ขัดผลประโยชน์ของผู้สูงอายุ ในขณะที่วาทคติเชิงบวกหมายถึง วาทคติที่เอื้อประโยชน์ของผู้สูงอายุ (Palmore, 1999) กล่าวโดยสรุป วาทคติในการศึกษาคำนี้ มีฐานคิดว่าเป็นวาทคติที่พบได้ในชีวิตประจำวันทั่วไป มิใช่วาทคติที่ส่งผลเสียร้ายแรงต่อเป้าของวาทคติคือผู้สูงอายุ เช่นการทารุณกรรมผู้สูงอายุ

งานวิจัยในอดีตจำนวนมากได้แสดงให้เห็นถึงหลักฐานของปรากฏการณ์วาทคติต่อผู้สูงอายุในสังคมต่างๆทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นสังคมในประเทศฝั่งตะวันตก (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu, 2002) และสังคมในประเทศฝั่งตะวันออก (Ng, 2002) โดยงานวิจัยพบว่าหนึ่งในสาเหตุที่ส่งผลให้คนในสังคมมีอคติต่อผู้สูงอายุนั้นมาจากความแตกต่างในตัวตนของตนเอง ตัวอย่างเช่น ความรู้สึกวิตกกังวลที่บุคคลมีต่อความแก่ชราของตน (Ageing anxiety) ความรู้สึกวิตกกังวลที่บุคคลมีต่อการตายของตน (Death anxiety) และความรู้ความเข้าใจที่บุคคลมีเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการมีอายุที่มากขึ้น นอกจากนี้สาเหตุปัจจัยในตัวบุคคลแล้ว ยังมีสาเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลด้วย ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุ สาเหตุปัจจัยเหล่านี้ถูกพบว่ามีอิทธิพลต่อวาทคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ โดยความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรปัจจัยเหล่านี้กับวาทคติถูกอธิบายด้วยทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) (Martens, Goldenberg, & Greenberg, 2005) และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954)

ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Martens et al., 2005) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างวาทคติกับความวิตกกังวลต่อการสูงวัยและการตายไว้ว่า การที่มนุษย์ทุกคนสามารถตระหนักได้ถึงความเที่ยงแท้แน่นอนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของจุดจบของชีวิตตน คนทุกคนจึงหวาดกลัวต่อการมาถึงของวันสุดท้ายของชีวิต และจึงต้องหาวิธีการรับมือกับความหวาดกลัวนั้น โดยทฤษฎีกล่าวไว้ว่าผู้สูงอายรรวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ เปรียบเสมือนเครื่องเตือนใจให้คนเรานึกถึงเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความตาย ประกอบด้วย (1) เรื่องความตาย (Mortality) คือ ความจริงที่ว่าความตายเป็นสิ่งที่แน่นอน (2) เรื่องลักษณะทางกายภาพของสิ่งมีชีวิต (Animality) คือ การที่เราต้องพบเจอกับความเสื่อมถอยทางกาย ความอ่อนแอเมื่อเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บ และท้ายที่สุด การพ่ายแพ้ให้แก่ความตาย และ (3) เรื่องการหมดความสำคัญลง (Insignificance) คือ การที่ความ

ทักษะสามารถ รวมถึงลักษณะต่างๆที่แสดงถึงตัวตนของเราจะค่อยๆหายและเสื่อมคลายไป กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุจะทำให้บุคคลรู้สึกวิตกกังวลต่อความแก่ชราและการตายของตนในอนาคต และวิธีการที่บุคคลใช้รับมือกับความวิตกกังวลดังกล่าวนั้นก็คือ บุคคลจะหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุและเหมาวมกลุ่มผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการเป็นปกติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลมีวาทคติต่อผู้สูงวัยเพื่อรับมือกับความวิตกกังวลต่อการแก่ชราและการตายของตน

ถึงแม้ทฤษฎีการบริหารความวิตกกังวลจะกล่าวว่าการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุจะส่งผลให้บุคคลยังมีวาทคติต่อผู้สูงอายุ ในทางตรงกันข้าม ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Allport, 1954) อธิบายว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างช่วงวัยที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ดี คือ ตรงตามเงื่อนไขที่แสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ที่ดีตามที่ทฤษฎีกำหนด ก็จะทำให้ต่างฝ่ายต่างมีอคติต่อกันลดลง ตัวอย่างของการปฏิสัมพันธ์ที่ดี เช่น ผู้ปฏิสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายต้องมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน ผู้ปฏิสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายต้องมีการร่วมมือกัน เป็นต้น โดยสรุปแล้ว การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนวัยหนุ่มสาวกับคนสูงวัย หากเป็นไปตามเงื่อนไขการปฏิสัมพันธ์ที่ดี จะส่งผลให้คนวัยหนุ่มสาวมีอคติต่อผู้สูงวัยลดน้อยลง

ผลจากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวาทคติต่อผู้สูงอายุ บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ได้กล่าวไปในข้างต้น พบว่าสามารถจัดกลุ่มตามการแสดงออกแบบวาทคติที่เป็นวาทคติเชิงบวกและวาทคติเชิงลบ กล่าวคือ สำหรับวาทคติเชิงบวก งานวิจัยที่ศึกษาเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย (Chonody, 2016) และกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาอาจารย์ และบุคลากรในมหาวิทยาลัยประเทศออสเตรเลีย (Chonody, Webb, Ranzijn, & Bryan, 2014) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รู้สึกกังวลต่อการสูงวัยและการตายของตนเองมากกว่า และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุน้อยกว่า จะมีการแสดงออกแบบวาทคติเชิงบวก ที่เป็นการเอื้อประโยชน์ผู้สูงอายุมากกว่า

สำหรับการศึกษาวาทคติเชิงลบ งานวิจัยที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา (Anderson & Wiscott, 2003; Boswell, 2012) กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในแคนาดา (Allan, Johnson, & Emerson, 2014) กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในอังกฤษ (Drury, Abrams, Swift, Lamont, & Gerocova, 2017) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในประเทศเบลเยียม (Flamion, Missotten, Marquet, & Adam, 2019) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกกังวลต่อการสูงวัยและการตายของตนเองมากกว่า และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุน้อยกว่า จะยังมีวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุ

โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงหลักฐานการมีอยู่ของวัยาคติในบริบทสังคมต่างประเทศ ที่คนในสังคมมีต่อผู้สูงอายุ เป็นวัยาคติที่ครอบคลุมการแสดงออกในเชิงบวกและการแสดงออกในเชิงลบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัยาคติกับตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่พบจากทฤษฎีการบริหารความรู้สึกรวดคิ้ว และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวัยาคติต่อผู้สูงอายุในบริบทสังคมไทย ไม่พบงานวิจัยที่นำทฤษฎีการบริหารความรู้สึกรวดคิ้ว หรือทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว อีกทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวัยาคติที่คนวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นที่ใกล้เคียงกับวัยาคติพบความเป็นไปได้ของปรากฏการณ์วัยาคติในสังคมไทย โดยงานวิจัยในประเด็นใกล้เคียงสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มงานวิจัยตามประเด็นย่อย ได้แก่ (1) การให้ความหมายต่อการเป็นผู้สูงอายุ (2) เจตคติต่อผู้สูงอายุในสังคม และ (3) การเหมารวมผู้สูงอายุในครอบครัว

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาการให้ความหมายต่อการเป็นผู้สูงอายุหรือการสูงวัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (วศรินทร์ เกรย์, อุมารณ ภัทรวานิชย์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, & เรวดี สุวรรณนพเก้า, 2556) ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมการสนทนามีการให้นิยามความสูงวัยอย่างหลากหลาย สะท้อนให้เห็นความคิดที่ผู้เข้าร่วมสนทนามีต่อความสูงวัย ทั้งความคิดในเชิงบวกและในเชิงลบ ตัวอย่างนิยามความสูงวัยในเชิงลบเช่น ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีสมรรถภาพร่างกายเสื่อมถอย โดยนิยามความสูงวัยในเชิงลบนี้ถูกพูดถึงด้วยตัวผู้เข้าร่วมสนทนาเอง ในขณะที่นิยามในเชิงบวกถูกพูดถึงก็ต่อเมื่อผู้ดำเนินการสนทนาช่วยเปิดโอกาสทางความคิดให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้พิจารณาถึงภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุในด้านอื่นๆบ้าง

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเจตคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในสังคม ในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างในสังคมไทยมีเจตคติต่อผู้สูงอายุในเชิงลบมากกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างในสังคมต่างประเทศ (Runkawatt, Gustafsson, & Engström, 2013; Sharps, Price-Sharps, & Hanson, 1989) ในงานวิจัยของชาร์ป และคนอื่นๆ (Sharps et al., 1989) ทำการศึกษาเปรียบเทียบเจตคติข้ามวัฒนธรรม ระหว่างนักเรียนในจังหวัดอุบลราชธานีและนักศึกษาในสหรัฐอเมริกาที่มีต่อผู้สูงอายุในสังคมของตน โดยนักวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเขียนคำคุณศัพท์ที่แสดงถึงคุณลักษณะของคนวัยหนุ่มสาวและคนสูงวัย จากนั้นจึงจำแนกคำคุณศัพท์เหล่านั้นออกเป็นคำคุณศัพท์เชิงบวก (Pleasant) และคำคุณศัพท์เชิงลบ (Unpleasant) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเจตคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อคนหนุ่มสาวและคนสูงวัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมีเจตคติเชิงลบต่อ

ผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวอเมริกัน ในงานวิจัยอีกงานหนึ่งของรังควัต และคนอื่นๆ (Runkawatt et al., 2013) ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติข้ามวัฒนธรรม ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาพยาบาลในไทยกับนักศึกษาพยาบาลในสวีเดน โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างไทย (18-23 ปี) แคบกว่าช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างสวีเดน (19-55 ปี) ผลการวิจัยในประเด็นเจตคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างจากสองประเทศ แต่พบความแตกต่างในประเด็นเจตคติเชิงลบ คือ กลุ่มตัวอย่างไทยมีเจตคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างสวีเดน

ถึงแม้ว่าผลการวิจัยทั้งสองนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันในเรื่องเจตคติเชิงลบที่กลุ่มตัวอย่างไทยมีต่อผู้สูงอายุในสังคม แต่รังควัต และคนอื่นๆ (Runkawatt et al., 2013) ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่าการศึกษาชิ้นนี้ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมและการให้คุณค่าทางสังคม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจากสองประเทศอาจจะได้รับการปลูกฝังมาแตกต่างกัน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์โดยตัวผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างไทยในงานวิจัยทั้งสองงานมีอายุน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างต่างประเทศ (Runkawatt et al., 2013; Sharps et al., 1989) จึงเป็นที่น่าสนใจว่าหากมีการศึกษาความแตกต่างด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างร่วมด้วย ผลการวิจัยจะแตกต่างไปจากนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม ชาร์ปและคณะ (Sharps et al., 1989) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเจตคติเชิงลบที่กลุ่มตัวอย่างไทยมีต่อผู้สูงอายุว่า ค่านิยมเรื่องการให้คุณค่าต่อการเคารพนบ การเชื่อฟัง และการกตัญญูต่อผู้สูงอายุ ค่านิยมเหล่านี้ไม่ได้ช่วยปกป้องผู้สูงอายุจากการตกเป็นเป้าของอคติ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สังคมไทยมีการแสดงออกภายนอกต่อผู้สูงอายุในเชิงบวก ในขณะที่มีเจตคติ ซึ่งเป็นความคิด ความรู้สึกภายในเป็นเชิงลบ คำอธิบายนี้สอดคล้องกับความเห็นของ รังควัตและคณะ (Runkawatt et al., 2013) ที่สันนิษฐานว่าวัฒนธรรมไทยมีธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุในครอบครัวว่าเป็นหน้าที่ของลูกหลาน โดยเฉพาะลูกหลานผู้หญิง และธรรมเนียมปฏิบัตินี้อาจจะทำให้ลูกหลานที่เป็นผู้หญิงรู้สึกเหมือนถูกบังคับว่าต้องดูแลผู้สูงอายุ จึงอาจจะเป็นเหตุผลให้กลุ่มตัวอย่างไทยมีเจตคติเชิงลบ โดยสรุปแล้ว งานวิจัยทั้งสองในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงหลักฐานของเจตคติเชิงลบที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย

และสุดท้าย งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงหลักฐานการเหมารวมผู้สูงอายุในครอบครัว ในงานวิจัยเรื่อง “มุมมองของผู้สูงอายุต่อความหมายของความแก่ชราและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัวหลายรุ่น” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติวิจัยในรายวิชา วป 804 ปีการศึกษา 2561 ที่ผู้วิจัยมีโอกาสสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว พบประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการเหมารวม หรือพยาคติทางความคิดว่า ผู้สูงอายุรับรู้ถึง

ความคิดแบบเหมารวมจากลูกหลาน คือรับรู้ว่าคุณหลานมองว่าตนนั้นแก่ชราแล้วและมีสุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอย ลูกหลานจึงไม่ต้องการให้ผู้สูงอายุทำงานหนัก ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นด้วยว่าความคิดเหมารวมที่ลูกหลานมีต่อผู้สูงอายุนั้นไม่ได้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ หรือรู้สึกว่าคุณค่าในตนลดลง ดังที่เซอร์รี และ พาลมอร์ (Cherry & Palmore, 2008) เคยกล่าวไว้ในทางกลับกัน ผู้สูงอายุตีความการแสดงออกของลูกหลานว่าเป็นความรักและความห่วงใยที่ลูกหลานมอบให้ ข้อค้นพบนี้ฉายให้เห็นผลเชิงบวกจากวาทคติ ภายใต้บริบทครอบครัว

ในภาพรวม งานวิจัยที่กล่าวไปในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงหลักฐานของเจตคติเชิงลบที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงวัยในสังคม และความคิดแบบเหมารวมที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงวัยในครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัยเหล่านี้พบว่าสามารถสนับสนุนฐานถึงความเป็นไปได้ของปรากฏการณ์วาทคติในสังคมไทย ทั้งนี้ งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวาทคติในอดีตเป็นการศึกษาปรากฏการณ์วาทคติที่เกิดขึ้นในบริบทสังคม ซึ่งเป็นบริบทที่มีขอบเขตกว้างและครอบคลุมหลายสถาบัน ไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กรหรือหน่วยงาน สถาบันเหล่านี้เป็นเครื่องกำหนดสถานภาพและบทบาทของคนในสังคม เมื่อพิจารณาผู้สูงอายุในบริบทสังคมจะพบว่าคือบุคคลที่มีอายุมาก แต่เมื่อพิจารณาผู้สูงอายุในบริบทที่เฉพาะเจาะจงกว่าอย่างบริบทครอบครัว จะพบว่าคือผู้ที่มีอายุมาก และมีสถานะเป็นพ่อ แม่ หรือปู่ ย่า ตา ยายด้วย ดังนั้น สถานภาพและบทบาทที่ผูกติดอยู่กับสถาบันครอบครัวจึงอาจจะส่งผลกระทบต่อมุมมองความคิดและวิถีการปฏิบัติตัวที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ ดังที่ผลการวิจัยหนึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองผู้สูงอายุในครอบครัวในเชิงบวกมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม เนื่องจากพวกเขามองว่าผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นปู่ ย่า ตา ยายของตน (Stricker & Hillman, 1996)

นอกจากสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุในครอบครัวในฐานะพ่อ แม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย ผู้สูงอายุในครอบครัวยังเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุคคลมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวและผู้สูงอายุจึงมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันและมีความคุ้นเคยกันมากกว่า ดังที่งานวิจัยหนึ่งพบว่าการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางลบต่อวาทคติต่อผู้สูงอายุ กล่าวคือ ยิ่งบุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุบ่อย บุคคลจะยิ่งมีวาทคติต่อผู้สูงอายุลดลง (Allan et al., 2014; Chonody, 2016) ในขณะที่อีกงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาภาวาคของกลุ่มตัวอย่างอายุ 8-12 ปี พบว่าภาวาคผู้สูงอายุที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักเป็นอย่างดีจะเป็นภาพเชิงบวกมากกว่าภาวาคผู้สูงอายุที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักเพียงผิวเผิน (Robinson, Zurcher, & Callahan, 2015) โดยสรุปแล้ว ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพและบทบาททางสังคมเป็นพ่อ แม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย มีการปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกันดีกับสมาชิกในครอบครัว อาจจะได้รับปฏิบัติจาก

สมาชิกครอบครัวแตกต่างกับผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม กล่าวคือ มีความเป็นไปได้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะมีมุมมองความคิดและการแสดงออกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในเชิงบวกมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้สถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุในครอบครัวและการปฏิสัมพันธ์ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน อาจจะทำให้คนวัยหนุ่มสาวมองผู้สูงอายุและมีการปฏิบัติต่อท่านในเชิงบวก แต่หลักฐานงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้สันนิษฐานได้ถึงการมีอยู่ของวയാคติในครอบครัว เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ (Gap of knowledge) ในประเด็นวയാคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และเนื่องจากเป็นประเด็นภายใต้บริบทที่ใหม่และมีความเฉพาะเจาะจง ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าจึงจำเป็นต้องเริ่มศึกษาโดยทำความเข้าใจเกี่ยวกับวയാคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว จากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้ไปออกแบบการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อความเข้าใจในสาเหตุและผลของวയാคติและเพื่อสร้างข้อสรุปสู่ประชากรกลุ่มใหญ่ได้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจวയാคติที่คนวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ครอบคลุมวയാคติที่คนวัยหนุ่มสาวแสดงออกในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเป็นการแสดงออกแบบวയാคติผ่านทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม รวมถึงทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบจากวയാคติ โดยผลที่ได้ถูกนำไปออกแบบการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของวയാคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential mixed methods design) ซึ่งประยุกต์จากแบบแผนของเครสเวลและพลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) โดยในการวิจัยระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวയാคติในครอบครัว จากนั้นในการวิจัยระยะที่ 2 จึงนำข้อค้นพบที่ได้ ร่วมกับตัวแปรที่พบจากการทบทวนวรรณกรรม ไปออกแบบโมเดลสมมติฐานเพื่อศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวയാคติในครอบครัว

ท้ายที่สุดแล้ว งานวิจัยนี้ช่วยสร้างประโยชน์ทางวิชาการคือ สามารถนำเสนอลักษณะของวയാคติในครอบครัวไทย และนำเสนอปัจจัยเชิงเหตุและผลของวയാคติที่คนวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงวัยในครอบครัว ซึ่งบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจงและยังไม่เคยได้รับการศึกษามาก่อน อีกทั้งยังเป็นการประยุกต์นำเอาตัวแปรในทฤษฎีจากหลายศาสตร์ ทั้งศาสตร์จิตวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา และมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ถือเป็นบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์วയാคติในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น ประโยชน์ทางการปฏิบัติในการวิจัยครั้งนี้คือการได้มาซึ่งข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่ลูกหลานวัยหนุ่มสาว

สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตนกับผู้อื่นในครอบครัว ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาสถาบันครอบครัว สามารถนำแนวทางจาก ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติของงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นนโยบายและแผนการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัว

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการแสดงออกทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่เป็นวัยาคติ รวมถึงสาเหตุและผลกระทบของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุในครอบครัว

2. เพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญในเชิงวิชาการ

องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ช่วยยืนยันให้เห็นถึงการมีอยู่ของวัยาคติที่บุคคลแสดงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว รวมไปถึงสาเหตุ และผลกระทบต่อบุคคลผู้สูงอายุภายใต้บริบทดังกล่าว นอกจากนี้ความสำคัญในเชิงผลการวิจัย การศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ยังสร้างประโยชน์ในเชิงวิธีวิทยา คือ การศึกษาครั้งนี้เป็นการประยุกต์นำเอาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติจากหลากหลายแนวคิดทฤษฎีที่มาจากหลากหลายศาสตร์ ได้แก่ จิตวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา และมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ถือเป็น การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีในการทำความเข้าใจประเด็นวัยาคติ อีกทั้งการเลือกศึกษาประเด็นวัยาคติด้วยวิธีการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ ถือเป็น การประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยที่ครอบคลุมข้อจำกัดของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณอย่างรอบด้าน ทำให้ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ความสำคัญในเชิงปฏิบัติ

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สูงอายุในครอบครัว ได้แก่ ลูกและหลานวัยหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่กับหรือมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่วัยสูงอายุ ลูกหลานวัยหนุ่มสาวสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ในประเด็น สาเหตุของวัยาคติ โดยศึกษาข้อเสนอแนะในการวิจัยที่มีการนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรม มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมกิจการสตรีและ

สถาบันครอบครัว สามารถนำข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบาย แผนปฏิบัติการ และโครงการรณรงค์ที่มุ่งเป้าส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential design) (Creswell & Plano Clark, 2018) เนื่องจาก วัตถุประสงค์ของผู้สูงอายุเป็นแนวคิดที่ถูกศึกษาและถูกอธิบายด้วยทฤษฎีต่างๆ หากแต่ยังไม่มีการศึกษาประเด็นดังกล่าวภายใต้บริบทครอบครัวในสังคมไทยมาก่อน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาวิจัยผสมวิธี ชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ 1) การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ และ 2) การนำผลเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 มาช่วยกำหนดและออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบผลการวิจัยและอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1

เนื้อหา

ในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจลักษณะการ แสดงออกทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม รวมถึงสาเหตุ และผลกระทบของวัยที่คนวัย หนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุในครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Yin, 2014) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้หลักการของ ไมล์ และฮูเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994) คือการให้รหัสกับข้อมูล (Codes) และเชื่อมโยงรหัสเข้าไว้ด้วยกันเป็นประเด็นหลัก (Categories) และประเด็นย่อย (Sub-categories)

พื้นที่ในการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

สำหรับพื้นที่ในการวิจัยถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็น เมืองหลวงของประเทศไทยที่มีขอบเขตชัดเจน (Boundary) และเป็นจุดศูนย์กลางของความ หลากหลายทางวัฒนธรรมและผู้คน และที่สำคัญคือเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมาก ที่สุดในประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

การวิจัยในระยะนี้มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) เป็นสมาชิก ครอบครัวยุคนุ่มสาว ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-40 ปี มีการปฏิสัมพันธ์แบบ เห็นหน้าอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องกับบิดาหรือมารดาสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) โดยที่การ

ปฏิสัมพันธ์ไม่ได้ถูกจำกัดในเชิงพื้นที่ของการพักอาศัย และพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลถูกเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติการคัดเลือกที่กำหนด (Inclusion criteria) เพื่อการได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติในบริบทครอบครัว นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว มีการเก็บข้อมูลกับสมาชิกครอบครัววัยสูงอายุอีกจำนวน 2 ท่าน เพื่อการตรวจสอบยืนยันและสร้างความชัดเจนในประเด็นข้อค้นพบบางประเด็น

การวิจัยระยะที่ 2

เนื้อหา

ในการวิจัยเชิงปริมาณระยะที่ 2 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 ถูกนำมาใช้ในการช่วยกำหนดและออกแบบตัวแปร รวมถึงเครื่องมือวัดตัวแปรเพื่อการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อสมาชิกครอบครัวสูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามในรูปแบบแบบสอบถามออนไลน์บนเว็บไซต์ Google Forms จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยระยะที่ 2 คือสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นผู้มีอายุระหว่าง 18-40 ปี มีการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้าที่เป็นประจำและต่อเนื่องกับผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผู้สูงอายุในครอบครัวหมายถึง ผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป และมีความสัมพันธ์กับคนหนุ่มสาวโดยทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย ทั้งนี้ การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้ถูกจำกัดในเชิงพื้นที่ของการพักอาศัย

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ที่จำนวน 260 คน ตามเกณฑ์กลุ่มตัวอย่าง 20 คนต่อ 1 ตัวแปรสังเกต (Kline, 2005) ในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) โดยเป็นการเลือกตามคุณสมบัติของประชากรที่ต้องการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 344 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรเชิงสาเหตุ** ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรปัจจัยภายในบุคคล ตัวแปรปัจจัยระหว่างบุคคล และตัวแปรปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม

1.1 ตัวแปรปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

1.1.1 ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ

- ความวิตกกังวลทางจิตใจ
- ความวิตกกังวลทางกายภาพ
- ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย
- ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว

1.1.2 การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ

- การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านกายภาพ
- การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านสังคม

1.2 ตัวแปรปัจจัยระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

1.2.1 การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1.2.2 การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1.3 ตัวแปรปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1 ตัวแปร คือ

1.3.1 ค่านิยมทางสังคม

2. ตัวแปรผล ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ วายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุใน

ครอบครัว วายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

2.1 วายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ

- วายาคติเชิงบวกด้านความรู้สึก
- วายาคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม

2.2 วายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

2.3 พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

วายเป็นการ หมายถึง การมีอคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกผู้อื่นด้วยวัย เป็นการแสดงออกของคนหนุ่มสาวต่อสมาชิกครอบครัววัยสูงอายุ ผ่านทางความรู้สึก ความคิด และการกระทำ และเป็นการแสดงออกทั้งในมิติเชิงบวกและมิติเชิงลบ จึงกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า วายาคติหมายถึง อคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติในเชิงบวกและในเชิงลบ ที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ด้วยเหตุแห่งอายุที่มากของผู้สูงอายุ

ผลกระทบของวายเป็นการ หมายถึง ผลหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในครอบครัวผ่านการรับรู้ของสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว เป็นผลอันเนื่องมาจากการที่คนหนุ่มสาวมีการ

แสดงออกแบบวาทคดีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยเป็นผลที่ปรากฏต่อสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ

ครอบครัว หมายถึง สถาบันหน่วยเล็กที่สุดในสังคม โดยสมาชิกต่างช่วงวัยมีการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน ความเป็นครอบครัวในที่นี้จึงมิได้ถูกกำหนดได้ด้วยขอบเขตในเชิงพื้นที่ คือ สมาชิกครอบครัวจะอาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกันหรือไม่ก็ได้ ตราบใดที่สมาชิกครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกันเป็นประจำและต่อเนื่อง ก็ถือว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

ผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้สูงอายุในครอบครัวคือผู้ที่มีสถานะทางครอบครัวเป็นบิดาหรือมารดาของคนหนุ่มสาว สำหรับการวิจัยระยะที่ 2 ผู้สูงอายุในครอบครัวหมายรวมถึง บิดามารดา และสมาชิกครอบครัวท่านอื่นที่มีความสัมพันธ์กับคนหนุ่มสาวโดยทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา และสมาชิกครอบครัวจากทางฝั่งภรรยาหรือสามีของคนหนุ่มสาว

การวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ หมายถึง ระเบียบวิธีวิจัยที่ผสมผสานรวมเอาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าไว้ด้วยกัน โดยการผสมผสาน (Integration) ดังกล่าวจะเป็นการผสมผสานที่มีหลักการและเป็นระบบระเบียบ การวิจัยชนิดนี้เริ่มด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการค้นหาหรือทำความเข้าใจประเด็นการวิจัยภายใต้บริบทที่มีความเฉพาะเจาะจงหรือแปลกใหม่ จากนั้นในการวิจัยระยะต่อมาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบสมมติฐานตามกรอบการวิจัยที่พัฒนาขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นวาทคดี ผู้วิจัยจึงได้มาซึ่งแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดในบทที่สอง ประกอบไปด้วย

1. แนวคิดวาทคดี
 - 1.1 ความหมายของวาทคดี
 - 1.2 องค์ประกอบและการวัด
 - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดี
2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวาทคดี
 - 2.1 ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory)
 - 2.2 ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)
 - 2.3 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory)
 - 2.4 ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory)
 - 2.5 โมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model)
 - 2.6 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization)
3. การวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed methods design)
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย
 - 4.1 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1
 - 4.2 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 2

1. แนวคิดวัยาคติ

อายุ เป็นคุณลักษณะอันดับต้นๆที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ในตัวผู้อื่น (Kite, Deaux, & Miele, 1991) และคุณลักษณะด้านอายุนี้ก็มักเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของวัยาคติ ซึ่งหมายถึง อคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกที่บุคคลมีต่อผู้อื่นเนื่องด้วยอายุของผู้อื่น จาก การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวัยาคติ ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นด้วยการอธิบาย ความหมายของวัยาคติ ตามด้วยองค์ประกอบและการวัดวัยาคติ และสุดท้ายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับวัยาคติ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของวัยาคติ

ต้นกำเนิดของคำนิยามวัยาคติ

คำว่า Ageism ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในงานเขียนของนายแพทย์ชาวอเมริกัน ชื่อ โรเบิร์ต บัตเลอร์ (Butler, 1969) แนวคิดเรื่อง Ageism ถูกนิยามไว้ว่าหมายถึง อคติ (Prejudice) ที่กลุ่มคนในช่วงวัยหนึ่งมีต่อกลุ่มคนในอีกช่วงวัยหนึ่ง โดย บัตเลอร์ (Butler, 1969) อธิบายเจาะจงลงไปว่าเป็นการปฏิบัติแบบแบ่งแยกที่กลุ่มคนวัยกลางคนแสดงออกต่อกลุ่มคนใน วัยเด็กและวัยสูงอายุ (Discrimination) เนื่องจากกลุ่มคนในวัยเด็กและวัยสูงอายุนั้นต้องการการ พึ่งพิงจากกลุ่มคนแรงงาน ในงานเขียนชิ้นต่อมา บัตเลอร์ (Butler, 1995) มุ่งความสนใจในการให้ คำนิยามแนวคิด Ageism ไปเฉพาะที่กลุ่มคนสูงอายุในฐานะเป้าหมายหรือเหยื่อของ Ageism แนวคิดดังกล่าวจึงได้รับคำนิยามใหม่ว่าหมายถึง กระบวนการเหมารวม (Stereotype) และการ เลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยก ซึ่งเป็นการขัดผลประโยชน์กลุ่มบุคคลอื่น เนื่องด้วยอายุที่มากของบุคคล อื่น โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีหลักเกณฑ์และเป็นระเบียบแบบแผน (Systematic) คำนิยามในข้างต้นยังคงเป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิชาการจวบจนกระทั่งปัจจุบัน (Bytheway, 2005) ถึงแม้ว่าในเวลาต่อมา บัตเลอร์ (Butler, 1980) จะได้ให้คำนิยามแนวคิด Ageism ที่มีความชัดเจนมากขึ้นก็ตาม โดยกล่าวว่า Ageism ก็คือเจตคติ (Attitude) ในรูปแบบ หนึ่ง ซึ่งเป็นเจตคติที่บุคคลมีต่อการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกและเป็นอคติต่อผู้สูงอายุ ความแก่ชรา และกระบวนการสูงวัย

ในประเทศไทยได้มีการบัญญัติคำศัพท์เพื่อแปลความหมายของแนวคิด Ageism เป็นครั้งแรกโดยปราโมทย์ ประสาทกุล และคนอื่นๆ (2555) นักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและ สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้ใช้คำว่า วัยาคติ ที่เป็นการรวมเอาคำสองคำเข้าไว้ด้วยกันคือคำว่า 'วัย' ที่หมายถึงวัย และคำว่า 'อคติ' ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า วัยาคติ เพื่อ แทนความหมายของแนวคิด Ageism ในภาษาอังกฤษ

การให้ความหมายวายาคติในปัจจุบัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวายาคติพบว่า ไม่เพียงแต่นักวิชาการคนสำคัญอย่าง โรเบิร์ต บัตเลอร์ ในฐานะผู้ให้กำเนิดแนวคิดวายาคติ แต่ยังมีนักวิชาการอีกหลายกลุ่มที่สนใจศึกษาแนวคิดดังกล่าวและได้ให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ภายใต้อรรถนัยเหล่านั้น คำนิยามของแนวคิดวายาคติมีพื้นฐานสำคัญที่เหมือนกันคือ การแบ่งแยกผู้อื่นด้วยเหตุแห่งวัย หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ การแบ่งแยกผู้อื่นเนื่องด้วยอายุของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน

ดังที่กล่าวในข้างต้น นักวิชาการได้ให้คำนิยามแนวคิดวายาคติรวมถึงจำแนกประเภทของแนวคิดวายาคติไว้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การนิยามวายาคติโดยใช้เกณฑ์ขอบเขตของคำนิยาม (Bytheway, 2005) การนิยามวายาคติโดยใช้เกณฑ์ผลลัพธ์ของวายาคติ (Hinchliff, 2016; Minichiello, Browne, & Kendig, 2000; Palmore, 1999) และการนิยามวายาคติโดยใช้เกณฑ์ระดับของวายาคติ (Bodner, 2009; Iversen, Larsen, & Solem, 2009) รายละเอียดดังนี้

ในตำราจิตวิทยาของเคมบริดจ์ The Cambridge Handbook of Age and Ageing บายเดอะเวย์ (Bytheway, 2005) ได้จัดประเภทคำนิยามของวายาคติโดยใช้เกณฑ์ขอบเขตของคำนิยามนั้น โดยนักวิชาการกล่าวว่าคำนิยามของวายาคติแบ่งออกเป็น ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง สำหรับความหมายวายาคติอย่างแคบ นักวิชาการได้ยกเอาคำนิยามของบัตเลอร์ (Butler, 1975) ที่กล่าวไว้ว่าวายาคติหมายถึง การเหมารวมและการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกบุคคลอื่นอย่างเป็นระบบ เพียงเพราะบุคคลอื่นเป็นผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งเทียบเคียงได้กับการเหยียดทางเชื้อชาติและการเหยียดทางเพศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสีผิวและเพศของบุคคลอื่น สำหรับความหมายวายาคติอย่างกว้าง นักวิชาการยกเอาคำนิยามของบายเดอะเวย์ และจอห์นสัน (Bytheway & Johnson, 1990 as cited in Bytheway, 2005, p. 339) ที่กล่าวว่าวายาคติหมายถึง ชุดความเชื่อเกี่ยวกับความแตกต่างทางชีววิทยาของแต่ละบุคคลที่มีอย่างแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกระบวนการการสูงวัย จะเห็นได้ว่าในความหมายอย่างกว้างนี้ไม่ได้มีการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายหรือเหยื่อของวายาคติว่าเป็นกลุ่มคนในช่วงอายุใด และความหมายอย่างกว้างนี้ก็สอดคล้องกับคำนิยามของแนวคิดวายาคติโดยนักวิชาการอีกกลุ่มที่มองว่า กลุ่มคนในช่วงวัยอื่นอย่างกลุ่มวัยรุ่น ก็ต้องเผชิญหน้ากับการถูกเหมารวมและถูกเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยก เนื่องด้วยอายุของพวกเขาเช่นกัน (Hagestad & Uhlenberg, 2005)

วยาคติเชิงบวก (Positive ageism) และวยาคติเชิงลบ (Negative ageism) ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในหนังสือ Ageism: Negative and Positive เขียนโดยพาลมอร์ (Palmore, 1999) พาลมอร์ยึดเอาคำนิยามเดิมของวยาคติที่กล่าวว่หมายถึง อคติและการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยก และได้อธิบายเพิ่มเติมถึงผลกระทบจากอคติและการเลือกปฏิบัตินั้น กล่าวคือ อคติและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือขัดผลประโยชน์กลุ่มคนในช่วงอายุใดช่วงอายุหนึ่งเรียกว่าวยาคติเชิงลบ ในขณะที่อคติและการเลือกปฏิบัติที่เอื้อประโยชน์กลุ่มคนในช่วงอายุใดช่วงอายุหนึ่งเรียกว่าวยาคติเชิงบวก

นอกจากการให้คำนิยามวยาคติเชิงบวกที่ได้กล่าวไปในข้างต้นแล้ว นักวิชาการอีกกลุ่มได้ให้คำนิยามวยาคติเชิงบวกไว้โดยยกเอาสำนวนในภาษาอังกฤษที่กล่าวว่ 'The older, the wiser.' ซึ่งสามารถแปลได้ใกล้เคียงกับสำนวนไทยว่ 'อาบน้ำร้อนมาก่อน' มาอธิบายแนวคิดวยาคติเชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่เกิดก่อนย่อมผ่านประสบการณ์ต่างๆมาก่อน ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆมากกว่าผู้ที่เกิดทีหลัง สำนวนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสูงอายุเข้ากับประสบการณ์และความรู้ ส่งผลให้เกิดเป็นความเคารพนับถือในตัวผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ความเคารพนับถือนี้อาจจะส่งผลเสียต่อผู้สูงอายุได้ หากตัวผู้สูงอายุเองไม่สามารถเป็นไปตามความคาดหวังของผู้อื่นคือ หากผู้สูงอายุไม่ได้เป็นผู้ที่มากด้วยประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ (Hinchliff, 2016) นอกจากนี้ชื่อแนวคิดวยาคติเชิงบวก นักวิชาการได้ให้ชื่อเรียกแนวคิดนี้ในอีกชื่อหนึ่งว่ Sageism (Minichiello et al., 2000)

สำหรับคำนิยามวยาคติที่ถูกมองผ่านระดับการเกิดขึ้นของวยาคติ นักวิชาการได้จำแนกระดับของวยาคติออกเป็น ระดับบุคคล (Individual level) ระดับสถาบัน (Institutional level) และระดับสังคม (Societal level) (Bodner, 2009) ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำนิยามแนวคิดวยาคติของนักวิชาการอีกท่านที่มองว่วยาคติสามารถแบ่งออกเป็นสามระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล (Micro-level) ระดับกลุ่มคน (Meso-level) และระดับสถาบันหรือวัฒนธรรม (Macro-level) (Iversen et al., 2009) ทั้งนี้ นักวิชาการอีกกลุ่มมองว่แนวคิดวยาคติสามารถเกิดขึ้นได้ในสองระดับเท่านั้น ได้แก่ ในระดับบุคคล และระดับสังคม (Ayalon & Tesch-Römer, 2018; Palmore, 1999)

โดยสรุปแล้ว นับตั้งแต่แนวคิดวยาคติถือกำเนิดขึ้นจวบจนกระทั่งปัจจุบัน นักวิชาการได้ให้คำนิยามแนวคิดดังกล่าวไว้อย่างหลากหลาย หากแต่ในความหลากหลายนั้น ความหมายของแนวคิดวยาคติมีรากฐานที่คล้ายกันในเรื่องการมีอคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกผู้อื่นด้วยเหตุแห่งอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อายุที่มากของผู้อื่น ดังนั้น ใน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขออนุญาตตีความหมายถึง การแสดงออกทางความรู้สึก ความคิด และการกระทำ ที่บุคคลแสดงออกทั้งในเชิงบวกและในเชิงลบต่อผู้สูงวัยที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงการมีอคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยกผู้สูงวัยด้วยอายุที่มากของผู้สูงวัย

1.2 องค์ประกอบและการวัด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวาทคดีเพื่อทำความเข้าใจถึงองค์ประกอบของตัวแปรวาทคดีพบว่า เครื่องมือวัดตัวแปรวาทคดีที่ปรากฏในวรรณกรรมมักจะมีองค์ประกอบครอบคลุมตามแนวคิดองค์ประกอบหลัก 3 ประการของเจตคติ (Tripartite Model) (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) หรือที่รู้จักในอีกชื่อว่า Cognitive-Affective-Conative Model (Ajzen, 2005; McGuire, 1989) องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึก (Affect) ความคิด (Cognition) และพฤติกรรม (Behavior) หรือความตั้งใจในการทำพฤติกรรม (Conation)

วาทคดี ถือเป็นเจตคติต่อกลุ่มทางสังคม จึงมักถูกนำมาเทียบเคียงกับแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ โดยการประยุกต์เอาแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติมาอธิบายแนวคิดวาทคดีนั้น นักวิจัยหลายท่าน (Cuddy & Fiske, 2002; Iversen et al., 2009; Kite & Wagner, 2002) เห็นตรงกันดังนี้ วาทคดีมักจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ อคติ (Prejudice) ซึ่งบุคคลแสดงออกผ่านทางอารมณ์ความรู้สึก การเหมารวม (Stereotype) ซึ่งบุคคลแสดงออกผ่านทางความคิดความเชื่อแบบเหมารวม และการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ซึ่งเป็นความตั้งใจและแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมที่แสดงการเลือกปฏิบัติแบบแบ่งแยก โดยอคติ การเหมารวม และการเลือกปฏิบัติเหล่านี้ตั้งอยู่บนฐานเรื่องอายุที่มากของผู้สูงวัย

ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาเครื่องมือแบบวัดตัวแปรวาทคดีไว้หลากหลายแบบวัด อย่างไรก็ตามก็ตีแบบวัดเหล่านั้นมีองค์ประกอบที่สามารถเทียบเคียงได้กับองค์ประกอบหลักของเจตคดีดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ดังนั้น ในการสังเคราะห์แบบวัดตัวแปรวาทคดี ผู้วิจัยจึงดำเนินการโดยจำแนกองค์ประกอบของวาทคดีออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม ดังที่แสดงในตาราง 1 จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหลักของวาทคดีที่ได้รับความสนใจจากผู้พัฒนาแบบวัดวาทคดีมากที่สุดคือ องค์ประกอบด้านความคิด รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 แบบวัด ในขณะที่องค์ประกอบด้านความรู้สึกและด้านพฤติกรรมได้รับการพัฒนาเป็นเครื่องมือวัดรวม 3 แบบวัด โดยสรุปแล้ว การสังเคราะห์แบบวัดวาทคดีสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องในเรื่องการให้ความสำคัญกับวาทคดีด้านความคิดที่เป็นการเหมารวมผู้สูงวัยเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงวัย

ตาราง 1 การสังเคราะห์แบบวัดตัวแปรภาคตัดขวางตามองค์ประกอบหลักของเจตคติ

ชื่อแบบวัด และผู้สร้างแบบวัด	จำนวน	ตัวชี้วัด	เนื้อหาของกรวัด	องค์ประกอบหลัก ของเจตคติ			ผู้ตอบ แบบวัด
				บุชช บุชช	บุชช บุชช	บุชช บุชช	
Tuckman-Lorge Attitude Questionnaire (Tuckman & Lorge, 1953)	137 ข้อ	13 ประสาท: ด้านร่างกาย ด้านการเงิน ด้าน ความเป็นอนุรักษนิยม ด้านครอบครัว ด้านเจต คติต่ออนาคต ด้านความไม่มั่นคงทางใจ ด้าน ความอดทนทางจิตใจ ด้านกิจกรรมและความ สนใจ ด้านลักษณะนิสัย ด้านช่วงเวลาที่ดีที่สุด ในชีวิต ด้านเพศ ด้านความสะอาด และด้าน อุปสรรคที่รบกวน	เจตคติต่อผู้สูงอายุ ครอบคลุมความคิดเห็นความเชื่อ เหมาะสม และความเห็นใจที่เป็นการ เข้าใจดีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	x		หนุ่มสาว	
Kogan's Old People Scale (Kogan, 1961)	17 ข้อ	1. ความไม่พึงใจต่อผู้สูงอายุ (Unfavorable) 2. ความพึงใจต่อผู้สูงอายุ (Favorable)	เจตคติต่อผู้สูงอายุ ครอบคลุมความคิดเห็นความเชื่อ ที่เป็นเชิงลบและเชิงบวกเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	x		หนุ่มสาว	
Aging Semantic Differential (Rosencranz & McNevin, 1969)	32 ข้อ	1. การไม่เต็มใจให้หมายและรับตัว (Instrument- Ineffective) 2. การชอบแทนตนเป็นผู้สังคม (Autonomous- Dependent) 3. การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Personal Acceptability-Unacceptability)	เจตคติต่อผู้สูงอายุ	x		หนุ่มสาว	

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อแบบวัด และผู้สร้างแบบวัด	จำนวน	ตัวชี้วัด	เนื้อหาของการวัด	องค์ประกอบหลัก			ผู้ตอบ แบบวัด
				วัย ผู้ใหญ่	วัย สูงอายุ	วัย สูงวัย	
The Fraboni Scale of Ageism (Fraboni, Saltstone, & Hughes, 1990)	29 ข้อ	1. การต่อต้านและความรังเกียจ (Antilocution) 2. การหลีกเลี่ยง (Avoidance) 3. การเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ไม่ได้ระบุ	วัยคาดคิดในเชิงอารมณ์ความรู้สึกและความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่เป็นการเลือกปฏิบัติ	x	x	x	หนุ่มสาว
The Ageism Survey (Palmore, 2004)	20 ข้อ	ไม่ได้ระบุ	ความเชื่อในการที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับวัยคาดคิดเชิงลบ (Negative ageism) ครอบคลุมทั้งการถูกเหมารวม วัยคาดคิดทางเจตคติ และวัยคาดคิดทางพฤติกรรมในระดับบุคคลและระดับองค์กร	x	x	x	ผู้สูงอายุ
Revised Fraboni Scale of Ageism (Rupp, Vodanovich, & Credé, 2006)	23 ข้อ	1. ความเชื่อเหมารวมเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุ (Stereotypes) 2. ความต้องการหลีกเลี่ยงผู้สูงอายุ (Separation) 3. เจตคติความเชื่อที่มีต่อผู้สูงอายุ (Affective attitudes)	วัยคาดคิดในเชิงอารมณ์ความรู้สึกและความคิด ความเชื่อ	x	x	x	หนุ่มสาว
Relating to Old People Evaluation (Cherry & Palmore, 2008)	20 ข้อ	1. พฤติกรรมวัยคาดคิดเชิงบวก 2. พฤติกรรมวัยคาดคิดเชิงลบ	ความเชื่อในการแสดงวัยคาดคิดทางพฤติกรรมในระดับบุคคล			x	หนุ่มสาว

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อแบบวัด และผู้สร้างแบบวัด	จำนวน	ตัวชี้วัด	เนื้อหาของการวัด	องค์ประกอบหลัก			ผู้ตอบ แบบวัด
				ความ รู้	ความ เชื่อ	ทัศนคติ	
Succession, Identity, and Consumption Scale (North & Fiske, 2013)	20 ข้อ	1. การยึดครองทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน (Consumption) 2. การยึดครองทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการ (Succession) 3. การยึดครองทรัพยากรทางอัตลักษณ์ (Identity)	ความเชื่อที่เป็นการกำหนดเกณฑ์ของผู้สูงอายุ (Prescriptive beliefs) เกี่ยวกับความวิตแย้ง ระหว่างช่วงวัย	ความรู้ ความ รู้	ความรู้ ความ เชื่อ	ทัศนคติ	หนุ่มสาว
The Ambivalent Ageism Scale (Cay, Chasteen, & Remedios, 2017)	13 ข้อ	1. ชาติดีเชิงบวก (Benevolent ageism) 2. ชาติดีเชิงลบ (Hostile ageism)	เจตคติต่อผู้สูงอายุ ครอบคลุมทัศนคติเชิงบวก และทัศนคติเชิงลบ	ความรู้ ความ รู้	ความรู้ ความ เชื่อ	ทัศนคติ	หนุ่มสาว

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาประเด็นวัยาคติภายใต้บริบทครอบครัว ผู้วิจัยได้จำแนกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวัยาคติออกตามบริบทพื้นที่ของการวิจัย ได้แก่ (1) บริบทสังคมทั่วไปที่เป็นการศึกษาแนวคิดวัยาคติ หรือเจตคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น สังคมต่างประเทศ และสังคมไทย และ (2) บริบทครอบครัวที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเจตคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

วัยาคติในบริบทสังคมทั่วไปในต่างประเทศ

นักวิจัยในประเทศออสเตรเลีย (Dow, Joosten, Biggs, & Kimberley, 2016) ทำการศึกษาความคิดเห็นที่คนต่างเจเนอเรชันมีต่อกัน ผลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าคนเจเนอเรชันที่อายุมากกว่ารับรู้ได้ถึงอคติและการเลือกปฏิบัติจากคนเจเนอเรชันที่อายุน้อยกว่า หากแต่พวกเขาไม่ได้ให้ความใส่ใจกับอคติและการเลือกปฏิบัตินั้น ในงานวิจัยอีกงานหนึ่ง นักวิจัยชาวอเมริกัน (Calasanti, 2016) เลือศึกษาว่าทกรรม การสูงวัยที่ประสบความสำเร็จ (Successful ageing) เพื่อค้นหาว่าทกรรมดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุต่อสู้กับการตกเป็นเป้าของวัยาคติได้อย่างไร ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่อายุระหว่าง 42 – 61 ปี จำนวน 19 คน ฉายให้เห็นว่าพวกเขารับรู้ถึงการมีอยู่ของวัยาคติในสังคม และยอมรับว่ารู้สึกกลัวและกังวลเกี่ยวกับความแก่ชราของตนเอง และการที่จะต้องตกเป็นเป้าของวัยาคติ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะเห็นด้วยกับทกรรมดังกล่าว คือมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จ แต่พวกเขาก็ยังคงมองความแก่ชราในเชิงลบ โดยสรุปแล้ว ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ผู้สูงอายุมองถึงคนอายุวัยกลางคนในสังคมตะวันตกมีต่อวัยาคติ นั่นก็คือ พวกเขาเชื่อว่าวัยาคติเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในสังคมของตน ในขณะที่คนบางกลุ่มไม่ได้ให้ความสนใจกับวัยาคติ แต่คนอีกกลุ่มกลับมีความรู้สึกวิตกกังวลกับการตกเป็นเป้าของวัยาคติ

ในการศึกษาพฤติกรรมการวัยาคติที่บุคคลแสดงออกต่อกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการวิจัยมักจะแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีการแสดงพฤติกรรมวัยาคติในเชิงบวกมากกว่าพฤติกรรมการวัยาคติในเชิงลบ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของเชอร์รี่ และพาลมอร์ (Cherry & Palmore, 2008) นักวิจัยเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุในชุมชน รวมถึงนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 314 คน และพบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการวัยาคติเชิงบวกมากกว่าพฤติกรรมการวัยาคติเชิงลบ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยยอมรับว่าตนแสดงการเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในสังคม มากกว่าที่จะยอมรับว่าตนปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในสังคมในเชิงลบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เก็บข้อมูลกับนักศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย จำนวนมากกว่า 1,000 คน (Chonody,

2016) อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เก็บข้อมูลครอบคลุมกลุ่มคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยรุ่นอายุ 13 ปี ไปจนถึงวัยสูงอายุตอนปลายอายุ 91 ปี (Cherry et al., 2016)

เซอร์รี และพาลมอร์ (Cherry & Palmore, 2008) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับข้อค้นพบที่สอดคล้องกันในข้างต้นไว้ดังนี้ เนื่องจากผู้คนมองว่าพฤติกรรมเชิงบวกต่อผู้สูงวัยเป็นการแสดงออกถึงการมีมารยาท การให้ความใส่ใจ และการเคารพบนอบ และแน่นอนว่าหากมองจากภายนอก พฤติกรรมเหล่านั้นก็ดูจะเป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์และไม่ทำให้เกิดโทษ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเชื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่พฤติกรรมดังกล่าว จะลดทอนและทำลายบทบาททางสังคมของผู้สูงวัย เนื่องจากพฤติกรรมวากติเชิงบวกสะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อแบบเหมารวมที่บุคคลมีต่อกลุ่มคนสูงอายุ

นอกจากหลักฐานของวากติในสังคมตะวันตกที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ซึ่งครอบคลุมทั้งการรับรู้ถึงการมีอยู่ของวากติในสังคม และพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการเหมารวมทางอายุ งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวากติโดยการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (Cuddy, Norton, & Fiske, 2005; North & Fiske, 2015) ก็แสดงให้เห็นถึงหลักฐานการมีอยู่ของปรากฏการณ์ดังกล่าวเช่นกัน ในการศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม ประเทศหรือสังคมที่ถูกศึกษามักจะถูกจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ สังคมกลุ่มนิยม (Collectivist) และสังคมปัจเจกนิยม (Individualist) แนวคิดสังคมกลุ่มนิยม-สังคมปัจเจกนิยมถูกอธิบายไว้ว่า สังคมกลุ่มนิยมจะให้คุณค่ากับการปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยึดเอาเป้าหมายของกลุ่มเป็นสำคัญ ในขณะที่สังคมปัจเจกนิยมจะมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ความเป็นปัจเจกและการได้มาซึ่งเป้าหมายส่วนตัว นักวิจัยจึงเชื่อว่าคนในสังคมกลุ่มนิยมจะมีคติและการเหมารวมผู้สูงวัยต่ำกว่าคนในสังคมปัจเจกนิยม แต่ผลการวิจัยกลับไม่เป็นไปตามข้อสันนิษฐานดังกล่าว กล่าวคือ ผลการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมชี้ให้เห็นว่าสังคมที่มีความเป็นกลุ่มนิยมสูง ได้แก่ สังคมในทวีปเอเชีย ผู้คนในสังคมเหล่านี้มีวากติต่อผู้สูงอายุสูงกว่าผู้คนในสังคมปัจเจกนิยม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ค่านิยมในสังคมตะวันออกเรื่องการให้คุณค่าและเคารพนับถือผู้สูงอายุนั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับเจตคติที่คนในสังคมมีต่อผู้สูงอายุ (North & Fiske, 2015)

โดยสรุปแล้ว จากหลักฐานการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงวากติในสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะสังคมในประเทศฝั่งตะวันตกหรือสังคมในประเทศฝั่งตะวันออก ผลการวิจัยเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นไปได้ว่า วากติอาจจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและมีอยู่จริงในทุกๆ สังคมทั่วโลก (Pan-cultural ageism) (North & Fiske, 2013)

วยาคติในบริบทสังคมทั่วไปในประเทศไทย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นผู้สูงอายุในประเทศไทย ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวยาคติ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่งในสาขาจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และสาขาพยาบาลศาสตร์ที่ศึกษาเจตคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย ในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยมีเจตคติต่อผู้สูงอายุในเชิงบวก (เฉลิมขวัญ สิงหวิ, 2558; ปิ่นนเรศ กาศอุดม et al., 2562; สุนทรีย์ จีไฉหล้า, สุจินดา จารุพัฒน์ มารุโอ, & นพวรรณ เปี้ยเชื้อ, 2561) นอกจากนี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงธรรมเนียมการปฏิบัติของคนไทยที่ถูกถ่ายทอดส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ การกตัญญูกตเวที และการแสดงความเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสกว่า (ปิ่นนเรศ กาศอุดม et al., 2562; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2544; สุนทรีย์ จีไฉหล้า et al., 2561) รวมถึงการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้สูงอายุ (เฉลิมขวัญ สิงหวิ, 2558)

ถึงแม้ว่างานวิจัยเหล่านี้จะสะท้อนผลการวิจัยที่สอดคล้องกันในเรื่องเจตคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ แต่หลักฐานจากงานวิจัยของรังควิต และคนอื่นๆ (Runkawatt et al., 2013) ที่ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลไทยและนักศึกษาพยาบาลสวีเดนที่มีต่อผู้สูงอายุกลับแสดงผลที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างไทยมีเจตคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในระดับที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างสวีเดน กล่าวโดยสรุปได้ว่า งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นเจตคติที่คนไทยมีต่อผู้สูงอายุในสังคมสะท้อนให้เห็นถึงเจตคติต่อผู้สูงอายุในเชิงบวกและเจตคติในเชิงลบ

วยาคติในบริบทครอบครัว

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นวยาคติ ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวยาคติภายใต้บริบทครอบครัว ทั้งนี้ พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นใกล้เคียงอย่างประเด็นเจตคติโดยส่วนมากมักจะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในสังคมและผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวมีเจตคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่าผู้สูงอายุนอกครอบครัว (Sanders & Pittman, 1987; Stricker & Hillman, 1996) รายละเอียดของงานวิจัยมีดังนี้

ในงานวิจัยของแซนเดอร์ และพิทแมน (Sanders & Pittman, 1987) นักวิจัยศึกษาเจตคติของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนและนักศึกษาที่มีต่อผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อศึกษาเจตคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อ (1) ผู้สูงอายุที่รู้จักเป็นอย่างดี และ (2) ผู้สูงอายุที่เป็นบุคคลทั่วไปหรือผู้สูงอายุที่ไม่รู้จัก ผลการวิจัยเป็นไปตามที่นักวิจัยได้คาดการณ์เอาไว้ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่อผู้สูงอายุที่รู้จักดีในเชิงบวกมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่รู้จัก นักวิจัยเชื่อว่าการที่กลุ่มตัวอย่างมี

ประสบการณ์ตรง (Direct experience) กับผู้สูงอายุที่รู้จักดี ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของผู้สูงอายุ และสามารถใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลเหล่านั้นประกอบในขณะที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้สูงอายุ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้สูงอายุทั่วไปในสังคมกลับไม่มีข้อมูลใดใดเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุที่ตนไม่รู้จัก พวกเขาจึงใช้ความรู้ความเข้าใจที่เป็นการเหมารวมผู้สูงวัย (Stereotypes) ในขณะที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้สูงอายุที่ไม่รู้จัก โดยสรุปแล้ว นักวิจัยเชื่อว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุมีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมองผู้สูงอายุที่ตนรู้จักในแง่บวกมากกว่าผู้สูงอายุที่ตนไม่รู้จัก

ในงานวิจัยอีกงานหนึ่ง สตริกเกอร์ และฮิลล์แมน (Stricker & Hillman, 1996) ได้แจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในเมืองนิวยอร์ก จำนวนทั้งสิ้น 220 คน ครอบคลุมนักศึกษาที่ช่วงอายุตั้งแต่ 17 – 57 ปี โดยนักวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบเจตคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุ 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ (1) ผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม (2) ผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นปู่ย่าตายาย และ (3) ผู้สูงอายุที่เป็นปู่ย่าตายายของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุทั่วไปในสังคมในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นปู่ย่าตายายของคนอื่น และมีเจตคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุที่มีสถานะเป็นปู่ย่าตายายของคนอื่นในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นปู่ย่าตายายของตน นักวิจัยเชื่อว่าสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่อผู้สูงอายุ 3 กลุ่มในระดับที่ต่างกันเป็นเพราะสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ 3 กลุ่มนั้นแตกต่างกัน โดยสรุปแล้ว งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคนมักจะยอมรับว่าตนมีมุมมองต่อผู้สูงอายุทั่วไปในสังคมในเชิงลบมากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในครอบครัวของตน

ผลการวิจัยข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างมุมมองที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวและผู้สูงอายุนอกครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างมีมุมมองต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในเชิงบวกมากกว่าผู้สูงอายุนอกครอบครัว (Sanders & Pittman, 1987; Stricker & Hillman, 1996) ดังที่กล่าวไปในข้างต้น นอกจากคำอธิบายถึงสาเหตุของผลการวิจัยในเรื่องสถานภาพทางสังคมของผู้สูงวัย (Stricker & Hillman, 1996) และคำอธิบายเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของผู้สูงวัยที่กลุ่มตัวอย่างรู้จัก (Sanders & Pittman, 1987) จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีในสาขาสังคมวิทยา ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องหลักการแห่งความคล้ายคลึง (Homophily Principle) (McPherson, Smith-Lovin, & Cook, 2001) สามารถอธิบายข้อค้นพบดังกล่าวที่ฉายภาพมุมมองเชิงบวกต่อผู้สูงวัยในครอบครัวได้ด้วย

หลักการแห่งความคล้ายคลึงถูกอธิบายไว้ว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลคล้ายกันจะมีโอกาสได้ใกล้ชิดปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าผู้ที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน โดย

คุณลักษณะส่วนบุคคลเหล่านั้นได้แก่ เชื้อชาติ เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา รวมถึงอาชีพ ท่ามกลางความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ความสัมพันธ์ในครอบครัวนับว่าเป็น ความสัมพันธ์ที่บุคคลถือครองมาโดยกำเนิด และเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างแตกต่างไปจาก ความสัมพันธ์รูปแบบอื่น กล่าวคือ ความสัมพันธ์รูปแบบอื่นนั้นบุคคลไม่ได้ถือครองมาแต่กำเนิด แต่บุคคลเป็นผู้เลือกเอง เช่น ความสัมพันธ์แบบเพื่อน ความสัมพันธ์แบบคนรัก หรือความสัมพันธ์ แบบเพื่อนร่วมงาน โดยความแตกต่างนี้เองที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความพิเศษกว่า ความสัมพันธ์รูปแบบอื่นๆ เพราะบุคคลกับสมาชิกในครอบครัวของบุคคลมีคุณลักษณะต่างๆที่ คล้ายกันหลายประการ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวยังเป็นความสัมพันธ์ที่มีความผูกพัน ลึกซึ้ง เหนียวแน่นและเสถียรคลาญลงได้ยากกว่าความสัมพันธ์รูปแบบอื่น ด้วยเหตุนี้เอง เจตคติและ การให้คุณค่าต่อเรื่องต่างๆ ตลอดจนพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล จึงมีความละม้าย คล้ายกันกับสมาชิกในครอบครัวมากกว่าเพื่อนของบุคคล เป็นต้น (McPherson et al., 2001)

จากแนวคิดเรื่องหลักการแห่งความคล้ายคลึงที่อธิบายไปในข้างต้น สะท้อนให้ เห็นถึงความเป็นไปได้ว่าวาทคติในบริบทครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวาทคติที่บุคคลแสดงออก ในเชิงลบต่อสมาชิกสูงวัยในครอบครัว อาจจะมีปรากฏให้เห็นได้ยากหรืออาจจะไม่ปรากฏให้เห็น เลย ซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีของผู้สูงวัยในบริบทใหญ่อย่างบริบทสังคม ทั้งนี้ นักวิชาการบางส่วน กลับมองในมุมที่ต่างออกไป ดังที่พบได้ในงานเขียนเชิงวิชาการของนักสังคมสงเคราะห์คลินิกชาว อเมริกัน รวมทั้งงานเขียนและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง Overaccommodation จากสาขาการ สื่อสารระหว่างเจเนอเรชัน (Intergenerational communication) โดยงานเขียนเหล่านี้บ่งบอกถึง หลักฐานบางอย่างที่ฉายภาพวาทคติในบริบทครอบครัว รายละเอียดมีดังนี้

ในบทความวิชาการของนักสังคมสงเคราะห์คลินิกชื่อกอร์ดอน (Gordon, 2020) ได้มีการถ่ายทอดเรื่องราวของชายสูงวัยท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องราวสมมติที่ กอร์ดอนแต่งขึ้นจากเค้าโครงเรื่องจริง ซึ่งเขาได้รับรู้รับฟังจากผู้ที่เข้ารับการบำบัดทางคลินิกกับเขา เรื่องสมมติในบทความนี้ฉายให้เห็นถึงผลกระทบเชิงลบของวาทคติในบริบทครอบครัว มี รายละเอียดดังนี้ คุณฟรานโกเป็นชายสูงวัยอายุ 76 ปี เขาพักอาศัยอยู่ลำพัง ลูกของคุณฟรานโก อาศัยอยู่ห่างจากบ้านคุณฟรานโกราวๆ 45 นาที ตัวคุณฟรานโกเองมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี และมักจะมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเป็นอาสาสมัครในโรงเรียน และทำงานพาร์ทไทม์ ที่ร้านหนังสือใกล้บ้าน คุณฟรานโกจึงเป็นที่รู้จักและที่เคารพรักของเพื่อนบ้านละแวกใกล้เคียง วัน หนึ่งหลังจากเลิกงาน เมื่อคุณฟรานโกเดินมาถึงที่หน้าอพาร์ทเมนต์ของเขา เขาหกล้มลงเพราะ สะดุดเข้ากับรอยแตกบนทางเท้า เหตุการณ์นี้ไม่ได้ส่งผลอันตรายร้ายแรงกับร่างกายของคุณ

พรานโก้ แต่ทว่ากลับส่งผลร้ายต่อจิตใจของเขา เมื่อทราบข่าวอุบัติเหตุของพ่อ วันถัดมาหลังจาก คุณพรานโก้กลับจากโรงพยาบาล ลูกสาวของคุณพรานโก้บอกกับเขาว่าเธอได้ติดต่อและวางเงินมัดจำของห้องพักในบ้านพักคนชราไว้ให้คุณพรานโก้เรียบร้อยแล้ว โดยเธอจองห้องไว้ 2 ห้อง เพื่อที่พ่อของเธอจะได้เลือกที่หอพักใดมากกว่า เธอเชื่อว่านี้เป็นทางออกที่ดีที่สุด เพราะพ่อของเธอจำเป็นต้องมีคนดูแลอย่างใกล้ชิด การกระทำของลูกสาวคุณพรานโก้ทำให้เขารู้สึกดีที่ลูกเป็นห่วงเป็นใยเขา แต่ในความรู้สึกดีนั้นเขารู้สึกโกรธ ผิดหวัง และน้อยใจ เขารู้สึกเหมือนเขาไม่มีตัวตน และเหมือนกับว่าเขาถูกยึดอำนาจในการตัดสินใจในชีวิตตัวเองไป ไม่ต่างจากเด็กเล็กๆ จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของคุณพรานโก้สะท้อนให้เห็นถึงผลเสียจากการที่สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เป็นบวกคืด แม้การแสดงออกนั้นจะเป็นการแสดงออกในเชิงบวกหรือบวกคืดเชิงบวก แต่ผลต่อผู้สูงอายุที่ปรากฏนั้นเป็นผลในเชิงลบ

ในบทความวิชาการที่เขียนโดย นัสบอม (Nussbaum, 1985 as cited in Nussbaum, Pitts, Huber, Krieger, & Ohs, 2005, p. 292) ได้มีการอธิบายถึงลักษณะการสื่อสารที่คนวัยหนุ่มสาวใช้สื่อสารกับผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งลักษณะการสื่อสารที่นัสบอมอธิบายไว้มีความสอดคล้องกันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคุณพรานโก้ นัสบอมอธิบายไว้ว่า การสื่อสารภายในครอบครัวที่แสดงออกถึงความเป็นห่วงเป็นใยและความกังวลใจต่อผู้สูงอายุในระดับที่สูงมากจนเกินไป ร่วมกับการส่งเสริมพฤติกรรมการฟังฟังของผู้สูงอายุในระดับที่มากจนเกินไป อาจจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียคุณค่าและความมั่นใจในตัวเอง การสื่อสารในลักษณะดังกล่าวคล้ายกับการสื่อสารที่เรียกในชื่อภาษาอังกฤษว่า Overaccommodation หรือที่รู้จักในอีกชื่อว่า Baby talk เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะการใช้ถ้อยคำและท่าทีที่เอื้ออำนวยให้คู่สนทนาหรือผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อ (Accommodation) โดยเป็นการสื่อสารแบบเอื้ออำนวยที่มากจนเกินพอดี กล่าวคือผู้พูดจะพูดอย่างช้าๆ ด้วยระดับเสียงที่ดังและโทนเสียงที่สูงแหลม รวมถึงเลือกใช้เฉพาะคำศัพท์ง่ายๆที่เป็นคำศัพท์พื้นฐาน (Giles, Fox, Harwood, & Williams, 1994 as cited in Nelson, 2005, p. 209-210) ผู้คนส่วนมากมักจะใช้วิธีการสื่อสารแบบ Overaccommodation เมื่อต้องพูดคุยกับผู้สูงอายุ และจะเห็นได้ว่าการสื่อสารในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงการเหมารวมทางอายุ กล่าวคือ ผู้ที่สื่อสารกับผู้สูงอายุแบบ Overaccommodation มีความคิดแบบเหมารวมว่าผู้สูงอายุมีปัญหาทางกายภาพและทางสติปัญญา ไม่ว่าจะปัญหาด้านการได้ยิน ผู้สื่อสารจึงต้องใช้ระดับเสียงที่ดังและโทนเสียงสูงแหลม หรือปัญหาด้านกระบวนการรู้คิด ผู้สื่อสารจึงต้องใช้เฉพาะคำศัพท์อย่างง่าย (Kite & Wagner, 2002)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้บุคคลจะมีการให้คุณค่าต่อเรื่องต่างๆ ตลอดจนเจตคติ และพฤติกรรมการแสดงออกที่คล้ายกับสมาชิกในครอบครัวของตน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า สมาชิกในครอบครัวจะปราศจากอคติหรือความคิดแบบเหมารวมต่อกัน โดยเฉพาะสมาชิก ครอบครัววัยหนุ่มสาวต่อสมาชิกสูงวัย ดังที่พบหลักฐานที่ชี้ว่า ความเป็นห่วงซึ่งคนหนุ่มสาวมีให้แก่ ผู้สูงอายุในครอบครัวซึ่งส่งผลเชิงลบต่อผู้สูงอายุนั้น หากพิจารณาจะพบว่าการแสดงออกด้วยความห่วงใยนั้นตั้งอยู่ความคิดแบบเหมารวมที่เป็นอคติด้วยเหตุแห่งวัย หรืออายุที่มากของผู้สูงวัย

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวัยาคติและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักวิชาการมีการจัดกลุ่มแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อธิบายวัยาคติไว้อย่างหลากหลาย นักวิจัยบางกลุ่ม (Ayalon & Tesch-Römer, 2018) จำแนกประเภทของแนวคิดทฤษฎีที่ใช้อธิบายวัยาคติ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีระดับจุลภาค (Micro level) แนวคิดทฤษฎีระดับกลาง (Meso level) และแนวคิดทฤษฎีระดับมหภาค (Macro level) ในขณะที่นักวิจัยอีกกลุ่ม (North & Fiske, 2012) จำแนกประเภทของแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีในระดับบุคคล (Individual-level theories) ทฤษฎีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล (Interpersonal theories) ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theories) และทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural theories)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลของวัยาคติ ผู้วิจัย จึงเลือกจำแนกแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจวัยาคติใน บริบทครอบครัว จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มแนวคิดทฤษฎี จากการประยุกต์ใช้การจำแนกของ นอร์ท และฟิสค์ (North & Fiske, 2012) ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีในระดับบุคคล (Individual-level theories) แนวคิดทฤษฎีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล (Interpersonal theories) และแนวคิดทฤษฎีทาง สังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural theory) เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความเหมาะสมใน คำอธิบายของกลุ่มประเภทแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว รายละเอียดมีดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีในระดับบุคคล (Individual-level theories) ได้แก่ ทฤษฎีการบริหาร ความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) ที่อธิบายถึงสาเหตุที่มาของวัยาคติที่บุคคล ในช่วงวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุ และ ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) ที่ อธิบายถึงสาเหตุที่มาของวัยาคติที่บุคคลในทุกช่วงวัยมีต่อผู้สูงอายุ

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล (Interpersonal theories) ได้แก่ ทฤษฎีการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) ที่อธิบายถึงสาเหตุที่มาของวัยาคติที่เกิด

จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมที่มีช่วงวัยที่แตกต่างกัน ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory) ที่อธิบายถึงสาเหตุที่มาของวัยคดีว่ามีพื้นฐานมาจากการที่บุคคลรับรู้ในบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ และแนวคิดโมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) ที่อธิบายถึงโครงสร้างและรูปแบบความคิดความเชื่อแบบเหมารวมที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ

3. แนวคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural theory) คือ แนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ที่ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ในการอธิบายสาเหตุที่มาของวัยคดีว่าเกิดจากบรรทัดฐานหรือค่านิยมทางสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น (Ryan, 2005)

ในลำดับการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัยคดี ซึ่งในภาพรวม เป็นแนวคิดทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุที่มาของวัยคดีและอธิบายถึงโครงสร้างและรูปแบบของการเหมารวมที่เป็นวัยคดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเริ่มต้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีในระดับบุคคล ซึ่งเป็นการมองวัยคดีในมุมมองที่แคบที่สุด จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอการทบทวนแนวคิดทฤษฎีระดับระหว่างบุคคล และสุดท้ายคือแนวคิดทฤษฎีในระดับสังคมและวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงสาเหตุที่มาของวัยคดีจากหลากหลายมุมมองและหลากหลายระดับ

2.1 ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory)

ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัวถูกคิดขึ้นโดยนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ชื่อว่า เออร์เนส เบคเกอร์ (Becker 1962, 1973, 1975 as cited in Greenberg, Helm, Maxfield, & Schimel, 2017, p. 109) แรกเริ่มเดิมที เบคเกอร์ต้องการหาคำอธิบายให้กับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยการทำความเข้าใจศาสตร์ต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ ซึ่งทำให้เบคเกอร์ได้ข้อสรุปว่า มนุษย์และสัตว์เดรัจฉานมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องสัญชาตญาณการเอาตัวรอด แต่มนุษย์แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉานตรงที่มนุษย์มีวิวัฒนาการทางสมองมากกว่า ในตำแหน่งสมองกลีบหน้าผากส่วนหน้า (Prefrontal lobe) จึงทำให้มนุษย์มีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร และสามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยภาพสัญลักษณ์ (Symbolic thought) มนุษย์ยังสามารถคิดแบบเรียงเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบัน และเหตุการณ์ในอนาคตได้ รวมถึงสามารถตระหนักรู้ในตัวเอง (Self-awareness) ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้มนุษย์สามารถตระหนักรู้ถึงความเที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งมีชีวิตทุกชีวิต นั่นก็คือความตาย ซึ่งก็ทำให้มนุษย์จำต้องเผชิญกับความรู้สึกย้อนแย้งในการดำรงชีวิตด้วย (Existential paradox)

เบคเกอร์ (Becker, 1973 as cited in Greenberg et al., 2017, p. 110) อธิบายไว้ว่า ความย้อนแย้งในการดำรงชีวิตก็คือการที่มนุษย์มีสัญชาตญาณในการมีชีวิตรอด แต่ในขณะเดียวกัน ก็รู้ว่าสักวันหนึ่งตนจะต้องตาย ความรู้สึกย้อนแย้งนี้ทำให้ลึกๆแล้วมนุษย์รู้สึกหวาดกลัว (Terror) และพยายามหาทางจัดการกับความรู้สึกดังกล่าว ได้แก่ การปฏิเสธความตาย (Death denial) ผ่านการยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural worldview) ซึ่งวิธีการนี้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) ที่หล่อหลอมให้มนุษย์เชื่อว่าสภาพความเป็นจริง (Reality) ว่าเป็นสิ่งที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง (Stable) เต็มไปด้วยความหมาย (Meaningful) และคงทนถาวร (Permanent) โดยสรุปแล้ว โลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ยึดถือ จะช่วยให้มนุษย์สามารถแยกแยะได้ว่าตนเองแตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งจะช่วยสร้างความสงบทางใจจากความหวาดกลัวนั้นได้

ไม่เพียงเท่านั้น การที่มนุษย์ได้ยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมยังช่วยให้มนุษย์รู้สึกว่าการมีชีวิตอยู่ของตนเอง (Existence) จะยังคงสืบเนื่องต่อไปแม้ว่าตนเองจะเสียชีวิตแล้ว เนื่องจากการยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์รู้สึกถึงความเป็นอมตะ โดยความเป็นอมตะในที่นี้ครอบคลุมความหมายใน 2 มิติด้วยกัน ได้แก่ ความหมายที่ตรงตัวแบบคำต่อคำ (Literal immortality) และความหมายในทางสัญลักษณ์ (Symbolic immortality) สำหรับความหมายที่ตรงตัวแบบคำต่อคำ ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องสวรรค์ นิพพาน และการกลับมาเกิดใหม่ ในขณะที่ความหมายในทางสัญลักษณ์ ประกอบด้วย การยึดมั่นในความสำเร็จทางวัฒนธรรม (Cultural achievements) ตัวอย่างเช่น ลูกหลานผู้สืบสกุล หรือผลงานการตีพิมพ์ ข้อค้นพบทางวิชาการ และอีกหนึ่งความหมายในทางสัญลักษณ์คือ การระบุตัวตน (Identify) ไว้กับสิ่งอื่นที่จะยังคงอยู่ต่อไป ตัวอย่างเช่น เชื้อสายวงศ์ตระกูล ประเทศชาติ หรือการทำสิ่งดีๆเพื่อสังคม

นอกจากที่มนุษย์จะปฏิเสธความตายผ่านการยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมแล้ว มนุษย์ยังมีวิธีจัดการกับความรู้สึกหวาดกลัวอีกวิธีหนึ่งคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ซึ่งหมายถึงการมองเห็นในคุณลักษณะด้านดีของตนเอง หรือการมองเห็นว่าบทบาททางสังคมของตนนั้นมีคุณค่า ทั้งนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองมีความแตกต่างหลากหลายตามแต่ละบริบทสังคม กล่าวคือ การเห็นคุณค่าในตนเองตั้งอยู่บนพื้นฐานของโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่บุคคลยึดถือ ตัวอย่างเช่น บุคคลอาจจะรู้สึกว่าตัวเองมีค่ากับการที่ตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ในขณะที่บุคคลอื่นอาจจะรู้สึกว่าตัวเองมีค่ากับการเป็นตัวแทนนักกีฬาประจำจังหวัด โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัวกล่าวไว้ว่า ความรู้สึกย้อนแย้งในการดำรงชีวิตทำให้คนเราหวาดกลัวต่อการ

ตาย เราจึงหาวิธีจัดการกับความหวาดกลัวดังกล่าว โดยยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม และเห็นถึงคุณค่าในตนเอง (Greenberg et al., 2017; Greenberg, Pyszczynski, & Solomon, 1986)

สำหรับผลการวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวหวาดกลัว กรีนเบิร์ก และคนอื่นๆ (Greenberg et al., 1997 as cited in Bodner, 2009, p. 1006) อธิบายไว้ว่า ผลการวิจัยเหล่านั้นเป็นหลักฐานสนับสนุนทฤษฎีเนื่องจากสามารถยืนยันข้อสันนิษฐานของทฤษฎีได้ กล่าวคือ ข้อสันนิษฐานในเรื่อง (1) การป้องกันตนเองจากความวิตกกังวล (The anxiety-buffer hypothesis) และ (2) การตระหนักรู้ในความตาย (The mortality salience hypothesis) สำหรับสมมติฐานข้อแรก นักวิชาการอธิบายไว้ว่าในเมื่อการยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองช่วยปกป้องมนุษย์จากความหวาดกลัวต่อการตายได้ ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลได้เกิดการยึดมั่นดังกล่าวก็ควรจะช่วยให้บุคคลมีความวิตกกังวลและความหวาดกลัวต่อการตายลดลง สำหรับสมมติฐานเรื่องการตระหนักรู้ในความตาย อธิบายถึงการที่คนเราถูกย้ำเตือนให้นึกถึงวันสุดท้ายของชีวิตจะยิ่งทำให้คนยึดมั่นในโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมและมองเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น โดยการสังเคราะห์รวบรวมงานวิจัยจำนวนกว่า 300 เรื่องเพื่อทดสอบข้อสันนิษฐานทั้งสองข้อ พบหลักฐานที่ยืนยันตามข้อสันนิษฐาน (Solomon et al., 2004 as cited in Bodner, 2009, p. 1006)

วาทคติและการบริหารความรู้สึกลัวหวาดกลัว

ความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดวาทคติและทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวหวาดกลัว ถูกนำเสนอไว้เป็นครั้งแรกในงานเขียนของ มาร์เทน และคนอื่นๆ (Martens et al., 2005) โดยนักวิชาการอธิบายไว้ว่า ผู้สูงวัยหรือการใกล้ชิดกับผู้สูงวัยทำให้บุคคลเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการตาย (Death-related anxieties) กล่าวคือ ผู้สูงวัยเปรียบเสมือนเครื่องเตือนใจใน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) เรื่องความตาย (The threat of death) คือไม่มีใครสามารถอยู่ได้ค้ำฟ้า เพราะความตายเป็นสิ่งที่แน่นอนและหลีกเลี่ยงไม่ได้ (2) เรื่องลักษณะทางกายภาพของสิ่งมีชีวิต (The threat of animality) คือความเสื่อมถอยของร่างกาย ความอ่อนแอป่วยไข้เจ็บและความตาย และ (3) เรื่องการสูญเสียคุณค่า (The threat of insignificance) คือความสามารถและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ถดถอยลง กล่าวโดยสรุปได้ว่า การได้ปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงวัยทำให้บุคคลกลัวการแก่ชราและการตาย ดังนั้น บุคคลจึงหลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้สูงวัย และมองผู้สูงวัยอย่างเหมารวมและเป็นอคติ ซึ่งกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าบุคคลจึงมีวาทคติต่อผู้สูงวัยนั่นเอง

โดยกรีนเบิร์ก และคนอื่นๆ (Greenberg et al., 2017) กล่าวว่ามนุษย์มีวิธีการป้องกันตนเองจากความวิตกกังวลดังกล่าวโดยการเอาตัวออกห่างจากผู้สูงวัย (Distancing) ซึ่ง

ครอบคลุมทั้งความหมายในเชิงกายภาพ (Physical distancing) และความหมายในเชิงความคิด (Psychological distancing) สำหรับการเอาตัวออกห่างในความหมายแรก คือการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สูงอายุที่เป็นคนในครอบครัว เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวมีลักษณะนิสัยและพันธุกรรมที่คล้ายคลึงกับตัวบุคคล จึงยิ่งทำให้บุคคลถูกย้ำเตือนให้นึกถึงชะตากรรมสุดท้ายที่จะลงเอยเหมือนกันกับผู้สูงอายุ สำหรับการเอาตัวออกห่างในความหมายเชิงความคิดนั้นหมายถึง การมีมุมมองต่อผู้สูงอายุแบบเหมารวม คือเป็นการมองผู้สูงอายุไม่ใช่ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นการมองผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นคนที่มีอายุมาก นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงการที่บุคคลได้มองเห็นว่าตนนั้นแตกต่างจากผู้สูงวัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสนใจที่ต่างกัน นิสัยที่ต่างกัน หรือเจตคติมุมมองที่ต่างกัน

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวหวาดกลัวอธิบายถึงสาเหตุที่มาของวาทคติที่คนวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุ และได้รับการขนานนามว่าเป็นทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้อธิบายสาเหตุของวาทคติได้ดีที่สุด (Ayalon & Tesch-Römer, 2018)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคติและการบริหารความรู้สึกลัวหวาดกลัว

ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาข้อยืนยันตามคำอธิบายของทฤษฎีว่า ผู้สูงอายุหรือการใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ เป็นเหมือนเครื่องเตือนใจให้คนหนุ่มสาวนึกถึงการแก่ชราและการตาย งานวิจัยของมาร์เทน และคนอื่นๆ (Martens, Greenberg, Schimel, & Landau, 2004) แสดงให้เห็นถึงข้อยืนยันดังกล่าว ในงานวิจัยนั้น นักวิจัยวัดตัวแปรความคิดเกี่ยวกับการตาย (Death accessibility) โดยให้กลุ่มตัวอย่างดูรูปภาพของคนหนุ่มสาวกับรูปภาพของผู้สูงอายุ หลังจากดูรูปภาพแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะต้องเติมตัวอักษรที่ขาดหายไปให้เป็นคำศัพท์ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะส่วนของคำศัพท์ทุกคำจะสามารถเติมตัวอักษรให้สมบูรณ์กลายเป็นคำศัพท์ทั่วไป หรือกลายเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความตายได้ ตัวอย่างเช่น COFF_ _ สามารถเติมตัวอักษรจนกลายเป็นคำว่า COFFEE ที่แปลว่ากาแฟซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความตาย หรือ COFFIN ที่แปลว่าโลงศพ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับความตาย ผลการวิจัยเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้คือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ดูรูปภาพของผู้สูงอายุจะเขียนคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความตายมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้ดูรูปภาพของคนหนุ่มสาว นักวิจัยจึงสรุปว่าภาพของผู้สูงอายุทำให้กลุ่มตัวอย่างนึกถึงความตายมากกว่าภาพของคนหนุ่มสาว

ในงานวิจัยชุดถัดมาของ มาร์เทน และคนอื่นๆ (Martens et al., 2004) นักวิจัยต้องการทดสอบว่าการที่บุคคลระลึกถึงความตายส่งผลอย่างไรต่อการรับรู้ของบุคคลว่าตนกับผู้สูงอายุมีความคล้ายคลึงกัน รวมถึงส่งผลอย่างไรต่อเจตคติเชิงลบที่บุคคลมีต่อผู้สูงวัย นักวิจัยวัด

ตัวแปรการระลึกถึงความตาย (Mortality salience) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม กล่าวคือ ให้กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองตอบคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับความตาย ในขณะที่ให้กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุมตอบคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความเจ็บปวดเมื่อไปพบทันตแพทย์ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มประเมินคุณลักษณะที่แสดงความเป็นตัวเอง และคุณลักษณะของผู้สูงอายุและเด็กวัยรุ่นทั่วไป รวมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าอยากมีคุณลักษณะเหล่านั้นมากน้อยเพียงใด นักวิจัยพบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อสันนิษฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองที่ถูกกระตุ้นให้นึกถึงความตายมองว่าตนมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากผู้สูงอายุ และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการมีคุณลักษณะเหล่านั้นกับการประเมินคุณลักษณะของผู้สูงอายุก็แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในตัวผู้สูงอายุลดลง โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยนี้แสดงถึงหลักฐานที่ยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างวาทคดีและทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวความตาย

จากแนวคิดและผลการวิจัยที่ประยุกต์เอาทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวความตายมาทำความเข้าใจวาทคดี จึงเป็นที่น่าสนใจว่าความวิตกกังวลที่สมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวมีต่อการแก่ชราและการเสียชีวิตในอนาคต ทั้งอนาคตของตนเอง และอนาคตของผู้สูงอายุในครอบครัว ความวิตกกังวลนี้จะมีเกี่ยวข้องอย่างไรกับวาทคดีที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องด้วยผู้สูงอายุในครอบครัวมีความแตกต่างทางสถานภาพและบทบาทจากผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม ทั้งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดผูกพันมากกว่า และมีลักษณะทางพันธุกรรมที่คล้ายคลึงมากกว่า ความแตกต่างนี้จะยิ่งย้าเตือนให้คนหนุ่มสาวตระหนักถึงบั้นปลายชีวิตของตน และยิ่งทำให้คนหนุ่มสาวมีวาทคดีต่อผู้สูงอายุหรือไม่ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารความรู้สึกลัวความตายมาใช้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 1 และใช้พัฒนาเป็นตัวแปรความรู้สึกลัวความตายต่อการสูงวัย รวมถึงใช้เป็นกรอบในการอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัย

2.2 ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)

ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นทฤษฎีระดับมหภาพ (Grand theory) ในศาสตร์จิตวิทยาสังคม ถูกนำเสนอโดยนักวิชาการชาวโปแลนด์ เฮนรี ทาจเฟล และลูกศิษย์ชื่อ จอน เทอเนอร์ ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมมีจุดเริ่มต้นมาจากการทดลองในปีค.ศ. 1971 (Ellemers & Haslam, 2012) ที่รู้จักกันในชื่อ Minimal Group Studies โดยนักวิจัยทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่มด้วยวิธีการสุ่ม และประกาศให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่ากลุ่มนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ใดๆ กล่าวได้อีกหนึ่งคือการจัดกลุ่มนี้ถูกจัดแบบไม่มีเจตนา (By chance) ซึ่งในการ

ทดลองครั้งนั้นมีชื่อเรียกกลุ่มที่ถูกจัดแบ่งแบบไร้เงื่อนไขว่ากลุ่ม Minimal conditions จากนั้นนักวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างลงคะแนนให้กับสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มและนอกกลุ่ม แรกเริ่มเดิมทีจุดประสงค์ในการจัดกลุ่มแบบ Minimal conditions นั้นมีไว้เพื่อใช้กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มควบคุม (Control group) นักวิจัยจึงคาดการณ์ไว้ว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนน่าจะได้รับคะแนนเท่าๆกัน เนื่องจากนักวิจัยไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ใดในการจัดกลุ่มเลย แต่ปรากฏว่าผลการวิจัยไม่เป็นดังนั้น นักวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะให้คะแนนสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มตนเองมากกว่าสมาชิกที่อยู่นอกกลุ่ม ปรากฏการณ์ดังกล่าวถูกเรียกว่าความขึ้นชอบในกลุ่มของตน (In-group favoritism) ซึ่งหมายถึง ความลำเอียงที่บุคคลมีต่อสมาชิกในกลุ่มตนเองมากกว่าสมาชิกจากกลุ่มอื่นหรือสมาชิกนอกกลุ่ม ปรากฏการณ์นี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการจัดหมวดหมู่ (Mere categorization) ที่อธิบายถึงผลจากการจัดประเภทคนออกเป็นกลุ่มๆว่าจะทำให้บุคคลมองสมาชิกในกลุ่มของตนว่าเป็นพวกเรา และมองสมาชิกนอกกลุ่มว่าเป็นพวกเขา อีกทั้งยังส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมกับสมาชิกในกลุ่มของตนเองต่างไปจากสมาชิกในกลุ่มอื่นอีกด้วย

ต่อมาในปีค.ศ. 1979 ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมได้ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในงานเขียนของ ทาจเฟล และเทอเนอร์ (Tajfel & Turner, 1979) ด้วยชื่อทฤษฎีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสังคม (Theory of Intergroup Conflict) ในงานเขียนดังกล่าวได้มีการกล่าวถึงหลักฐานข้อพิสูจน์ของทฤษฎีว่ามีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ (1) ตราบใดที่บุคคลมองว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมใดกลุ่มสังคมหนึ่งยังเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนที่มีความหมาย ตราบนั้นบุคคลก็จะพยายามเปรียบเทียบว่ากลุ่มของตนดีกว่ากลุ่มอื่นเสมอ เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมในเชิงบวก (Social identity) (2) จากข้อพิสูจน์ประการแรกแสดงให้เห็นว่าการจัดหมวดหมู่ทางสังคมนั้นก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และ (3) การจะได้มาซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมเชิงบวกสามารถทำได้หลากหลายวิธี ซึ่งทฤษฎีเรียกว่ากลยุทธ์ในการจัดการอัตลักษณ์ ดังที่จะกล่าวเพิ่มเติมในลำดับถัดไป โดยกลยุทธ์วิธีเหล่านี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหรือเงื่อนไขตามความเชื่อส่วนบุคคล ดังที่จะกล่าวเพิ่มเติมในส่วนถัดไปเช่นกัน (Tajfel & Turner, 1979)

ทาจเฟล (Tajfel, 1974) อธิบายไว้ว่าอัตลักษณ์ทางสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของอัตมโนทัศน์ส่วนบุคคล (Self-concept) ที่เกิดจากการที่บุคคลตระหนักรู้ถึงการเป็นสมาชิกทางกลุ่มสังคม ประกอบกับการที่บุคคลให้คุณค่าทางอารมณ์ต่อการเป็นสมาชิกของกลุ่มๆนั้น (Emotional significance) ดังนั้น ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจว่าอัตลักษณ์ทางสังคมของบุคคลมีที่มาที่ไปอย่างไร และบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันจะมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างไร คำตอบของคำถามเหล่านี้ถูกอธิบาย

ด้วยหลักการพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย (1) กระบวนการทางจิต (Psychological processes) (2) กลยุทธ์ในการจัดการอัตลักษณ์ (Identity management strategies) และ (3) คุณลักษณะโครงสร้างทางสังคม (Socio-structural characteristics)

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมมีใจความสำคัญว่าผู้คนส่วนใหญ่ในสถานการณ์ทางสังคมมักจะมองตนเอง ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม มากกว่าที่จะมองตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล ในขณะที่เดียวกัน ผู้คนก็ต้องการมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลในเชิงบวก ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลนี้ถูกประกอบสร้างขึ้นจากอัตลักษณ์ทางกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มนั่นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บุคคลต้องการที่จะรู้สึกดีต่อกลุ่มของตน เนื่องจากตัวตนทางกลุ่มนั้นเปรียบเสมือนตัวตนส่วนตัว จึงทำให้บุคคลพยายามมองหาความแตกต่างระหว่างกลุ่มทางสังคมที่จะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มของตนเองนั้นดีกว่ากลุ่มอื่นในสังคม

วาทคดีและอัตลักษณ์ทางสังคม

ในบทความของไคท์ และวากเนอร์ (Kite & Wagner, 2002) นักวิจัยได้อธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมกับวาทคดีไว้ว่า การที่กลุ่มคนในช่วงวัยหนุ่มสาวมีวาทคดีต่อกลุ่มผู้สูงอายุ ถือเป็นวิธีการที่คนหนุ่มสาวสร้างและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เชิงบวกของกลุ่มของตน กล่าวคือ คนหนุ่มสาวปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเพื่อที่ตนจะสามารถสร้างอัตลักษณ์ที่ผูกติดอยู่กับการเป็นสมาชิกกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม นักวิชาการอีกกลุ่ม (Harwood, Giles, & Ryan, 1995 as cited in Harwood, Hewstone, Paolini, & Voci, 2005, p. 394) ได้แย้งคำอธิบายนั้นว่า คนวัยหนุ่มสาวไม่จำเป็นที่จะต้องลดทอนคุณค่าของผู้สูงอายุลงเพื่อที่จะสร้างหรือคงภาพลักษณ์เชิงบวกของตนไว้ ในทางกลับกัน คนหนุ่มสาวสามารถที่จะมองผู้สูงอายุในเชิงบวก ไปพร้อมๆกับมองเห็นว่ากลุ่มผู้สูงวัยแตกต่างจากกลุ่มของตน

ถึงแม้ความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมกับวาทคดีอาจจะยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ แต่ไคท์ และวากเนอร์ (Kite & Wagner, 2002) ก็ได้ให้ความเห็นไว้ว่าในการนำเอาทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมมาประยุกต์ใช้ทำความเข้าใจวาทคดี จำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่ว่า ช่วงอายุ อาจจะไม่ใช่มุมมองการจัดกลุ่มทางสังคมที่บุคคลยึดถือในการกำหนดอัตลักษณ์ทางสังคม เนื่องจากยังมีมุมมองอื่นๆอีกมากมายที่บุคคลสามารถใช้ในการกำหนดอัตลักษณ์ได้ อาทิเช่น เพศ เพศสภาพ หรือสถานภาพการสมรส เป็นต้น นอกจากนี้ บุคคลยังมีการกำหนดตัวตนเข้ากับกลุ่มอายุอย่างแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัยของชีวิต ตลอดจนในแต่ละสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกกำหนดด้วยกลุ่ม

อายุก็อาจจะมีค่าสำคัญแตกต่างกันได้ โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมสามารถนำมาช่วยอธิบายวาทคติในคนหนุ่มสาวที่มีต่อผู้สูงอายุได้ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการกำหนดอัตลักษณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคติและอัตลักษณ์ทางสังคม

การวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบมุมมองที่บุคคลมีต่อคนสูงวัย และคนวัยหนุ่มสาวพิสูจนีให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของวาทคติและทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Kite, Stockdale, Whitley, & Johnson, 2005) ในการศึกษาครั้งนั้น นักวิจัยได้รวบรวมและจำแนกงานวิจัยแยกตามตัวแปรผลเป็น 5 กลุ่มงานวิจัย โดยตัวแปรผลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับมุมมองที่กลุ่มตัวอย่างมองเป้าหมาย (Target) ซึ่งเป้าหมายที่ศึกษาได้แก่ เป้าหมายคนวัยหนุ่มสาว และเป้าหมายผู้สูงวัย โดยกลุ่มงานวิจัยทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) การประเมินลักษณะนิสัยทั่วไป (Evaluation) (2) การประเมินทักษะความสามารถ (Competence) (3) การประเมินรูปร่างหน้าตา (Attractiveness) (4) การมีพฤติกรรมหรือความตั้งใจในการทำพฤติกรรม (Behavior/Behavior intentions) และ (5) การเหมารวมทางอายุ (Age stereotypes) ผลการวิเคราะห์อภิมานแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวและกลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุ โดยพบความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดในตัวแปรผลด้านการประเมินทักษะความสามารถและด้านการมีพฤติกรรม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวมีอคติต่อผู้สูงอายุในด้านทักษะความสามารถและด้านพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้นที่อายุระหว่าง 21-37 ปี กล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ กลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวประเมินกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมเดียวกันกับตนในเชิงบวกมากกว่าสมาชิกนอกกลุ่มสังคม สำหรับกลุ่มตัวอย่างในวัยสูงอายุ นักวิจัยกลับไม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอคติเอนเอียงในการประเมินกลุ่มคนวัยเดียวกัน นักวิจัยให้เหตุผลว่านั่นอาจจะเป็นเพราะว่า ในอดีต กลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุเคยเป็นสมาชิกกลุ่มวัยหนุ่มสาวมาก่อน ดังนั้นการลดทอนคุณค่าหรือการประเมินสมาชิกนอกกลุ่มอย่างเป็นอคติ จึงไม่ได้ช่วยสร้างภาพแทนตัวตนเชิงบวกให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ โดยสรุปแล้ว การที่คนหนุ่มสาวมีอคติต่อผู้สูงอายุในระดับที่สูงกว่าอคติต่อคนในวัยเดียวกันจึงเป็นการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมในเชิงบวกของคนหนุ่มสาว

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจวาทคติต่อผู้สูงอายุในบริบทครอบครัว ในการประยุกต์ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมเพื่อใช้ทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความเป็นไปได้ว่า สมาชิกวัยหนุ่มสาวรุ่นลูกสามารถจะเลือกให้คุณค่ากับความเป็นครอบครัวเดียวกันกับผู้สูงอายุ หรือให้คุณค่ากับความเป็นกลุ่มคนหนุ่มสาวก็ได้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าความสลับซับซ้อนของความเหมือนกันทางสายเลือดและความแตกต่างกันทางช่วงวัย จะส่งผล

อย่างไรต่อวาทคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดจากทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมมาใช้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 และใช้เป็นกรอบในการอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัย

2.3 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory)

ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเป็นทฤษฎีในสาขาสถิติจิตวิทยาสังคม นำเสนอไว้เป็นครั้งแรกโดย กอร์ดอน ออลพอร์ท (Allport, 1954) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ด้วยชื่อสมมติฐานเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ (Contact hypothesis) แรกเริ่มเดิมที ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1930 และ 1940 กลุ่มนักวิชาการในสาขาจิตวิทยาสังคมมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคม (Intergroup relations) และการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ต่อมาในปีค.ศ. 1943 เกิดการจลาจลทางสีผิวครั้งใหญ่ขึ้นในสหรัฐอเมริกา นักวิชาการจึงหันมาศึกษาทำความเข้าใจการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมที่มีเชื้อชาติแตกต่างกัน (Pettigrew, Tropp, Wagner, & Christ, 2011)

ในเวลาต่อมา ออลพอร์ท (Allport, 1954) ได้ตีพิมพ์งานเขียนเรื่อง The Nature of Prejudice และในงานเขียนเล่มนั้น ออลพอร์ทได้นำเสนอสมมติฐานเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่รู้จักในชื่อ ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ถือเป็นแนวคิดที่นักวิชาการลงความเห็นว่ามีพัฒนาจากสมมติฐานมาเป็นทฤษฎีที่มีความสมบูรณ์พร้อมในตัวเอง (Pettigrew et al., 2011) ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมีใจความสำคัญว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขหรือบริบทที่เหมาะสม จะช่วยลดอคติที่บุคคลจากต่างกลุ่มสังคมมีต่อกันได้ กล่าวคือ คนที่มาจากกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเพศ เพศสภาพ เพศวิถี เชื้อชาติ หรือช่วงวัย เมื่อคนจากต่างกลุ่มสังคมได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันภายใต้บริบทของการปฏิสัมพันธ์ที่ตรงตามเงื่อนไขของทฤษฎีซึ่งจะกล่าวในลำดับถัดไปนั้น ความรู้สึกเชิงลบหรืออคติที่คนเหล่านั้นมีต่อกันก็จะลดน้อยลง โดยออลพอร์ทระบุไว้ว่าเงื่อนไขดังกล่าวมีสี่ประการ ประกอบด้วย (1) กลุ่มสังคมทั้งสองต้องมีความเท่าเทียมกัน (2) กลุ่มสังคมทั้งสองต้องมีความหมายที่สอดคล้องกัน (3) กลุ่มสังคมทั้งสองต้องมีการร่วมมือกัน และ (4) กลุ่มสังคมทั้งสองต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ควบคุมดูแล ผู้มีอำนาจ กฎกติกา หรือสังคม เหมือนกัน

นับตั้งแต่ออลพอร์ท (Allport, 1954) ตีพิมพ์งานเขียนในครั้งนั้น กว่าครึ่งศตวรรษถัดมา เพททิกริว และทรอป (Pettigrew & Tropp, 2006) ได้รวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยที่ทำการทดสอบแนวคิดการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว โดยรวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากกว่า 500 เรื่อง จากประเทศต่างๆรวม 38 ประเทศ ในภาพรวมผลการวิจัยพบว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

ทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับอคติระหว่างกลุ่มทางสังคม และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นไปตามเงื่อนไขของออลพอร์ท กับการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข พบว่าการปฏิสัมพันธ์ทั้งสองรูปแบบนั้นมีความสัมพันธ์กับอคติที่ลดลง แต่อย่างไรก็ตาม นักวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นไปตามเงื่อนไขกับอคติต่อกลุ่มทางสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การปฏิสัมพันธ์ที่เป็นไปตามเงื่อนไขของออลพอร์ทจะช่วยส่งเสริมให้อคติระหว่างกลุ่มสังคมลดลงมากกว่าการปฏิสัมพันธ์ทั่วไป

วยาคติและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

หลักการสำคัญของทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่องคุณลักษณะที่แตกต่างกันของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น กลุ่มคนที่มีสีผิวซึ่งแสดงถึงเชื้อชาติที่แตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นเกี่ยวกับการจลาจลที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางสีผิว การจลาจลครั้งนั้นนับเป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่เป็นเหมือนรากฐานของทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม นอกจากคุณลักษณะด้านเชื้อชาติหรือสีผิวแล้ว ยังมีคุณลักษณะด้านอื่นๆที่บ่งชี้ถึงความ เป็นกลุ่มทางสังคมได้อีก ไม่ว่าจะเป็น คุณลักษณะด้านเพศ ด้านเพศสภาพ ด้านเพศวิถี หรือคุณลักษณะด้านอายุ เป็นต้น

ดังที่กล่าวในข้างต้นว่า มีงานวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจำนวนมากที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในการทำความเข้าใจอคติที่บุคคลจากต่างกลุ่มสังคมมีต่อกัน และแน่นอนว่าภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมเหล่านั้น ย่อมจะครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ของคนที่มีช่วงวัยต่างกัน ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับคนสูงอายุ กล่าวคือ ช่วงวัย หรือ อายุ เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นกลุ่มทางสังคม ดังนั้น หากนำเอาทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจประเด็นวยาคติ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวและผู้สูงอายุที่มีความเท่าเทียมกัน มีเป้าหมายสอดคล้องกัน มีการร่วมมือกัน และได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหรือสังคมภายนอกเหมือนกัน คนหนุ่มสาวก็น่าจะมีวยาคติต่อผู้สูงอายุลดลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวยาคติและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยพบว่า ใน การศึกษาตัวแปรการปฏิสัมพันธ์ นักวิจัยมักจะเลือกศึกษาตัวแปรนี้ในสองมิติด้วยกัน ได้แก่ มิติ ความถี่ในการปฏิสัมพันธ์ (Quantity) และมิติคุณภาพในการปฏิสัมพันธ์ (Quality) สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาความถี่ในการปฏิสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่า ความถี่ในการปฏิสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาว (Allan et al., 2014; Luo, Zhou, Jin, Newman, & Liang, 2013) และกลุ่มตัวอย่างวัยเด็ก (Teater & Chonody, 2017) ที่มี

ปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุบ่อยกว่าจะมีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุมากกว่า ในขณะที่งานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งศึกษาคุณภาพในการปฏิสัมพันธ์ก็แสดงผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นว่า คุณภาพของการปฏิสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าความถี่ในการปฏิสัมพันธ์ (Bousfield & Hutchison, 2010; Flamion et al., 2019; Marques et al., 2020; Schwartz & Simmons, 2001; Smith & Charlton, 2020) โดยสรุปแล้ว หลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับผู้สูงอายุที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและเกิดขึ้นบ่อยครั้งกว่า มีความสัมพันธ์กับอคติต่อผู้สูงอายุที่ลดลง

ภายใต้บริบทของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับผู้สูงอายุในครอบครัว กล่าวคือ การที่คนหนุ่มสาวรับรู้ว่าการปฏิสัมพันธ์นั้นดีหรือไม่นั้น จะส่งผลอย่างไรต่อความคิด ความรู้สึก รวมถึงพฤติกรรมที่คนหนุ่มสาวแสดงต่อผู้สูงอายุอย่างอคติและเอนเอียง ด้วยเหตุที่ว่าท่านมีอายุมากแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมาใช้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 และใช้พัฒนาเป็นตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว รวมถึงใช้เป็นกรอบในการอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัย

2.4 ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory)

ทฤษฎีบทบาททางสังคมถูกเสนอโดยนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน อลิส เอ็กลี (Eagly, 1987 as cited in Kite, 1996, p. 362) ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่าความคิดความเชื่อแบบเหมารวม (Stereotypic beliefs) ที่บุคคลมีต่อกลุ่มคนต่างๆในสังคมนั้นได้รับอิทธิพลมาจากการที่บุคคลสังเกตเห็นพฤติกรรมของคนเหล่านั้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พวกเขาแสดงในขณะที่พวกเขาดำรงอยู่ในบทบาททางสังคมของตน ดังนั้น มุมมองที่บุคคลมีต่อกลุ่มคนต่างๆในสังคมจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของภาพจำที่บุคคลจดจำได้เกี่ยวกับการแสดงออกของผู้อื่น แรกเริ่มเดิมที ทฤษฎีบทบาททางสังคมถูกนำมาใช้อธิบายที่มาที่ไปของการเหมารวมทางเพศ (Gender stereotypes) กล่าวคือ การเหมารวมทางเพศ เกิดจากการที่บุคคลรับรู้ได้ถึงบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชาย โดยในอดีตผู้หญิงมักมีบทบาทเป็นแม่บ้านแม่เรือนดูแลความเรียบร้อยในบ้าน (Homemaker) หรือถ้าหากผู้หญิงทำงานนอกบ้าน ก็มักจะทำงานในตำแหน่งที่อยู่ระดับต่ำกว่าผู้ชาย สำหรับผู้ชาย มักจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับที่สูงกว่าผู้หญิง จึงมีหน้าที่ในการหาเลี้ยงดูครอบครัว (Breadwinner) ความแตกต่างในบทบาททางสังคมนี้นำผลให้เพศหญิงและเพศชายถูกมองแบบเหมารวมว่ามีลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ผู้หญิงมักถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Communal คือ

เป็นคนที่จิตใจดีและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเสมอ ในขณะที่ผู้ชายมักถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic คือเป็นคนที่แน่วแน่และมีความมั่นใจสูง (Eagly & Steffen, 1984 as cited in Kite & Wagner, 2002, p. 138)

วยาคติและบทบาททางสังคม

ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นว่าทฤษฎีบทบาททางสังคมเกิดขึ้นมาจากการค้นหาคำอธิบายเกี่ยวกับการเหมารวมทางเพศ และแน่นอนว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงถึงหลักฐานสนับสนุนคำอธิบายดังกล่าว (Kite & Wagner, 2002) ทั้งนี้ ทฤษฎีบทบาททางสังคมถูกนำมาใช้ในการทำความเข้าใจการเหมารวมทางอายุเป็นครั้งแรกโดยนักวิจัยที่ชื่อว่า แมรี่ ไคท์ (Kite, 1996) ซึ่งในงานเขียนชิ้นนั้น ไคท์ได้อธิบายให้เห็นว่า ความคิดความเชื่อแบบเหมารวมที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุนั้น เชื่อมโยงอยู่กับการที่บุคคลรับรู้ต่อบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ กล่าวคือ คนวัยหนุ่มสาวมักจะถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic เนื่องจากคนวัยหนุ่มสาวยังอยู่ในวัยแรงงาน และแน่นอนที่คนในวัยแรงงานมักจะถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic มากกว่า ในขณะที่ผู้สูงอายุ ซึ่งเกษียณอายุไปแล้วจึงไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางการทำงาน จึงเป็นไปได้ที่กลุ่มผู้สูงอายุจะถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic น้อยกว่าคนหนุ่มสาว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวยาคติและบทบาททางสังคม

จากข้อสันนิษฐานที่ไคท์ (Kite, 1996) นำทฤษฎีบทบาททางสังคมมาอธิบายการเหมารวมทางอายุ ไคท์และนักวิจัยท่านอื่นๆพบหลักฐานที่ยืนยันถึงข้อสันนิษฐานดังกล่าว (Kite, 1996; Kite et al., 1991) โดยในการทดสอบข้อสันนิษฐาน นักวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินเป้าหมายที่มีอายุแตกต่างกัน ได้แก่ เป้าหมายที่อายุ 35 ปี ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มคนวัยหนุ่มสาว และเป้าหมายที่อายุ 65 ปี ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุ ในเบื้องต้นกลุ่มตัวอย่างจะได้รับข้อมูลอายุของเป้าหมายแล้วจึงทำการประเมินเป้าหมาย ซึ่งผลการประเมินพบว่าเป้าหมายวัยหนุ่มสาวถูกประเมินว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic สูงกว่าเป้าหมายวัยสูงอายุ หลังจากนั้นนักวิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายเพิ่มเติมคือ ตำแหน่งหน้าที่การงานของเป้าหมาย ผลการประเมินในครั้งที่สองเป็นไปตามข้อเสนอที่ไคท์คาดการณ์ไว้คือ เป้าหมายวัยหนุ่มสาวและเป้าหมายวัยสูงอายุถูกมองว่ามีลักษณะนิสัยแบบ Agentic ในระดับที่ไม่ต่างกัน จากผลการทดลองนี้ นักวิจัยได้ให้ข้อสรุปว่าข้อมูลด้านบริบทของบุคคล (Contextual information) ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางสุขภาพร่างกายหรือบทบาทหน้าที่การงานล้วนมีความสำคัญต่อมุมมองที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุมากกว่าข้อมูลด้านอายุ (Age information) เพียงข้อมูลเดียว

นอกจากการทดลองในข้างต้น ไคท์และคณะ (Kite et al., 2005) ได้ทำการรวบรวมงานวิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์หรืออภิปราย (Meta-analysis) โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษา

เปรียบเทียบมุมมองที่บุคคลมีต่อกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวและกลุ่มผู้สูงอายุ นักวิจัยได้จัดประเภทงานวิจัยที่รวบรวมเป็น 5 กลุ่ม แยกตามลักษณะของตัวแปรตามคือ มุมมองที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ (1) การประเมินลักษณะนิสัยทั่วไป (Evaluation) ตัวอย่างเช่น ความใจดี ความเป็นมิตร (2) การประเมินทักษะความสามารถ (Competence) ตัวอย่างเช่น ฉลาด ความจำดี (3) การประเมินรูปร่างหน้าตา (Attractiveness) ตัวอย่างเช่น หน้าตาดี มีรอยเหี่ยวย่น (4) การประเมินพฤติกรรมหรือความตั้งใจในการทำพฤติกรรม (Behavior/Behavior intentions) ตัวอย่างเช่น ชอบโทรศัพท์หาผู้อื่น เต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และ (5) การเหมารวมทางอายุ (Age stereotypes) ตัวอย่างเช่น หัวโบราณ ชอบเล่าแต่เรื่องในอดีต นอกจากนี้จะจำแนกประเภทงานวิจัยตามกลุ่มตัวแปรตามแล้ว นักวิจัยยังจำแนกประเภทงานวิจัยตามประเภทของกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 21-37 ปี (2) กลุ่มผู้ใหญ่ตอนกลาง อายุ 38-54 ปี และ (3) กลุ่มผู้สูงอายุ อายุ 55 ปีขึ้นไป

ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ห่อภิมาณชี้ให้เห็นถึงหลักฐานของการเหมารวมทางอายุ หรือ วายาคติ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองต่อผู้สูงอายุในเชิงลบมากกว่าคนหนุ่มสาว เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยโดยจำแนกตามช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวมีคติต่อเป้าหมายในวัยผู้สูงอายุสูงกว่าเป้าหมายในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุกลับมีคติต่อเป้าหมายในช่วงวัยต่างๆอย่างไม่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างระหว่างอคติต่อเป้าหมายผู้สูงอายุและเป้าหมายผู้ใหญ่ตอนต้น พบว่ามีความแตกต่างชัดเจนมากที่สุดในตัวแปรตามประเภทที่ 3 และ 5 คือ การประเมินรูปร่างหน้าตา และการเหมารวมทางอายุ และพบว่าอคติในด้านทักษะความสามารถ และด้านพฤติกรรมมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพหุมิติ (Multidimensional) ของมุมมองที่บุคคลมองผู้สูงอายุ ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงเลือกที่จะนำตัวแปรกำกับ (Moderators) มาพิจารณาร่วมด้วย และพบตัวแปรกำกับที่น่าสนใจคือ ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลด้านบทบาททางสังคม (Role information) กล่าวคือ เมื่อข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านหน้าที่การงาน ข้อมูลด้านสุขภาพ หรือประวัติส่วนตัวของผู้สูงอายุถูกเปิดเผยให้แก่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ กลุ่มตัวอย่างจะมีมุมมองด้านลักษณะนิสัยทั่วไปและด้านพฤติกรรมของผู้สูงอายุในเชิงบวกมากขึ้น นอกจากนี้ นักวิจัยยังพบอีกว่าหากข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เปิดเผยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นข้อมูลเชิงลบ กลุ่มตัวอย่างก็จะมีมุมมองเชิงลบในด้านลักษณะนิสัยทั่วไปและด้านทักษะความสามารถของผู้สูงอายุ โดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์ห่อภิมาณนี้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลด้านอายุ ซึ่งในที่นี่ก็คือการรับรู้ในอายุที่มากของ

ผู้สูงอายุ เป็นข้อมูลที่น้อยเกินไปและไม่เพียงพอต่อการนำมาทำนายมุมมองต่อผู้สูงอายุ ข้อมูลที่สำคัญกว่าที่สามารถนำมาทำนายได้ก็คือ การรับรู้ในบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ

จากแนวคิดทฤษฎีบทบาททางสังคมที่อธิบายถึงการเหมารวมทางอายุที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในวัยเกษียณนั้น ในบริบทของการศึกษาวิจัยนี้คือบริบทครอบครัว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวจะมีมุมมองแบบเหมารวมทางอายุต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้ซึ่งมีคุณลักษณะด้านอายุ และด้านบทบาททางอาชีพที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม รวมทั้งผู้สูงอายุในครอบครัวยังมีความคุ้นเคยกับคนหนุ่มสาวดีกว่าผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม นั่นจึงหมายความว่า คนหนุ่มสาวย่อมจะมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดจากทฤษฎีบทบาททางสังคมมาใช้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 รวมถึงใช้เป็นกรอบในการอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัย

2.5 โมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model)

ในอดีต อคติ (Prejudice) ได้รับการนิยามว่าหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกรังเกียจเพียงจันและดูหมิ่นดูแคลนผู้อื่นที่อยู่นอกกลุ่มสังคมของตน (Allport, 1954) เป็นเวลาเกือบ 50 ปีต่อมา ฟิสค์ และคนอื่นๆ (Fiske et al., 2002) นำเสนอแนวคิดที่มีชื่อเรียกว่าโมเดลความคิดเหมารวม และได้ให้คำนิยามอคติไว้ใหม่ บนฐานคิดที่นักวิจัยมองคำนิยามเดิมของอัลพอร์ท (Allport, 1954) ว่าตึงเครียดเกินไป เพราะคำนิยามตั้งอยู่บนมิติเชิงลบเพียงมิติเดียว ฟิสค์และคณะเชื่อว่าอคติสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในมิติเชิงบวกและมิติเชิงลบ นักวิจัยจึงเสนอคำนิยามอคติไว้ใหม่ ว่าหมายถึง ความรู้สึกที่มาจากการเหมารวมกลุ่มสังคมอื่น โดยที่ความคิดความเชื่อแบบเหมารวมนั้นสามารถเป็นได้ทั้งความคิดความเชื่อในเชิงบวกและความคิดความเชื่อในเชิงลบ และความคิดความเชื่อดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานการรับรู้ที่บุคคลมีต่อผู้อื่นในสองมิติ ได้แก่ (1) การรับรู้ในความสามารถของผู้อื่น (Competence) เช่น การอยู่ได้ด้วยตนเอง การมีทักษะหรือมีความมั่นใจ และความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ และ (2) การรับรู้ในความเป็นมิตรของผู้อื่น (Warmth) เช่น ความจริงใจเป็นกันเอง มีจิตใจเมตตา และน่าเชื่อถือได้ การเหมารวมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้ในความสามารถและความเป็นมิตรของผู้อื่นนี้เองที่ก่อให้เกิดอคติ ซึ่งในโมเดลความคิดเหมารวมจำแนกไว้ 4 ประเภทอคติ ได้แก่ ความสงสารเวทนา (Pity) ความอิจฉาริษยา (Envy) ความเกลียดชัง (Contempt) และความภาคภูมิใจ (Pride)

ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นว่าความคิดความเชื่อแบบเหมารวมเกิดจากการรับรู้ในความสามารถและความเป็นมิตรของผู้อื่น ซึ่งการรับรู้เหล่านี้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคม กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่เป็สมาชิกของกลุ่มสังคมอื่น บุคคลจะต้องการรู้

เกี่ยวกับเป้าหมายและความสามารถในการได้มาซึ่งเป้าหมายนั้นของผู้อื่น หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ บุคคลจะต้องการรู้ถึงเจตนาภรณ์ (เป้าหมาย) และขีดความสามารถของผู้อื่น (ความสามารถในการได้มาซึ่งเป้าหมายนั้น) นอกจากนี้ ดังที่กล่าวในข้างต้นเกี่ยวกับประเภทของอคติว่าประกอบด้วย 4 ประเภทนั้น นำมาสู่กลุ่มที่ถูกมองแบบเหมารวม (Stereotyped groups) 4 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ (1) กลุ่มที่เป็นมิตรและไร้ความสามารถ (2) กลุ่มที่มีความสามารถและเป็นชา (3) กลุ่มที่ไร้ความสามารถและเป็นชา และสำหรับกลุ่มสุดท้าย (4) กลุ่มที่เป็นมิตรและมีความสามารถ ซึ่งกลุ่มสุดท้ายนี้มีความพิเศษตรงที่ว่า เป็นกลุ่มที่บุคคลมักจะมองกลุ่มทางสังคมของตน (In-group) กลุ่มที่เป็นพวกพ้องกับกลุ่มของตน หรือกลุ่มอ้างอิง (Reference group)

ในการทดสอบหาหลักฐานเพื่อพิสูจน์การเหมารวมในรูปแบบต่างๆตามที่กล่าวในข้างต้น ฟิสก์ และคนอื่นๆ (Fiske et al., 2002) จึงเสนอข้อสันนิษฐานที่ให้ชื่อเรียกว่า ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม (Social structural hypothesis) โดยข้อสันนิษฐานกล่าวไว้ว่า บุคคลจะประเมินความสามารถของคนในกลุ่มสังคมอื่น และรับรู้ถึงสถานะทางสังคมและอำนาจทางสังคมของคนเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกัน บุคคลก็จะประเมินด้วยว่าคนในกลุ่มสังคมอื่นนั้นมีความเป็นมิตรมีจิตใจดีมาน้อยเพียงใด ไปจนถึงรับรู้ว่าการแข่งขันไม่ต้องการแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรกับกลุ่มของตน เพื่อพิสูจน์ข้อสันนิษฐาน นักวิจัยจึงทำการศึกษาตัวแปรที่สร้างขึ้นมาก็คือ ตัวแปรสถานะทางสังคม (Status) และตัวแปรความสามารถในการแข่งขัน (Competitive) โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า สถานะทางสังคมและความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มสังคมอื่น มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในความสามารถและความเป็นมิตรของผู้อื่น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงข้อสันนิษฐานดังกล่าว

นอกจากนี้ นักวิจัยยังพบว่ากลุ่มสังคมที่ถูกมองว่ามีความสามารถและมีความเป็นมิตรในระดับที่แตกต่างกัน ก็จะตกเป็นเป้าของอคติในลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกัน กล่าวคือ (1) กลุ่มที่เป็นมิตรและไร้ความสามารถ ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านและผู้สูงอายุ มักจะตกเป็นเป้าของอคติแบบดูหมิ่นดูแคลน (Paternalistic prejudice) คือ บุคคลเหล่านี้มักจะถูกมองว่าต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นหรือต้องตกอยู่ใต้อำนาจผู้อื่น ผู้คนมักจะรู้สึกชื่นชอบ (Liked) แต่ไม่ให้การเคารพยำเกรงกลุ่มคนเหล่านี้ (Disrespected) (2) กลุ่มที่มีความสามารถและเป็นชา ตัวอย่างเช่น คนเชื้อชาติเอเชียและคนที่มีเงิน มักจะตกเป็นเป้าของอคติแบบริษยา (Envious prejudice) ผู้คนมักจะไม่ชื่นชอบ (Disliked) แต่จะให้การเคารพยำเกรง (Respected) (3) กลุ่มที่ไร้ความสามารถและเป็นชา ตัวอย่างเช่น ผู้ยากจน มักจะตกเป็นเป้าของอคติแบบเหยียดหยาม (Contemptuous prejudice) ผู้คนมักจะไม่ชื่นชอบ (Disliked) และไม่ให้การเคารพยำเกรง (Disrespected) (4)

กลุ่มที่เป็นมิตรและมีความสามารถ ความคิดแบบเหมารวมต่อกลุ่มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและหยิ่งทะนงในตนเอง (Pride) ผู้คนมักจะชื่นชอบ (Liked) และให้การเคารพยำเกรงกลุ่มคนเหล่านี้ (Respected)

โดยสรุปแล้ว โมเดลความคิดเหมารวมชี้ให้เห็นว่า ความคิดความเชื่อแบบเหมารวมขึ้นอยู่กับความรู้ที่บุคคลมีต่อความเป็นมิตรและความสามารถของบุคคลอื่น โดยที่ความคิดแบบเหมารวมนั้นครอบคลุมทั้งความคิดในเชิงบวกและความคิดในเชิงลบ รูปแบบการเหมารวมที่แตกต่าง นำไปสู่อคติหรือความรู้สึกที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบเหมารวมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นทั้งความรู้สึกในเชิงบวกและความรู้สึกในเชิงลบ ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 1

		ความสามารถ (Competence)	
		ต่ำ	สูง
ความเป็นมิตร (Warmth)	สูง	อคติแบบดูหมิ่นดูแคลน (Paternalistic prejudice) สถานะทางสังคมต่ำและไม่มีความสามารถในการแข่งขันทางสังคม (เช่น ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน ผู้สูงอายุ)	ความภาคภูมิใจและหยิ่งทะนงในตนเอง (Pride) สถานะทางสังคมสูงและไม่มีความสามารถในการแข่งขันทางสังคม (เช่น กลุ่มทางสังคมของตน กลุ่มที่สนิทและคุ้นเคย)
	ต่ำ	อคติแบบเหยียดหยาม (Contemptuous prejudice) สถานะทางสังคมต่ำและมีความสามารถในการแข่งขันทางสังคม (เช่น คนยากจน)	อคติแบบริษยา (Envious prejudice) สถานะทางสังคมสูงและมีความสามารถในการแข่งขันทางสังคม (เช่น คนเอเชีย คนรวย)

ภาพประกอบ 1 การเหมารวม 4 รูปแบบในโมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) (Fiske et al., 2002)

วาทคดีและโมเดลความคิดเหมารวม

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น การเหมารวมและอคติที่บุคคลมีต่อกลุ่มสังคมต่างๆ ถูกสะท้อนผ่านการรับรู้ในความสามารถ และการรับรู้ในความเป็นมิตรของผู้อื่น แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำมาใช้อธิบายการเหมารวมและอคติต่อกลุ่มคนสูงอายุได้ดี ซึ่งโมเดลความคิดเหมารวมกล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุอยู่ในกลุ่มที่เป็นมิตรและไร้ความสามารถ เป็นกลุ่มที่เป็นเป้าของอคติแบบดูหมิ่นดูแคลน เนื่องจากผู้สูงอายุมักจะถูกมองว่าต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้อื่น และอยู่ภายใต้อำนาจการตัดสินใจของผู้อื่น ซึ่งทำให้คนทั่วไปมีความรู้สึกดีหรือความชื่นชอบในตัวผู้สูงอายุ แต่จะดูหมิ่นและไม่ให้การเคารพยำเกรงผู้สูงอายุ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดีและโมเดลความคิดเหมารวม

งานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาและบุคคลทั่วไปเชื่อว่า คนในสังคมมองกลุ่มผู้สูงอายุ ในฐานะที่เป็นกลุ่มสังคมกลุ่มหนึ่งว่า มีความเป็นมิตรสูงแต่มีความสามารถต่ำ กลุ่มผู้สูงอายุยังถูกมองว่าเป็นผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้อื่น (Subordinate) และมักยินยอมทำตามผู้อื่นโดยง่าย (Compliant) ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความเป็นมิตรจากคนทั่วไปในสังคมแต่กลับได้รับการเคารพยำเกรงต่ำ (Cuddy & Fiske, 2002; Fiske et al., 2002; Vale, Bisconti, & Sublett, 2020)

ผลการวิจัยในประเทศอังกฤษและประเทศไต้หวันก็แสดงผลที่สอดคล้องกันกับงานวิจัยในข้างต้น วอร์เคลร์ และคนอื่นๆ (Vauclair, Hanke, Huang, & Abrams, 2017) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวาทคดีกับกลุ่มตัวอย่างชาวอังกฤษและชาวไต้หวัน โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในสองประเทศ รวมเป็นจำนวน 433 คน เพื่อศึกษาตัวแปรวาทคดีที่ครอบคลุม 3 มิติคือ วาทคดีด้านความรู้สึก (Affective) วาทคดีด้านพฤติกรรม (Behavior) และวาทคดีด้านความคิด (Cognitive) ผลการศึกษาวาทคดีด้านความคิด ซึ่งเป็นมิติที่สะท้อนถึงการเหมารวมทางอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจากทั้งสองประเทศเชื่อว่าคนทั่วไปในสังคมของตนมองว่าผู้สูงอายุมีความเป็นมิตรสูงแต่มีความสามารถต่ำ ซึ่งยืนยันถึงคำอธิบายของโมเดลความคิดเหมารวม

สุดท้าย ในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมของ คัดดี และคนอื่นๆ (Cuddy et al., 2009) นักวิจัยศึกษาเปรียบเทียบมุมมองที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุในสังคม ครอบคลุมทั้งสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออก ได้แก่ 7 ประเทศฝั่งตะวันตก คือ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน และสหราชอาณาจักร และ 3 ประเทศฝั่งตะวันออก คือ ฮองกง ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ผลการวิจัยแสดงผลที่สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ผ่านมา กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างต่างมีความคิดแบบเหมารวมว่าผู้สูงอายุมีความเป็นมิตรแต่ไม่มีความสามารถ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือกลุ่มตัวอย่างจาก 6 ประเทศ มีมุมมองต่อผู้สูงอายุในสังคมของตนเหมือนกันว่า ผู้สูงอายุคือกลุ่มคนที่สถานะทางสังคมต่ำและไม่สามารถจะแข่งขันกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยสรุปแล้วผลการวิจัยข้ามวัฒนธรรมนี้เป็นหลักฐานยืนยันให้เห็นถึงความเป็นสากลของโมเดลความคิดเหมารวม (Fiske et al., 2002) ที่ได้รับการพิสูจน์ทั้งในสังคมแบบปัจเจกบุคคล (Individualist) และสังคมแบบกลุ่มนิยม (Collectivist)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างวาทคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุกับโมเดลความคิดเหมารวม เนื่องด้วยบริบทของการศึกษาคั้งนี้เป็นบริบทครอบครัว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคนหนุ่มสาวจะมีมุมมองเหมารวมอย่างไรต่อสมาชิกสูงอายุในครอบครัวในฐานะที่ท่านเป็นคนแก่คนหนึ่ง และการเหมารวมทางอายุนี้จะส่งผลอย่างไรต่อตัวผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลความคิดเหมารวมมาใช้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 รวมถึงใช้เป็นกรอบในการอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัย

2.6 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization)

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นแนวคิดในศาสตร์สังคมวิทยาในยุคเริ่มแรก นักสังคมวิทยาคนสำคัญที่เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดนี้ได้แก่ ทาลคัท พาร์สัน และเอมิล เดอร์ไคม์ (Ryan, 2005) ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน นักวิชาการในศาสตร์สังคมวิทยาจะมีความเห็นที่ค่อนข้างสอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Bicchieri, Muldoon, & Sontuoso, 2011; Ryan, 2005) แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมตามที่ถูกกล่าวไว้โดยผู้บุกเบิกแนวคิด เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นแนวคิด มีรายละเอียดดังนี้

ในงานเขียนเรื่อง The Social System ของทาลคัท พาร์สัน (Parsons, 1951 as cited in Ryan, 2005, p. 773) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันกล่าวถึงแนวคิดหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม โดยพาร์สันกล่าวว่ากระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เป็นวิธีการที่จะสามารถควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม (Social orders) ผ่านบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวคือ เมื่อคนในสังคมยึดถือในบรรทัดฐานเดียวกันก็จะมี การแสดงออกในลักษณะที่สังคมพึงปรารถนาเหมือนกัน พาร์สันมองว่าคนในสังคมทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับการถ่ายทอดบรรทัดฐานและค่านิยม (Passive) และซึมซับเอาหรือยึดมั่นในบรรทัดฐานและค่านิยมตามที่สังคมกำหนด (Internalized) จะเห็นได้ว่าในมุมมองของพาร์สัน กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลนั้นเป็นกระบวนการในลักษณะทางเดียว (One-way) ซึ่งตรงกันข้ามกับนักชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomethodologist) ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถ่ายทอดกับผู้รับการถ่ายทอด หรือกล่าวได้ว่า นักชาติพันธุ์วิทยามองกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมแตกต่างจากนักสังคมวิทยาในยุคบุกเบิกตรงที่ เป็นกระบวนการถ่ายทอดในลักษณะสองทาง (Two-way) ซึ่งหมายความว่า ผู้รับการถ่ายทอดไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้รับอย่างเดียว แต่ยังทำหน้าที่ปฏิสัมพันธ์กับผู้ถ่ายทอดด้วย ทั้งนี้ แม้ว่านักคิดแต่ละสำนักในแต่ละช่วงเวลา

จะมีมุมมองที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นที่ยอมรับตรงกันว่า กระบวนการถ่ายทอดบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

เป็นเวลา 20 กว่าปีภายหลังจากที่พาร์สันตีพิมพ์งานเขียนเรื่อง The Social System นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส เอมีล เดอร์ไคม์ (Durkheim, 1973 as cited in Ryan, 2005, p. 773) ก็ตีพิมพ์งานเขียนเกี่ยวกับการศึกษาและศีลธรรมในสังคม เดอร์ไคม์กล่าวว่าคนทุกคนมีกิเลสหรือความรู้สึกที่รุนแรงอยู่ภายใน (Human passions) ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้สามารถที่จะเข้าครอบงำผู้คนและสังคมได้ทุกเมื่อ วิธีการที่จะยับยั้งกิเลสหรือความรู้สึกเหล่านี้ได้ ก็คือการมีจิตสำนึกส่วนรวม (Collective conscience) หรือการมีศีลธรรมส่วนรวม (Collective morality) ซึ่งจุดนี้เองที่เดอร์ไคม์เชื่อว่า กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมรวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมอันดีงาม จะทำให้คนในสังคมได้ซึมซับและยึดถือในศีลธรรมของสังคมนั้น เพื่อที่ผู้คนจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ในปัจจุบัน นักวิชาการในศาสตร์สังคมวิทยามองกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่คนในสังคมได้รับการถ่ายทอดหรือส่งต่อ บรรทัดฐาน (Norms) และค่านิยม (Values) โดยการถ่ายทอดนั้นจะต้องเกิดการซึมซับภายในตัวบุคคลเองด้วย (Internalized) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลเกิดการรับรู้และยึดมั่นในบรรทัดฐานและค่านิยมอันพึงปรารถนาของสังคมนั้น ตัวอย่างเช่น การที่พ่อแม่สอนลูกว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกและอะไรคือสิ่งที่ผิด อะไรคือสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดทางสังคมทำให้บุคคลรู้ได้ว่าสังคมคาดหวังการแสดงออกหรือพฤติกรรมในแบบใด (Bicchieri et al., 2011; Ryan, 2005) ซึ่งนั่นเองก็คือความหมายของบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า บรรทัดฐานทางสังคมคือกฎกติกาแบบไม่เป็นทางการที่ช่วยกำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งสามารถแปรเปลี่ยนได้ตามกาลเวลาและพื้นที่ของแต่ละสังคมหรือแต่ละวัฒนธรรม (Bicchieri, 2005; Bicchieri et al., 2011; Sullivan, 2009)

วาทคดีและกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นวาทคดีต่อผู้สูงอายุบนกรอบแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม แต่ทั้งนี้พบว่า มีนักวิชาการจำนวนหนึ่งที่ศึกษาวาทคดีทางพฤติกรรม โดยมองว่าวาทคดีทางพฤติกรรมนั้นเป็นการปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุแบบเลือกปฏิบัติอย่างเอนเอียงเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุ (Cherry & Palmore, 2008; Chonody, 2016; Chonody et al., 2014; Horhota, Chasteen, & Crumley-Branyon, 2019; Stahl & Metzger, 2013) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงการที่คนในสังคมได้รับการถ่ายทอดและซึมซับเอาบรรทัดฐานทางสังคมรวมถึงค่านิยมทางสังคมมาเป็น

ตัวกำหนดพฤติกรรมของตน ดังนั้น จึงสามารถนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้อธิบายสาเหตุทางสังคมในการแสดงออกแบบวาทคดี ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงต่อผู้สูงอายุด้วยเหตุผลเรื่องอายุที่มากของผู้สูงอายุ ด้วยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจวาทคดีภายใต้บริบทครอบครัว ซึ่งเป็นบริบทที่มีความใหม่และเฉพาะเจาะจง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคนหนุ่มสาวจะมีการรับรู้หรือมีการยึดมั่นในค่านิยมที่คนหนุ่มสาวเชื่อว่าสังคมคาดหวังในลักษณะใด และค่านิยมเหล่านั้นจะส่งผลต่อวาทคดีที่คนหนุ่มสาวแสดงออกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างไร จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นค่านิยมต่อผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่เป็นคนในครอบครัวหรือผู้สูงอายุทั่วไปในสังคม พบค่านิยมที่มีความเกี่ยวข้องคือ การให้ความสำคัญและการแสดงความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ดังที่จะกล่าวเพิ่มเติมในส่วนถัดไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดีและบรรทัดฐานทางสังคม

ดังที่กล่าวในข้างต้น การให้คุณค่าและการแสดงความเคารพนับถือผู้สูงอายุเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดวิถีปฏิบัติให้แก่ผู้คนในสังคม กล่าวคือ ผู้คนควรให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโส ควรแสดงความเคารพนบ และปฏิบัติต่อท่านด้วยกิริยาวาจาที่อ่อนน้อม เนื่องจากผู้สูงอายุมีอายุมากกว่า จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า บรรทัดฐานที่สะท้อนค่านิยมการให้คุณค่าผู้สูงอายุนั้นมีปรากฏให้เห็นในงานวิจัยที่ศึกษามุมมองและการปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุ ทั้งในสังคมญี่ปุ่น สังคมจีน และสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

ในงานวิจัยของโคโยโน (Koyano, 1989) นักวิจัยต้องการทำความเข้าใจมุมมองที่ชาวญี่ปุ่นมีต่อผู้สูงอายุในสังคม จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องย้อนหลังไปถึงปีค.ศ. 1950 นักวิจัยได้ข้อสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างชาวญี่ปุ่นมีมุมมองต่อผู้สูงอายุในสังคมแบบผสมผสาน คือมีทั้งมุมมองเชิงลบและมุมมองเชิงบวก โดยมุมมองเชิงลบจะถูกซ่อนไว้ได้พรมแต่ก็เป็นมุมมองที่สะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ตรงกับคำในภาษาญี่ปุ่นว่า ฮอนเนะ (Honno) ในขณะที่เห็นอึ้นพรมก็คือมุมมองเชิงบวก โดยคนญี่ปุ่นสร้างชุดมุมมองเชิงบวกนี้ขึ้นเพื่อตอบสนองค่านิยมทางสังคม ซึ่งตรงกับคำในภาษาญี่ปุ่นว่า ทะเตะมะเอะ (Tatemaie) หากคนในสังคมปฏิบัติตัวตามความคิดความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง พวกเขาอาจจะโดนสังคมลงโทษ เนื่องจากการรู้สึกไม่ยินดียินร้าย หรือการเหยียดหยามดูเบากลุ่มผู้อาวุโส ถือว่าเป็นการมองผู้อาวุโสแบบ ฮอนเนะ ซึ่งสวนทางอย่างสิ้นเชิงกับ ทะเตะมะเอะ หรือมุมมองที่สังคมกำหนดว่าเหมาะสมมากกว่า

ในอีกงานวิจัยหนึ่ง นักวิจัย (Boduroglua, Yoon, Luo, & Park, 2006) ศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการเหมารวมผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างจีนและกลุ่มตัวอย่างอเมริกัน และเก็บข้อมูลด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างนี้คำที่

สะท้อนคุณลักษณะของผู้สูงอายุ (Trait generation task) ผลการวิเคราะห์การลงรหัสคำพบว่า กลุ่มตัวอย่างจากทั้งสองประเทศมีมุมมองเหมารวมในเชิงลบอย่างคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นมุมมองเหมารวมผู้สูงอายุในด้านความถดถอยทางสุขภาพร่างกายและจิตใจ ในขณะที่มุมมองเหมารวมเชิงบวกนั้นพบในเฉพาะกลุ่มตัวอย่างจีน โดยกลุ่มตัวอย่างจีนบางส่วนมองว่า ผู้สูงอายุมีบุคลิกภาพหรือบทบาทสถานะทางสังคมในเชิงบวก นักวิจัยจึงให้ข้อสรุปที่เป็นข้อสันนิษฐานว่า มุมมองเหมารวมเชิงบวกที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างชาวจีน สะท้อนถึงค่านิยมการให้ความสำคัญและการแสดงความเคารพนบอนุอบผู้สูงอายุ (Filial piety) ซึ่งฝังรากลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนในสังคมจีน

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาในประเทศไทย ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, and ระพีพรรณ คำหอม (2541) ได้ศึกษาประเด็นการก่อกลุ่ลสมาชิกสูงวัยในครอบครัวที่ต้องได้รับการดูแล ในกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่เขตกรุงเทพฯ และบริเวณชานเมืองที่อยู่กับผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง ผลการศึกษาปรากฏปัจจัยสาเหตุที่สำคัญต่อพฤติกรรมก่อกลุ่ลดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วย ปัจจัยรายได้ฐานะ และปัจจัยด้านวัฒนธรรม โดยปัจจัยสาเหตุด้านวัฒนธรรมนี้ พบว่าเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ การดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของคนในครอบครัว และเป็นการทดแทนพระคุณของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ เอี่ยมกาญจนาลัย, ณัฐพล อัสสระรัตน์, and สุวภาณี สุรเสียงสังข์ (2558) ที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ จำนวนกว่า 1,000 คน เพื่อศึกษาค่านิยม วิธีชีวิต และความคิดเห็นต่อการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจค่อนข้างสูงต่อการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัว มีความยินดีที่จะอาศัยอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุและยินดีที่จะช่วยเหลือดูแลท่าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับการดูแลผู้สูงอายุ

โดยสรุปแล้ว งานวิจัยเหล่านี้ช่วยให้เห็นถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดให้ผู้คนให้คุณค่า ให้การเคารพนบอนุอบ และให้การช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ทั้งผู้สูงอายุในสังคมและผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าบรรทัดฐานทางสังคมเรื่องการดูแลผู้สูงอายุที่สะท้อนถึงค่านิยมคตินิยมที่ จะส่งผลอย่างไรต่ออนาคตที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้ใหญ่ในครอบครัวของตน โดยผู้วิจัยใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ผนวกกับการทบทวนแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย เพื่อร่วมกันสร้างเป็นตัวแปรค่านิยมทางสังคม เพื่อใช้ในการทดสอบโมเดลสมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณระยะที่ 2

รายละเอียดจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีในส่วนนี้ครอบคลุมทั้ง แนวคิดทฤษฎีในระดับบุคคล แนวคิดทฤษฎีในระดับระหว่างบุคคล และแนวคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้เพื่อนำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมถึงเพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2 รวมถึงเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายข้อค้นพบจากการวิจัยทั้งสองระยะ ลำดับถัดไปเป็นการทบทวนแบบแผนการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือการวิจัยผสมผสานวิธี มีรายละเอียดดังนี้

3. การวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed methods research)

ความหมายและรูปแบบของการวิจัยผสมผสานวิธี

การวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed methods research) เป็นศาสตร์การวิจัยแขนงหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1980 และถูกนิยามไว้เป็นครั้งแรกโดย กรีน และคนอื่นๆ (Greene, Caracelli, & Graham, 1989 as cited in Creswell & Plano Clark, 2018, p. 2) ว่าเป็นการศึกษาที่มีการใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพร่วมกัน และวิธีการทั้งสองนั้นไม่ได้ถูกผูกมัดไว้กับกระบวนทัศน์ทางการวิจัย (Paradigm) กระบวนทัศน์ใดกระบวนทัศน์หนึ่งในช่วงระยะแรกหลังจากที่ศาสตร์การวิจัยนี้ถูกนำเสนอขึ้น นักวิจัยมองว่าการวิจัยผสมผสานวิธีนี้เป็น การวิจัยที่มีข้อได้เปรียบ เนื่องจากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดอ่อนเป็นของตัวเอง การผสมผสานวิธีการทั้งสองในการวิจัยจึงทำให้สามารถพาดวงวิจัยก้าวผ่านจุดอ่อนของการวิจัยแบบดั้งเดิมได้

ต่อมาในช่วงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 หลักคิดของการวิจัยผสมผสานวิธีเปลี่ยนมามุ่งเน้นที่วิธีการผสมผสาน (Integration) ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ (Systematic) (Creswell & Creswell, 2018) จวบจนปัจจุบัน การวิจัยผสมผสานวิธีมิได้เป็นเพียงวิธีการศึกษาที่รวมเอาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าไว้ด้วยกันเท่านั้น แต่การวิจัยผสมผสานวิธีถือเป็นระเบียบวิธีวิจัยแขนงหนึ่ง (Methodology) ที่มีกระบวนทัศน์ คำศัพท์เฉพาะ และเทคนิคเฉพาะเป็นของตัวเอง (Tashakkori & Teddlie, 2003) นอกจากนี้ ได้มีการนำเสนอลักษณะเด่นสำคัญของ การวิจัยผสมผสานวิธีไว้ในตำราการวิจัยผสมผสานวิธี Designing and Conducting Mixed Methods Research ที่เขียนโดย เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (1) มีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเคร่งครัดและแม่นยำ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย (2) มีการผสมผสานหรือหลอมรวมข้อมูลและผลการวิจัยทั้งสองประเภท (3) มีการจัดการกระบวนกรวิจัยตรงตามรูปแบบการวิจัยที่

เฉพาะเจาะจง เป็นเหตุเป็นผล และเป็นขั้นเป็นตอน และ (4) มีกรอบการวิจัยคือ ทฤษฎีและปรัชญาการวิจัย ที่ใช้ช่วยกำหนดกระบวนการวิจัยนั้น

หนึ่งในรูปแบบการวิจัยผสมวิธีที่ได้รับการยอมรับโดยนักวิจัยสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพมากที่สุดคือรูปแบบการวิจัยผสมวิธีของ เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกในปีค.ศ. 2003 (Creswell, Plano Clark, Gutmann, & Hanson, 2003 as cited in Creswell & Plano Clark, 2018, p. 59) อย่างไรก็ตาม การทบทวนระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพบว่ารูปแบบการวิจัยผสมวิธีได้รับการปรับปรุงและพัฒนามาจนกระทั่งปีค.ศ. 2018 ซึ่งนักวิชาการจำแนกรูปแบบการวิจัยผสมวิธีตามความซับซ้อนออกเป็น การวิจัยผสมวิธีหลัก (Core mixed methods designs) และการวิจัยผสมวิธีที่ซับซ้อน (Complex mixed methods designs) ดังนี้

- การวิจัยผสมวิธีหลัก ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.) การวิจัยผสมวิธีแบบคู่ขนาน (Convergent mixed methods design) 2.) การวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงปริมาณนำเชิงคุณภาพ (Explanatory sequential mixed methods design) และ 3.) การวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential mixed methods design)

- การวิจัยผสมวิธีที่ซับซ้อน ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1.) การวิจัยผสมวิธีแบบทดลอง (Mixed methods experimental design) 2.) การวิจัยผสมวิธีแบบกรณีศึกษา (Mixed methods case study design) 3.) การวิจัยผสมวิธีแบบมีส่วนร่วม (Mixed methods participatory-social justice design) และ 4.) การวิจัยผสมวิธีแบบประเมิน (Mixed methods evaluation design)

การพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี

ในการเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) แนะนำว่านักวิจัยจะต้องเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธีให้เหมาะสมกับคำถามของการวิจัย จริงอยู่ที่เหตุผลหลักในการเลือกใช้การวิจัยผสมวิธีคือเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของการวิจัยแบบดั้งเดิม แต่นักวิจัยก็ต้องสามารถให้เหตุผลในการเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธีที่เหมาะสมได้ (Rationales) เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) ได้นำเสนอเหตุผลหรือจุดประสงค์หลัก 7 ประการ เพื่อให้ให้นักวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธีที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้ 1.) ต้องการผลการวิจัยที่สมบูรณ์ หนักแน่น และสนับสนุนซึ่งกันและกัน 2.) ต้องการอธิบายผลการวิจัยที่พบในเบื้องต้น 3.) ต้องการสำรวจก่อนที่จะนำเครื่องมือการวิจัยไปใช้ 4.) ต้องการพัฒนาศึกษาเชิงทดลองด้วย

วิธีการเชิงคุณภาพ 5.) ต้องการอธิบายและเปรียบเทียบรายการที่แตกต่างกัน 6.) ต้องการให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้มีส่วนร่วมในการวิจัย และ 7.) ต้องการสร้าง ประยุกต์ใช้ และประเมิน โปรแกรม นอกจากแนวทางดังกล่าว (Creswell, 2014) ก็ได้ให้คำแนะนำในการพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุผลที่นักวิจัยจะเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธีและผลลัพธ์ที่นักวิจัยคาดว่าจะได้รับ ดังที่แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี

รูปแบบการวิจัยผสมวิธี	เหตุผลในการเลือกรูปแบบการวิจัยผสมวิธี	ผลลัพธ์ของการวิจัยที่นักวิจัยคาดหวัง
การวิจัยผสมวิธีแบบคู่ขนาน	เพราะต้องการเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ	เกิดการผสมผสานข้อมูลทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน สามารถแสดงให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูลทั้งสองประเภท
การวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงปริมาณนำเชิงคุณภาพ	เพราะต้องการอธิบายข้อค้นพบเชิงปริมาณด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ	เกิดความเข้าใจในผลการวิจัยเชิงปริมาณอย่างลึกซึ้ง (พบเป็นส่วนมากในกรณีที่ประเด็นการวิจัยมีความเฉพาะเจาะจงทางวัฒนธรรม)
การวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ	เพราะต้องการพัฒนาเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น	เกิดการนำเครื่องมือวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
การวิจัยผสมวิธีแบบทดลอง	เพราะต้องการทำความเข้าใจผลการทดลองผ่านความคิดเห็นส่วนบุคคล	เกิดความเข้าใจในมุมมองของผู้เข้าร่วมการวิจัยภายใต้บริบทของการทดลอง
การวิจัยผสมวิธีแบบกรณีศึกษา	เพราะต้องการเปรียบเทียบรายการที่ไม่ว่าจะเป็นกรณีเดียว หรือหลายกรณี	เกิดความเข้าใจในความเหมือน และความแตกต่างของกรณีศึกษา
การวิจัยผสมวิธีแบบมีส่วนร่วม	เพราะต้องการทำความเข้าใจถึงความต้องการของกลุ่มคนชายขอบ ให้มีการเปลี่ยนแปลง	เกิดการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง
การวิจัยผสมวิธีแบบประเมิน	เพราะเล็งเห็นถึงความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ที่มีอิทธิพลจากการทดลอง การใช้โปรแกรม หรือการใช้นโยบาย	เกิดข้อสรุปในการประเมิน และเกิดผลลัพธ์ที่มีอิทธิพล

การวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Creswell & Plano Clark, 2018) เนื่องจากในบริบทสังคมไทย รวมทั้งในครอบครัวไทย ยังไม่พบการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาคนมาก่อน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดีภายใต้บริบทดังกล่าว จากนั้นจึงนำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนาเป็นตัวแปรและเครื่องมือวัดตัวแปรที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำมาทดสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผล และเพื่อการสร้างข้อสรุปไปสู่ประชากรกลุ่มใหญ่ (Generalized)

การวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Creswell & Plano Clark, 2018) มีจุดมุ่งหมายหลักคือ การสำรวจกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งภายใต้บริบทและประเด็นที่สนใจจนเกิดเป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้ง จากนั้นจึงออกแบบการศึกษาเชิงปริมาณให้ตรงตามบริบทนั้นๆ เพื่อการสร้างข้อสรุปไปสู่ประชากรกลุ่มใหญ่ สำหรับการเก็บข้อมูล เครสเวลล์ และ เครสเวลล์ (Creswell & Creswell, 2018) แนะนำว่า ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยทั้งสองระยะจะต้องเป็นกลุ่มคนคนละกลุ่มกัน แต่จะต้องเป็นกลุ่มคนที่มาจากกลุ่มประชากรเดียวกัน โดยการเก็บข้อมูลจะเกิดขึ้นในระยะการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 3 เพราะการวิจัยระยะที่ 2 จะเป็นช่วงของการผสมผสานผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าไว้ด้วยกัน (Integration point) ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณนี้จึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณแยกออกจากกันอย่างเป็นอิสระ กล่าวคือ เมื่อข้อมูลเชิงคุณภาพถูกวิเคราะห์เป็นที่เรียบร้อยแล้วในการวิจัยระยะที่ 1 ข้อค้นพบนั้นจะถูกนำไปพัฒนาออกแบบงานวิจัยเชิงปริมาณในการวิจัยระยะที่ 2 จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป ทั้งนี้ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบแผนการวิจัยดังกล่าวมาประยุกต์เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณที่ประกอบไปด้วย 2 ระยะ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 และการออกแบบและวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2

ปรัชญาของการวิจัยผสมผสานวิธี

แนวคิดทางปรัชญา (Philosophical assumptions) หรือที่นักวิชาการให้ชื่อเรียกไว้ในอีกชื่อว่า กระบวนทัศน์ (Paradigm) (Guba, 1999; Kuhn, 1970) หรือโลกทัศน์ (Worldview) (Creswell & Creswell, 2018) มีความหมายว่า ชุดความเชื่อ หรือหลักคิดขั้นพื้นฐานที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้ความจริง (Creswell & Plano Clark, 2018) ในการวิจัยผสมผสานวิธี นักวิจัยยึดมั่นในแนวคิดทางปรัชญาว่าในการแสวงหาความรู้ความจริง หรือการทำความเข้าใจปัญหาของการวิจัยนั้นจำเป็นต้องเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ (Creswell & Creswell, 2018) นอกจากนี้ เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก

(Creswell & Plano Clark, 2018) ได้ระบุจุดยืนหลัก 4 ประการ เกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาที่นักวิจัยผสมผสานวิธียึดถือ ประกอบด้วย (1) จุดยืนในการเลือกใช้กระบวนการที่ที่ดีที่สุดกระบวนการที่ตนเดียว (2) จุดยืนในการเลือกใช้มุมมองวิภาษวิธี (Dialectical perspective) เป็นการเลือกใช้กระบวนการที่มากกว่าหนึ่งกระบวนการที่ตนในการวิจัยผสมผสานวิธี (3) จุดยืนในการเลือกใช้กระบวนการที่ตนให้ตรงตามบริบทของการศึกษาและรูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธี และ (4) จุดยืนในการเลือกใช้กระบวนการที่ตนที่มีอิทธิพลในวงการวิจัยของตัวนักวิจัย รายละเอียดเพิ่มเติมมีดังนี้

สำหรับจุดยืนแรก การเลือกใช้กระบวนการที่ที่ดีที่สุดเพียงกระบวนการที่ตนเดียว นักวิชาการได้รวบรวมกระบวนการที่ตนที่มีความเหมาะสมกับการวิจัยผสมผสานวิธีไว้ ได้แก่ กระบวนการปฏิบัตินิยม (Pragmatism) กระบวนการที่ตนสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformative) และกระบวนการที่ตนวิพากษ์ความจริง (Critical realism)

สำหรับจุดยืนที่สอง การเลือกใช้มุมมองวิภาษวิธี เป็นการเลือกใช้กระบวนการที่ตนที่มากกว่าหนึ่งกระบวนการที่ตน ซึ่งการใช้กระบวนการที่ตนที่หลากหลายจะช่วยสร้างข้อโต้แย้งในผลการวิจัย เป็นการได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจที่ใหม่และแตกต่างออกไป ตัวอย่างการเลือกใช้กระบวนการที่ตนตามจุดยืนของมุมมองวิภาษวิธีสำหรับการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณคือ เนื่องด้วยการวิจัยรูปแบบดังกล่าวเริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยผสมผสานวิธีจึงเลือกใช้กระบวนการที่ตนสร้างสรรคนิยม (Constructivism) ด้วยความเชื่อที่ว่าความจริงมีอยู่หลากหลาย ในการแสวงหาความรู้ความจริงจึงต้องกระทำกับผู้เป็นเจ้าของความจริงให้ครอบคลุมครบทุกแง่มุม เมื่อนักวิจัยเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องที่ต้องการแสวงหาคำตอบแล้ว ในการวิจัยระยะถัดมา นักวิจัยจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณภายใต้กระบวนการที่ตนแบบหลังปฏิฐานนิยม (Postpositivism) เพื่อจุดมุ่งหมายในการกำหนดและทดสอบตัวแปรปัจจัยที่สนใจ

สำหรับจุดยืนที่สาม การเลือกใช้กระบวนการที่ตนให้ตรงตามบริบทของการศึกษาและรูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธี จุดยืนนี้ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น กล่าวคือ นักวิจัยมีโอกาสที่จะเลือกใช้กระบวนการที่ตนที่ตนเล็งเห็นว่าเหมาะสมกับบริบทของการศึกษา โดยไม่ถูกตีกรอบว่า จะต้องเลือกเพียงกระบวนการที่ตนใดกระบวนการที่ตนหนึ่ง หรือจะต้องเลือกกระบวนการที่ตนที่มากกว่าหนึ่งกระบวนการที่ตน การเลือกใช้กระบวนการที่ตนในจุดยืนนี้จึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธี และในขณะเดียวกัน รูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธีก็จะเป็นตัวกำหนดการเลือกใช้กระบวนการที่ตนนั้นๆด้วย ตัวอย่างการเลือกใช้กระบวนการที่ตนตามจุดยืนที่พิจารณาบริบทของการศึกษาและรูปแบบการวิจัยผสมผสานวิธีเป็นหลักสำหรับการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงปริมาณนำเชิงคุณภาพคือ นักวิจัยจะย้ายจากกระบวนการที่ตนหลังปฏิฐานนิยมมาเป็นกระบวนการที่ตนสร้างสรรคนิยม จากระยะการวิจัยที่หนึ่งสู่ระยะ

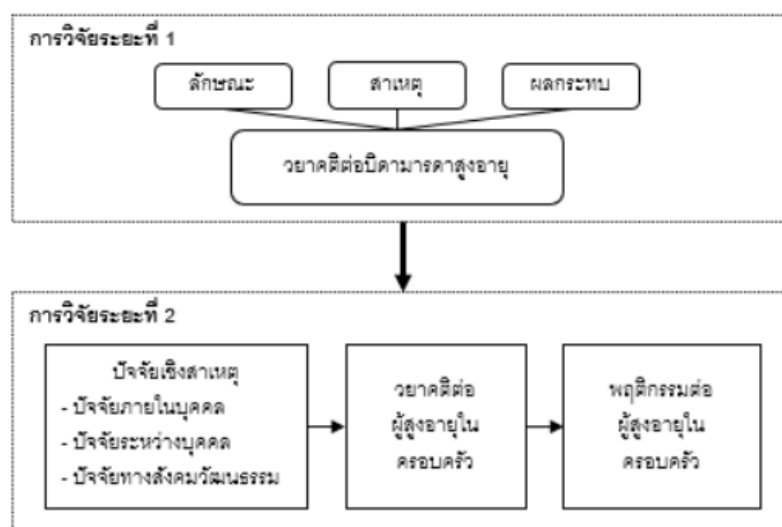
การวิจัยที่สองตามลำดับ และสุดท้ายนักวิจัยก็สามารถจะเลือกใช้มุมมองวิภาควิธีในการทำ ความเข้าใจข้อค้นพบได้

ในจุดยืนสุดท้าย การเลือกใช้กระบวนการที่ศรัทธามีอิทธิพลในกลุ่มวิชาการของตัว นักวิจัย มีที่มาจากความเชื่อที่ว่ากระบวนการที่ศรัทธาคือภาพสะท้อนของความเชื่อที่กลุ่มนักวิจัยใน แวดวงเดียวกันมีส่วนร่วมกัน ดังนั้น จุดยืนนี้จึงเป็นการเลือกใช้กระบวนการตามความนิยมของแวดวง วิชาการของตัวนักวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าความเชื่อทางปรัชญาการวิจัยส่วนตัวของผู้วิจัย สอดคล้องกับจุดยืนที่สาม คือ การเลือกใช้กระบวนการให้ตรงตามบริบทของการศึกษาและ รูปแบบการวิจัยผสมวิธี โดยในการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยยึดถือแนวคิดทาง ปรัชญาแบบสร้างสรรค์นิยม เนื่องด้วยผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการแสวงหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับ วัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประเด็นในบริบทที่ใหม่และมีความเฉพาะเจาะจง ความรู้ความ จริงเกี่ยวกับวัยาคติจึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือสมาชิกครอบครัววัยหนุ่ม สสาว สำหรับการวิจัยในระยะที่ 2 การออกแบบและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยยึดถือแนวคิดทาง ปรัชญาแบบหลังปฏิฐานนิยม ด้วยมีความเชื่อว่าคุณค่าความจริงเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบ ของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวนั้นมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวและเป็นสากล แต่ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็น้อมรับในไม่แน่นอนแปรเปลี่ยนได้ และความไม่สมบูรณ์พร้อมของข้อค้นพบ ในการวิจัยด้วยเช่นกัน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยรูปแบบผสมวิธีชนิดเชิง คุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential mixed methods design) (Creswell & Plano Clark, 2018) ในการศึกษาวัยาคติจึงเริ่มต้นด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะ รวมไปถึงสาเหตุและผลกระทบของวัยาคติภายใต้บริบทครอบครัว หรือวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อ บิดามารดาสูงอายุ ข้อค้นพบที่ปรากฏในการวิจัยระยะที่ 1 ถูกนำไปออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ในระยะที่ 2 ร่วมกันกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการวิจัยเชิงปริมาณนี้ทำให้ได้มา ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของวัยาคติในบริบทครอบครัว ดังที่ได้สรุปไว้ในภาพประกอบ 2 ทั้งนี้ รายละเอียดของกรอบแนวคิดในช่วงระยะเวลาของการวิจัยทั้งสองได้ถูกอธิบายไว้โดยละเอียดในส่วน ถัดไป

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยวยาคดีต่อบิดามารดาสูงอายุ

4.1 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1

ความก้าวหน้าทางการแพทย์และยา ประกอบกับปรากฏการณ์ประชากรเกิดใหม่ที่ลดจำนวนลง ส่งผลให้ในปัจจุบันประชากรมีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น และแน่นอนว่านั่นหมายถึงจำนวนที่เพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างวัยภายในครอบครัว ครอบครัวจึงถูกกำหนดให้เป็นบริบทของการศึกษาคั้งนี้ เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันหน่วยเล็กที่สุดที่อยู่ภายใต้บริบทใหญ่ของสังคม อีกทั้งยังมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์พื้นฐานของบุคคล นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นบริบทที่พบความเข้มข้นของค่านิยมเรื่องความกตัญญูได้มากที่สุด จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการปฏิสัมพันธ์กันภายในครอบครัวที่เป็นการแสดงออกแบบวยาคดี มีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมไทยในเรื่องการดูแลตอบแทนพระคุณผู้สูงอายุในครอบครัว การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 จึงมุ่งทำความเข้าใจวยาคดี เจาะจงไปที่วยาคดีของคนหนุ่มสาวต่อบิดาหรือมารดาสูงอายุ เป็นการทำความเข้าใจลักษณะการแสดงออกที่เป็น สาเหตุเกิดการขึ้นของวยาคดี และผลกระทบของวยาคดีต่อบิดามารดาสูงอายุ

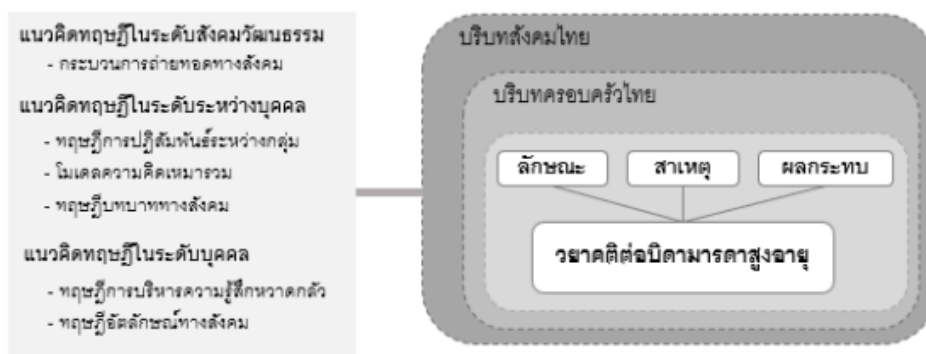
จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การให้ค่านิยมวยาคดีมักตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ (The Tripartite) (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) หรือที่รู้จักในอีกชื่อว่า Cognitive-Affective-Conative Model (Ajzen, 2005; McGuire, 1989) สำหรับการศึกษาวยาคดีในบริบทของการวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงประยุกต์เอาแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติมาใช้ทำความเข้าใจลักษณะของวยาคดี ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3

ด้าน ได้แก่ (1) วายาคติในรูปแบบของความรู้สึก คือ อคติทางอายุ (2) วายาคติในรูปแบบของความคิด คือ การเหมารวมทางอายุ และ (3) วายาคติในรูปแบบของการกระทำ คือ การเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของอายุ (Cuddy & Fiske, 2002; Iversen et al., 2009; Kite & Wagner, 2002)

เนื่องด้วยการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดขอบเขตของบริบทไว้อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจง คือ บริบทครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์เอาแนวคิดทฤษฎีที่อธิบายถึงการเกิดขึ้นของวายเป็นระดับบุคคลมาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจสาเหตุของวายเป็นที่สมาชิกในครอบครัววัยหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ ประกอบด้วย ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) (Martens et al., 2005) และทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) (Tajfel & Turner, 1979)

นอกจากแนวคิดทฤษฎีในระดับบุคคลที่จะช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุที่มาของวายเป็นแล้ว ยังมีแนวคิดทฤษฎีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์หรือมุมมองที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดา แนวคิดทฤษฎีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล ประกอบด้วย ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) โมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) (Fiske et al., 2002) และทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory) (Kite, 1996; Kite et al., 1991) และสุดท้ายเป็นแนวคิดทฤษฎีในระดับสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural theory) คือ แนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) (Ryan, 2005) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดนี้เพื่อเป็นกรอบในการค้นหาสาเหตุของวายเป็นในด้านที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางสังคม หรือการที่คนหนุ่มสาวยึดถือค่านิยมตามที่สังคมกำหนด

การวิจัยระยะที่ 1 ของแบบแผนการวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณครั้งนี้ (Exploratory sequential mixed methods design) (Creswell & Plano Clark, 2018) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Yin, 2014) กับผู้ให้ข้อมูลคนหนุ่มสาวที่มีการปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาสูงอายุ ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1

4.2 กรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 2

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในการวิจัยระยะที่ 2 นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวาทคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยโมเดลสมมติฐานในการวิจัยถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม มีจุดประสงค์เพื่อทำความเข้าใจวาทคติโดยการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีจากศาสตร์ที่หลากหลาย อันได้แก่ จิตวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา วัฒนธรรม

ในการพัฒนาโมเดลสมมติฐาน ผู้วิจัยมีการพัฒนานิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร รวมทั้งเครื่องมือวัดตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อวาทคติ ตัวแปรวาทคติ และตัวแปรเชิงผลของวาทคติ สำหรับตัวแปรเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ตัวแปรปัจจัยภายในบุคคล คือ ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยและการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ตัวแปรปัจจัยระหว่างบุคคล คือ การปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัว และตัวแปรปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม คือ ค่านิยมทางสังคม สำหรับตัวแปรวาทคติ ประกอบด้วย ตัวแปรวาทคติเชิงบวก และตัวแปรวาทคติเชิงลบ และสุดท้าย ตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นตัวแปรเชิงผลของวาทคติ

ในลำดับถัดไป เป็นการนำเสนอเอกสารงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรสาเหตุของวาทคติ จากนั้นเป็นการนำเสนอนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัยระยะที่ 2 และท้ายสุด เป็นการนำเสนอสมมติฐานในการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสาเหตุของวาทคติ

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคติ พบว่าตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของวาทคติต่อผู้สูงอายุประกอบด้วย ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย และการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย** เป็นตัวแปรในระดับบุคคลที่ได้มาจากทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว อธิบายถึงสาเหตุของวาทคติต่อผู้สูงอายุว่าเกิดจากการที่บุคคลมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อความแก่ชราของตนเองที่จะมาถึงในอนาคต โดยที่ความรู้สึกดังกล่าวนี้มีที่มาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุผู้เป็นดังเครื่องเตือนใจให้บุคคลนึกถึงความแก่ชราที่ตนมีอาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ บุคคลจะเกิดการตระหนักรู้ในอนาคตตนต้องเผชิญกับความแก่ชราเหมือนดังที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ ดังนั้นบุคคลจึงมีวาทคติต่อผู้สูงอายุ คือ หลีกเลี่ยงการพบปะกับผู้สูงอายุ และมีความคิดความเชื่อแบบเหมารวมต่อผู้สูงอายุ

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลต่อการสูงวัยของบุคคลกับว
 ยาคติที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ

ในงานวิจัยของแอนเดอร์สันและวิสคอต (Anderson & Wiscott, 2003) นักวิจัยพบว่า ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการสูงวัยในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวแคนาดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับว
 ยาคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยที่เก็บ ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาวอเมริกัน พบว่าความวิตกกังวลต่อการสูงวัยของนักศึกษามี ความสัมพันธ์กับระดับของว
 ยาคติที่นักศึกษามีต่อผู้สูงอายุอย่างสูงขึ้นไป (Boswell, 2012; Wisdom, Connor, Hogan, & Callahan, 2014) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยอีกงานหนึ่งที่ศึกษาตัวแปรความ วิตกกังวลต่อการสูงวัยในกลุ่มตัวอย่างชาวอิตาลี พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน (Donizzetti, 2019) โดยสรุปแล้ว งานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าความรู้สึ
 กวิตกกังวลต่อความแก่ชราของกลุ่ม ตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อว
 ยาคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุในสังคม

2. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย เป็นตัวแปรที่พัฒนาจากข้อค้นพบในการ วิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นการรับรู้ถึงความเสื่อมถอยของบิดามารดาสูงอายุและประเด็นความ เข้าอกเข้าใจในตัวบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนเอกสารงานวิจัยในอดีตที่ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างว
 ยาคติต่อผู้สูงอายุและความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย (Ageing knowledge) นักวิจัยได้ให้คำนิยามตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยว่าหมายถึง ระดับความรู้และความเข้าใจ ของบุคคลต่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีอายุเพิ่มขึ้น ครอบคลุมในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (Miller & Dodder, 1980) รายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรว
 ยาคติต่อผู้สูงอายุและความรู้ เกี่ยวกับการสูงวัยมีรายละเอียดดังนี้

ในงานวิจัยที่ศึกษาประสิทธิภาพของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้าง การตระหนักรู้ในการเป็นผู้สูงอายุ ก่อนเริ่มการประชุม นักวิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยทำงาน กรอกแบบสอบถามเพื่อประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยและระดับว
 ยาคติทางเจตคติที่กลุ่ม ตัวอย่างมีต่อผู้สูงอายุ นักวิจัยพบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างตัวแปรทั้งสอง กล่าวคือ กลุ่ม ตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับสูงจะมีว
 ยาคติทางเจตคติต่อผู้สูงอายุในระดับต่ำ (Stuart-Hamilton & Mahoney, 2003) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสหรัฐอเมริกา นักวิจัยพบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างตัวแปรเจตคติและว
 ยาคติต่อกลุ่มผู้สูงวัย กับตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับสูงจะมีเจตคติรวมถึงว
 ยาคติต่อผู้สูงอายุในระดับต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยต่ำ (Boswell, 2012; Intrieri & Kurth, 2018)

นอกจากผลการวิจัยในข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยและวயาคติต่อผู้สูงอายุที่แสดงออกทางเจตคติแล้ว ความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยยังถูกพบว่ามีความสัมพันธ์กับวยาคติที่กลุ่มตัวอย่างแสดงทางพฤติกรรมอีกด้วย เซอร์รี่ และคนอื่นๆ (Cherry et al., 2016) ได้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างในหลากหลายช่วงอายุตั้งแต่ วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และวัยสูงอายุ นักวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับสูงจะมีวยาคติที่แสดงออกทางพฤติกรรมเชิงลบในระดับต่ำ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในอีกงานหนึ่งที่เก็บข้อมูลกับนักศึกษาปริญญาตรีชาวอเมริกัน และพบว่านักศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับต่ำจะยังมีวยาคติทางพฤติกรรมในเชิงลบ หรือ วยาคติที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุทางพฤติกรรมที่เป็นการขัดผลประโยชน์ผู้สูงอายุ (Stahl & Metzger, 2013)

ดังที่กล่าวไปในข้างต้นแล้วว่า งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความวิตกกังวลต่อการสูงวัยกับตัวแปรวยาคติ พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างตัวแปรทั้งสอง ผลการวิจัยในอีกกลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความวิตกกังวลต่อการสูงวัยกับตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางลบระหว่างตัวแปรทั้งสอง กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความวิตกกังวลต่อการสูงวัยในระดับสูงจะมีความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับต่ำ โดยผลการวิจัยดังกล่าวพบในกลุ่มตัวอย่างชาวอเมริกัน (Harris & Dollinger, 2001) และกลุ่มตัวอย่างชาวอิตาลี (Donizzetti, 2019)

หลักฐานการวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงข้อสรุปว่า ความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับสูงมีความสัมพันธ์กับวยาคติต่อผู้สูงอายุที่เป็นการแสดงออกผ่านทางเจตคติและทางพฤติกรรมในระดับต่ำ และความรู้เกี่ยวกับการสูงวัยในระดับสูงยังมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลต่อการสูงวัยในระดับต่ำอีกด้วย

3. การปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงการติดต่อสื่อสารหรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ เป็นตัวแปรที่ได้มาจากทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงผลเชิงบวกจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยว่าจะสามารถช่วยลดอคติระหว่างช่วงวัยได้ โดยที่การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ทฤษฎีนี้กำหนดไว้ ตัวอย่าง การปฏิสัมพันธ์ต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียม การปฏิสัมพันธ์ต้องมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน เป็นต้น ดังนั้น ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจึงกล่าวว่าการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์ต่อวยาคติที่บุคคลมีต่อ

ผู้สูงอายุอย่างลดลง อย่างไรก็ตามก็ จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยที่จะกล่าวต่อไปนี้ครอบคลุมการศึกษาวิจัย การปฏิสัมพันธ์ในแง่ของคุณภาพและในแง่ของความถี่

แอลเลน และคนอื่นๆ (Allan et al., 2014) ศึกษาอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างช่วงวัยที่มีต่อพยากรณ์ต่อผู้สูงอายุ โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาแคนาดา และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุดีกว่าจะมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยลดลง ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้กลุ่มตัวอย่างมีพยากรณ์ต่อผู้สูงอายุลดลงเช่นกัน สอดคล้องกับอีกงานวิจัยหนึ่งที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุบ่อยกว่าจะมีความรู้สึกหวาดกลัวต่อผู้สูงอายุรวมทั้งมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยในระดับต่ำกว่า (Chonody et al., 2014) ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุบ่อยกว่าจะมีพยากรณ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุมากขึ้น (Chonody, 2016) และมีพยากรณ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุลดลง (Chonody et al., 2014)

นอกจากหลักฐานความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการปฏิสัมพันธ์กับพยากรณ์ต่อผู้สูงอายุแล้ว คุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ก็มีส่วนสำคัญต่อมุมมองที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ เช่นกัน ดรูรี และคนอื่นๆ (Drury et al., 2017) พบว่าเจ้าหน้าที่บ้านพักคนชราในประเทศอังกฤษที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สูงอายุจะมีพยากรณ์ที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุแบบชัดเจน (Blatant ageism) ลดลง แต่หากเจ้าหน้าที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในเชิงลบ เจ้าหน้าที่จะมีพยากรณ์ที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุแบบโดยนัย (Subtle ageism) เพิ่มขึ้น ในอีกงานวิจัยหนึ่งที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวอังกฤษ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเจตคติต่อผู้สูงอายุที่บุคคลแสดงออกแบบเปิดเผย (Explicit ageism) ซึ่งเป็นเจตคติในเชิงความรู้สึกส่วนบุคคล กับเจตคติต่อผู้สูงอายุที่บุคคลปกปิด (Implicit ageism) ซึ่งเป็นเจตคติในเชิงความเชื่อทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับผู้สูงอายุในสังคม มีอิทธิพลต่อเจตคติเชิงบวกที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกแบบเปิดเผยต่อผู้สูงอายุ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุดีกว่าจะมีเจตคติเชิงบวกที่แสดงออกแบบปกปิดมากกว่า (Tam, Hewstone, Harwood, Voci, & Kenworthy, 2006)

ผลการวิจัยในข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งมิติของคุณภาพและความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อพยากรณ์และเจตคติต่อผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งได้แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ แท้จริงแล้วส่งผลต่อพยากรณ์มากกว่าความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า บุคคลที่รับรู้ว่าตนกับผู้สูงอายุมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากกว่าจะมีพยากรณ์ต่อผู้สูงอายุต่ำกว่า ในขณะที่ความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ไม่ได้ส่งผลต่อพยากรณ์ (Bousfield & Hutchison, 2010;

Flamion et al., 2019; Marques et al., 2020; Schwartz & Simmons, 2001; Smith & Charlton, 2020)

นอกจากนี้ ดังที่ได้กล่าวถึงอิทธิพลทางอ้อมของการปฏิสัมพันธ์ในมิติของความถี่ที่มีอิทธิพลต่ออายุคาด ซึ่งส่งผ่านความรู้สึกริวกังวลต่อการสูงวัยของบุคคล (Allan et al., 2014; Chonody et al., 2014) ในอีกงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้สูงอายุครอบคลุมทั้ง 2 มิติคือ คุณภาพและความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ ผลการวิจัยชี้ว่าคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่ออายุคาดโดยผ่านความวิตกกังวลต่อการสูงวัย ในขณะที่ไม่พบอิทธิพลของความถี่ในการปฏิสัมพันธ์ต่ออายุคาด กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ว่าการปฏิสัมพันธ์ของตนกับผู้สูงอายุเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ดี จะมีความวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองลดลง และส่งผลให้มีอายุคาดต่อผู้สูงอายุลดลง (Drury, Hutchison, & Abrams, 2016)

จากผลการวิจัยเหล่านี้ ทำให้สันนิษฐานได้ถึงอิทธิพลของคุณภาพในการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุที่มีต่ออายุคาด ทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม สำหรับอิทธิพลทางตรงสันนิษฐานได้ว่า ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพมากกว่า อาจจะมีอายุคาดเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่า รวมถึงมีอายุคาดเชิงลบต่ำกว่า นอกจากนี้ ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์แบบไม่มีคุณภาพมากกว่า อาจจะมีอายุคาดเชิงบวกต่ำกว่า รวมถึงมีอายุคาดเชิงลบมากกว่า และสำหรับอิทธิพลทางอ้อมสันนิษฐานได้ว่า ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพมากกว่า อาจจะมีความวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองมากกว่า จึงส่งผลให้มีอายุคาดเชิงบวกต่ำกว่า รวมถึงมีอายุคาดเชิงลบมากกว่า นอกจากนี้ ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่มีคุณภาพมากกว่า อาจจะมีความวิตกกังวลต่อการสูงวัยมากกว่า จึงส่งผลให้มีอายุคาดเชิงบวกต่ำกว่า รวมถึงมีอายุคาดเชิงลบมากกว่า

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ในการพัฒนานิยามเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยพัฒนาจากข้อค้นพบที่ปรากฏในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนแนวคิดทฤษฎีจากหลากหลายศาสตร์ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร ทำให้ได้มาซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับอายุคาดในบริบทครอบครัว สาเหตุ และผลจากอายุคาดที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผู้วิจัยได้สร้างและปรับนิยามเชิงปฏิบัติการและข้อคำถามในแบบวัดตัวแปรจากค่านิยามเบื้องต้น ร่วมกับผลการวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด สำหรับตัวแปรในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรอายุคาดเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรอายุคาดเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ตัวแปรการ

รับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และตัวแปรค่านิยมทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1. วายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลมีอารมณ์ความรู้สึกและแนวโน้มในการปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในลักษณะเชิงบวก อันเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความรู้สึกเป็นห่วง และความตั้งใจที่อยากจะตามใจผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรวายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด มีรายละเอียดดังนี้

1.1 วายาคติเชิงบวกด้านความรู้สึก หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นบนฐานคิดการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความรู้สึกเป็นห่วงและความรู้สึกเป็นกังวลผู้สูงอายุในครอบครัวเนื่องจากท่านมีอายุมากแล้ว

1.2 วายาคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีแนวโน้มหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติตัวในเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นบนฐานคิดการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความตั้งใจที่อยากจะตามใจผู้สูงอายุในครอบครัว และความตั้งใจที่อยากจะใช้คำพูดกับผู้สูงอายุในครอบครัวให้ดีขึ้น เนื่องจากท่านมีอายุมากแล้ว

แบบวัดตัวแปรวายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นลักษณะของวายาคติต่อบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนแนวคิดวายาคติเชิงบวก (Hinchliff, 2016; Minichiello et al., 2000; Palmore, 1999) และแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ (Tripartite Model) (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) โดยวัดด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ แบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีวายาคติเชิงบวกมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. วายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลมีความคิดความเชื่อที่เป็นการเหมารวมผู้สูงอายุในครอบครัวในลักษณะเชิงลบ อันเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว โดยความคิดความเชื่อเหมารวมผู้สูงอายุในเชิงลบนี้อาจครอบคลุมประเด็นสมรรถภาพทางร่างกาย และลักษณะนิสัยของความสูงวัยของผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดตัวแปรวายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนแนวคิดวายาคติเชิงลบ (Palmore, 1999) และแนวคิด

องค์ประกอบหลักของเจตคติ (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) วัดด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ แบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีวาทคติเชิงลบมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลให้การดูแล สนับสนุน และช่วยเหลือผู้สูงอายุในครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุในครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ครอบคลุมทั้งการดูแลด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ และการดูแลด้านความต้องการในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ แบบวัดตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพในการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นผลกระทบต่อผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย เรื่องการสนับสนุนผู้สูงอายุในชีวิตประจำวันและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรคภัย โดยวัดด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ แบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4. ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย หมายถึง การรับรู้ทางอารมณ์กระวนกระวายใจและความหวาดกลัวที่บุคคลมีต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความแก่ชราหรือการมีอายุที่มาก ครอบคลุมทั้งความแก่ชราที่จะเกิดขึ้นกับตัวบุคคลเอง และความแก่ชรารวมถึงความตายที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในครอบครัว ตัวแปรความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความวิตกกังวลทางจิตใจ หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและหวาดกลัวเกี่ยวกับการไม่มีความสุขทางใจในวันที่ตนแก่ชรา

4.2 ความวิตกกังวลทางกายภาพ หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและหวาดกลัวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพร่างกายของตนในวันที่ตนแก่ชรา

4.3 ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและหวาดกลัวเกี่ยวกับการสูญเสียคุณค่าในตนเองในวันที่ตนแก่ชรา

4.4 ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและหวาดกลัวต่อการเจ็บป่วยและการตายในอนาคตของผู้สูงอายุในครอบครัว

สำหรับตัวชี้วัด 3 ด้านของตัวแปรความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ได้แก่ ความกังวลทางจิตใจ ความกังวลทางกายภาพ และความหวาดกลัวต่อการสูญเสีย ถูกดัดแปลงจากแบบวัด Anxiety about Aging scale (Lasher & Faulkender, 1993) โดยผู้วิจัยทำการแปลข้อคำถามเดิมจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในการใช้ภาษาอังกฤษ

ทำการแปลข้อความภาษาไทยกลับเป็นภาษาอังกฤษ จากนั้นร่วมกันพิจารณาการเลือกใช้ภาษาในข้อความฉบับภาษาไทย (Back-translation) สำหรับตัวชี้วัดด้านความวิตกกังวลต่อความแก่ชราของผู้สูงอายุในครอบครัว ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากผลการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นด้านการตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา ร่วมกับการทบทวนทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) (Martens et al., 2005) โดยวัดด้วยข้อความ 12 ข้อ แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

5. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย หมายถึง การที่บุคคลมีความตระหนักและมีความเข้าใจต่อสภาวะของความสูงวัยซึ่งผู้สูงอายุเผชิญ ตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การรับรู้ด้านกายภาพ หมายถึง การที่บุคคลตระหนักและมีความเข้าใจในธรรมชาติของสุขภาพร่างกายและสมรรถภาพที่เสื่อมถอยของผู้สูงอายุ

5.2 การรับรู้ด้านสังคม หมายถึง การที่บุคคลตระหนักและมีความเข้าใจในธรรมชาติของลักษณะการแสดงออกของผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งการแสดงออกในเชิงมุมมองและความคิด และการแสดงออกที่เป็นการปฏิบัติตัว

แบบวัดตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นการรับรู้ถึงความเสื่อมถอยของบิดามารดาสูงอายุ และประเด็นความเข้าใจในตัวบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย แบบวัดตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยวัดด้วยข้อความ 6 ข้อ แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

6. การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในความพึงพอใจหรือคุณภาพที่ดีของการพบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ แบบวัดนี้วัดด้วยข้อความ 3 ข้อ มาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

7. การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในความไม่พึงพอใจหรือคุณภาพที่ไม่ดีของการพบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุในครอบครัว เช่นเดียวกับแบบวัดตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากการทบทวนทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ แบบวัดนี้วัดด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ มาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่ไม่มีคุณภาพมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

8. ค่านิยมทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในคุณค่าทางสังคมที่กำหนดหรือคาดหวังให้บุคคลดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งมีสถานะเป็นลูกหรือหลานของผู้สูงอายุ และเนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุถือเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณ แบบวัดตัวแปรค่านิยมทางสังคมพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นหน้าที่ของบุตรธิดา และประเด็นการกตัญญูต่อบิดามารดา ร่วมกับการทบทวนแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) (Ryan, 2005) แบบวัดนี้วัดด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ แบบมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีค่านิยมทางสังคมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

สมมติฐานในการวิจัยระยะที่ 2

โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1. วยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกริดก้างวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม
2. วยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผ่านความรู้สึกริดก้างวลต่อการสูงวัย
3. วยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกริดก้างวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม

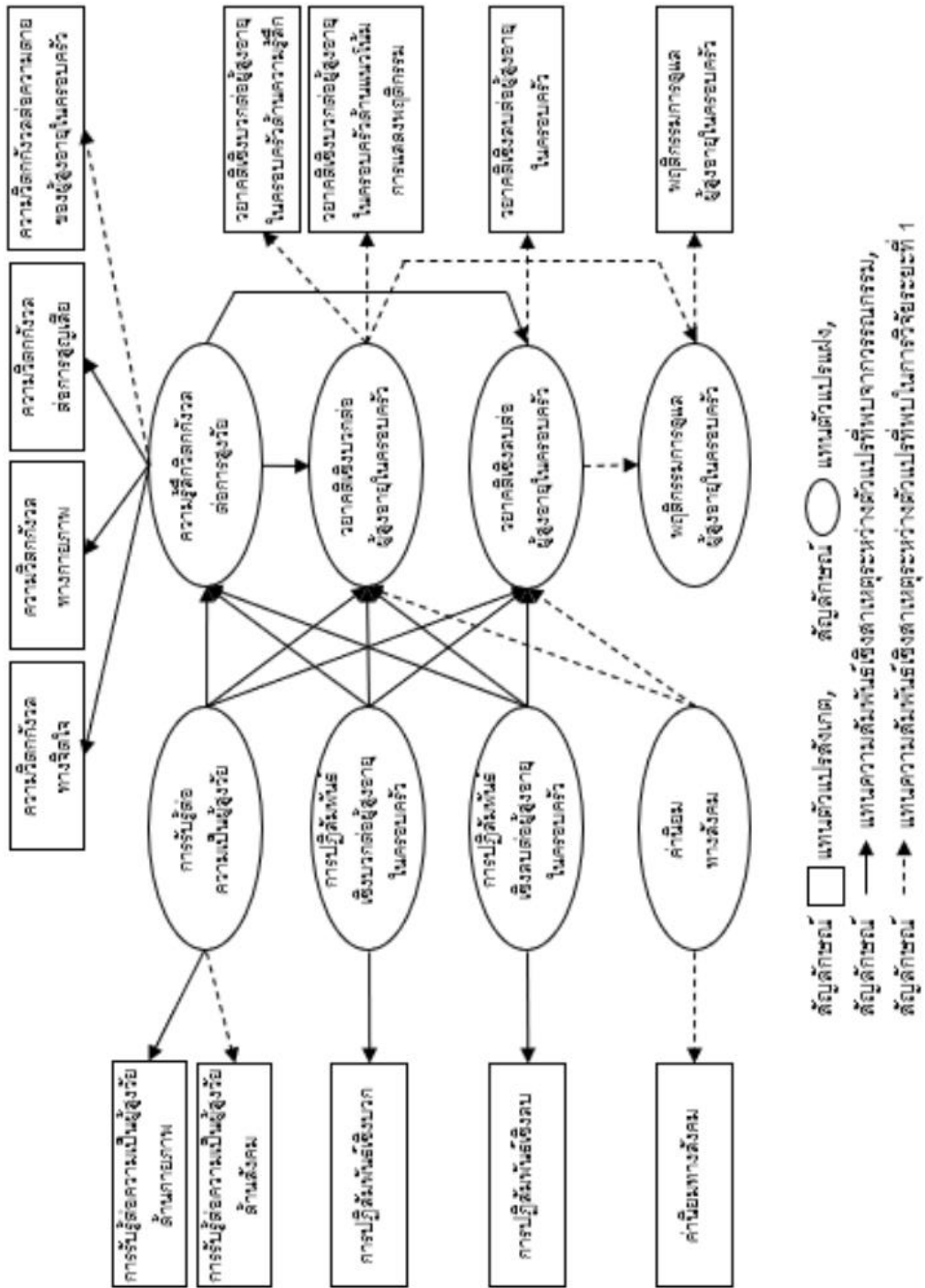
4. วายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผ่านความรู้สึกกวิตกกังวลต่อการสูงวัย

5. ความรู้สึกกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

6. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากวายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และวายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

7. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม โดยผ่านวายาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

8. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม โดยผ่านวายาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ภาพประกอบ 4 โมเดลสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของผู้สูงอายุในครอบครัว

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential mixed methods design) (Creswell & Plano Clark, 2018) ที่มีการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวยากติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ การเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว จำนวน 8 ท่าน จากนั้นในการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในระยะแรกร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมมาพัฒนาเป็นตัวแปรสำหรับการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยากติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวจำนวน 344 คน ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 5 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย พร้อมระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการ ในตาราง 3 นอกจากนี้ ในส่วนของการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้มีการเชื่อมโยงการอภิปรายผลการวิจัยทั้งสองระยะ ดังที่นำเสนอไว้ในบทสุดท้าย

ภาพประกอบ 5 การประยุกต์ใช้แบบแผนการวิจัยผสมผสานวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Creswell & Plano Clark, 2018) และการเชื่อมโยงข้อค้นพบในการวิจัย

ตาราง 3 ขั้นตอนและระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะของ การวิจัย	ขั้นตอนการดำเนินงาน	จำนวนเดือน																				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
ขั้น การ เก็บ ข้อมูล	- สร้างแนวคำถามสำหรับการ สัมภาษณ์																					
	- สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 8 คน และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์โดย การใช้วิธีหาค่า																					
ขั้น การ วิเคราะห์ ข้อมูล	- วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ โดย การจัดกลุ่มสถิติเป็นประจำ																					
	- พัฒนาการวิเคราะห์โดยเริ่มเรื่อง ประเด็นที่พบจากการวิจัยระยะ ที่ 1 กับตัวแปรที่พบจากการ พบพหุคูณการถดถอย																					
ขั้น การ แปล ผล	- เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 344 คน																					
	- ตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือด้วยการหาค่า Cronbach's alpha ค่า CITC และค่าวิเคราะห์ CFA																					
ขั้น การ สรุป ผล	- จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสถิติ SPSS และ LISREL																					

การวิจัยระยะที่ 1

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจถึงลักษณะของวาทคติ รวมถึงสาเหตุและผลกระทบของวาทคติในครอบครัว โดยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวาทคติในการศึกษานี้ เป็นการทำความเข้าใจวาทคติผ่านมุมมองของสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวที่มีต่อบิดามารดาสูงอายุ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล (Yin, 2014) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้หลักการของ ไมล์ และฮูเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994) รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ของการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว จังหวัดกรุงเทพมหานครถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นตัวแทนเขตเมืองที่ชัดเจน อีกทั้งยังมีความเป็นพหุวัฒนธรรมคือ ผู้คนมีพื้นภูมิที่หลากหลาย และที่สำคัญ กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุดในประเทศไทยถึง 1,089,974 คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17 ของประชากรทั่วทั้งจังหวัด นับเป็นอัตราส่วนที่มากกว่าสัดส่วนของประชากรสูงอายุทั้งประเทศ ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 15 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) นอกจากความเป็นพหุวัฒนธรรมและจำนวนผู้สูงอายุแล้ว พื้นที่ดังกล่าวยังมีขอบเขตที่ชัดเจน (Boundary) และสมบูรณ์พร้อมในตัวเอง ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่ากรุงเทพมหานครมีความเหมาะสมสำหรับพื้นที่ในการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล (Key informants) จำนวน 8 ท่าน ซึ่งเป็นสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวที่มีการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดาหรือมารดาสูงอายุในครอบครัว นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลวัยหนุ่มสาวจำนวน 8 ท่าน ยังมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบิดามารดาสูงอายุอีกจำนวน 2 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลกับบิดามารดาสูงอายุเพิ่มเติม เพื่อใช้ข้อมูลมาช่วยยืนยันและสร้างความชัดเจนให้แก่ข้อค้นพบในบางประเด็น อาทิ ผลกระทบของวาทคติ ไม่ได้มีจุดประสงค์ในการใช้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่อย่างใด เนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้มุ่งทำความเข้าใจวาทคติผ่านมุมมองของคนหนุ่มสาวเป็นสำคัญ ลำดับต่อไปเป็นการนำเสนอเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และวิธีการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกตามคุณสมบัติเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดไว้ (Inclusion criteria) หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะสนับสนุนหรือโต้แย้งกับข้อเสนอมุมมองทางทฤษฎี เมื่อข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Data saturation) คือ ข้อเสนอทางทฤษฎีครั้งที่ พบ

ข้อมูลที่มีความซ้ำกันที่สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และไม่ปรากฏข้อมูลใหม่ ซึ่งสามารถสร้างเป็นข้อสรุปของการศึกษาได้ ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่จำนวน 8 ท่าน

สำหรับคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล เป็นคนหนุ่มสาวในเจนเนอเรชั่น Y หรือเจนเนอเรชั่น Z ซึ่งหมายถึงผู้ที่เกิดระหว่างปีพ.ศ. 2524 – 2552 (พัชรภาภา ต้นติชูเวช, 2560) มีการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้ากับผู้สูงอายุในครอบครัวที่เป็นบิดาหรือมารดาอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อจุดประสงค์ให้คนหนุ่มสาวได้มีโอกาสเห็นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยสูงอายุของบิดามารดา โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับบิดามารดาเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ได้ถูกจำกัดในเชิงพื้นที่ของการพักอาศัย กล่าวคือ คนหนุ่มสาวและบิดามารดาสูงอายุจะอาศัยอยู่ร่วมกันหรือไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันก็ได้ คนหนุ่มสาวต้องพำนักอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และสุดท้าย คนหนุ่มสาวต้องมีความยินดีและสามารถเข้าร่วมงานวิจัย โดยการให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์

การเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวัยหนุ่มสาวผู้มีประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์โดยตรงที่หนุ่มสาวเผชิญด้วยตนเอง และประสบการณ์โดยทางอ้อมที่หนุ่มสาวรับรู้ผ่านผู้อื่น ซึ่งเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับব্যาคติต่อบิดามารดาสูงอายุ ในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครได้อย่างดีที่สุด (Information-rich cases) ผู้วิจัยดำเนินการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลผ่านบุคคลใกล้ชิด ร่วมกับการแนะนำต่อไปยังบุคคลอื่น (Snowball technique) เมื่อได้รายชื่อและข้อมูลการติดต่อจึงสอบถามความสนใจในการเข้าร่วมการวิจัยไปยังบุคคลเหล่านั้น รวมทั้งประเมินคุณสมบัติในการเข้าร่วมการวิจัยเพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลให้เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ หากเป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดและบุคคลมีความสนใจในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงทำการนัดพบตามวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึก มีรายละเอียดดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ลุ่มลึกและครอบคลุมประเด็นการวิจัย (Yin, 2014) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามไว้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ แนวคำถามดังกล่าวเป็นคำถาม

ปลายเปิดที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อการได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในประเด็นวาทคดี ต่อบิดามารดาสูงอายุ

ในการสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างคำถามปลายเปิดในแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย คำถามหลัก (Main questions) และคำถามซัก (Probing questions) คำถามหลักหมายถึง คำถามที่เป็นการเปิดประเด็นการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างไว้ล่วงหน้า และคำถามซักหรือคำถามเพื่อขอรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้คำถามซักต่อจากการเปิดประเด็นด้วยคำถามหลัก ในกรณีที่คำตอบของผู้ให้ข้อมูลยังขาดรายละเอียดความชัดเจน หรือในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงประเด็นใหม่ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการตอบคำถามการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาที่มีความเป็นมิตรต่อผู้ให้ข้อมูล โดยตาราง 4 แสดงตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และในภาคผนวก ข แสดงแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับเต็ม

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในขณะที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยสังเกตถึงอวัจนภาษาของผู้ให้ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางสีหน้า แววตา และท่าทางอากัปกริยาต่างๆ ในระหว่างที่ให้สัมภาษณ์ เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าได้อย่างลึกซึ้งซึ่งมากยิ่งขึ้น

การจดบันทึก ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจดบันทึกแบบย่อถึงสิ่งที่ได้มาจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยจดเฉพาะคำหรือวลีสั้นๆ ที่มีความสำคัญลงไป ในสมุดบันทึกเล่มเล็ก การจดบันทึกแบบย่อนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตได้ในระหว่างการสัมภาษณ์ และภายหลังเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ได้มีการจดบันทึกโดยละเอียดอีกครั้ง โดยนำเอาข้อมูลในบันทึกแบบย่อมาทบทวนและจดขยายความเพิ่มเติม ในการจดบันทึกโดยละเอียดนี้แยกออกเป็น การจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตหรือการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของการสังเกต

ตาราง 4 ตัวอย่างแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ใช้ข้อมูลหลัก

วัตถุประสงค์ของภารกิจ	วิธีการเก็บข้อมูล	แนวคิดทฤษฎี	แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	
			หลัก (Main question)	ซีก (Probing question)
ระยะเวลาสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล			ช่วยเล่าถึงคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยเล่าถึงชีวิตประจำวันของคุณ และคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย - คุณและท่านสนิทกันมากแค่ไหน
เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของวงยาคีตต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	กิจกรรม Free listing และ Pile sorting	โมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model)	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อนึกถึงผู้สูงอายุ/วัยรุ่น คุณนึกถึงอะไรบ้าง - ขอให้เขียนสิ่งที่นึกได้ถึงบนกระดาษ - ขอให้คุณจับคู่ค่าที่คุณเขียน โดยแยกกลุ่มตามสัญลักษณ์ <ul style="list-style-type: none"> - ในความเห็นของคุณ คิดว่าค่าใดที่แสดงถึงความเป็นผู้สูงอายุได้มากที่สุด เพราะอะไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่แสดงถึงค่าที่คุณเขียน ที่สะท้อนความเป็นผู้สูงอายุ ขอให้เขียนเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นระหว่างคุณและคุณพ่อ/คุณแม่ - (กรณีไม่เคยเกิดเหตุการณ์) ถ้าให้คุณลองจินตนาการถึงเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงค่านี้น คุณคิดว่า จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ขอให้เขียนเหตุการณ์ในครอบครัวระหว่างพ่อแม่สูงอายุกับลูกๆ - จากเหตุการณ์เหล่านั้น คุณคิดว่าอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดเรื่องเหล่านั้นขึ้น - หลังจากเหตุการณ์เหล่านั้น เกิดอะไรขึ้นกับคุณพ่อ/คุณแม่บ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณและท่านเป็นอย่างไร

หมายเหตุ แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และอาจมีการใช้กิจกรรม เช่น การวาดภาพ การเขียน ประกอบการถามซีกใช้ในบางประเด็น

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ลินคอล์น และ กูบา (Lincoln & Guba, 1985) ได้จำแนกเกณฑ์และเทคนิคในการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของงานวิจัย (Trustworthiness) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคต่างๆ ตามความเหมาะสมดังนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ ในบางประเด็นที่ต้องการความชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบของวาทคดี มีการเก็บข้อมูลทั้งจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว และผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบิดาหรือมารดาสูงอายุ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลนี้สร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความสามารถในการยืนยันให้แก่ผลการวิจัย (Conformability) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขอให้เพื่อนนักวิจัยช่วยตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล (Peer debriefing) โดยร่วมกันตรวจสอบความอคติในการให้รหัสและจัดกลุ่มประเด็นผ่านการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม และในการรายงานข้อค้นพบ มีการใช้การพรรณนาข้อค้นพบอย่างครอบคลุมและลุ่มลึก (Thick description) วิธีการเหล่านี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผลการวิจัยด้านการสร้างความสามารถในการถ่ายโอนข้อสรุปไปยังกลุ่มคน บริบท และช่วงเวลาอื่น (Transferability) และสุดท้าย ผู้วิจัยได้ขอให้เพื่อนนักวิจัยที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ช่วยตรวจสอบกระบวนการและผลการวิจัย (Inquiry audit) เพื่อประเมินว่าข้อสรุปในงานวิจัยถูกยืนยันได้ด้วยข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม ถือเป็น การแสดงความสามารถในการพึ่งพาให้แก่ผลการวิจัย (Dependability)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการอยู่ในสนามวิจัย ประกอบด้วย การทบทวนตำราการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาเพิ่มเติมทักษะในการเป็นผู้สัมภาษณ์ที่ดี และการทบทวนรายงานการวิจัยที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาวิจัยเรื่อง “มุมมองของผู้สูงอายุต่อความหมายของความแก่ชราและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัวหลายรุ่น” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา วป 804 ปฏิบัติการวิจัยขั้นสูง ในปีการศึกษาที่ 2561 ภาคเรียนที่ 1 ในการทบทวนรายงานการวิจัยดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยได้รำลึกถึงประสบการณ์ตรงที่ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ท่าน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึก มีรายละเอียดในแต่ละช่วงตอนของการสัมภาษณ์ดังนี้

ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ หลังจากผู้วิจัยทำการนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกในการให้สัมภาษณ์ ก่อนเวลานัดหมายราว 30 นาที ผู้วิจัยเดินทางไปถึงสถานที่เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมโดยรอบและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเดินทางมาถึงสถานที่นัดหมาย ผู้วิจัยจึงแนะนำตนเองพร้อมชี้แจง

รายละเอียดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ จุดมุ่งหมายของการวิจัย สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ในระหว่างการสัมภาษณ์ การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล และเวลาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ โดยคร่าว เมื่อผู้ให้ข้อมูลรับทราบรายละเอียดดีแล้ว ผู้วิจัยจึงกล่าวขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ สุดท้าย ผู้วิจัยได้ใช้เวลาเล็กน้อยในการพูดคุยเรื่องทั่วไปอย่างเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความคุ้นเคยและบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างกันก่อนเริ่มต้นการสัมภาษณ์และบันทึกเสียง

ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นการสัมภาษณ์โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นจึงเริ่มสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าถึงสมาชิกในครอบครัว มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เริ่มนึกถึงสมาชิกในครอบครัวแต่ละท่าน จากนั้นผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับบิดาและมารดาของผู้ให้ข้อมูล ในฐานะที่ท่านเป็นสมาชิกสูงวัยในครอบครัว มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่อาจจะมี ความเกี่ยวข้องกับวาทคดีในครอบครัว สุดท้ายผู้วิจัยสอบถามถึงการให้นิยามต่อความหมายของวาทคดี ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีการใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการจดบันทึกด้วย

ภายหลังจบการสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลพร้อมกับมอบของขวัญเพื่อตอบแทนที่ผู้ให้ข้อมูลสละเวลาเข้ามาร่วมงานวิจัย สุดท้ายผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลติดต่อกลับในอนาคต เพื่อนัดหมายการให้สัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลักการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้หลักการของ ไมล์ และ ฮูเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994) ซึ่งมีกระบวนการหลัก 3 ขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) ประกอบไปด้วยการจัดระเบียบด้านกายภาพของข้อมูลและด้านเนื้อหาของข้อมูล (ชาย โพธิ์สิตา, 2547) สำหรับการจัดระเบียบด้านกายภาพของข้อมูล ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) ในรูปแบบของการถามตอบ และบรรยายถึงลักษณะท่าทางภาษากายของผู้ให้ข้อมูลในขณะที่ให้สัมภาษณ์ จากนั้นจึงจัดเก็บและสำรองไฟล์ข้อมูลไว้ในที่ปลอดภัย

สำหรับการจัดระเบียบด้านเนื้อหาของข้อมูลหรือการลดทอนข้อมูล (Data reduction) คือการให้รหัสกับข้อความจากบทสัมภาษณ์ (Coding) โดยต้องเป็นข้อความที่มีความหมายเฉพาะที่สามารถตอบคำถามการวิจัยในครั้งนี้ได้ อันได้แก่ ลักษณะของวาทคดีในครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทคดีในบริบทดังกล่าว หลังจากผู้วิจัยได้อ่านบทสัมภาษณ์อย่างถี่ถ้วนแล้วจึงเริ่มลงมือให้รหัส การให้รหัสในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยการให้รหัสแบบนิรนัย

(Deductive coding) คือการที่ผู้วิจัยได้กำหนดสร้างรหัสไว้ล่วงหน้าตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการให้รหัสแบบอุปนัย (Inductive coding) คือการที่ผู้วิจัยสร้างรหัสขึ้นจากข้อความในบทสัมภาษณ์ที่เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการตอบคำถามการวิจัย ผู้วิจัยทำการให้รหัสข้อมูลเป็นรายการกรณี จากนั้นจึงรวบรวมรหัสจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านไว้ในตารางเดียวกัน (Code book) เพื่อการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

2. การแสดงข้อมูล (Data display) เริ่มต้นด้วยการจัดกลุ่มรหัสที่มีความสอดคล้องกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความหมายของรหัสที่มีความเชื่อมโยงกัน ความเชื่อมโยงดังกล่าวถูกจัดเป็นประเด็นหลัก (Categories) และประเด็นย่อย (Sub-categories) ต่อมา ผู้วิจัยจึงจำแนกประเด็นเหล่านี้ออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการพรรณนาข้อค้นพบแยกย่อยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเด็น และรหัส

3. การหาข้อสรุปและการตรวจสอบความถูกต้องนำเชื่อถือของผลการวิจัย (Conclusion and verification) เมื่อผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการให้รหัสและประเด็นแล้ว ผู้วิจัยจึงยกระดับข้อค้นพบที่เป็นสาระสำคัญสู่การพัฒนาเป็นตัวแปรและเครื่องมือในการวัดตัวแปร เพื่อนำไปใช้ออกแบบโมเดลสมมติฐานในการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

การวิจัยระยะที่ 2

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการนำเอาข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 มาออกแบบโมเดลสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวயาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นการออกแบบร่วมกันกับตัวแปรที่พบจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modelling: SEM) ในการเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 มาสู่การออกแบบการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยนำประเด็น (Themes) ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในบริบทของการศึกษามาพัฒนาเป็นตัวแปรวยาคติ รวมทั้งนำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุและผลกระทบของวยาคติมาพัฒนาเป็นตัวแปรปัจจัยสาเหตุและผลของวยาคติ ในการพัฒนาตัวแปรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดตัวแปรที่สร้างขึ้นก่อนนำไปวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว รายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการวิจัยระยะที่ 2 คือ สมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเป็นคนวัยหนุ่มสาวในเจเนอเรชัน Y หรือเจเนอเรชัน Z

ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี แต่ไม่เกิน 40 ปี (พัชราภา ต้นติชูเวช, 2560) ต้องมีการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้าอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องกับผู้สูงอายุในครอบครัว เพื่อที่คนหนุ่มสาวจะได้มีโอกาสมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในครอบครัวเมื่อท่านสูงวัยมากขึ้น ซึ่งผู้สูงอายุในครอบครัวหมายถึง ผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับคนหนุ่มสาวโดยทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย และเป็นผู้ที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือสามารถช่วยเหลือตนเองได้บ้างบางเรื่อง ทั้งนี้ การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้ถูกจำกัดในเชิงพื้นที่ของการพักอาศัย กล่าวคือ คนหนุ่มสาวและผู้สูงอายุในครอบครัวจะอาศัยอยู่ร่วมกันหรือไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันก็ได้

กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (SEM) ผู้วิจัยดำเนินการตามคำแนะนำของไคลน์ (Kline, 2005) ที่ระบุว่ากลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (SEM) ควรมีจำนวน 20 คน ต่อ 1 ตัวแปรสังเกต จำนวนตัวแปรสังเกตในงานวิจัยระยะที่ 2 มีทั้งหมด 13 ตัวแปร จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 260 คน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 จะต้องไม่เคยเข้าร่วมงานวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1 มาก่อน ตามคำแนะนำของ เครสเวลล์ และ เครสเวลล์ (Creswell & Creswell, 2018) ที่กล่าวไว้ว่าผู้เข้าร่วมในการวิจัยเชิงปริมาณจะต้องไม่เคยเข้าร่วมการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 มาก่อน แต่ผู้เข้าร่วมในการวิจัยทั้งสองระยะจะต้องมาจากกลุ่มประชากรเดียวกัน เหตุผลเพราะว่า ผู้เข้าร่วมงานวิจัยในระยะที่ 1 ถูกคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น อีกทั้งจุดมุ่งหมายในการวิจัยเชิงปริมาณระยะที่ 2 นี้คือเพื่อสร้างข้อสรุปจากผลการวิจัยไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ (Generalize) ดังนั้น การเก็บข้อมูลกับผู้ที่เคยเข้าร่วมการวิจัยระยะที่ 1 ไปแล้วจึงไม่เหมาะสม งานวิจัยนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 344 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือ ในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดสำหรับการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยประยุกต์เอาหลักการพัฒนาแบบวัดของ เครสเวลล์ และ พลาโนคลาร์ก (Creswell & Plano Clark, 2018) ร่วมกับหลักการของ เดอเวลลิส (DeVellis, 2012) โดยได้รายงานผลการวิเคราะห์ไว้ในภาคผนวก ค มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและตัวแปรที่ต้องการใช้ในการศึกษา
2. ดำเนินการสร้างกลุ่มข้อคำถาม (Item pool) โดยเป็นข้อคำถามที่ถามเจาะจงเพียงแค่ว่าหนึ่งเรื่องต่อหนึ่งข้อคำถาม เลือกใช้คำศัพท์และรูปแบบประโยคที่สั้นกระชับไม่ซับซ้อน

และหากเป็นไปได้ ผู้วิจัยเลือกใช้คำศัพท์คำเดียวกันกับที่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ได้ให้สัมภาษณ์ไว้

3. กำหนดรูปแบบของการวัด ได้แก่ กำหนดระดับ และตัวเลือกมาตรฐานประมาณค่าของแบบวัด

4. ก่อนการเก็บข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบข้อคำถาม เพื่อวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) โดยให้เกณฑ์พิจารณาตัดข้อคำถามออกหรือปรับปรุงการใช้ภาษาของข้อคำถามหากพบค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 นอกจากนี้ ได้ให้ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญโดยตรงในประสบการณ์ภาคปฏิบัติได้ตรวจสอบข้อคำถามด้วย จากนั้น ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสม

5. นำแบบวัดที่ปรับปรุงข้อคำถามแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน จากนั้นนำข้อมูลมาตรวจสอบคุณภาพข้อคำถามรายข้อ และคุณภาพแบบวัดทั้งฉบับ เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability)

5.1 ตรวจสอบคุณภาพข้อคำถามรายข้อ เป็นการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ (Corrected item-total correlation: CITC) เพื่อตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ (Item analysis) โดยวิเคราะห์ค่านัยสำคัญทางสถิติของค่า CITC ที่มีค่าต่ำกว่า 0.20 และตัดข้อคำถามที่พบว่าค่า CITC ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 ตรวจสอบคุณภาพแบบวัดทั้งฉบับ เป็นการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด (Internal consistency) โดยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟาที่ยอมรับได้ต้องมากกว่า 0.70 ขึ้นไป อย่างไรก็ตาม นันนาลลี (Nunnally, 1967 as cited in Streiner, 2003, p. 103) แนะนำว่า ในกรณีของแบบวัดที่พัฒนาขึ้นใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟาระหว่าง 0.50 – 0.60 ให้ถือว่ายอมรับได้ แต่ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟาไม่ควรสูงเกิน 0.90 เนื่องจากอาจสะท้อนถึงความซ้ำซ้อนของข้อคำถามในแบบวัด (Streiner, 2003)

6. ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดทั้ง 8 ฉบับ (Confirmatory factor analysis: CFA)

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด (Construct validity) จากนั้นจึงวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ และวิเคราะห์หาความตรงเชิงลู่เข้า ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Composite reliability: CR) เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือค่า CR ควรมากกว่า 0.70 (Fornell & Larcker, 1981)

6.2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ของแต่ละตัวชี้วัด (Average variance extracted: AVE) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงลู่เข้า (Convergent validity) ซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือค่า AVE ควรมากกว่า 0.50 (Fornell & Larcker, 1981)

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในขณะนี้คือแบบสอบถามในรูปแบบแบบสอบถามออนไลน์ ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และแบบวัดจำนวน 8 ฉบับ ซึ่งแบบวัดส่วนหนึ่งถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และแบบวัดอีกส่วนหนึ่งถูกพัฒนาขึ้นจากแบบวัดที่พบจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อคัดกรองผู้ตอบที่มีคุณสมบัติตรงตามกลุ่มประชากรที่ศึกษา และเพื่อสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ประกอบด้วย 7 คำถาม ได้แก่ (1) การพำนักอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ เป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป (2) การปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัว (3) จำนวนของผู้สูงอายุในครอบครัวที่ผู้ตอบมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเป็นประจำและต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป (4) สถานะทางสุขภาพของผู้สูงอายุที่ผู้ตอบจะนึกถึงตลอดการทำแบบสอบถาม (5) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบกับผู้สูงอายุในครอบครัวที่ผู้ตอบจะนึกถึงตลอดการทำแบบสอบถาม (6) เพศของผู้ตอบ และ (7) อายุของผู้ตอบ

แบบวัดตัวแปร ตัวแปรในการศึกษาทั้ง 8 ฉบับเป็นการเลือกตอบแบบประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) โดยในตาราง 5 แสดงตัวอย่างข้อคำถามของแบบวัดทั้ง 8 ฉบับ และในภาคผนวก ง แสดงข้อคำถามของแบบวัดทั้งฉบับ รายละเอียดของแบบวัดและผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดมีดังนี้

ตาราง 5 ตัวอย่างข้อคำถามแบบวัดในการวิจัยระยะที่ 2

ตัวชี้วัด	ตัวอย่างข้อคำถาม
1. แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	
วาทคติเชิงบวกด้านความรู้สึก	ฉันกังวลเรื่องอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว
วาทคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม	ฉันอยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ทำในสิ่งที่ท่านต้องการ เพราะท่านอายุมากแล้ว
2. แบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	
-	สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากมักจะขี้บ่น
3. แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	
-	ฉันคอยสังเกตเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประจำ
4. แบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย	
ความวิตกกังวลทางจิตใจ	ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่มีอะไรทำ
ความวิตกกังวลทางกายภาพ	ฉันไม่เคยหวั่นใจที่ตัวเองจะดูแล
ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย	ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ เพื่อนทุกคนของฉันจะตายจากไป
ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว	ฉันกังวลเมื่อนึกถึงการจากไปของผู้สูงอายุในครอบครัว
5. แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย	
การรับรู้ด้านกายภาพ	เมื่ออายุมากขึ้น การทำงานของร่างกายก็จะถดถอยลง
การรับรู้ด้านสังคม	เป็นธรรมดาที่เมื่ออายุมากแล้วจะมีนิสัยหรือพฤติกรรมเปลี่ยนไป
6. แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	
-	ฉันรู้สึกพอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว
7. แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	
-	ฉันรู้สึกไม่พอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว
8. แบบวัดค่านิยมทางสังคม	
-	หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของลูกหลาน

1. แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากผลการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นลักษณะของวาทคติต่อบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ (Tripartite Model) (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) และแนวคิดวาทคติเชิงบวก (Hinchliff, 2016; Minichiello et al., 2000; Palmore, 1999) แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวด้านความรู้สึก และด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม วัดด้วยข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ใช้แบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีวาทคติเชิงบวกมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ (Item analysis) การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด (Internal consistency) และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด (Construct validity) มีรายละเอียดดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) พบว่าจากข้อคำถามเดิมจำนวน 10 ข้อ มีข้อคำถามจำนวน 2 ข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเลือกตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออกเพียง 1 ข้อ และเลือกปรับภาษาของข้อคำถามอีกข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับภาษาของข้อคำถามข้ออื่นๆตามคำแนะนำด้วยเช่นกัน โดยสรุป แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวคงเหลือข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ (Item analysis) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ (Corrected item-total correlation: CITC) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าข้อคำถามทั้ง 9 ข้อมีค่าอำนาจการจำแนกรายข้อระหว่าง 0.418 – 0.672 แสดงถึงคุณภาพของข้อคำถามรายข้อที่สามารถจำแนกผู้ตอบที่มีคะแนนสูงและคะแนนต่ำออกจากกัน

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด (Internal consistency) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด

ทั้งหมดที่ 0.848 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งหมดว่าข้อคำถามทั้ง 9 ข้อสามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา (Consistency)

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด (Construct validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (Confirmatory factor analysis: CFA) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าแบบจำลองแบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาปรับโครงสร้างของแบบจำลอง โดยแยกตัวชี้วัดออกเป็น 2 ด้านตามเนื้อหาของข้อคำถาม ได้แก่ ตัวชี้วัดด้านความรู้สึก และตัวชี้วัดด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม เนื่องจากพบค่าดัชนีปรับแก้ (Modification index) ที่มีค่าสูงจำนวนมาก และพบค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของข้อคำถามบางข้อมีค่าต่ำและสูงในลักษณะที่เกาะกลุ่มกัน ผลจากการวิเคราะห์ CFA ของแบบจำลองที่มี 2 ตัวชี้วัด พบว่าตัวชี้วัดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) เท่ากับ 0.580 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดในระดับที่สมเหตุสมผลคือ ตัวชี้วัดทั้งสองวัดในเรื่องเดียวกันแต่ในแง่มุมที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากพบปัญหาเรื่องค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่แสดงว่าข้อคำถามนั้นสามารถใช้วัดตัวชี้วัดอีกด้านหนึ่งได้ด้วย (Cross-loading) อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด ผู้วิจัยเลือกวิธีการตัดข้อคำถามเนื่องจากเมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามพบว่ามีความซ้ำซ้อนกันทำยที่สุด ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 21.796$, $df = 13$, $p = 0.059$, $\chi^2/df = 1.677$, $RMSEA = 0.044$, $SRMR = 0.032$, $GFI = 0.982$, $NFI = 0.984$, $NNFI = 0.989$, $CFI = 0.993$)

โดยสรุป ผู้วิจัยทำการแยกตัวชี้วัดเป็น 2 ด้าน และตัดข้อคำถามออก 2 ข้อ คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 7 ข้อ พบว่าแบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวชี้วัดของตัวเองในด้านที่ข้อคำถามสมควรจะวัดได้ ซึ่งได้แก่ ด้านความรู้สึก และด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม โดยพบ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวชี้วัดเท่ากับ 0.534 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละด้านตัวชี้วัดที่ระหว่าง 0.655 – 0.939 และ 0.508 – 0.828 ตามลำดับ ค่า AVE (Average variance extracted) ในแต่ละด้านตัวชี้วัดเท่ากับ 0.654 และ 0.546 ตามลำดับ และค่าความเชื่อมั่น CR (Composite reliability) เท่ากับ 0.908

2. แบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากผลการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นลักษณะของวาทคติต่อบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนแนวคิดวาทคติเชิงลบ (Palmore, 1999) และแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) แบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว วัดด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ใช้แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้มีวาทคติเชิงลบมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่าข้อคำถามทั้ง 9 ข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 จึงคงจำนวนข้อคำถามเดิมไว้จำนวน 9 ข้อเท่าเดิม และไม่ได้มีการปรับภาษาของข้อคำถาม

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีข้อคำถาม 1 ข้อที่มีค่า CITC ต่ำกว่า 0.2 อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ค่านัยสำคัญทางสถิติของค่า CITC ที่ 0.155 พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมของข้อคำถามอื่นๆ ในแบบวัด โดยสรุป ข้อคำถามยังคงจำนวนเดิมที่ 9 ข้อ โดยมีอำนาจการจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.155 – 0.595 ที่แสดงถึงคุณภาพของข้อคำถามรายข้อที่สามารถจำแนกผู้ตอบที่มีคะแนนสูงและคะแนนต่ำออกจากกัน

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.721 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 9 ข้อสามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (CFA) กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าแบบจำลองแบบวัดพยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากข้อคำถามมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ต่ำมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามพบว่า เป็นข้อคำถามทางลบ ทั้งนี้ แม้ว่าข้อคำถามอีกข้อจะปรากฏค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ติดลบ แต่เนื่องจากเมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามพบว่ามีใจความสำคัญที่จะสะท้อนถึงตัวแปรพยาคติเชิงลบได้ดี จึงเลือกตัดข้อคำถามทางลบแทน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ เนื่องด้วยเหตุผลเดียวกับข้อในข้างต้น และ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ เนื่องจากพบค่าดัชนีการปรับแก้ระหว่างข้อคำถามดังกล่าวกับข้อคำถามอื่นๆที่มีค่าสูงมาก เมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามนั้น พบว่าอาจจะไม่สะท้อนถึงนิยามของตัวแปรพยาคติเชิงลบได้ดีนัก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองบางค่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด ผู้วิจัยเลือกวิธีการตัดข้อคำถามเนื่องจากเมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามพบว่ามี ความซ้ำซ้อนกันทำยที่สุด ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น ($\chi^2 = 8.472$, $df = 5$, $p = 0.132$, $\chi^2/df = 1.694$, $RMSEA = 0.045$, $SRMR = 0.033$, $GFI = 0.990$, $NFI = 0.976$, $NNFI = 0.979$, $CFI = 0.990$)

โดยสรุป ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออกทั้งหมด 4 ข้อ คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ พบว่าแบบวัดพยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวแปรพยาคติเชิงลบตามที่ข้อคำถามสมควรจะวัดได้ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้ออยู่ที่ระหว่าง 0.307 – 0.735 และค่าความเชื่อมั่น CR เท่ากับ 0.695

3. แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากข้อค้นพบเชิงคุณภาพในการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นผลกระทบต่อผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย เรื่องการสนับสนุนผู้สูงอายุในชีวิตประจำวันและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรคภัย แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัววัดด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ ใช้แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 9 ข้อ ซึ่งแยกออกเป็น 2 ตัวชี้วัด พบข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 จำนวน 3 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับภาษาของข้อคำถามเหล่านั้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คงเหลือจำนวนข้อคำถามเท่าเดิมคือ 9 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าข้อคำถามมีค่าอำนาจการจำแนกระหว่าง 0.284 – 0.716 แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของข้อคำถามรายข้อที่สามารถจำแนกผู้ตอบที่มีคะแนนสูงและผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำออกจากกัน โดยสรุป คงเหลือข้อคำถามจำนวนเท่าเดิมคือ 9 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา กับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.761 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 9 ข้อสามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (CFA) กับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าแบบจำลองแบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาปรับโครงสร้างของแบบจำลอง จากเดิมที่แยกตัวชี้วัดออกเป็น 2 ด้าน จึงปรับให้ตัวชี้วัดรวมกันเหลือเพียงมิติเดียว เนื่องจากพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดว่าเกิน 1 ซึ่งแสดงถึงความไม่สมเหตุสมผลคือ ตัวชี้วัดทั้ง 2 ด้านมีความ

ทับซ้อนกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากพบค่าดัชนีการปรับแก้ระหว่างข้อคำถามดังกล่าวกับข้อคำถามอื่น ๆ มีค่าสูงมาก และพบค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ต่ำมาก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของสาระของข้อคำถามพบว่า เป็นข้อคำถามทางลบ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงสุดและมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูงกว่าข้อคำถามอื่น ๆ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของสาระของข้อคำถามที่ตัดออก พบว่าเนื้อหาของสาระมีความสุดโต่งมากกว่าเมื่อเทียบกับข้อคำถามอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์แบบจำลองที่ตัดข้อคำถามดังกล่าวออกไป พบว่ายังคงไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาปรับค่าความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามให้มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากค่าดัชนีการปรับแก้ของข้อคำถามคู่ดังกล่าวมีค่าสูง และได้ปรับค่าความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามให้มีความสัมพันธ์กันเพิ่มอีก 3 คู่ โดยดำเนินการปรับที่เส้นความสัมพันธ์ ที่ายที่สุด พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 21.183$, $df = 10$, $p = 0.019$, $\chi^2/df = 2.118$, $RMSEA = 0.571$, $SRMR = 0.030$, $GFI = 0.983$, $NFI = 0.979$, $NNFI = 0.976$, $CFI = 0.988$)

โดยสรุป ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออกทั้งหมด 2 ข้อ คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้น 7 ข้อ และปรับเส้นความสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามจำนวน 4 เส้นความสัมพันธ์ พบว่าแบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวตามที่ข้อคำถามสมควรจะวัดได้ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้ออยู่ที่ระหว่าง 0.483 – 0.887 และค่าความเชื่อมั่น CR เท่ากับ 0.814

4. แบบวัดความรู้สึกรวิตกกังวลต่อการสูงวัย แบบวัดนี้ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความวิตกกังวลทางจิตใจ ความวิตกกังวลทางกายภาพ ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย และความวิตกกังวลต่อความแก่ชราของผู้สูงอายุในครอบครัว สำหรับตัวชี้วัด 3 ตัวแรก ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการปรับปรุงข้อคำถามของแบบวัด Anxiety about Aging scale (Lasher & Faulkender, 1993) โดยทำการแปลข้อคำถามจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และให้ผู้

ผู้เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษทำการแปลข้อคำถามกลับไปเป็นภาษาอังกฤษ แล้วจึงร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถามฉบับภาษาไทย (Back-translation) ในขณะที่ตัวชี้วัดสุดท้าย ผู้วิจัยพัฒนามาจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นการตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา ร่วมกับการทบทวนทฤษฎีการบริหารความรู้สึกรวดท้อ (Terror Management Theory) (Martens et al., 2005) โดยวัดด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ ใช้แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ 'ไม่จริงเลย' (1) - 'จริงที่สุด' (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย

ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 19 ข้อ พบข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 จำนวน 1 ข้อ ผู้วิจัยจึงปรับภาษาของข้อคำถามดังกล่าวตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คงเหลือจำนวนข้อคำถามเท่าเดิมคือ 19 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบข้อคำถามที่มีค่า CITC ต่ำกว่า 0.2 จำนวน 5 ข้อ เมื่อตัดข้อคำถามออกทีละข้อพบว่าข้อคำถามสุดท้ายจาก 5 ข้อ มีค่า CITC เท่ากับ 0.164 อย่างไรก็ตามค่า CITC ของข้อคำถามนั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมของข้อคำถามอื่นๆ ในแบบวัด โดยสรุป ข้อคำถามมีค่าอำนาจการจำแนกระหว่าง 0.164 – 0.712 และแบบวัดคงเหลือข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแอลฟา กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.891 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ สามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (CFA) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน โดยได้ตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากเป็นข้อคำถามเพียงข้อเดียวในตัวชี้วัดด้านความวิตกกังวลต่อ

ผู้สูงอายุ พบว่าแบบจำลองแบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากพบค่าดัชนีการปรับแก้ของข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นว่ามีค่าสูง และพบปัญหาเรื่องค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่แสดงว่าข้อคำถามนั้นสามารถใช้วัดตัวชี้วัดอีกด้านหนึ่งได้ด้วย เมื่อพิจารณาเนื้อหาของข้อคำถามพบว่าไม่มีความสมเหตุสมผลหากจะนำมาใช้วัดตัวชี้วัดด้านดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกตัดข้อคำถามนั้นออก อย่างไรก็ดี ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด และพิจารณาแล้วพบว่าไม่มีเนื้อหาสาระที่ซ้ำซ้อนกัน ทำที่สุด พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 127.594$, $df = 48$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 2.658$, $RMSEA = 0.070$, $SRMR = 0.047$, $GFI = 0.942$, $NFI = 0.961$, $NNFI = 0.965$, $CFI = 0.975$)

โดยสรุป ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออกทั้งหมด 3 ข้อ คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้น 12 ข้อ พบว่าแบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวชี้วัดของตัวเองแปรได้ตามที่ข้อคำถามสมควรจะวัด ซึ่งตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้านได้แก่ (1) ความวิตกกังวลทางจิตใจ (2) ความวิตกกังวลทางกายภาพ (3) ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย และ (4) ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวชี้วัดระหว่าง 0.196 – 0.772 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อของแต่ละตัวชี้วัดระหว่าง (1) 0.793 – 0.856 (2) 0.269 – 0.984 (3) 0.634 – 0.843 และ (4) 0.744 – 0.937 ตามลำดับ มีค่า AVE ในแต่ละตัวชี้วัดเท่ากับ (1) 0.681 (2) 0.520 (3) 0.558 และ (4) 0.707 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่น CR เท่ากับ 0.949

5. แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากข้อค้นพบการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นการรับรู้ถึงความเสื่อมถอยของบิดามารดาสูงอายุ และประเด็นความเข้าใจบิดามารดาสูงอายุ ร่วมกับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย แบบวัดนี้ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านกายภาพ และด้านสังคม วัดด้วยข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ ใช้แบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย

ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 8 ข้อ พบข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 จำนวน 2 ข้อ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเลือกตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก 1 ข้อ และปรับภาษาของข้อคำถามอีกข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุป แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย คงเหลือข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบอำนาจการจำแนกรายข้อระหว่าง 0.281 – 0.677 โดยสรุป คงเหลือจำนวนข้อคำถามเท่าเดิมคือ 7 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับของแอลฟา กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.794 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 7 ข้อ สามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (CFA) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าแบบจำลองแบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด ทำยที่สุด พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 23.118$, $df = 8$, $p = 0.003$, $\chi^2/df = 2.890$, $RMSEA = 0.074$, $SRMR = 0.032$, $GFI = 0.978$, $NFI = 0.980$, $NNFI = 0.975$, $CFI = 0.987$)

โดยสรุป ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ คงเหลือข้อคำถาม 6 ข้อ พบว่าแบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวชี้วัดของตัวเองแปรตามข้อคำถามสมควรจะวัดได้ ตัวชี้วัดทั้ง 2 ด้านได้แก่การรับรู้ต่อ

ความเป็นผู้สูงวัยด้านกายภาพ และการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านสังคม โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวชี้วัดเท่ากับ 0.726 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อของแต่ละตัวชี้วัดอยู่ที่ระหว่าง 0.735 – 0.874 และ 0.606 – 0.821 ตามลำดับ มีค่า AVE ในแต่ละตัวชี้วัดเท่ากับ 0.642 และ 0.502 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่น CR เท่ากับ 0.888

6. แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากการทบทวนทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ร่วมกับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ แบบวัดนี้วัดด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 3 ข้อ พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC สูงกว่า 0.5 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับภาษาของข้อคำถามบางข้อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุป คงเหลือข้อคำถามเท่าเดิมคือ 3 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบอำนาจการจำแนกรายข้อระหว่าง 0.696 – 0.787 โดยสรุป คงเหลือจำนวนข้อคำถามเท่าเดิมคือ 3 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.871 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 3 ข้อสามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน เนื่องจากแบบจำลองแบบวัดนี้เป็นโมเดลที่ระบุพอดี (Just-identified model) ซึ่งหมายความว่า จำนวนสมการโครงสร้างมีค่าเท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ได้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดนี้ในส่วนเดียวกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ ในลำดับถัดไป

7. แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เช่นเดียวกับแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดนี้จากการทบทวนทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ แบบวัดนี้วัดด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวที่ไม่มีคุณภาพมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ประกอบด้วยการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 3 ข้อ พบข้อคำถาม 1 ข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงปรับภาษาของข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุป คงเหลือข้อคำถามเท่าเดิมคือ 3 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบอำนาจการจำแนกรายข้อระหว่าง 0.574 – 0.763 โดยสรุป คงเหลือจำนวนข้อคำถามเท่าเดิมคือ 3 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแอลฟา กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งหมดที่ 0.826 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งหมดว่าข้อคำถามทั้ง 3 ข้อสามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) กับข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน โดยในส่วนนี้จะเป็นการรายงานร่วมกับการวิเคราะห์แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

- เมื่อทำการวิเคราะห์แบบจำลองแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ร่วมกับแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ พบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบว่ามีค่าติดลบ แสดงถึงความสมเหตุสมผลเนื่องจากตัวแปรทั้งสองมีเนื้อหาสาระในทิศทางที่ตรงข้ามกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์แบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาปรับค่าความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามให้มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากค่าดัชนีการปรับแก้ของข้อคำถามคู่ดังกล่าวมีค่าสูง จากนั้นได้ปรับค่าความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามให้มีความสัมพันธ์กันเพิ่มอีก 1 คู่ ท้ายที่สุด พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 13.603$, $df = 6$, $p = 0.034$, $\chi^2/df = 2.267$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.027$, $GFI = 0.987$, $NFI = 0.991$, $NNFI = 0.987$, $CFI = 0.995$)

โดยสรุป ผู้วิจัยปรับความคลาดเคลื่อนของข้อคำถามให้มีความสัมพันธ์กันจำนวนทั้งสิ้น 2 เส้นความสัมพันธ์ พบว่าแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวแปรตามที่ข้อคำถามสมควรจะวัดได้ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรเท่ากับ -0.696 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อของตัวแปรอยู่ที่ระหว่าง 0.746 – 0.903 และ 0.601 – 0.918 ตามลำดับ และค่าความเชื่อมั่น CR ของแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกเท่ากับ 0.703 และแบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบเท่ากับ 0.847

8. แบบวัดค่านิยมทางสังคม ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดตัวแปรค่านิยมทางสังคมขึ้นจากข้อค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นหน้าที่ของบุตรธิดา และประเด็นการกตัญญูต่อบิดามารดา ร่วมกับการทบทวนแนวคิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) (Ryan, 2005) แบบวัดนี้วัดด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ใช้แบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1) - จริงที่สุด (6) ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีค่านิยมทางสังคมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดค่านิยมทางสังคม ประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา การตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด รายละเอียดมีดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามเดิมจำนวน 9 ข้อ ซึ่งแยกออกเป็น 2 ตัวชี้วัด พบว่าข้อคำถามทุก

ข้อมีค่า IOC สูงกว่า 0.5 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญอย่างถี่ถ้วนแล้ว ผู้วิจัย ได้ตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากพบว่าเนื้อหาสาระของข้อคำถามมีความทับซ้อนกับข้อคำถามอื่น โดยสรุป คงเหลือข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่า CITC กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบอำนาจการจำแนกรายข้อระหว่าง 0.471 – 0.845 โดยสรุป คงเหลือข้อคำถาม 8 ข้อ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบวัด โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับที่ 0.889 แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับว่าข้อคำถามทั้ง 8 ข้อ สามารถให้ผลการวัดที่มีความคงเส้นคงวา

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด (CFA) กับข้อมูลที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน พบว่าแบบจำลองแบบวัดค่านิยมทางสังคมที่พัฒนาขึ้น ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการดังนี้

- พิจารณาปรับโครงสร้างของแบบจำลอง จากเดิมที่แยกตัวชี้วัดออกเป็น 2 ด้าน จึงปรับให้ตัวชี้วัดรวมกันเหลือเพียงมิติเดียว เนื่องจากพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดว่ามีค่าสูงกว่า 0.9 ซึ่งแสดงถึงความทับซ้อนกันของข้อคำถาม ไม่เหมาะสมที่จะแยกตัวชี้วัดออกจากกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์แบบจำลองที่รวมตัวชี้วัดเหลือเพียงมิติเดียว พบว่าแบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ เนื่องจากข้อคำถามนั้นมีค่าดัชนีการปรับแก้ที่สูงกว่าข้อคำถามอื่นๆ เมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระของข้อคำถามดังกล่าวร่วมด้วย พบว่าเนื้อหาสาระมีความสุดโต่งกว่าข้อคำถามข้ออื่นๆ อย่างไรก็ตาม พบว่าผลการวิเคราะห์แบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถามสลัดกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลัดกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด โดยข้อคำถามทั้ง 2 ข้อนี้มีเนื้อหาสาระที่ซ้ำซ้อน อย่างไรก็ตาม พบว่าผลการวิเคราะห์แบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- พิจารณาตัดข้อคำถามออกอีก 1 ข้อ โดยใช้วิธีการตัดข้อคำถาม สลับกันเพื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีที่ใช้ทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อคำถามที่ทดลองตัดสลับกันมีจำนวน 2 ข้อซึ่งได้มาจากข้อที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุด โดยข้อคำถามที่ผู้วิจัยเลือกคงไว้ในแบบจำลองแบบวัด พบว่ามีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมมากกว่า ทำายที่สุด ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 11.644$, $df = 5$, $p = 0.040$, $\chi^2/df = 2.329$, $RMSEA = 0.062$, $SRMR = 0.019$, $GFI = 0.987$, $NFI = 0.990$, $NNFI = 0.988$, $CFI = 0.994$)

โดยสรุป ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออกทั้งหมด 3 ข้อ คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้น 5 ข้อ พบว่าแบบวัดค่านิยมทางสังคมมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดตัวแปรค่านิยมทางสังคมได้ตามที่ข้อคำถามสมควรจะวัด โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้ออยู่ที่ระหว่าง 0.499 – 0.862 และค่าความเชื่อมั่น CR เท่ากับ 0.877 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยการเลือกตามคุณสมบัติของประชากรที่ต้องการศึกษา ซึ่งคุณสมบัติตรงกับผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อให้มั่นใจว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์นั้นจะได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด ในส่วนของแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามเพื่อคัดกรองคุณสมบัติของผู้ตอบ รายละเอียดดังที่จะกล่าวถัดไป

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรูปแบบแบบสอบถามออนไลน์บนเว็บไซต์ Google Forms (ภาคผนวก ข) ตัวอย่างหน้าแรกของแบบสอบถามออนไลน์ดังกล่าวประกอบด้วย 6 โดยทำการประชาสัมพันธ์ถึงแบบสอบถามให้กับบุคคลที่รู้จัก สำหรับขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้จำนวน 260 คน ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จำนวนที่เก็บได้คือ 555 คน รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 4 เดือน เมื่อพิจารณาผู้ตอบแบบสอบถามที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มประชากรในการศึกษา คือ ไม่ได้มีอายุระหว่าง 18-40 ปี หรือ ไม่ได้พำนักอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล หรือ ไม่ได้มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวตามที่กำหนด หรือ ผู้สูงอายุในครอบครัวไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย ผู้วิจัยพบว่ามีผู้ตอบที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มประชากรในการศึกษาจำนวน 211 คน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดและเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน จึงมีจำนวน 344 คน

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามการวิจัย "วยาคติต่อผู้สูงอายุใน ครอบครัวบริบทสังคมเมือง: การวิจัยผสานวิธี"

* Required

งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมแล้ว หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-188/2562
แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ใช้เวลาในการตอบ
ประมาณ 10 นาที โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับไว้ในที่ปลอดภัย มีเพียงผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถ
เข้าถึง ในการวิเคราะห์และรายงานผล ข้อมูลจะถูกนำเสนอในภาพรวมและไม่ระบุตัวตน จึงใคร่ขอความกรุณาตอบ
แบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบถ้วน ผลการวิจัยจะถูกนำไปพัฒนาเป็นแนวทางการปฏิบัติตัวในการอยู่ร่วมกับผู้สูง
อายุในครอบครัว หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อผู้วิจัยตามข้อมูลด้านล่าง

หมายเลขรับรองการพิจารณาจริยธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ SWUEC/E/G-188/2562
สามารถคลิก (<https://rb.gy/6yiolc>) เพื่ออ่านรายละเอียดเพิ่มเติม

หนึ่งฝัน พุทธธรรมวงศ์
นิสิตปริญญาเอก การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โทร 099-258-5005 อีเมล nungfanp@gmail.com

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจข้อความตามหนังสือนี้โดยตลอดแล้ว *

ตกลง

ไม่ใช่ (หากคุณเลือกคำตอบนี้ แบบสอบถามจะสิ้นสุดลง ขอขอบคุณในความสนใจ)

NextPage 1 of 11

ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างแบบสอบถามออนไลน์

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ครบตามขนาดที่กำหนด จึงทำการดาวน์โหลดไฟล์คำตอบแบบสอบถาม ซึ่งอยู่ในรูปแบบไฟล์โปรแกรม Microsoft Excel เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม และเลือกนำเฉพาะแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์มาจัดกระทำต่อ ในขั้นตอนต่อมาจึงทำการแปลงข้อมูลให้เป็นตัวเลขเพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ โดยข้อมูลจากไฟล์ที่ดาวน์โหลดมานั้นอยู่ในรูปแบบตัวเลขและตัวอักษร เมื่อแปลงให้เป็นตัวเลขแล้วจึงมีลักษณะดังนี้

(1) ไม่จริงเลย	แปลงเป็น	1
(2) ไม่จริง	แปลงเป็น	2
(3) ค่อนข้างไม่จริง	แปลงเป็น	3
(4) ค่อนข้างจริง	แปลงเป็น	4
(5) จริง	แปลงเป็น	5
(6) จริงที่สุด	แปลงเป็น	6

จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมสถิติ SPSS เพื่อเตรียมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป ได้แก่ แปลงข้อมูลพื้นฐานที่เป็นตัวอักษรให้เป็นตัวเลข อาทิ ข้อมูลเพศของผู้ตอบ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบกับผู้สูงอายุ เป็นต้น รวมถึงทำการรวมคะแนนเพื่อสร้างคะแนนสำหรับตัวแปรสังเกต โดยทำการกลับคะแนนสำหรับข้อคำถามทางลบ และรวมคะแนนเฉพาะข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย จากนั้นจึงบันทึกไฟล์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และเตรียมนำข้อมูลเข้าโปรแกรมสถิติลิสเรล (LISREL) ต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้โปรแกรมสถิติ SPSS มีจุดประสงค์เพื่อบรรยายลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ใช้โปรแกรมสถิติลิสเรล มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อค้นพบในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. กลั่นกรองข้อมูลและตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์โมเดลด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบอาศัยความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood:

ML) ได้แก่ ข้อมูลมีการแจกแจงแบบโค้งปกติหลายตัวแปร ข้อมูลไม่มีปัญหา Multicollinearity ข้อมูลครบถ้วนไม่สูญหาย ข้อมูลเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ (Continuous variables) และข้อมูลมีขนาดใหญ่เพียงพอ

2. ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model identification) เพื่อตรวจสอบว่าโมเดลเป็นโมเดลระบุเกินพอดี (Over-identified model) จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าโปรแกรมสถิติลิซเรลด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกต (Variance-covariance matrix)

3. ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีที่ใช้ประเมินความสอดคล้องกลมกลืน (Fit indices) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Model fit) ความสอดคล้องกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Model comparison) และความสอดคล้องกลมกลืนเชิงประหยัดและคุณภาพของโมเดล (Model parsimony) (Schumacker & Lomax, 2010) รายละเอียดดังนี้

3.1 ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

- ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistic: χ^2) ที่มีค่าต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

- ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-fit index: GFI) ที่มีค่าสูงสะท้อนถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าที่ยอมรับได้คือค่าที่เข้าใกล้ .90 หรือ .95

- ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness-of-fit index: AGFI) ที่มีค่าสูงสะท้อนถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าที่ยอมรับได้คือค่าที่เข้าใกล้ .90 หรือ .95

- ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized root-mean square residual: SRMR) ค่าที่ยอมรับได้คือค่าที่ต่ำกว่า .05

- ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนของการแปรปรวน (Root-mean-square error of approximation: RMSEA) ที่มีค่าต่ำสะท้อนถึงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าที่ยอมรับได้อยู่ที่ระหว่าง .05 - .08

3.2 ความสอดคล้องของกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ

- Normed fit index: NFI ที่มีค่าสูงสะท้อนถึงสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เชิงเปรียบเทียบ ค่าที่ยอมรับได้คือค่าที่เข้าใกล้ .90 หรือ .95

- Comparative fit index: CFI ที่มีค่าสูงสะท้อนถึงสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เชิงเปรียบเทียบ ค่าที่ยอมรับได้คือค่าที่เข้าใกล้ .90 หรือ .95

3.3 ความสอดคล้องกลมกลืนเชิงประหยัดและคุณภาพของโมเดล

- Parsimony normed fit index: PNFI ที่มีค่าสูงสะท้อนถึงโมเดลที่มีคุณภาพและมีความประหยัดมากกว่า

4. ปรับโมเดล (Model modification) กรณีที่พบว่าโมเดลสมมติฐานไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยพิจารณาปรับแก้เส้นความสัมพันธ์ในโมเดลแยกเป็น 2 ส่วนคือ (1) โมเดลการวัด (Measurement model) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation model) (2) ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกต ทั้งนี้ เมื่อปรับแก้เส้นความสัมพันธ์จนโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ผู้วิจัยจึงพิจารณาความสมเหตุสมผลหรือความผิดปกติต่อไป

4.1 ทิศทางบวกหรือทิศทางลบของค่าพารามิเตอร์

4.2 ค่าสัมประสิทธิ์ที่คะแนนมาตรฐานที่ผิดปกติ เช่น ค่าความแปรปรวนต้องไม่ติดลบ และค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) ต้องไม่ติดลบหรือมีค่าเกิน 1

4.3 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวม ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อมต้องมีค่าไม่เกิน 1

จริยธรรมในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม หรือการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะเริ่มการเก็บข้อมูล นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังได้รับทราบเกี่ยวกับสิทธิในการเข้าร่วมงานวิจัย รวมทั้งลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent) ก่อนเสมอ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสามารถละเว้นการตอบคำถามหรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลเมื่อใดก็ได้ สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลตัวอย่างเช่น ชื่อ ที่อยู่ ข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้ได้รับการปกปิดเป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาในการวิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว และสำหรับการรายงาน

ผลการวิจัย ข้อมูลที่แสดงความเป็นตัวตนรายบุคคล ตัวอย่างเช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้
ข้อมูล ข้อมูลเหล่านี้จะไม่ได้รับการเปิดเผย ชื่อที่ปรากฏในการรายงานผลการวิจัยจึงเป็นชื่อสมมติ
สุดท้าย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-188/2562

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยที่ผ่านมายืนยันถึงการมีอยู่ของวัยาคติ ในบริบทสังคม ซึ่งหมายถึงการที่คนในสังคมมีอคติต่อผู้สูงวัยในสังคม เนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงวัย (Dow et al., 2016; North & Fiske, 2013; 2015) นักวิจัยจำนวนหนึ่งมุ่งเน้นศึกษาสาเหตุของวัยาคติ และพบว่าวัยาคติสามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ (Ayalon & Tesch-Römer, 2018; Kite et al., 2005) ทั้งนี้ นักวิจัยบางกลุ่มเชื่อว่าวัยาคติน่าจะส่งผลเสียต่อผู้สูงวัย พวกเขาเชื่อว่าวัยาคติจะทำให้ผู้สูงวัยรู้สึกว่าถูกลดทอนบทบาททางสังคมและสูญเสียซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเอง (Cherry & Palmore, 2008) ถึงแม้จะมีหลักฐานการวิจัยรวมถึงการคาดการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของวัยาคติ แต่ยังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาวัยาคติในบริบทครอบครัว ซึ่งเป้าหมายของวัยาคติไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่มีอายุมากแต่ยังเป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาซึ่งความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้คือ 1) เพื่อทำความเข้าใจลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุในครอบครัว และ 2) เพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยมีรายละเอียดการนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละตอนสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวัยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุในครอบครัว

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. ลักษณะของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
3. สาเหตุของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
4. ผลกระทบของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
5. การเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 ไปสู่การวิจัยระยะที่ 2

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร
3. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวัยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุในครอบครัว

ปัจจุบัน แนวคิดเรื่องสังคมสูงอายุมิใช่เรื่องแปลกใหม่เท่าไรนักในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สูงอายุ ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวและผู้ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ฉันญาติ รวมทั้งกลุ่มคนที่มองเห็นได้ถึงสภาพของสังคมในเวลานี้ที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น สินค้าและบริการที่ถูกคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายลูกค้าผู้สูงอายุเป็นหลัก เงื่อนไขใหม่ในตลาดแรงงานเพื่อรองรับลูกจ้างวัยเกษียณอย่างร้านกาแฟและร้านหนังสือที่เปิดรับสมัครพนักงานอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป หรือแม้กระทั่งรายการความบันเทิงต่างๆ ที่มีผู้แสดงและกลุ่มเป้าหมายผู้ชมหลักเป็นผู้สูงอายุ เหล่านี้ฉายให้เห็นภาพของสังคมไทยในปัจจุบันว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว

แน่นอนว่าประเทศที่เป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์นั้นหมายถึงการมีจำนวนประชากรสูงอายุในสังคมเพิ่มมากขึ้น และหากจะมองให้แคบลงไปยังสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมอย่างสถาบันครอบครัว ย่อมหมายถึงว่าภายใต้ชายคาสิ่งปลูกสร้างที่เรียกว่าบ้านนั้น จะมีสมาชิกต่างวัยอาศัยอยู่ร่วมกันเพิ่มมากขึ้น สมาชิกรุ่นลูกและรุ่นหลานจะมีพ่อแม่และปู่ย่าตายายที่อายุยืนยาวมากขึ้น ยืนยาวเสียยิ่งกว่าพ่อแม่และปู่ย่าตายายของเจเนอเรชันลูกหลานในอดีตที่ผ่านมา เช่นนั้นแล้ว วัยาคติ หรืออคติทางอายุต่อผู้สูงอายุในบริบทของสถาบันครอบครัวจะปรากฏให้เห็นหรือไม่ ปรากฏอยู่ในลักษณะใด และมีสาเหตุและผลกระทบต่อตัวของผู้สูงอายุอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อเปิดเผยลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยศึกษาผ่านมุมมองของสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวในฐานะลูก เจาะจงไปที่บริบทครอบครัวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คนหนุ่มสาวที่มีคุณสมบัติตามกำหนดจำนวน 8 ท่าน และผู้สูงอายุที่เป็นบิดามารดาของคนหนุ่มสาวอีกจำนวน 2 ท่านเพื่อการตรวจสอบความชัดเจนของข้อค้นพบในบางประเด็น จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบข้อมูลและให้รหัส (Code) เมื่อข้อมูลถึงจุดอิ่มตัวจึงจัดกลุ่มรหัสที่สอดคล้องเข้าไว้ด้วยกันในประเด็นเดียวกัน (Category) ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 ท่าน เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะและภูมิหลังของสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดาสูงอายุในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งคุณลักษณะและภูมิหลังเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในสังคม ได้แก่ เพศ ช่วงวัย และภาวะการทำงานของคนหนุ่มสาว รวมถึงช่วงวัยของผู้สูงอายุ และคุณลักษณะครอบครัวด้านสมาชิกต่างช่วงวัย ดังที่ได้นำเสนอไว้ในตาราง 6

ตาราง 6 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	นามสมมติ	เพศ	อายุ	อาชีพ	ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ/อายุ	ประเภทครอบครัว
1	กานต์สวัสดิ์	ชาย	31	พนักงานเอกชน	บิดา/61	ขยาย
2	กานต์วิชัย	ชาย	36	นักศึกษา	บิดา/73, มารดา/69	ขยาย
3	กานต์พงษ์	ชาย	27	นักศึกษา	มารดา/67	ขยาย
4	กานต์มณี	หญิง	30	พนักงานเอกชน	บิดา/62, มารดา/69	เดี่ยว
5	กานต์ลดา	หญิง	28	พนักงานเอกชน	บิดา/61, มารดา/60	เดี่ยว
6	กานต์ผกา	หญิง	29	พนักงานเอกชน	บิดา/62, มารดา/60	เดี่ยว
7	กานต์นรี	หญิง	37	พนักงานเอกชน	บิดา/67, มารดา/65	ขยาย
8	กานต์กุล	ชาย	18	นักเรียน	บิดา/60	เดี่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 8 ท่านพำนักอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีอายุระหว่าง 18 ปี จนถึง 37 ปี ครอบครัวเจเนอเรชั่น Y และเจเนอเรชั่น Z ส่วนใหญ่มีการปฏิสัมพันธ์สม่ำเสมอทั้งบิดาและมารดา ในภาพรวมผู้สูงอายุอยู่ในช่วงวัยผู้สูงอายุตอนต้น มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 64 ปี สุดทำยผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย ซึ่งหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องกับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นบิดาหรือมารดาสูงอายุ รวมถึงสมาชิกครอบครัวรุ่นหลาน โดยสมาชิกในครอบครัวทั้งสามรุ่นนี้จะอาศัยอยู่ร่วมชายคาเดียวกันหรือไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมชายคาเดียวกันก็ได้ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว ซึ่งหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องกับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นบิดาหรือมารดาสูงอายุ

2. ลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ในการอยู่อาศัยภายใต้ชายคาเดียวกัน รวมถึงการไปมาหาสู่กันของสมาชิกต่างวัยในครอบครัว ซึ่งได้แก่ บิดามารดาสูงอายุ และคนหนุ่มสาว ในอดีต บิดามารดาคือผู้ที่คอยอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูจนคนหนุ่มสาวเติบโต แต่บัดนี้ วันที่บิดามารดาก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุและร่างกายโรยราลง ดูเหมือนว่าการดูแลนั้นกลับสลับมาเป็นหน้าที่ของคนหนุ่มสาวแทน ในการใช้เวลาร่วมกันระหว่างคนหนุ่มสาวกับบิดามารดา คือการที่ทั้งสองฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และในการปฏิสัมพันธ์นั้น ผู้ปฏิสัมพันธ์ย่อมเกิดความรู้สึกและความคิดขึ้นในใจ ไม่ว่าจะในระหว่างปฏิสัมพันธ์ ก่อนหรือหลังการปฏิสัมพันธ์ การปฏิสัมพันธ์ในที่นี้จึงหมายถึงการแสดงออกต่อกันผ่านการกระทำและคำพูด รวมถึงภาษากายอื่นใด อาทิเช่น สีหน้าแววตา และท่าทาง

ไม่เพียงเท่านั้น การปฏิสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งความรู้สึก ความคิด และการแสดงออก ซึ่งฝ่ายหนึ่งรู้สึก คิด และแสดงออกต่ออีกฝ่ายนั้นย่อมครอบคลุมทั้งความรู้สึก ความคิด และการแสดงออกในแง่บวกและในแง่ลบ การค้นหาลักษณะของวยาคติในการศึกษาครั้งนี้เป็นการค้นหาลักษณะของวยาคติในตัวหนุ่มสาว ในฐานะลูกที่มีบิดามารดาสูงอายุ ดังนั้น วยาคติในเชิงบวกและวยาคติในเชิงลบที่ปรากฏในการนำเสนอต่อไปนี้ จึงเป็นวยาคติเชิงบวกและวยาคติเชิงลบที่ตั้งอยู่บนการรับรู้ของคนหนุ่มสาวที่มีต่อความรู้สึก ความคิด และการกระทำต่อบิดามารดาสูงอายุ ลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวจึงถูกนำเสนอแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วยาคติทางความรู้สึกของคนหนุ่มสาว (Affective) วยาคติทางความคิดของคนหนุ่มสาว (Cognitive) และวยาคติทางพฤติกรรมของคนหนุ่มสาว (Behavior) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 วยาคติทางความรู้สึก

2.1.1 ความห่วงกังวลใจ

- 1) ความห่วงกังวลใจด้านสุขภาพ
- 2) ความห่วงกังวลใจด้านอุบัติเหตุ

2.1.2 ความต้องการในการดูแลเอาใจใส่

2.1.3 ความรำคาญใจ

2.2 วยาคติทางความคิด

2.2.1 ความคิดแบบเหมารวมด้านทักษะความสามารถ

2.2.2 ความคิดแบบเหมารวมด้านลักษณะนิสัย

- 1) ย้ำคิดย้ำทำ
- 2) หลงๆ ลืมๆ

3) ตี้อารมณ์เอาแต่ใจ

4) ยึดติดในความคิด

2.3 วายาคติทางพฤติกรรม

2.3.1 การยอมตามใจ

2.3.2 การนิ่งเฉย

2.3.3 การเปลี่ยนตนเองให้ใจเย็น

2.1 วายาคติทางความรู้สึก

ภายใต้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับบิดามารดาสูงอายุ ทั้งการพูดคุยและการทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้ปฏิสัมพันธ์วัยหนุ่มสาวย่อมมีอารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้นภายในใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ผูกติดอยู่กับความแก่ชราหรือการรับรู้ถึงอายุที่มากของบิดามารดา พบว่าความรู้สึกต่อบิดามารดาสูงอายุที่ปรากฏผ่านเรื่องเล่าของหนุ่มสาว รวมทั้งแนวโน้มในการแสดงออกทางความรู้สึกเหล่านั้น ครอบคลุมอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวก คือ ความห่วงกังวลใจ และความต้องการในการดูแลเอาใจใส่บิดามารดา และอารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบคือ ความรำคาญใจ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ความห่วงกังวลใจ ความรู้สึกเชิงบวกนี้ถูกกล่าวถึงโดยสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวว่าเป็นความเป็นห่วงเป็นกังวลต่อผู้สูงอายุ เมื่อหนุ่มสาวตระหนักได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของบิดามารดาสูงอายุที่เกิดขึ้นพร้อมกับวันเวลาที่ล่วงเลยไป เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย ร่างกายซึ่งมิได้เจริญเติบโตตามวัยที่เหมือนในวัยเด็กหรือวัยรุ่นหนุ่มสาว ในทางกลับกัน ร่างกายของผู้สูงอายุค่อยๆ ทรุดพัฒนาลง มีหน้าซำยงค่อยๆ เสื่อมถอยลง ความเสื่อมถอยโรยราของสุขภาพและร่างกายของบิดามารดา เชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างถดถอยลงของสมรรถภาพหรือความสามารถในการหยิบจับทำสิ่งต่างๆ กล่าวคือ บิดามารดาสูงอายุมิได้กระฉับกระเฉงคล่องแคล่วว่องไวเหมือนในอดีต เมื่อคนหนุ่มสาวรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ความรู้สึกหนึ่งจึงปรากฏเด่นชัดขึ้นในใจของคนหนุ่มสาว คือ ความเป็นห่วง ต่อเนื่องไปจนถึงความเป็นกังวล เกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ว่ามีความสุขสบายและปลอดภัยดีหรือไม่ ซึ่งประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บและการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และความปลอดภัยจากอุบัติเหตุอันตราย

1) **ความห่วงกังวลใจด้านสุขภาพ** คนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความห่วงกังวลใจในเรื่องสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ คือ เมื่อผู้สูงอายุต้องเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นโรคที่เกิดขึ้นพร้อมกับอายุที่มากขึ้น มิใช่โรคติดต่อที่เกิดจากการติดเชื้อหรือเชื้อโรค อาทิเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคหลอดเลือดและหัวใจ รวมถึงอาการเจ็บป่วยทางร่างกายที่ผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะเป็นเมื่ออายุมากขึ้น คือ อาการเวียนศีรษะ อาการปวดเมื่อย และอาการเหนื่อยล้าง่าย คนหนุ่มสาวไม่เพียงแต่มีความกังวลเกี่ยวกับโรคประจำตัวที่ผู้สูงอายุเป็นอยู่ แต่ยังกังวลไปถึงอาการแทรกซ้อนอื่นที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และกังวลถึงอาการที่เป็นอยู่เดิมว่าอาจจะทวีระดับความรุนแรงขึ้นและกินระยะเวลายาวนาน เหล่านี้จึงเป็นความห่วงใยที่เจือด้วยความกระวนกระวายใจ ในระหว่างการเฝ้าระวังและเฝ้ารอให้อาการเจ็บป่วยและไม่สบายเนื้อไม่สบายตัวของบิดามารดาหายไปหรือบรรเทาลง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราจะเป็นคนที่ห่วงสุขภาพเค้ามาก เราไม่อยากให้เค้าเป็นอะไร” (กานต์ผกา)

“เรื่องที่พ่อเวียนหัว พ่อน้ำในหูไม่เท่ากัน ก็เป็นนานแต่เหมือนช่วงนี้จะไม่ได้บ่นละ ก็จะนำจะหายแล้ว ช่วงนี้ ก็เป็นทุกวันๆ ลงไปก็เห็นเค้านั่งอยู่ที่โซฟา แล้วเค้าก็บอกว่า อืมเวียนหัว ก็เลยนั่งเฉยๆอะไรอย่างเงี้ย มันก็ต้องเป็นห่วงเนอะว่าเป็นไรมากกว่านั้นหรือเปล่า” (กานต์สวัสดิ์)

2) **ความห่วงกังวลใจด้านอุบัติเหตุ** นอกจากความเป็นห่วงกังวลบิดามารดาสูงอายุด้านการเจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บ คนหนุ่มสาวยังเป็นห่วงและเป็นกังวลถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุจากอุบัติเหตุอันตรายในชีวิตประจำวัน คนหนุ่มสาวเป็นกังวลว่าผู้สูงอายุอาจจะได้รับบาดเจ็บ ทั้งการบาดเจ็บที่มีความรุนแรงมากน้อยแตกต่างกัน การบาดเจ็บที่ก่อให้เกิดอันตราย ณ ขณะนั้นทันทีหรือการบาดเจ็บที่ส่งผลกระทบในระยะยาว ความเป็นห่วงกังวลทั้งหมดทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากการที่คนหนุ่มสาวมองว่าบิดามารดามีอายุมากแล้ว ตัวอย่างเหตุการณ์ที่คนหนุ่มสาวไม่คาดหวังให้เกิดขึ้นเพราะอาจจะอันตรายต่อผู้สูงอายุได้แก่ การที่ผู้สูงอายุใช้แรงกำลังเคลื่อนย้ายหรือถือสิ่งของที่มีน้ำหนักมาก การเดินทางคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับรถด้วยตัวเอง การใช้เครื่องมือเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ อาทิ อุปกรณ์ทำอาหารภายในครัวเรือน หรืออุปกรณ์ภายในสถานที่ทำงานอย่างเครื่องจักรในโรงงาน ดังคำกล่าวที่ว่า

“อย่างเค้าทำงานอย่างเงี้ยเค้าก็อาจจะเกี่ยวข้องกับพวกแบบเครื่องมือไม้เครื่องมืออะไรอย่างเงี้ย มันก็เลยเครื่องจักรอะไรอย่างเงี้ย แบบ พอเห็นข่าวแล้วก็เลยรู้สึกว่าเป็นแบบ แล้วก็ไปพร้อมกับสิ่งที่ พ่อมันแกขึ้น มองเห็นหุ่นนี่นั้นเนาะมันก็จะน้อยลงอะไรอย่างเงี้ย เพราะว่าอุบัติเหตุมันสามารถเกิดได้ตลอดเวลา อารมณ์เนี่ย” (กานต์นรี)

“คือเป็นห่วงเค้ามากขึ้นอะ เดี่ยวนี้คือแม่เราแบบขับรถแย่มาก (เน้นเสียง) แบบคือขับรถแย่มากอะ อาจจะด้วยแบบตาเค้าไม่ค่อยดีอะมั้ง แบบสายตาเค้าแย่มาก แล้วเพิ่งไปตรวจมาแบบเหมือนเจอต่ออะไรอย่างเงี้ย แล้วทำให้แบบการมองเห็นเค้าคงแสบลง แล้วก็แบบพอแก่ลงความรอบคอบเค้าไม่ค่อยมีอะ จะเลี้ยวก็เลี้ยว

อย่างเงี้ย ไม่มองซ้ายไม่มองขวาอย่างเงี้ย แล้วมันอันตราย เราก็เป็นห่วงเค้าเรื่องขับรถ เราก็เลยไม่ค่อยยอมให้เค้าขับรถเท่าไร ...เรากลัว เราเป็นห่วง” (กานต์ลดา)

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนหนุ่มสาวมีความเป็นห่วงกังวลต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุมาก มากเสียจนเรียกได้ว่าเป็นความพะวงใจปนด้วยความหวาดกลัว หวาดระแวงว่าจะเกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บที่มาพร้อมกับอายุที่มากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรืออันตรายจากอุบัติเหตุที่ยากต่อการคาดเดา ทั้งนี้ ความเป็นห่วงกังวลผสมปนเป่ด้วยความหวาดกลัวของคนหนุ่มสาว ผู้ติดอกติดใจกับการที่คนหนุ่มสาวมองว่าบิดามารดาเป็นคนแก่คนหนึ่ง และสะท้อนให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวประเมินความสามารถของบิดามารดาสูงอายุว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างถดถอยลง ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยและโรยราลงไปตามวัย ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการมองเห็นได้ชัดเจน ความสามารถในการจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้แม่นยำ และความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและเฉียบพลัน

2.1.2 ความต้องการในการดูแลเอาใจใส่ จากการที่คนหนุ่มสาวสามารถรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของบิดามารดาเมื่อท่านเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านสุขภาพร่างกาย และสมรรถภาพที่ถดถอยลงไปจากเดิม คนหนุ่มสาวจึงเกิดความรู้สึกเป็นห่วงและเป็นกังวลถึงความเป็นอยู่และความปลอดภัยของผู้สูงอายุนั้น ความรู้สึกเชิงบวก หรือ ความเป็นห่วง ที่ผู้ติดอกติดใจกับความแก่ชราของบิดามารดา นี้ยังมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวโน้มในการปฏิบัติตัวหรือการแสดงออกต่อบิดามารดาด้วย กล่าวคือ คนหนุ่มสาวมีความปรารถนาต้องการที่อยากจะทำให้การช่วยเหลือดูแลบิดามารดา ตลอดจนมีความต้องการที่อยากจะทำให้การปกป้องคุ้มครองให้บิดามารดาปลอดภัย คนหนุ่มสาวสะท้อนถึงความรู้สึกว่าอยากจะทำอะไรสักอย่างดูแลและเอาใจใส่ในสุขภาพร่างกายและความเป็นอยู่ของบิดามารดา เพื่อให้ท่านมีความปลอดภัยและสุขสบาย ดังคำกล่าวที่ว่า

“เรารู้สึกว่าแบบ เราต้อง พอเค้าแก่ เราเห็นเค้าแก่ขึ้นอะ เรารู้สึกเราแบบอยากดูแลเค้าแบบมากกว่านี้ อะไรอย่างเงี้ย ...เพราะว่าด้วยอายุอะไรอย่างเงี้ยใช้ปะ ซึ่งเค้าแก่ลงอะไรแบบเนี่ย ก็ต้องแบบใส่ใจเค้ามากขึ้น” (กานต์ลดา)

“อย่างตอนที่ไปอยู่แคนาดาเนาะ ไปอยู่ตอนนั้นก็เลยรู้สึกว่า เห้ยกูมาทำอะไรที่นี้ตั้งนานวะ อะไรอย่างเงี้ย เออแล้วแบบ ป้าม่าก็แก่แล้วเนอะ ซึ่งแบบเอออยากที่จะกลับมาแบบ เออดูแลเค้า” (กานต์นรี)

2.1.3 ความรำคาญใจ ในขณะที่คนหนุ่มสาวเกือบทุกรายสะท้อนถึงความรู้สึกเชิงบวกอย่างความเป็นห่วงกังวลต่อบิดามารดาสูงอายุ ในอีกมุมหนึ่งของความรู้สึก

ภายในใจ คนหนุ่มสาวสะท้อนความรู้สึกในทิศทางตรงกันข้ามคือความรู้สึกเชิงลบ ที่เชื่อมโยงอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตระหว่างตัวหนุ่มสาวกับบิดามารดาสูงอายุ ดังที่ปรากฏชัดเจนผ่านถ้อยคำและน้ำเสียงในระหว่างเรื่องราวที่คนหนุ่มสาวถ่ายทอดออกมา รวมทั้งอวัจนภาษาอื่นอย่าง การถอนหายใจและการแสดงออกทางสีหน้า ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกหงุดหงิดและรำคาญใจ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้คนหนุ่มสาวจะสะท้อนความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญนั้นอย่างไม่ปิดบัง แต่ใบหน้าและน้ำเสียงของคนหนุ่มสาวกลับแจ่มใสไว้ด้วยรอยยิ้มและแววตาขบขันเช่นกัน

ความรำคาญใจในที่นี้จึงหมายถึง อารมณ์หงุดหงิดรำคาญต่อการกระทำและพฤติกรรมของบิดามารดาสูงอายุ เป็นความรู้สึกที่ได้เกิดขึ้นและจบลงไปแล้วพร้อมกับเหตุการณ์ในอดีต แต่กลับปรากฏขึ้นเด่นชัดอีกครั้งเมื่อคนหนุ่มสาวนึกถึงและมีโอกาสได้ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในใจออกมา โดยพฤติกรรมที่คนหนุ่มสาวรำคาญใจล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่บิดามารดาสูงอายุเริ่มแสดงออกมาเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุย อาทิเช่น การพูดถึงเรื่องเดิมซ้ำๆ หรือการย้ำคิดย้ำทำสิ่งเดิมซ้ำๆ อย่างการวานให้หนุ่มสาวไปทำบางสิ่งบางอย่างให้ตน เป็นต้น

“แต่คนแก่ชอบย้ำคิดย้ำทำ ...เริ่มล่ะ ...เริ่มแบบ ถามเราว่าลื้อคประตูป้านหรือยังสามรอบอะ (หัวเราะ) คือ ไม่ใช่ว่าจำไม่ได้นะ แต่ว่าย้ำว่าเราทำหรือยัง อีกหรือยัง หรือบางทีแบบเราทำแล้วอย่างเงี้ยก็เดินไปดูว่า ก็เดินไปทำว่าเราทำหรือยัง ซึ่งบางทีก็แบบ อะไรเนี่ย (น้ำเสียงรำคาญ) ก็คือบอกให้ไปทำก็ทำแล้วนี่ก็ออกปะ เออมันก็จะแบบ อย่างเงี้ย แต่ก็แค่คิดในใจ (น้ำเสียงอ่อนลง)” (กานต์พงษ์)

“แล้วผู้ใหญ่จะชอบคุยอะไรเรื่องแบบซ้ำๆอะ ไม่ใช่เค้าจำไม่ได้นะ สมมติว่าหม่าม้าจะฝากป้าซื้อยา ...ฝากซื้อยาตัวนี้หน่อยนะ’ พูดตั้งแต่เรากินข้าว เรากินข้าวเสร็จ เรามาล้างจาน พูด พูดแบบจนป้ามารับ จนวินาทีสุดท้ายที่เราจะเดินออกจากบ้านอะ (หัวเราะ) คือพูดเรื่องฝากซื้อยาประมาณ สาม สี่รอบ เรายกแบบ ‘รู้แล้ว’ (พูดซ้ำๆ เน้นเสียงที่ละคำ) ...สมมติป้าขับรถมาหน้าบ้าน เค้าก็ตะโกนอีกรอบหนึ่ง ‘บอกป้าว่าซื้อยามาด้วย’ (ถอนหายใจ) โอเค (ยิ้ม) ...เราก็ก๊อ โอ มาย ก๊อด ทั้งๆที่เราหันไปบอกว่า ‘รู้แล้ว เดี่ยว ทำ ให้ นะ’ (พูดซ้ำๆ เน้นเสียงที่ละคำ) ไม่มีประโยชน์ จนกว่าจะทำให้” (กานต์มณี)

“ก็เป็นคำพูดมากกว่า ทั้งพ่อทั้งแม่จะพูดอะไรซ้ำๆอยู่ทีเดิม อืม รู้สึกยังไง ถ้าเอาแว็บแรกเลยคือรำคาญ (ยิ้ม) แนนอน รำคาญ แบบ รำคาญอะ พูดอยู่นั้น พูดอีกแล้วอะไรอย่างเงี้ย ...โดยเฉพาะพ่อ ป้านี่คือจะเล่าแล้วเล่าอีกเล่าแล้วเล่าอีก แบบเล่าวนอยู่ที่เดิม” (กานต์ผกา)

2.2 วายาคติทางความคิด

ดังที่กล่าวไปในข้างต้น ความรู้สึกเป็นห่วงและแนวนุ่มนวลที่การแสดงออกของความเป็นห่วงนั้นผูกติดอยู่กับการที่คนหนุ่มสาวตระหนักในความเสื่อมถอยทางสมรรถภาพร่างกายของบิดามารดาที่แก่ชรา ความเสื่อมถอยที่คนหนุ่มสาวรับรู้นี้เชื่อมโยงกับวายาคติทาง

ความคิดด้วย กล่าวคือ ความคิดความเชื่อที่เป็นการเหมารวม ซึ่งถูกหล่อหลอมขึ้นจากประสบการณ์ของคนหนุ่มสาว ทั้งประสบการณ์ที่คนหนุ่มสาวเผชิญโดยตรงจากการปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาสูงอายุ และประสบการณ์ทางอ้อม หรือเรื่องเล่าเรื่องราวต่างๆที่คนหนุ่มสาวรับรู้ผ่านการพบเห็นและได้ยินได้ฟังจากผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลใกล้ชิดตัวอย่างเพื่อนสนิทที่มักแบ่งปันรับฟังเรื่องราวในชีวิตส่วนตัวของกันและกัน ประสบการณ์เหล่านี้หลอมรวมขึ้นเป็นภาพจำที่คนหนุ่มสาวมีบิดามารดาที่สูงอายุ และเป็นภาพจำในเชิงลบ ภาพจำบิดามารดานี้จึงมิใช่ภาพตัวตนที่แท้จริงของท่าน หากแต่เป็นภาพในความคิดความเชื่อของคนหนุ่มสาวที่คนหนุ่มสาวสัมผัสและคาดเดาไว้ว่าจะต้องพบเจอ ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือเราจำเนื้อเรื่องไม่ได้ว่าเป็นยังไง แต่เราพูดกับม๊าว่า ‘ม๊า ม๊าเริ่มแก่แล้วนะ (ยิ้ม)’ แบบเนี่ย แต่เราจำไม่ได้ว่ามันเรื่องอะไร เพราะแม่เราแก่จริงๆ แต่เรานึกไม่ออก” (กานต์ลดา)

วาทคติทางความคิด หรือ ความคิดความเชื่อเหมารวมต่อบิดามารดาสูงอายุจึงแบ่งออกเป็น ความคิดแบบเหมารวมด้านทักษะความสามารถ และความคิดแบบเหมารวมด้านลักษณะนิสัยของผู้สูงอายุ

2.2.1 ความคิดแบบเหมารวมด้านทักษะความสามารถ มุมมองเหมารวมในประเด็นนี้เป็นภาพจำที่ผูกติดอยู่กับความแก่ชราทางร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ ประกอบด้วย สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่เสื่อมโทรมลง และทักษะความสามารถในการหยิบจับทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ถดถอยลง คนหนุ่มสาวจึงยึดติดกับความคิดที่ว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่ควรจะละเว้นจากการใช้ร่างกายลงทุนลงแรงทำงานเพื่อให้ท่านได้หยุดพักผ่อน เพราะคนหนุ่มสาวมองว่าผู้สูงอายุเผชิญความเหนื่อยล้ามาแล้วตลอดทั้งชีวิตการทำงาน เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณหลังการทำงานผู้สูงอายุจึงควรหยุดพัก การหยุดพักในที่นี้จึงหมายรวมทั้งการพักผ่อนที่เป็นการนอนหลับเพื่อพักร่างกาย และการพักผ่อนในแง่ของการพักผ่อนหย่อนใจ ได้ใช้เวลาทำในสิ่งที่ตนปรารถนาต้องการเพื่อความผ่อนคลายหรือเพื่อความสนุกสนาน ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือเหมือนมีเวลาให้ ให้กับตัวเองหรือทำอะไรมากขึ้น คำว่าพักผ่อนหมายความว่าไม่ต้องลำบากเท่าสมัยวัยหนุ่มวัยสาวแล้วอะ ...คือแบบใช้สมองแต่ไม่ต้องลงแรงแล้วอะ น่าจะเป็นฟิลนั้นมากกว่า ...มันก็เป็นเรื่องที่ดีเพราะเรารู้สึกว่าชีวิตปีก็เหนื่อยมาเยอะอะไรอย่างเงี้ย” (กานต์มณี)

นอกจากคนหนุ่มสาวจะมองว่าผู้สูงอายุควรหยุดพักจากการใช้แรงลงมือทำงานหนัก เพราะผู้สูงอายุหมดแรงไปมากแล้วตลอดทั้งชีวิต คนหนุ่มสาวยังมองว่าผู้สูงอายุมีทักษะและความสามารถอย่างจำกัดด้วย โดยคนหนุ่มสาวให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับมุมมองต่อทักษะทางเทคโนโลยีของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุแทบทุกคนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้คล่องแคล่ว

และไม่สามารถเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีได้ ไม่ว่าจะเป็น การใช้คอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ โดยเฉพาอย่างยิ่งการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เพื่อส่งข้อความสื่อสาร อย่าง แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) นอกจากนี้ คนหนุ่มสาวยังมองว่าผู้สูงอายุขาดทักษะในการกรองข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับ กล่าวคือ ผู้สูงอายุไม่สามารถคิดพิจารณาได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ตนได้อ่าน ถูกเขียน ขึ้นมาโดยใครและมีความน่าเชื่อถือเพียงใด ในทางกลับกัน ผู้สูงอายุมักปักใจเชื่อข้อมูลเหล่านั้น มีหน้าซ้ำยังส่งต่อข้อมูลเหล่านั้นผ่านทางแอปพลิเคชัน เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวและเพื่อนๆ ได้รับ ทราบข้อมูลด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือเราว่าทุกคนจะ วัยเบบยุคแม่ๆเรา แบบพวกประมาณแบบ 60 อย่างเงี้ย ก็คือ low tech หมดอะ คือทำอะไรพวกเกี่ยวกับโทรศัพท์ไม่ได้ ...คือแม่เราอะ เป็นคน low tech ...อย่างเช่นพวกคอมพิวเตอร์หรืออะไร อย่างเงี้ย อะไรที่มันง่ายๆอะเค้าก็ทำไม่ได้นะ ...หรือว่าเราสอนส่งอีเมลอะไรแบบนี้ เค้าก็แบบอะ อยู่กับเราเค้า ทำได้ เราสอน ครั้งต่อไปเราให้เค้าทำเอง เค้าทำได้ แต่ว่าพอมารู้วันนึงเค้าทำไม่ได้” (กานต์ลดา)

“คือบางคนใช้ก็จริง แต่เล่นแต่ไลน์ พอไอ้เรื่องแบบแชร์บ้างๆบอๆ ก็แบบ (หัวเราะ) เชื้ออะไรอย่างเงี้ย ... แบบจดหมายลูกโซ่อย่างเงี้ย เออเค้าก็แชร์นะอะ” (กานต์วิษณุ)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรับรู้ในความแก่ชราหรือความเสื่อมถอยทางกายภาพ และสมรรถภาพของบิดามารดาสูงอายุนั้น เชื่อมโยงอยู่กับมุมมองเหมารวมที่คนหนุ่มสาวมีต่อ ผู้สูงอายุทางด้านสภาพร่างกายและความสามารถของผู้สูงอายุ ทั้งมุมมองเหมารวมในเชิงบวกที่ เป็นความปรารถนาดีคือ ผู้สูงอายุควรได้หยุดพักร่างกายจากการทำงานเพื่อผ่อนคลายความ เหนื่อยล้า และมุมมองเหมารวมในเชิงลบที่เป็นการดูหมิ่นดูแคลนคือ ผู้สูงอายุคือผู้ที่ขาด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีปัจจุบัน

2.2.2 ความคิดแบบเหมารวมด้านลักษณะนิสัย ในขณะที่ภาพจำชุด หนึ่งที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุนั้นผูกติดอยู่กับการรับรู้ถึงความแก่ชราทางกายภาพ คือ ความเสื่อมโทรมโรยราทางร่างกาย และความถดถอยลงทางสมรรถภาพ ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ยังมีภาพจำอีกชุดที่ผูกติดอยู่กับความแก่ชราของบิดามารดา ซึ่งเป็นความแก่ชราที่คนหนุ่มสาว มองเห็นผ่านการแสดงออกทางกรกระทำของบิดามารดา กล่าวคือ การแสดงออกที่คนหนุ่มสาว ประสบพบเห็นและสัมผัสด้วยตัวเอง รวมทั้งเรื่องเล่าที่หนุ่มสาวได้รับรู้จากผู้อื่น เหล่านี้หลอมรวม เป็นลักษณะนิสัยของผู้สูงอายุ ซึ่งในความคิดของคนหนุ่มสาวมองว่าเป็นตัวตนของบิดามารดาที่ แก่ชราแล้ว ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่กำลังกล่าวถึงความสูงอายุนั้นว่า

“มันเี่ยเค้าจะแบบ ความเป็นมั่ว ความเป็นผู้หญิงเนอะ ผู้หญิงแก่อะไรอย่างเงี้ย เค้าก็จะนู่นนี่นั่นนั่น อะไรอย่างเงี้ย (ยิ้ม)” (กานต์นรี)

ลักษณะนิสัยที่นิยามความเป็นผู้สูงอายุนี้ถูกรับรู้และถ่ายทอดผ่านคำบอกเล่าของคนหนุ่มสาวไว้อย่างหลากหลาย เป็นลักษณะนิสัยในแง่ลบที่ไม่น่ารื่นรมย์ในความคิดของคนหนุ่มสาว ได้แก่ ความเป็นคนย่ำคิดย่ำทำ หลงๆ ลืมๆ ตื้อรั้นเอาแต่ใจเหมือนเด็ก และยึดติดแต่ความคิดตน

1) **ย่ำคิดย่ำทำ** ลักษณะนิสัยของความสุขอายุย่ำคิดย่ำทำในที่นี้ คนหนุ่มสาวหมายรวมถึงการย่ำคิดย่ำทำในเชิงการกระทำ คือการที่ผู้สูงอายุทำสิ่งเดิมซ้ำๆ จนแน่ใจแล้วว่าเป็นไปตามที่ต้องการ และการย่ำคิดย่ำทำในเชิงคำพูดที่เป็นการพูดซ้ำๆ ไปวนมาในเรื่องเดิมที่ได้เคยพูดถึงไปแล้ว ในคำถามหรือคำไหว้วานเดิมที่ได้พูดออกมาเมื่อไม่กี่วันมาก่อน ไปจนถึงการว่ากล่าวตักเตือนคนหนุ่มสาวแบบร่ายยาวเรื่อยไปไม่จบไม่สิ้น แม้ว่าคนหนุ่มสาวจะถ่ายทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับความย่ำคิดย่ำทำของผู้สูงอายุด้วยสีหน้าแววตาเป็นอันยิ้มพร้อมเสียงหัวเราะ แต่ภายใต้รอยยิ้มและเสียงหัวเราะนั้น คนหนุ่มสาวสะท้อนอารมณ์ความไม่พึงใจและเหนื่อยหน่ายออกมาด้วย เนื่องจากสำหรับคนหนุ่มสาวแล้ว พฤติกรรมของผู้สูงอายุเป็นความซ้ำซากจำเจที่คนหนุ่มสาวต้องเผชิญและรับรู้ในทุกๆ วัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“แต่คนแก่ชอบย่ำคิดย่ำทำ ... เริ่มดื้อ ... เริ่มแบบ ถ้าเราว่าลืมนะหรือยังหรือยัง (หัวเราะ) คือ คือไม่ใช่ว่าจำไม่ได้นะ แต่ว่าย่ำว่าเราทำหรือยัง อีกหรือยัง หรือบางทีแบบเราทำแล้วอย่างเงี้ยก็เดินไปดูว่า ก็เดินไปทำว่าเราทำหรือยัง ... ซ้ำบ่น จู้จี้ ไม่รู้ดิแก เราไม่รู้ว่าจะทำไมพอถึงเวลาแล้วคนแก่จะต้องบ่น แกนี่ออกปะเออ อันเนี้ยที่เราสงสัยอยู่เลย ว่าทำไมถึงเวลาช่วงเวลานึง ทำไมเค้าต้องแบบ ต้องซ้ำบ่น” (กานต์พงษ์)

“ก็เป็นคำพูดมากกว่า ทั้งพ่อทั้งแม่จะพูดอะไรซ้ำๆ อยู่ที่เคยเดิม อืม รู้สึกยังไง ถ้าเอาแว็บแรกเลยคือรำคาญ (ยิ้ม) แน่นนอนรำคาญ แบบ รำคาญอะ พูดอยู่นั้น พูดอีกแล้วอะไรอย่างเงี้ย” (กานต์ผกา)

2) **หลงๆ ลืมๆ** พฤติกรรมหลงลืมเป็นอีกลักษณะนิสัยหนึ่งที่บิดามารดาแสดงออกเด่นชัดมากขึ้นเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ คนหนุ่มสาวรับรู้ได้ว่าผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการจดจำเรื่องราวที่เกิดขึ้นผ่านไปเมื่อไม่นาน ตัวอย่างเช่น ตำแหน่งล่าสุดที่ได้วางสิ่งของขึ้นใดขึ้นหนึ่งทิ้งไว้ รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการจดจำข้อมูล ไม่ว่าจะเป็น ชื่อสถานที่สิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ หรือชื่อสถานที่ที่มีความคล้ายคลึงกัน

ลักษณะนิสัยหลงๆ ลืมๆ ของผู้สูงอายุนี้ถูกถ่ายทอดผ่านรอยยิ้มและเสียงหัวเราะของคนหนุ่มสาว ไม่แตกต่างจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับความย่ำคิดย่ำทำดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น และเช่นเดียวกับความย่ำคิดย่ำทำของผู้สูงอายุที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบแก่คนหนุ่มสาว นิสัยหลงๆ ลืมๆ ของผู้สูงอายุก็สร้างความสับสนงวยให้แก่คนหนุ่มสาวเช่นกัน กล่าวคือ ขณะพูดคุยสื่อสารกัน หากผู้สูงอายุไม่สามารถสื่อสารตรงตามความต้องการของท่าน ผู้รับสารอย่างคน

หนุ่มสาวย่อมเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เดี๋ยวเนี่ยแกเริ่มนึก นึกคำพูดไม่ออกอะ เริ่มแบบอ้อๆ (เลียนแบบท่าทางแม่ นิ้วชี้จิ้มที่ขมับ ก้มหน้า คิ้วขมวด) อย่างเงี้ย (หัวเราะ) คือแบบ คือแบบสมมติว่าแบบ คำอะจะพูดว่ามันจะมีโครงการแถวบ้านชื่อ Little Walk ไซปะ ‘ไอ้ตรงนั้นอะ ที่ติดเขื่อนทรันบางนอะ ที่ติดโรงพยาบาลไทยนครินทร์อะ มันชื่ออะไรอะ อะไร อ้อๆ’ อย่างเงี้ย (หัวเราะ) แล้วพอเราจะพูด ‘ไม่ต้องๆ ไม่ต้องพูด เดี่ยวให้มานึกก่อน’ แล้วก็ อ้อๆ คือแบบนึกไม่ออกอะ คือมันติดอยู่ที่ปากอะ คือคำนี้บอกออกมาไม่ออกอะ หลายรอบมากๆอะ ส่วนใหญ่จะเป็นแบบร้านอาหาร ชื่อห้าง อย่างเช่นแบบวันก่อนจะมาเอ็มควอเทียร์ พูดว่าพารากอน เออแล้วก็พูดสลับไปสลับมาจน จนเรางงว่าสรุปมาจะไปพารากอนหรือมาจะไปเอ็มควอเทียร์อย่างเงี้ย เออส่วนใหญ่จะเป็นแบบ เรื่องแบบจำชื่อสถานที่ไม่ได้อะไรอย่างเงี้ย ก็เลยแบบน่าจะเริ่มแก่ล่ะ” (กานต์ลดา)

3) ดื้อรั้นเอาแต่ใจ ความดื้อรั้นเอาแต่ใจตามการถ่ายทอดของคนหนุ่มสาว ถูกเปรียบเทียบไว้ว่าเป็นลักษณะนิสัยที่ไม่ต่างจากการแสดงออกของเด็กเล็กๆ สำหรับความดื้อรั้นของผู้สูงอายุในที่นี้จึงเป็นการแสดงการขัดขืนและไม่ให้ความร่วมมือกับคนหนุ่มสาว ถึงแม้ความประสงค์ตั้งใจดีที่คนหนุ่มสาวหยิบยื่นให้ นั่น คนหนุ่มสาวเชื่อว่าจะเกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุก็ตาม ตัวอย่างเช่นการขอให้ผู้สูงอายุทานยาเพื่อรักษาสุขภาพร่างกาย หรือการขอไม่ให้ผู้สูงอายุยกหรือถือสิ่งของที่มีน้ำหนักมาก ความดื้อรั้นของผู้สูงอายุนี้ยังเชื่อมโยงอยู่กับความเอาแต่ใจ โดยนอกจากที่ผู้สูงอายุเลือกจะเพิกเฉยต่อคำร้องขอหรือคำกล่าวเตือนของคนหนุ่มสาวแล้ว คนหนุ่มสาวมองว่าผู้สูงอายุยังแสดงออกชัดเจนในความต้องการของท่านเป็นสำคัญ พฤติกรรมดื้อรั้นและเอาแต่ใจเหล่านี้เองที่คนหนุ่มสาวมองว่าผู้สูงอายุย้อนวัยกลับไปเสมือนเป็นเด็กน้อยอีกครั้งหนึ่ง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เออก็คือแบบมีความห้ามยาก มีความแบบ มีความผู้ใหญ่กลับไปย้อนไปเป็นเด็กอะ แล้วเด็กมันยังมีความ ถ้า ถ้าคนที่อายุน้อยกว่าเรา เรายังแบบมีอำนาจในการแบบบอก แต่ แต่ถ้าเป็นคนที่เป็นแบบ พอเป็นพ่อเป็นแม่เป็นคนที่ยูเออะกว่าเราแล้ว เราได้แค่บอกเว้ย แต่เค้าจะทำหรือไม่ทำอะ มันแล้วแต่ครั้งละอะ ...เพราะว่าถ้าบังคับเลย มันเหมือนเด็กอะ ยิ่งห้ามก็ยิ่งยูอะ” (กานต์มณี)

“อย่างในเรื่องของการปฏิบัติตัวอย่างเงี้ย ในความของอายุมันมากขึ้นมันก็เลยแบบ เอาแต่ใจมากขึ้นหรือเอาแต่ใจอยู่แล้วแต่มีความเอาแต่ใจมากขึ้นเพราะว่าพออายุมากขึ้น มันก็กลับไปเป็นเด็ก” (กานต์นรี)

4) ยึดติดในความคิด อีกหนึ่งภาพจำที่คนหนุ่มสาวมีต่อลักษณะนิสัยของผู้สูงอายุในครอบครัวคือ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความคิดความเห็นต่อสิ่งต่างๆแตกต่างกับตน และที่สำคัญกว่านั้นคือผู้สูงอายุยึดมั่นถือมั่นในความคิดความเห็นนั้น กล่าวคือ คนหนุ่มสาวมีความคิด

ความเห็น หรือมีความชื่นชอบต่อสิ่งต่างๆอย่างไร ผู้สูงอายุมักจะมีมุมมองต่อเรื่องเหล่านั้นในทิศทางตรงกันข้ามเสมอ ตัวอย่างเช่น ความคิดเห็นเรื่องการใช้จ่ายและการเก็บออมเงิน ความคิดเห็นต่อความคุ้มค่าคุ้มราคาของสินค้า อาหาร หรือการบริการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพที่มั่นคงยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า

“หรือเรื่องมุมมองทางสังคมไว้อย่างเจ็ย ก็แบบ คือเค้าเป็นคนรุ่นเก่านะเวลาเค้ามองเรื่องการทำงานหรือไร เค้าจะคิดว่าแบบ เพราะเค้าเป็นพวกราชการไร เค้าก็จะมองว่าแบบ เห้ยทำไมไม่รับราชการวะ ทั้งๆที่แบบอย่างถ้าเป็นพี่เองเวลาที่มองราชการ พี่มองแบบมันแยอะ องค์กรมันขยับไม่ได้ เข้าไปก็ไม่ได้ทำอะไรให้มันแบบเป็นขึ้นเป็นอันได้” (กานต์วิญญ์)

“พูดในเรื่องที่เราอยากทำ แต่ว่าไม่ให้เราทำ (หัวเราะ) เข้าใจปะ ซึ่งถ้าการที่ไม่ให้ทำ ก็คือบอกว่าไม่ ก็คือจบ แต่ไม่ต้องแบบพูดยึด (เน้นเสียง) ไปต่อ นึกออกปะ ถ้าพูดไปต่อมันคือการบ่นล่ะสำหรับเราอะ ...อย่าทำเพราะว่ามันนั่นนี่นั่นนั่นนั่นอะไรอย่างเจ็ย ...คือไม่ agree กับกุ๊กเรื่องเลย (หัวเราะ) อะไรอย่างเจ็ย” (กานต์พงษ์)

เช่นเดียวกับภาพจำลักษณะนิสัยอื่นๆที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ความไม่ลงรอยกันทางความคิดเห็นและการที่บิดามารดายึดติดแต่ความเห็นส่วนตัวของตน สร้างความสับสนและความเข้าใจคลาดเคลื่อนให้แก่คนหนุ่มสาว กล่าวคือ เมื่อการพูดคุยสื่อสารในชีวิตประจำวันระหว่างกับบิดามารดาสูงอายุไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องด้วยต่างมีความคิดความเห็นที่ไม่เหมือนกัน ข้ำร้ายบิดามารดาสูงอายุก็ไม่มีที่ท่าจะเปิดใจรับฟังและยอมรับความเห็นที่แตกต่างนั้นแน่นอนว่าการปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อตามมา นอกจากคนหนุ่มสาวจะไม่เข้าใจความคิดของผู้สูงอายุแล้ว อารมณ์ความรู้สึกของคนหนุ่มสาวยังเต็มไปด้วยความเหนื่อยหน่ายส่งผลต่อเนื่องไปยังความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ดังที่จะกล่าวในประเด็นการนำเสนอถัดไป คนหนุ่มสาวมีวิธีการรับมือกับสถานการณ์ความไม่ลงรอยทางความคิดเห็นนี้เป็นอย่างดี โดยสรุปแล้ว คนหนุ่มสาวรับรู้ได้ถึงความคิดเห็นของบิดามารดาสูงอายุที่แตกต่างกับตน และสัมผัสได้ถึงการใช้ที่ผู้สูงอายุปิดกั้นไม่เปิดใจรับฟัง และยึดมั่นถือมั่นในความคิดเห็นหรือเหตุผลของตัวเองอย่างมีความสำคัญกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า

“สมมติว่าในหนึ่งเรื่องอะ ผู้ใหญ่เค้ามองมุมนี้ แต่วัยของเราจะมองอีกมุมหนึ่ง แล้วต่อให้จะพยายามพูดหาตรงกลางเท่าไรอะ มันก็หาไม่เจอ สิ่งที่เกิดปัญหาได้สำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นนะ ก็คือฝั่งเรานะหยุดไปเองเว้ย แล้วก็ปล่อยให้เค้าเข้าใจแบบนั้นซึ่งมันไม่ได้ผิด แต่มันก็ไม่ถูก แต่มันก็แบบ มันก็ไม่ได้เปิดรับฟังของเราอะ ...อย่างเช่นวันเนี่ยเราปิดประตูตอนที่พี่ข้างมาล้างแอร์อะ ก็โดนบ่นเว้ยว่าแบบปิดทำไมอะ แล้วจะดูได้ยังไง ทั้งๆที่ประตูบ้านเป็นประตูกระจก (ยิ้ม) ก็เลยแบบไม่เก็ทอะไรอย่างเจ็ย แล้วบางทีเราเถียงกลับไปเค้าก็จะยึดติดว่าสิ่งที่เค้าพูดมันถูกเว้ย เราก็เลยแบบ” (กานต์มณี)

“พ่อเราแต่ต้องไม่ได้เลยนะ พูดไปคือเหมือนเค้าเป็นคนมีความคิดเป็นของตัวเองอยู่แล้วอะ ต่อให้เราพูดในสิ่งที่ถูกต้องอะ เค้าก็จะคิดว่าความคิดเค้าถูก อันนั้นคือพ่อเรานะ” (กานต์ลดา)

2.3 วยาคติทางพฤติกรรม

พฤติกรรมที่คนหนุ่มสาวแสดงออกต่อผู้สูงอายุผู้เป็นบิดามารดาในที่นี้ครอบคลุมถึง การกระทำที่คนหนุ่มสาวแสดงผ่านท่าทางภาษากาย สีหน้าแววตา และผ่านถ้อยวาจาภาษาพูดที่เปล่งออกมา วยาคติทางพฤติกรรมที่ปรากฏนี้จึงหมายถึง การแสดงออกด้วยท่าทางและคำพูดที่คนหนุ่มสาวแสดงต่อบิดามารดาสูงอายุ เป็นการแสดงออกที่ผูกอยู่กับการรับรู้ของคนหนุ่มสาวว่าบิดามารดาคือผู้มีอายุมากแล้ว และเป็นการแสดงออกที่สะท้อนชัดถึงความรู้สึกเชิงบวกต่อบิดามารดา ซึ่งก็คือความรักความผูกพัน

การแสดงออกแบบวยาคติที่เต็มไปด้วยความรักความผูกพันที่คนหนุ่มสาวถ่ายทอดออกมานั้น มักจะปรากฏขึ้นในสถานการณ์ที่อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งกับบิดามารดาสูงอายุ กล่าวคือ เมื่อความคิดเห็น มุมมอง ตลอดจนพื้นฐานลักษณะนิสัยของบิดามารดาสูงอายุมีความแตกต่างกับของคนหนุ่มสาวผู้เป็นบุตรธิดา และเมื่อทั้งสองฝ่ายมีการปฏิสัมพันธ์กันภายใต้ความแตกต่างเหล่านั้น คนหนุ่มสาวจึงมีการปฏิบัติกับผู้สูงอายุแบบประนีประนอมยอมโอนอ่อนผ่อนตาม ได้แก่ การยอมตามใจ การนิ่งเฉย และการเปลี่ยนตนเองให้ใจเย็น มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การยอมตามใจ เมื่อคนหนุ่มสาวตระหนักถึงความแก่ชราทางกายของบิดามารดาสูงอายุ ซึ่งหมายความว่าถึงเวลาที่บิดามารดามีร่างกายและสมรรถภาพที่ถดถอยลง รวมไปถึงการที่คนหนุ่มสาวตระหนักในความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตบิดามารดานั้น ทำให้คนหนุ่มสาวเกิดความคิดตามมาว่า เวลาทุกวินาทีที่ผ่านไปในแต่ละวันนับเป็นเวลาที่ตนยังมีเหลืออยู่กับบิดามารดา ตนควรจะใช้ทุกวินาทีที่มีอยู่ให้คุ้มค่า การใช้เวลาให้คุ้มค่าในที่นี้คือการที่คนหนุ่มสาวมองเห็นได้ถึงความสุขของผู้สูงอายุ และยอมให้ท่านได้ทำตามหัวใจต้องการ ไม่ว่าจะเป็ความสุขจากการอุ้มหลานขึ้นมากอดไว้แนบอก แม้ว่าน้ำหนักตัวของหลานอาจจะส่งผลเสียต่อกระดูกและข้อต่อ หรือความสุขในการรับประทานอาหารที่โปรดปราน อย่างอาหารหวานหรืออาหารทอด แม้ว่านุคนิยมจะสั่งห้ามเนื่องจากส่งผลกระทบต่อสุขภาพ หรือความสุขในการทำกิจวัตรประจำวันตามปกติ อย่างการขับรถมอเตอร์ไซค์ไปไหนมาไหนด้วยตนเอง แม้ว่านุบัติเหตุอาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ

ข้อมูลเหล่านี้ฉายให้เห็นชัดถึงความเป็นห่วงกังวลที่คนหนุ่มสาวมีต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ แต่เมื่อมองเห็นได้ว่าความต้องการของผู้สูงอายุ แท้จริงแล้วสร้างความสุขทางใจให้แก่ท่าน คนหนุ่มสาวจึงไม่คัดค้านความต้องการนั้น ถึงแม้จะขัดกับความต้องการหรือความคิดความเชื่อของคนหนุ่มสาวเอง นอกจากจะไม่คัดค้านความต้องการของ

ผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวยังยินยอมทำตามคำเรียกร้องของท่านอีกด้วย คำร้องขอที่แม้จะสวนทางกับความต้องการของคนหนุ่มสาวเอง

อย่างไรก็ดี การยอมตามใจผู้สูงอายุในที่นี้มิใช่การยอมโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของผู้สูงอายุไปเสียทุกเรื่อง หากแต่คนหนุ่มสาวกล่าวว่าเป็นเหมือนการยอมยืดหยุ่นเพื่อเดินมาพบกันครึ่งทางระหว่างความต้องการที่สวนทางกันของทั้งสองฝ่าย โดยหากเป็นกรณีที่คนหนุ่มสาวพิจารณาแล้วว่าเหมาะสมคือ เชื่อว่าผู้สูงอายุไตร่ตรองดีแล้วถึงประโยชน์และโทษของการกระทำตามความต้องการนั้นๆ คนหนุ่มสาวจึงยอมตามใจ พร้อมทั้งคงไว้ซึ่งความไว้เนื้อเชื่อใจและให้อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้สูงอายุ ดังคำกล่าวที่ว่า

“สมมติเราจะให้เค้าทำแบบนี้เราอยากให้เค้าทำแบบนี้ แต่ถ้าสมมติเค้ายังยืนยัน สมมติอย่างป้าอย่างเจ๊ ยังซื้อมือไซค์ไม่ได้เพราะว่าไปผ่าตัดมาอย่างเจ๊ แต่ว่าถ้าเค้าแบบยังรู้สึกว่าเป็นแบบเค้าโอเค ก็เราก็คงอาจจะ flexible ได้ อาจจะไม่ได้ไปแบบ เหยี่ยไม่ได้นะ อายุขัยไม่ได้ หรือร่างกายขยับไม่ได้ ห้ามทำเด็ดขาดห้ามเลย นั่งเฉยๆ เรายังอาจจะไม่ทำแบบนั้น คือเราอาจจะมองว่ามัน อายุขัยไม่ได้ คือเหยี่ยอายุขนาดนี้ไม่ควรจะซื้อมือไซค์แล้วนะอะไรอย่างเจ๊ เพราะว่ามันอันตรายกว่าที่เป็นปกติ แต่เราก็คง ถ้าเค้าพอใจแล้วเค้า เค้าดูแลตัวเองได้ ก็ต้องปล่อยเค้าทำอะไร คือก็ในความรู้สึก เรายังมองว่ามันอาจจะไม่ใช่แบบเราว่าแบบ เหยี่ยแก่แล้วทำนั้นๆไม่ได้ ทั้งหมดทั้งหมดก็ยังไม่ใช่ ก็คงจะต้องแบบ flexible อะ ในสิ่งที่เค้าอยากทำแล้วเค้า happy แล้วเค้าดูแลตัวเองได้ เค้า เค้าโอเค ไซ่มั้ย ถ้าเค้าโอเค อะ พอ จบ แต่ถ้าแบบอะไรที่มันดูเสี่ยงเกินไปอะไรอย่างเจ๊ก็อาจจะแบบ แต่ๆ แต่เค้าก็โตแล้ว ก็รู้แหละ เค้าก็สูงวัยแล้ว เค้าก็รู้แหละว่าอะไรที่มัน มันได้กับเค้าไม่ได้กับเค้าอะไรอย่างเจ๊” (กานต์นรี)

ภายใต้การยอมตามใจผู้สูงอายุในสถานการณ์ที่ความต้องการของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกันนี้ คนหนุ่มสาวย่อมเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า การยึดเอาความต้องการของตนให้ผู้สูงอายุทำสิ่งนั้นไม่ทำสิ่งนี้ ถือเป็นความเห็นแก่ตัวของตัวหนุ่มสาวเอง กล่าวคือ คนหนุ่มสาวต้องเผชิญกับความขัดแย้งในการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีต้นในฐานะผู้คอยสอดส่องดูแล พยายามพรั้มเตือนด้วยความหวังดี ห่วงใยและกังวลใจในสุขภาพความปลอดภัยของอีกฝ่าย ในขณะที่ผู้สูงอายุแสดงออกอย่างชัดเจนถึงความต้องการของท่าน ความต้องการที่เป็นความสุขแท้จริงในชีวิตบั้นปลาย เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความต้องการที่สวนทางกัน ฝ่ายคนหนุ่มสาวในฐานะลูกจึงยอมละทิ้งความคิดเห็นที่ตนยึดมั่น หรือตามที่ผู้ให้ข้อมูลเรียกว่าเป็นความเห็นแก่ตัว คนหนุ่มสาวเลือกจะเปลี่ยนมายึดถือเอาความสุขความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญแทน ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือถ้าเค้าหยุดตกปลา เรายังสบายใจ แต่ถ้าเค้าไม่หยุดมันก็โอเคอะ เออ มันก็ เราก็คงว่าเราทำใจเราด้วยแล้วมันก็คือความสุขของเค้าอะนะ (ยิ้ม) มันก็ เค้าก็แก่แล้วอะ ...แล้วเราก็มานึกถึงว่าแบบเค้าก็ทำให้เราเยอะแล้ว เพราะว่าการที่เรายึดติดตรงนั้นอะมันเป็นความรู้สึกเห็นแก่ตัวของเราเอง ...แบบ เราไม่อยากให้เค้าไปตกปลา เพราะเดี๋ยวมันจะ ถ้าเป็นอย่างนี้เกิดขึ้นมา เราจะรู้สึกแย่ อันเนี่ยเรามองตัวเอง อืม เรายังรู้สึกว่าเรามอง

ตัวเอง ถ้าป้าเป็นอย่างงี้มา เราจะเสียใจ ป้าทำเราเสียใจ อะไรอย่างเงี้ยคะ มัน มันคือการยึดติดแบบ เราๆๆๆ (ซึ่งมาที่ตัวเอง) โดยที่เราไม่ได้มองว่า เนี่ย ความสุขเค้า” (กานต์ผกา)

2.3.2 การนิ่งเฉย ภายใต้สถานการณ์ที่คนหนุ่มสาวและบิดามารดาสูงอายุมิมีความต้องการแตกต่างกันนั้น คนหนุ่มสาวเลือกที่จะยอมทำตามและไม่คัดค้านความต้องการของผู้สูงอายุแทนการยึดติดกับความเห็นของตนเอง นอกจากความคิดเห็นที่แสดงออกมาในรูปแบบของความต้องการแล้ว ผู้สูงอายุยังแสดงความคิดเห็นออกมาในอีกรูปแบบหนึ่งผ่านการพูดคุยสื่อสาร ซึ่งถ้อยคำที่เปล่งออกมา ในสถานการณ์เช่นนี้ คนหนุ่มสาวมักจะเลือกตอบโต้ด้วยการไม่ตอบโต้ คือ การนิ่งเฉยและแสดงสีหน้าแวตาว้างเรียบ บ้างก็หยุดยั้งห้ามตัวห้ามใจไม่ให้พูด เถียงหรือเข้าขี้ต่อ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คนหนุ่มสาวเลือกจะไม่ตอบโต้ผู้สูงอายุแต่ยอมปล่อยให้บทสนทนาที่ผู้สูงอายุเป็นฝ่ายพูดดำเนินต่อไป การยอมปล่อยให้ไม่มีไต่ถามการปล่อยปละละเลย ในทางตรงกันข้าม เป็นการยินยอมให้ผู้สูงอายุได้พูดทุกสิ่งทุกอย่าง เนื่องจากคนหนุ่มสาวไม่อยากต่อความยาวสาวความยืด และเพื่อให้บทสนทนาที่คนหนุ่มสาวเห็นต่างได้จบลง ภายใต้การแสดงออกแบบนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ นี้ นอกจากจะเป็นคุณประโยชน์ให้แก่ตัวหนุ่มสาวเอง ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจจะปะทุขึ้นในระหว่างกัน ดังนั้น วิธีการรับมือแบบนิ่งเฉยนี้จึงเป็นการช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวและผู้สูงอายุให้ราบรื่นด้วย ดังคำกล่าว

“ส่วนใหญ่ก็ ไม่ อันไหนไม่ค่อยพอใจผมจะ จะไม่พูด เหมือนเวลาถ้าเกิดไม่พอใจก็เราจะไม่ ไม่ตอบอะไรทำอะไร” (กานต์กุล)

“พอเราโตมาแล้วเราไม่เถียงไง พอเราไม่เถียงแล้วมันก็จะไม่มีอะไรที่จะแบบ ปะทะอะ นึกออกมะ ...ก็เลยการปะทะด้วย แล้วก็อยากให้แบบให้เค้าจบอะ นึกออกปะ ถ้าเกิดว่าเราเถียงขึ้นมาอีก มันก็จะเป็นเรื่องต่อขึ้นมาอีก แต่ถ้าเงียบบ๊ึบ ก็เหมือนเราตัดบทเราอะ แล้วเค้าบ่นไปสักพักเค้าก็จะหยุดเอง” (กานต์พงษ์)

“บางทีสิ่งที่เค้าเป็นกับสิ่งที่ gen เราเป็นอะ มันก็ไม่เหมือนกัน อย่างที่เราเล่าว่าความเข้าใจในแต่ละเรื่องมัน ของมันกับของเราไม่เหมือนกัน สิ่งที่ได้ก็คือ ไม่ไป ไม่ไปบอกว่าของเค้าผิด แล้วก็ไปบอกว่าของเราถูกแต่ก็ ถ้ามันไม่ได้ร้ายแรงมาก เพราะว่าความเข้าใจที่แตกต่างกันมันจะทำให้เกิดผลเสียอะไรมาก ก็ปล่อยมันไปเถอะ เพราะว่าเราว่าเราควรจะอยู่กับด้วยความเข้าใจมากกว่า คำว่าเข้าใจของเราหมายความว่าแบบ ก็เค้าผ่านมาแบบนี้ เค้าก็เลยมีชุดความเข้าใจแบบนี้ มันก็เลยทำให้ส่งผลการแสดงออกทางพฤติกรรมหรือความเชื่ออะไรบางอย่างแบบนี้ ถ้าเรารู้สึกแบบนี้ได้อะ ถ้าเราเข้าใจเค้าได้โดยที่ไม่ไปเปลี่ยนเค้าอะ ซึ่งบางอย่างก็เปลี่ยนได้ เข้าใจได้ขึ้นอยู่กับว่าคนๆนั้นจะเปิดรับแค่ไหนอะ เอะ ก็ ก็ปล่อยให้เค้าเป็นแบบนี้ก็ได้ มัน มันไม่ได้ร้ายแรง ไม่ได้ผิดอะน้อย อะไรอย่างเงี้ย” (กานต์มณี)

2.3.3 การเปลี่ยนตนเองให้ใจเย็น การรับมือของคนหนุ่มสาวเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ตนและผู้สูงอายุผู้เป็นบิดามารดาไม่ลงรอยกัน ทั้งการที่ผู้สูงอายุแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาถึงความต้องการ และการสื่อสารถึงความคิดเห็นซึ่งขัดแย้งกับคนหนุ่มสาว ไม่เพียงเท่านั้น คนหนุ่มสาวและผู้สูงอายุมักมีความแตกต่างกันในด้านพลังกำลังและความแข็งแรงของร่างกายคือ ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมและเป็นฝ่ายที่ต้องการการพึ่งพา ในขณะที่คนหนุ่มสาวมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง คล่องแคล่ว และทะมัดทะแมงมากกว่า จึงเป็นฝ่ายที่ให้การดูแลผู้สูงอายุ

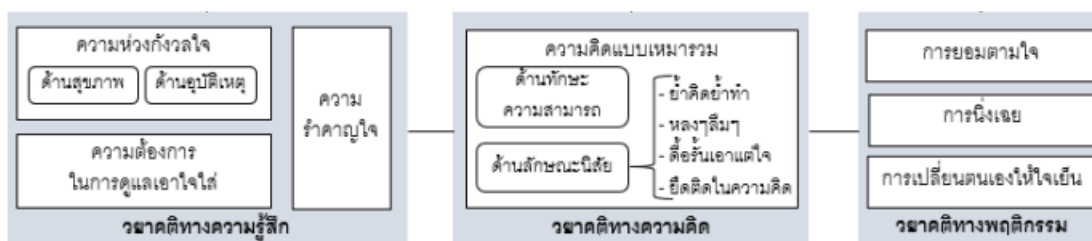
เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็ ความแตกต่างด้านความคิดเห็นและสภาวะทางร่างกายในการพึ่งพา ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น คนหนุ่มสาวพยายามปรับเปลี่ยนตนเองให้ปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุด้วยความใจเย็นมากยิ่งขึ้น ถือเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงการแสดงออกของตนเอง ทั้งการแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง และน้ำเสียงที่ใช้พูดคุย รวมถึงการเลือกใช้ถ้อยคำที่นุ่มนวลอ่อนโยนมากขึ้น หลีกเลี่ยงการแสดงออกกับปฏิกิริยาที่สะท้อนความโกรธหรือหงุดหงิดรำคาญใจ ภายใต้การปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุอย่างใจเย็น คนหนุ่มสาวได้เผยให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงตนเองนี้เป็นผลมาจากการที่คนหนุ่มสาวตระหนักรู้ถึงความไม่แน่นอนของชีวิต กล่าวคือ คนหนุ่มสาวรู้ดีแก่ใจว่าวันเวลาที่ตนมีอยู่กับบิดามารดาสูงอายุ วันเวลาเช่นนี้ไม่สามารถคงอยู่ได้ตลอดไป การตระหนักถึงความไม่จริงยั้งยืนของชีวิตผู้สูงอายุทำให้คนหนุ่มสาวตั้งใจจะปรับปรุงตัวให้เป็นคนที่ใจเย็นมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ถ้าสมมติว่าแบบอย่างเจ๊ ถ้าหนุ่มสาวใจร้อน แล้วพ่อแม่แบบไม่แข็งแรงหรือเป็นภาระให้ เราย่อมหนัก อาจจะเป็นแบบ น่าจะแยเหมือนกันนะ คือเราว่าแบบยังอยู่กับคนแก่ยิ่งต้องใจเย็นอะ เออถ้าแบบจะมาใจร้อนแบบนี้แม่แบบ มันคงไม่มีอะไรดีขึ้นปะ” (กานต์ลดา)

“โหยแต่ก่อนหน้านี้ตอนที่เป็วัยรุ่นกว่าเนี่ย เราก็แรงกว่านี้อีก แล้วม้าเค้าก็เป็นม้า เราก็เป็นเราแรงๆ อย่างเจ๊ เธอก็ดีกันบ่อย แต่ก็แบบห่วย ก็ตั้งปณิธานไว้ว่าแบบ ห่วยกลับมาไทย แล้วฉันจะไม่เป็นแบบนั้นแล้วนะ อะไรอย่างเจ๊ เธอแต่ฉันก็คงยังมีบ้างแต่ก็น้อยลง ...ณ วันหนึ่งคืออะไรมันจะเกิดขึ้นไม่รู้อะไรอย่างเจ๊ ก็คือเราก็จะแบบ ก็จะเป็นกับป้าและม้ามากขึ้น เธอก็จะไม่ ไม่แบบ โวยวายเหมือนอย่างที่เคยเป็นอะไรอย่างเจ๊ เพราะว่าแบบ ณ วันหนึ่งมันจะเกิดอะไรขึ้นก็ได้อะไรอย่างเจ๊” (กานต์นรี)

ลักษณะของวาทคดีที่คนหนุ่มสาวแสดงต่อบิดามารดาสูงอายุ ประกอบด้วย การแสดงออกแบบวาทคดีทางความรู้สึก ทางความคิด และทางพฤติกรรม ซึ่งครอบคลุมทั้งการแสดงออกแบบวาทคดีเชิงบวกและวาทคดีเชิงลบ การแสดงออกแบบวาทคดีทั้ง 3 ลักษณะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ดังเช่นการที่คนหนุ่มสาวมีความรู้สึกเป็นห่วงบิดามารดาสูงอายุและอยากที่

จะดูแลท่านเนื่องจากท่านอายุมากแล้ว คนหนุ่มสาวจึงมีการปฏิบัติตัวต่อบิดามารดาแบบยอมตามใจไม่ขัดใจบิดามารดา หรือการที่คนหนุ่มสาวมีมุมมองในลักษณะเหมารวมบิดามารดาว่าเป็นคนที่ดื้อรั้นเอาแต่ใจเนื่องจากท่านอายุมากแล้ว คนหนุ่มสาวจึงข่มใจให้หนึ่งเงียบและไม่ได้เถียงบิดามารดา เป็นต้น ข้อค้นพบเกี่ยวกับลักษณะการแสดงออกแบบวยาคติถูกสรุปไว้ในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

3. สาเหตุของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

การนำเสนอลักษณะของวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวผู้เป็นบิดามารดานั้นถูกจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นหลักตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ได้แก่ วยาคติทางความรู้สึก วยาคติทางความคิด และวยาคติทางพฤติกรรม ภายใต้ลักษณะของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่ถูกจำแนกตามประเด็นดังกล่าว ยังสามารถจำแนกออกเป็นวยาคติในเชิงบวก และวยาคติในเชิงลบตามการรับรู้ของคนหนุ่มสาว ตัวอย่างวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่ปรากฏ อาทิเช่น ความห่วงกังวลใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ความต้องการในการเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุ และการปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุแบบยอมตามใจ นิ่งเฉยไม่ตอบโต้ และพยายามใจเย็นเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกัน ตัวอย่างวยาคติเชิงลบที่ปรากฏ อาทิเช่น ความคิดแบบเหมารวมด้านทักษะความสามารถ และลักษณะนิสัยของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความเป็นคนย่ำคิด ย่ำทำ หลงๆลืมๆ ดื้อรั้นเอาแต่ใจเหมือนเด็ก และยึดติดแต่ความคิดตนเอง

เมื่อพิจารณาถึงที่มาที่ไปของวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุพบว่า สาเหตุซึ่งส่งผลต่อวยาคติที่แสดงออกผ่านความรู้สึกนึกคิด และการกระทำคำพูดที่คนหนุ่มสาวประพฤติปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ สาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนหนุ่มสาวเอง และสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้

3.1 สาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนหนุ่มสาว

3.1.1 การตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิต

1) รับรู้ถึงความเสื่อมถอย

2) มองความตายเป็นเรื่องธรรมดา

3) กลัวการเจ็บป่วยและการจากลา

3.1.2 ความเข้าใจจิตใจบิดามารดา

1) ความเข้าใจด้านความคิดและพฤติกรรม

2) ความเข้าใจด้านสุขภาพร่างกาย

3.2 สาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม

3.2.1 หน้าที่ของบุตรธิดา

3.2.2 การกตัญญูต่อบิดามารดา

3.1 สาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนหนุ่มสาว

สาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนหนุ่มสาวในที่นี้ สะท้อนถึงความคิดความเชื่อและความรู้สึกของคนหนุ่มสาวเกี่ยวกับความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตคนเรา มิใช่ชีวิตของผู้คนทั่วไป หากแต่เป็นชีวิตของบิดามารดาสูงอายุ ผู้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับตัวหนุ่มสาว ด้วยเป็นผู้ให้กำเนิดและให้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู ไม่เพียงแต่การตระหนักรู้ถึงความไม่แน่นอนในชีวิตของบิดามารดาสูงอายุ อีกหนึ่งสาเหตุในตัวหนุ่มสาวที่มีผลต่อวาทคดีคือ การที่คนหนุ่มสาวเข้าใจพฤติกรรมการกระทำของผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นอย่างดี โดยความเข้าใจนี้ผูกติดอยู่กับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้สูงอายุด้วย ในการนำเสนอสาเหตุจากตัวหนุ่มสาวจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ มุมมองที่คนหนุ่มสาวมีต่อความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิต และการเข้าใจในตัวผู้สูงอายุ รายละเอียดดังนี้

3.1.1 การตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิต เรื่องเล่าจากคนหนุ่มสาว

แทบทุกรายสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงประการหนึ่งซึ่งตรงตามคำกล่าวที่ว่า ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน กล่าวคือ เมื่อคนหนุ่มสาวรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายและสมรรถภาพในตัวบิดามารดาสูงอายุ ซึ่งเสื่อมถอยโรยราลงจากอดีต แน่หนอนว่าความเสื่อมถอยดังกล่าวนั้นผูกติดอยู่กับการเจ็บป่วยด้วยโรคภัยตามวัยที่ล่วงเลย และปลายทางของความเจ็บป่วยนั้นก็คือชะตากรรมสุดท้ายที่คนทุกคนต้องเผชิญ คนหนุ่มสาวบางรายได้กล่าวถึงความไม่เที่ยงของชีวิตและมองความตายของผู้สูงอายุอย่างเป็นปกติธรรมดา ขณะที่ในทางตรงกันข้าม คนหนุ่มสาวบางรายเปิดเผยความรู้สึกวิตกกังวลและหวาดกลัวเมื่อต้องนึกถึงอนาคตนั้น อนาคตที่บิดามารดาต้องเผชิญกับอาการเจ็บป่วยและชีวิตของบิดามารดาที่ต้องสูญสิ้นไปในที่สุด

1) **รับรู้ถึงความเสื่อมถอย** คนหนุ่มสาวเกือบทุกรายกล่าวถึงความแก่ชราของบิดามารดาสูงอายุว่า เป็นความแก่ชราทางกายภาพที่ครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย ตั้งแต่เส้นผมบนศีรษะที่บางลงและเปลี่ยนจากสีดำเข้มเป็นเทาบ้างขาวบ้าง ใบหน้าที่เต็มไปด้วยริ้วรอยยับย่น เช่นเดียวกับผิวหนังที่แห้งเหี่ยวลงจากเดิม ตลอดจนหลังที่โค้งค่อมทำให้ท่านดูเหมือนกลายเป็นคนตัวเตี้ยเล็กลงไป ความเสื่อมโทรมทางร่างกายของผู้สูงอายุเหล่านี้เชื่อมโยงไปสู่ความสามารถและพลังกำลังที่ลดถอยลงไปด้วย สายตาของท่านที่พร่ามัวลงย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการมองเห็น โดยเฉพาะเมื่อต้องเพ่งมองในที่มืด พลังกำลังของท่านที่มีน้อยลงย่อมส่งผลต่อการเคลื่อนไหวร่างกายให้ไม่คล่องแคล่วว่องไวเหมือนก่อน หรือหากจำเป็นต้องใช้แรงพลังกำลังเพื่อเคลื่อนย้ายสิ่งของหรือเพื่อเคลื่อนไหวขยับร่างกายตนเอง ร่างกายก็มักจะปวดเมื่อยเหนื่อยล้าได้ง่ายกว่าในอดีต

ความเสื่อมถอยของบิดามารดาสูงอายุนี้ คนหนุ่มสาวรับรู้ผ่านการมองเห็นและการเปรียบเทียบ การมองเห็นในที่นี้มิใช่การมองเห็นด้วยสายตาเท่านั้น หากเป็นการมองเห็นที่ปรากฏขึ้นแก่ใจของคนหนุ่มสาวว่าบิดามารดาได้เปลี่ยนไปแล้ว เมื่อคนหนุ่มสาวระลึกย้อนถึงภาพของบิดามารดาในอดีต ทั้งที่นี้ระลึกขึ้นได้ด้วยตนเอง หรือที่มองเห็นได้บนรูปภาพที่เคยถ่ายไว้ ความทรงจำเกี่ยวกับบิดามารดาเมื่อในอดีต ท่านเคยมีความแข็งแรงกระฉับกระเฉงและสามารถหยิบจับทำสิ่งต่างๆได้อย่างคล่องแคล่ว ความทรงจำเหล่านี้จึงปรากฏชัดขึ้นในใจของคนหนุ่มสาว เมื่อนั้นเองที่คนหนุ่มสาวตระหนักได้ถึงความแก่ชรา หรือความเสื่อมโทรมทางร่างกายและสมรรถภาพของบิดามารดา

“เมื่อตอนที่เรามองหน้าเค้ามั่งคะ บางทีเรามองรูป ตอนนั้นเหมือนคุณอะไรกันอยู่ก็ไม่รู้ ก็มองรูปแบบย้อนกลับไปแค่มั้งก็ปี เราก็รู้สึกว่าคุณเค้ามาแก่งเนาะ ก็คือเค้า เค้าเริ่มเข้าสู่วัย 60 แล้วอย่างเงี้ยคะ ซึ่งเราก็อือเค้าแก่งแล้วจริงๆอะไรอย่างเงี้ย จากที่จริงๆจะมีแบบที่เห็นจริงๆก็คือจากเค้าเคยเป็นคนขับรถ ตอนเนี่ยน้องชายขับแล้วเค้าเป็นคนนั่ง เราเห็นผมหงอกของเค้า เราเห็นรอยตีนกาของเค้า แล้วเรารู้สึกว่าเค้าคือคนแก่แล้วอะ เอะถึงแม้ว่าจะไม่แก่เท่าอามาหรืออาโกว แต่เค้าก็คือคนแก่คนนึง อย่างเงี้ย” (กานต์ผกา)

“เค้าเปลี่ยนไปอะหรอ ก็แก่ง ก็แก่งเยอะ ก็เริ่มกรอบๆ (ยิ้ม) ...ผมเริ่มขาวอะ เริ่มเหี่ยวมากขึ้นอะไรอย่างเงี้ย ...แบบตัวเล็กลง แล้วก็ดูไม่ได้ทะมัดทะแมงเหมือนเมื่อสิบปีที่แล้ว” (กานต์สวัสดิ์)

นอกจากนี้ คนหนุ่มสาวบางรายสามารถระลึกได้ถึงความแข็งแรงของบิดามารดาในอดีตขณะที่ท่านยังมีกำลังวังชา เมื่อคนหนุ่มสาวได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เข้าใจถึงความเปราะบางตาย อย่างเช่น การเจ็บป่วยอย่างกะทันหัน เมื่อบิดามารดาตรวจพบโรคประจำตัวหรือในอีกกรณีหนึ่งคือเมื่อคนหนุ่มสาวได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นซ้ำกับสถานการณ์ใน

อดีต คนหนุ่มสาวจึงสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเปรียบเทียบได้ อย่างเช่น การเล่นเกม กิจกรรมกีฬาด้วยกัน หรือการเดินทางไกลๆเมื่อไปเที่ยวต่างประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า

“แต่เดี๋ยวนี้อะไรเวลาไปเที่ยวด้วยกันแบบ พ่อก็ดูเริ่มเหนื่อยง่ายขึ้นนะ เค้านูแบบทำอะไรได้น้อยลง ... เทียบกับสักห้าปีได้ อย่างตอนนั้นไปตีปิงปอง ตีไปแบบ ผมยังแบบเพิ่งเริ่มอะไรอย่างงี้ แต่พ่อก็แบบไม่ไหวแล้ว ต้องขอพักก่อน ก็เลยแบบ ก็เลยไม่ค่อยได้ดี เพราะพ่อเหนื่อย” (กานต์กุล)

2) มองความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ คนหนุ่มสาวมากกว่าครั้งที่สัมผัสได้ถึงเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสมรรถภาพของบิดามารดาสูงอายุ คนหนุ่มสาวมองการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ กล่าวคือ เมื่อบิดามารดาก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ร่างกายที่เคยเจริญเติบโตตามวันเวลากลับร่วงโรยและถดถอยลง ความแก่ชราทางร่างกายนี้เองคือความธรรมดา ความเที่ยงแท้ และแน่นอน ที่บิดามารดา รวมถึงมนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญ หากชีวิตไม่สูญสิ้นไปเสียก่อน ความเที่ยงแท้แน่นอนที่ว่านั้นหมายรวมถึงอาการเจ็บไข้ได้ป่วยจากโรคภัย อาทิเช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคหลอดเลือดและหัวใจ รวมไปถึงอาการเหนื่อยล้าหรือปวดเมื่อยตามร่างกาย ตลอดจนการดับสูญของชีวิต ชีวิตที่หมดสิ้นแล้วซึ่งลมหายใจ สำหรับคนหนุ่มสาวแล้ว การจากลาเป็นความแน่นอนที่คาดเดาได้ว่าจะต้องเกิดขึ้น เพียงแต่ไม่มีใครทราบได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ คนหนุ่มสาวหลายรายที่ตระหนักถึงความจริงแท้ข้อนี้และมองเห็นอย่างเป็นธรรมชาติ คนหนุ่มสาวมีการปรับพฤติกรรมการแสดงออกทางวาจาจากคำพูดของตนให้ใจเย็นกับบิดามารดาสูงอายุมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังไม่ขัดขวางและยอมปล่อยให้ท่านได้ทำตามที่ใจต้องการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“พอมมาเป็นอันของป้าที่ป้าไม่สบาย ... ถ้าเป็นเรื่องของการกระทำ เราเปลี่ยนไปใหม่ ก็ ก็อาจจะไปมีผลกับม้ามั้ง เพราะว่าแบบม้าม้าเค้าไม่ได้เป็น แต่ ณ วันหนึ่งคืออะไรมันจะเกิดขึ้นไม่รู้จะอะไรอย่างเงี้ย ก็คือเราก็จะแบบก็จะเย็นกับป้าและม้าม้ามากขึ้น เออก็จะไม่ ไม่แบบโวยวายเหมือนอย่างที่เคยเป็นอะไรอย่างเงี้ย เพราะว่าแบบ ณ วันหนึ่งมันจะเกิดอะไรขึ้นก็ได้จะอะไรอย่างเงี้ย ก็เลยแบบ มัน เออก็ไม่เป็นไรหรอก เค้านูอยากทำอะไรก็ปล่อยให้เค้าทำไปเถอะอะไรอย่างเงี้ย เออก็ จะ happy ตรงไหนก็ทำไปเถอะ ณ วันหนึ่งมันก็ มันก็ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นอย่างเงี้ย ... เหตุการณ์นี้มันก็ช่วยให้มันแบบ เหมือนเรามองเห็นอะไรมากขึ้น ตัวเรานะ ... คือเหมือน อาจจะทำให้เข้าใจในความเป็นสิ่งขามมากขึ้น (ยิ้ม)” (กานต์นรี)

นอกจากคนหนุ่มสาวจะสามารถมองเห็นถึงความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิต บิดามารดาสูงอายุว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนและหลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว คนหนุ่มสาวบางรายยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่าตนไม่ได้มีอารมณ์หวั่นไหวหรือหวาดกลัวไปกับความไม่จีรังยั่งยืนนั้น ในทางตรงกันข้าม คนหนุ่มสาวกลับมองว่าเพราะกาลเวลาที่เดินไปข้างหน้าและไม่หวน

ย้อนกลับ ร่างกายที่แก่ชราลงของผู้สูงอายุย่อมหมายถึงชีวิตที่วันหนึ่งจะต้องจากกัน ในขณะที่อีกชีวิตถือกำเนิดขึ้นมาบนโลก ความข้อนี้เป็นข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“จริงๆรูปนั้นก็ยังคงอยู่ข้างล่าง คิดว่าน่าจะเป็นรูปที่ถ่ายกับพ่อกับแม่ เป็นรูปที่ไปลอยอังคารคุณปู่ ก็นั่งตักพอบนเก้าอี้ นั่งยั้งๆแหละ ไม่งั้นก็คงตายไปแล้ว (ยิ้ม) พ่อก็ยังผมดำอยู่ ตอนนั้นก็เค้าก็ผมขาวหมดแล้ว แล้วก็มีย่อยม missing ข้างหลังเรียบร้อยแล้ว เวลาเห็นไกลๆ (ยิ้ม) ก็คิดว่าเวลามันก็ผ่านไป เพราะฉะนั้นมันก็ทำให้ทุกวันนี้มันมีค่าเพราะเรารู้ว่าเดี๋ยวซักวันเค้าก็ต้องตาย แล้วซักวันเราก็ต้องตายเหมือนกันก็คือ เค้าแก่ลงเราก็แก่ลงเราก็อ่อนขึ้นกระจุยกระจายอะไรอย่างเงี้ย เพราะฉะนั้นสุขภาพมันก็ไปหนึ่ง สองเวลามันก็น้อยลง เพราะฉะนั้นตอนนี้เค้าอยากทำอะไร ก็ไม่ต้องคำนึง เค้าอยากกินอะไรก็รับหาให้กิน ก็คิดอยู่แค่นั้นแบบ เออ เหมือนก็แค่เดือนตัวเองว่าอย่าละเลย แล้วก็อย่าคิดว่าจะมีพ่อแม่ทั้งคู่ตลอดไป แล้วก็คิดเสมอว่าเค้าก็ต้องตาย ...ก็คือรู้ตัวเสมอว่าไม่มีอะไรยั่งยืน คิดตลอดว่าไม่มีอะไรยั่งยืน แบบว่าทั้งชีวิตแล้วก็ทุกความสัมพันธ์” (กานต์สวัสดิ์)

จากคำกล่าวข้างต้นทั้งสอง จะเห็นได้ว่าเมื่อคนหนุ่มสาวมองเห็นถึงความ เป็นปกติธรรมดาสามัญของการเจ็บไข้ได้ป่วยรวมถึงการจากลา วันและเวลาที่มีอยู่ ณ ตอนนี้อย่าง เปรียบเสมือนของมีค่าที่น่าหวงแหน และการมองเห็นถึงคุณค่าของวันเวลาที่ยังมีเหลืออยู่นี้เอง ทำให้คนหนุ่มสาวให้ความสำคัญกับการทะนุถนอมความสัมพันธ์ระหว่างตนและผู้สูงอายุใน ครอบครัว ทั้งการสร้างทุกๆประสบการณ์ระหว่างกันให้เป็นที่น่าจดจำ ไม่แสดงออกต่อท่านด้วย อารมณ์โกรธหรือโมโห และในหลายครั้งก็ยอมโอนอ่อนผ่อนตามความปรารถนาต้องการของท่าน ไม่คัดค้านท่านแม้ว่าความต้องการนั้นจะสวนทางกับความต้องการของตัวเอง

3) กลัวการเจ็บป่วยและการจากลา เมื่อคนหนุ่มสาวสัมผัสได้ถึงความแก่ชราทางร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ คนหนุ่มสาวบางรายเปิดเผยว่ารู้สึกเป็นทุกข์กับการเปลี่ยนแปลงนั้น กล่าวคือ คนหนุ่มสาวเป็นกังวลและรู้สึกหวั่นเกรงต่ออนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งตนรู้ดีอยู่แก่ใจว่าอนาคตนั้นจะมีหน้าตาเป็นอย่างไร เพราะในชีวิตของคนเรา การเจ็บป่วยและการจากลาคือความแน่นอน เพียงแต่เป็นไปไม่ได้เท่านั้นที่จะล่วงรู้ว่าสุดท้ายแล้วแต่ละชีวิตจะต้องจากกันเมื่อไหร่ ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าตนทราบดีถึงความไม่จริงยั่งยืนของชีวิตมารดา ด้วยคนทุกคนล้วนต้องพบเจอกับความเจ็บป่วยและความตายในที่สุด อนาคตที่เพียงเท่านี้เองทำให้คนหนุ่มสาวเกิดความหวั่นใจและวิตกกังวล และสิ่งเดียวที่คนหนุ่มสาวทำได้ มีเพียงแค่การคิดภาวนาในใจให้อนาคตนั้นมาถึงช้าที่สุด

“เรากลัววันที่ม้าแอดมิทมากเว้ย ซึ่งเรารู้สึกว่าวันหนึ่งมันต้องมี แต่แค่ไม่อยากให้มันถึงเร็ว” (กานต์มณี)

ผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งสะท้อนความรู้สึกต่อการจากไปของมารดาไว้ไม่แตกต่างกัน เพราะรู้ดีอยู่เต็มอกกว่าวันหนึ่งชีวิตของมารดาต้องดับสลายไป ตนจึงเกิดความเครียดและหวาดกลัวถึงวันหนึ่งวันนั้น โดยเมื่อตนจินตนาการไปถึงอนาคตที่แน่นอน จึงมองเห็นความโหด

เดี่ยวอ้างว้างที่ต้องเผชิญเมื่อมารดาจากไป ทั้งยังมีความกังวลใจเพื่อแม่ไปยังสมาชิกในครอบครัวคนอื่น อย่างน้องสาวคนสุดท้องที่ ในสายตาของผู้ให้ข้อมูลแล้ว ยังคงต้องการผู้ปกครองดูแล นอกจากนี้ อีกความกังวลหนึ่งที่ฉายชัดออกมาคือความกังวลในเรื่องการตอบแทนพระคุณมารดา ผู้ซึ่งให้กำเนิดและเลี้ยงดูอุ้มชูตนมา โดยสรุปแล้ว ความหวาดกลัวภายในใจของคนหนุ่มสาวในที่นี้ จึงมิใช่เพียงแค่ความกลัวต่อการสูญเสียบิดามารดาสูงอายุผู้เป็นที่รักเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมและสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมไทยเรื่องความกตัญญูกตเวทิต์ คือการที่คนหนุ่มสาวตระหนักรู้ในพระคุณบิดามารดาและต้องการอยากจะทำตอบแทนพระคุณนั้น

“เรารู้สึกกลัว ...กลัวอนาคต กลัวว่าแบบเค้าจะอยู่กับเราได้ไม่นานอะไรอย่างเงี้ย ก็มีพ่อมีแม่แค่คนเดียวอะแก ทั้งกลัวทั้งกังวลอะไรประมาณเนี้ย กลัวว่าแบบยังไม่ได้ตอบแทนเค้าเลยอะไรอย่างเงี้ย แล้วเค้าจะแบบเป็นอะไรไปก่อนอะไรอย่างเงี้ย แล้วแบบน้องเรา คือเรายังไม่เท่าไรไร เพราะเราก็ดูแลตัวเองได้แล้ว แต่แบบน้องสาวเรายังเรียนไม่จบไร” (กานต์ลดา)

3.1.2 ความเข้าใจเข้าใจบิดามารดา นอกจากการรับรู้ถึงความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตบิดามารดาแล้ว สาเหตุของวาทคดีที่เกิดจากมุมมองของตัวหนุ่มสาวอีกประการหนึ่งคือ ความเข้าใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุ ความเข้าใจในที่นี้มีใช้การที่คนหนุ่มสาวรับรู้และเข้าใจได้ถึงความหมายที่ผู้สูงอายุต้องการสื่อสารออกมา หากแต่คนหนุ่มสาวมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น โดยเป็นความเข้าใจที่ผูกติดอยู่กับความเห็นอกเห็นใจ พบว่าแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอยของผู้สูงอายุ

1) ความเข้าใจด้านความคิดและพฤติกรรม สืบเนื่องจากมุมมองเหมารวมที่คนหนุ่มสาวมีต่อลักษณะนิสัยของความสูงวัย อย่างเช่นความดื้อรั้นของผู้สูงอายุ เมื่อคนหนุ่มสาวพิจารณาเหตุผลภายใต้การแสดงออกอย่างดื้อรั้นนั้นจึงพบว่า แท้จริงแล้วเป็นเพราะประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุ ผู้มีชีวิตมาแล้วอย่างยาวนานมากกว่าตน ย่อมมีประสบการณ์ต่อเรื่องต่างๆมากกว่าตน และเมื่อเปรียบเทียบกับบิดามารดาสูงอายุ คนหนุ่มสาวจึงเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมการแสดงออกอย่างดื้อรั้นนั้น หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คนหนุ่มสาวสามารถมองสิ่งรอบตัวจากจุดที่บิดามารดาเย็นอยู่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือบางทีก็รู้สึกว่าการเค้าคือใช่ใหม่ แต่จริงๆแล้วก็คือเค้าอาจจะเป็นอย่างงี้มาตั้งนานแล้ว แต่ด้วยความที่ว่าเราอะรู้มากขึ้น เราก็พยายามเอาดีเยียดความ ...ความคิด ใช่ ซึ่งเค้าก็แค่แบบ ฉันไม่ได้อยากฟังอะไรอย่างงี้ ...จริงๆถ้าเราตั้งใจฟังเค้าว่าทำไมเค้าถึงไม่ฟังเรา เค้าถึงเถียง มันก็เป็นเพราะประสบการณ์เค้ามัน says

otherwise ... ยิ่งประสบการณ์เยอะ มันก็ยิ่งบ่งบอกว่าโลกมันก็เป็นแบบนี้แหละ แบบที่ฉันเจอมานี่แหละ แล้วอะไรที่มันใหม่มันจะดีจริงหรือ ทำไมมันถึงไม่มีมาตั้งนานแล้ว อืมเพราะบางที ขนาดเราแค่อายุ 30 เรายังพูดเลยแบบ โธษถ้ามันทำได้มันคงทำมานานแล้วแหละ เออ มันก็จริง” (กานต์สวัสดิ์)

นอกจากลักษณะนิสัยดีอีร์นี้ ผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งได้กล่าวถึงอีกพฤติกรรมที่ ในสายตาของตนแล้ว ไม่เพียงแต่จะเป็นพฤติกรรมของผู้สูงวัยแต่ยังเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ให้การยอมรับคือ พฤติกรรมการแซงคิว อย่างไรก็ตาม คนหนุ่มสาวเข้าใจชัดเจนดีถึงเหตุผลที่มาที่ไปของการแซงคิวของมารดา กล่าวคือ คนหนุ่มสาวมีความเข้าใจถึงภูมิหลังของท่าน ทั้งประสบการณ์การใช้ชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ท่านเคยอาศัยในอดีต คำกล่าวนี้ เช่นเดียวกับคำกล่าวในช่วงต้น สะท้อนถึงมุมมองเหมารวมถึงความเป็นผู้สูงวัยที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ ที่ปรากฏให้เห็นควบคู่กับความเข้าใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อพฤติกรรมกระทำเหล่านั้นของผู้สูงอายุ

“แซงคิวเนี่ย ไม่ชอบ แล้วเค้าก็ force ให้เราแซง เราก็จะแบบไม่โอเค ไม่ว่าจะซื้อของหรือไต่อย่างเงี้ย (ยิ้ม) แม้จะเหมือนเค้าเรียกว่าอะไรอะ มนุษย์ป่า (หัวเราะ) ...เรารู้สึกว่ามันไม่โอเค กับ กับ สังคมสมัยนี้ มันไม่ มันไม่ มันไม่โมเดิร์น (หัวเราะ) มันเป็นแบบ เค้าเรียกว่าอะไรอะ มันแก่ (เน้นเสียง) อะ แบบเออ มันเป็นพฤติกรรมคนแก่ เป็นพฤติกรรมที่แบบสมัยก่อนคนอาจจะแย่งชิง อันนี้เราไม่แตะต้อง เราก็โอเคเราเข้าใจ แต่ว่าสมัยนี้แล้วมันต้องมีคิว ...เพราะว่าเค้าน่าจะปากกัดตีนถีบมาตั้งแต่ 20 อะ แต่เราก็เข้าใจ nature นะ เพราะสมัยก่อนมันก็ต้องเป็นแบบเนี่ย ถ้าไม่แย่งกัน ถ้าไม่อะไรอย่างเงี้ย แล้วด้วยความเป็นคนจีนด้วยแหละคะ คือ ก็จีนนะเนาะ (หัวเราะ) จริงๆคุณพ่อคุณแม่อยู่สลัมด้วย ก็ด้วยหลายๆอย่าง การหล่อหลอมเค้ามาไรเงี้ยคะ” (กานต์มก)

ไม่เพียงแต่ความเข้าใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อพฤติกรรมของบิดามารดาสูงอายุ แต่คนหนุ่มสาวยังมีความเข้าใจในความแตกต่างทางความคิดของตนกับผู้สูงอายุ เนื่องด้วยพื้นฐานความเชื่อเรื่องความแตกต่างทางช่วงวัย กล่าวคือ คนหนุ่มสาวมีความเข้าใจดีถึงความแตกต่างที่ผู้คนในแต่ละช่วงวัยประสบพบเจอ และเข้าใจดีว่าประสบการณ์ที่แตกต่างกันนี้ส่งผลให้ตนและบิดามารดาสูงอายุมีความคิดเห็นไม่เหมือนกัน สำหรับคนหนุ่มสาวที่มีความเข้าใจในที่มาที่ไปของความแตกต่างทางความคิดนี้ พบว่าจะมีการแสดงออกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวแบบนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ ไม่ตัดสินชี้ตัวเพื่อหาคนถูกผิด และไม่พยายามบังคับป้อนใจ ในกรณีที่คนหนุ่มสาวประเมินแล้วว่าความคิดที่ต่างกันนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ร้ายแรงตามมา ดังคำกล่าวที่ว่า

“บางทีสิ่งที่เค้าเป็นกับสิ่งที่ gen เราเป็นอะมันก็ไม่เหมือนกัน ...ความเข้าใจในแต่ละเรื่องมัน ของมันกับของเราไม่เหมือนกัน ...เราว่าเราควรจะอยู่กับด้วยความเข้าใจมากกว่า คำว่าเข้าใจของเราหมายความว่าแบบ ก็เค้าผ่านมาแบบนี้เค้าก็เลยมีชุดความเข้าใจแบบนี้ มันก็เลยทำให้ส่งผลการแสดงออกทางพฤติกรรมหรือความเชื่ออะไรบางอย่างแบบนี้” (กานต์มณี)

2) **ความเข้าใจด้านสุขภาพร่างกาย** นอกจากคนหนุ่มสาวจะมีความเข้าใจที่เกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างของบิดามารดาสูงอายุ คนหนุ่มสาวยังมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ กล่าวคือ คนหนุ่มสาวรู้สึกว่าบิดามารดาสูงอายุกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิต จากร่างกายที่เคยแข็งแรง เคลื่อนไหวได้กระฉับกระฉ่ง บัดนี้ร่างกายและแรงกำลังของท่านกลับร่วงโรยถดถอยลง นอกจากความเข้าใจในสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมลงของผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวยังมีการรับรู้และร่วมรู้สึกไปกับความแก่ชราทางกายภาพนั้น เมื่อเกิดความเข้าใจและความรู้สึกเห็นใจ คนหนุ่มสาวจึงหันมาให้การดูแลเอาใจใส่บิดามารดามากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังยอมปล่อยให้ท่านได้ทำตามความต้องการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“คือเราอะอายุขนาดเนี่ย เรายังเจ็บแบบเจ็บออกดๆแอดๆ แต่แบบเค้ายังขนาดเนี่ย เค้าต้องเจออะไรมาตั้งเยอะแยะมากมาย เค้า 60 กว่า เราแบบ 30 กว่า เออห่างกันตั้งเยอะเนอะ ห่างกันตั้ง 30 ปี แต่คือเค้ายังแบบขนาดเนี่ย ฉะนั้นเราผู้ซึ่ง คือเรายังน้อยกว่าเค้าเยอะอะ อะไรอย่างเงี้ย แล้วเค้า เค้าคงเจออะไรมาเยอะ คือมันก็คงเป็นความเหนื่อยล้าทางด้านร่างกาย อะไรอย่างเงี้ย ฉะนั้นเราก็เข้าใจเค้านิดนึง อะไรอย่างเงี้ย ในความเข้าใจตรงนั้นก็อาจจะเป็นเรื่องของเข้าใจในความเป็นคนแก่ แล้วก็เข้าใจในสุขภาพของเค้า อืมพอเราเข้าใจในสุขภาพของเค้า เราก็จะดูแลเค้ามากขึ้น ไม่ใช่แบบปล่อยปละละเลย” (กานต์นรี)

จากคำพูดในข้างต้นจะเห็นได้ว่า เช่นเดียวกันกับความเข้าใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวได้มีการพิจารณาเปรียบเทียบกับสภาพร่างกายของตนกับผู้สูงอายุซึ่งอายุแตกต่างกันหลายสิบปี จึงเกิดเป็นความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจในสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมลงของผู้สูงอายุ รวมทั้งพลังกำลังที่อ่อนแรงลง อันนำไปสู่การปฏิบัติต่อท่านในเชิงบวกคือ การที่คนหนุ่มสาวตั้งใจอยากใส่ใจดูแลบิดามารดา

3.2 สาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม

ปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาพแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่นั้นส่งผลกระทบต่อตัวบุคคล สภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึงบริบทที่แวดล้อมตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ สังคม และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมสังคมนั้นให้ยังคงดำรงอยู่ ด้วยผู้คนในสังคมมีแนวทางปฏิบัติซึ่งเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ทั้งยังมีค่านิยมและความเชื่อที่สอดคล้องกัน ดังนั้น การนำเสนอสาเหตุของวยาคติในส่วนสุดท้ายนี้ จึงเป็นการนำเสนอสาเหตุทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น วยาคติที่คนหนุ่มสาวผู้เป็นลูกแสดงออกผ่านความรู้สึกนึกคิด และการปฏิบัติต่อบิดามารดาสูงอายุประกอบด้วย วยาคติในเชิงบวกและวยาคติในเชิงลบ โดยข้อค้นพบปรากฏเพียงวยาคติเชิงบวกเท่านั้นที่เชื่อมโยงกับสาเหตุของวยาคติ

แน่นอนว่าข้อค้นพบของสาเหตุทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ช่วยยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงความเกี่ยวเนื่องกันกับวาทคดีทางความรู้สึกนึกคิดและการประพฤติปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเชิงบวก โดยสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏ ได้แก่ หน้าที่ของบุตรธิดา และการกตัญญูต่อบิดามารดา

3.2.1 หน้าที่ของบุตรธิดา ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ทั้งสมาชิกวัยหนุ่มสาวและสมาชิกวัยสูงอายุ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ซึ่งถูกครอบด้วยบริบทของสถาบันครอบครัว กล่าวคือ คนหนุ่มสาวผู้มีสถานภาพเป็นบุตรหรือธิดา และผู้สูงอายุผู้มีสถานภาพเป็นบิดาหรือมารดา แน่นนอนว่าเมื่อวันเวลาผันเปลี่ยนไป ถึงแม้สถานภาพของความเป็นลูกและความเป็นพ่อแม่ นั้นยังคงเดิม แต่บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่สังคมกำหนดไว้นั้นก็เปลี่ยนไปพร้อมกาลเวลา ในอดีต เมื่อครั้งที่คนหนุ่มสาวถือกำเนิดขึ้น ผู้เป็นพ่อแม่มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูอุ้มชูลูกจนเติบโตใหญ่ ให้ที่พักที่อยู่อาศัย บิ๋นข้าวบิ๋นน้ ให้การอบรมสั่งสอน อีกทั้งยังให้ความรักความอบอุ่น เมื่อลูกเติบโตขึ้นสู่วัยหนุ่มสาวซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับที่พ่อแม่ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ สมรรถภาพร่างกายของท่านผันผ่านช่วงเวลาของการเจริญเติบโตและมุ่งสู่ความโรยรา บทบาทหน้าที่การดูแลเลี้ยงดู ซึ่งครั้งหนึ่งเคยอยู่ในความรับผิดชอบของผู้เป็นพ่อแม่ กลับกลายเป็นความรับผิดชอบของคนหนุ่มสาวในวันนี้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ก็คิดว่า ถึงวันหนึ่งเค้าก็ต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ภาระ liability เป็นแหละ ก็คือเดี๋ยววันหนึ่งถ้าเกิดว่าเค้า ก็ถ้าป่วยอะนะ ถ้าป่วยมากๆ อย่างเช่นติดเตียง ถ้าติดเตียงนี้แน่ๆ ต้องมีคนดูแลตลอดเวลา” (กานต์ สวัสดิ์)

คำพูดในข้างต้นสอดคล้องกันกับคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งที่เน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างแม่กับลูก ลูกมีบทบาทและหน้าที่ซึ่งผูกขาดในความสัมพันธ์ดังกล่าวคือ การช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่มารดาผู้แก่ชรา ซึ่งหน้าที่การดูแลบุพการีนี้ถูกมองว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของคนหนุ่มสาวผู้เป็นลูกแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีใครอื่นจะร่วมรับผิดชอบหน้าที่นั้น

“ถ้าไม่มีเราเค้าจะให้ใครดูแลอะ ไซ้ปะ (ยิ้ม) มันก็ต้องเป็นเราอะ มันก็เป็นหน้าที่ลูกอะ ...เพราะว่าคำที่มันแบบบัญญัติขึ้นมาแล้วว่าเราเป็นแม่ลูก เราเป็นหน้าที่ของลูกที่ต้องดูแลแม่” (กานต์ลดา)

3.2.2 การกตัญญูต่อบิดามารดา คำพูดในข้างต้นสะท้อนถึงการดูแลเลี้ยงดูบิดามารดาสูงอายุว่าเป็นหน้าที่ที่คนหนุ่มสาวพึงประพฤติปฏิบัติต่อท่าน เป็นหน้าที่ซึ่งถูกผูกไว้ด้วยสถานภาพของความเป็นลูก ไม่เพียงเท่านั้น การดูแลเลี้ยงดูบิดามารดาสูงอายุนั้นยังถูกผูกไว้ด้วย

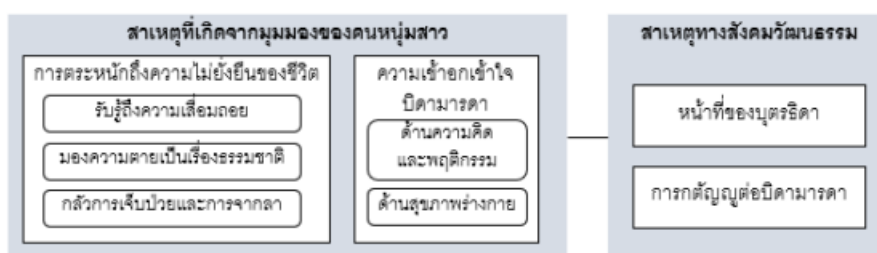
บรรทัดฐานที่สังคมให้คุณค่าคือ การกตัญญูรู้คุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดให้การอบรมเลี้ยงดู บุตรธิดาจึงต้องตอบแทนพระคุณนั้น การกตัญญูรู้คุณและตอบสนองของคุณของผู้เป็นลูกต่อบิดามารดา เมื่อผนวกรวมกับการที่คนหนุ่มสาวรับรู้ได้ถึงความเสี่ยงภัย และตระหนักได้ถึงความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา ยิ่งส่งผลให้คนหนุ่มสาวแสดงออก ทั้งทางความคิดความรู้สึก และการปฏิบัติต่อบิดามารดาสูงอายุในเชิงบวก ทั้งห่วงกังวลบิดามารดา ตั้งใจที่จะเอาใจใส่ดูแลท่าน ตลอดจนให้การช่วยเหลือดูแลท่าน

ค่านิยมการกตัญญูรู้คุณและตอบแทนพระคุณบุพการีนี้นี้ ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดในสังคมไทยจากรุ่นสู่รุ่น จากผู้เฒ่าผู้แก่สู่คนวัยรุ่นหนุ่มสาว ทั้งในบริบทสังคมอย่างในสถานศึกษา และบริบทครอบครัว ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่สะท้อนความสอดคล้องกันในเรื่องการระลึกในพระคุณของบิดามารดา รวมทั้งการตอบแทนพระคุณนั้นซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ตนในฐานะบุตรธิดาจะต้องให้การช่วยเหลือเลี้ยงดูบิดามารดาด้วยความเต็มใจ ดังคำกล่าวที่ว่า

“มันเป็นสิ่งที่เราแบบอยากจะทำให้เค้าอะ มันคือแบบการตอบแทนพระคุณมากกว่าอะอะไรอย่างเงี้ย ... มันเป็นเรื่องที่แบบเราควรจะต้องแบบตอบแทนมากกว่า” (กานต์ลดา)

“บางคนอะ ถูก force ให้ดูแลพ่อแม่เนาะ แล้วพ่อแม่หลายๆคนในเจนเนอเรชั่นนั้น หรือ Baby boom อะคะ เราก็เชื่อว่าทุกคน expect ว่า ลูกจะต้องกลับมาดูแลเรา ถามว่าเรา เราโอเคมั๊ย เราโอเค ...เพราะว่าเราเชื่อในการตอบแทนบุญคุณ” (กานต์มกา)

ข้อค้นพบด้านสาเหตุของวาทคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ ครอบคลุมสาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนวัยหนุ่มสาว และสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม สำหรับสาเหตุจากตัวคนหนุ่มสาวนั้นประกอบด้วย มุมมองที่คนหนุ่มสาวมีต่อความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตผู้สูงอายุ และความเข้าใจในธรรมชาติของผู้สูงอายุ ในขณะที่สาเหตุทางสังคมวัฒนธรรมประกอบด้วย การที่คนหนุ่มสาวยึดมั่นเกี่ยวกับหน้าที่ในฐานะลูก และการกตัญญูต่อบิดามารดา ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 สาเหตุของวาทคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

4. ผลกระทบของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

จากการที่คนหนุ่มสาวรับรู้ถึงสภาวะทางสุขภาพร่างกายและสมรรถภาพของบิดามารดาที่ถดถอยลงตามเวลาที่ผ่านมา ตลอดจนการที่คนหนุ่มสาวตระหนักรู้ที่อยู่ภายใต้ถึงกฎแห่งธรรมชาติของทุกชีวิตว่าย่อมมีวันดับสลาย เหล่านี้คือความแก่ชราและความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตผู้สูงอายุ เมื่อผนวกกับบทบาทหน้าที่ที่ผูกติดอยู่กับสถานะภาพของลูก และค่านิยมเรื่องความกตัญญูต่อบุพการีซึ่งคนหนุ่มสาวยึดถือเป็นสำคัญแล้วนั้น คนหนุ่มสาวจึงเกิดความคิด ความรู้สึก และมีการแสดงออกทางพฤติกรรมต่อบิดามารดาสูงอายุอย่างเอนเอียง ความเอนเอียงนั้นส่งผลต่อตัวผู้สูงอายุในฐานะผู้ถูกกระทำ แบ่งออกเป็นผลทางจิตใจ และผลทางสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ ซึ่งผลกระทบนี้เป็นผลที่สะท้อนผ่านการรับรู้ของคนหนุ่มสาว มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลทางจิตใจของบิดามารดาสูงอายุ

4.1.1 ได้รับความรักความอบอุ่นใจ

4.1.2 รู้สึกถึงความมั่นคงทางใจ

4.1.3 กังวลใจต่อความห่วงใยจากลูก

4.2 ผลทางสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ

4.2.1 สะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น

1) การสนับสนุนในชีวิตประจำวัน

2) การสนับสนุนด้านสุขภาพ

4.2.2 ให้ความสำคัญกับการดูแลตนเองมากขึ้น

4.1 ผลทางจิตใจของบิดามารดาสูงอายุ

จากการที่คนหนุ่มสาวมีความห่วงใยในสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในครอบครัว รวมถึงมีความต้องการอยากจะทำใจใส่และปรนนิบัติดูแลผู้สูงอายุ และมีการปฏิบัติตัวกับผู้สูงอายุในเชิงบวกเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ขัดแย้งกัน อย่างเช่นการเปลี่ยนแปลงตนเองให้ใจเย็น พบว่า บิดามารดาสูงอายุสามารถสัมผัสและรับรู้ได้ ดังคำกล่าวของมารดาผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง เมื่อตนเผชิญกับอุปสรรคในการใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้เป็นลูกไม่เคยรีรอที่จะช่วยมารดาแก้ปัญหา สะท้อนให้เห็นถึงการที่สมาชิกวัยหนุ่มสาวตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้ในแบบทันทีทันใด

“สมมติว่าเราทำงานบางครั้งเนี่ย เรา low tech (ยิ้ม) เราแบบ เนาะ ไม่ทันเด็กสมัยนี้ เรื่องแบบคอมพิวเตอร์ เรื่องจิปาตะ เทคโนโลยีอย่างเงี้ย เรามีปัญหา เราก็ให้เค้าทำให้ ทันท่วงที เออว่าอย่างงี้ (ยิ้ม) สั่งอะไรไปก็ได้กลับมา เค้าก็จะทำให้ เค้าก็จะดูแลให้ตรงนี้” (มารดาของกานต์ลดา)

เมื่อบิดามารดาสูงอายรรู้ได้ว่าคนหนุ่มสาวผู้เป็นลูกมีความรู้สึกเป็นห่วงเป็นใย ให้แก่ตน ทั้งต่อสุขภาพร่างกายและชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนรับรู้ถึงความใส่ใจที่คนหนุ่มสาว แสดงออกผ่านทางกรกระทำ ได้แก่ การช่วยเหลือดูแล รวมถึงการเกื้อกูลสนับสนุนด้านสิ่งของ และเงินทองตามความต้องการของผู้สูงอายุนั้น จากคำบอกเล่าของคนหนุ่มสาวและผู้สูงอายุได้ สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบในเชิงบวก ซึ่งเกิดแก่จิตใจของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การรับรู้ได้ถึง ความรักและความอบอุ่นใจ และช่วยสร้างความมั่นคงทางใจ ไม่เพียงแต่ผลกระทบเชิงบวกเท่านั้น ในอีกมิติหนึ่งของผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ตามการรับรู้ของคนหนุ่มสาว คือ ผู้สูงอายุมีความกังวลใจใน ความห่วงใยจากลูก รายละเอียดมีดังนี้

4.1.1 ได้รับความรักความอบอุ่นใจ เมื่อสัมผัสได้ถึงการแสดงออกอย่าง ห่วงใยและใส่ใจจากคนหนุ่มสาวผู้เป็นลูก บิดามารดาสูงอายรรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นความอบอุ่นที่ อบอุ่นไปด้วยความรักที่ผู้สูงอายุสัมผัสได้จากลูก เป็นความอบอุ่นใจที่เกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ได้ ว่าลูกยังคงให้ความสนใจใยดี มิได้ละเลยหรือเมินเฉยเหมือนเป็นคนอื่นคนไกล ความรู้สึกอบอุ่นที่ แทรกซึมอยู่ทุกอณูในใจผู้สูงอายุนี้ทำให้ผู้สูงอายุห่างไกลจากความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้างและความ เหนงาหงอย ดังคำกล่าวที่ว่า

“เรามั่นใจว่าเมื่อมันแสดงความ มันออกมาเป็นความรักอะ ความรักความห่วงใยใช้มัยที่ลูกทำ ...มัน เหมือนกับว่าไม่ต้องพูดคำว่ารักหรอก แต่มันรู้สึกได้เลยว่ามันคือความรัก เพราะไม่ต้องมาบอกว่าต้องมาพูดว่า รักนะ รักนะ อะไอย่างเงี้ย แต่จริงๆแล้วมันนะการแสดงออกความรู้สึกที่ดีอย่างเงี้ย มันคือความรักที่ลูกมีต่อพ่อ ใช้มัย เป็นการบอก บอกทางอ้อมอยู่แล้วอะ คล้ายกับว่าเอออันเนี่ยนะ ห่วงนะ อันนี้ทำให้นะ อะไอย่างผ่าน พฤติกรรม มันเป็นเรื่องของการกระทำ มันไม่ต้องมาบอกเอ่ยปากก็รู้อยู่” (บิดาของกานต์สวัสดิ์)

จากคำพูดข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสูงอายุกเล่าว่าเปรียบเปรยการกระทำ ที่ลูกแสดงออกต่อตนว่าสะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงความรักที่ลูกมีต่อตน แม้จะไร้ซึ่งเสียงพูด แต่ เพราะความรักนั้นฉายชัดแล้วผ่านการกระทำของลูกคือ การที่ลูกสนับสนุนและช่วยเหลือดูแลตน ในด้านต่างๆ เช่นเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลสูงอายู่อีกรายหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงความแตกต่าง ระหว่างการช่วยเหลือดูแลในแบบที่ลูกลงมือลงแรงเพื่อทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ตนโดยตรง และการ ดูแลในแบบการสนับสนุนด้วยสิ่งของเงินทอง ผู้สูงอายุกเล่าว่าความรักความอบอุ่นที่ตนได้รับจาก ลูกผ่านการกระทำและสัมผัสอันใกล้ชิดนั้นเปรียบเสมือนกับยาอันแสนวิเศษ เป็นยาวิเศษที่บรรเทา อากาการได้สารพัด ทั้งช่วยให้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด ช่วยให้ผู้รู้สึกอบอุ่นไม่อ้างว้าง และที่ สำคัญยิ่ง ช่วยให้ผู้รู้สึกได้ถึงความรักและความเข้าใจ โดยยาแสนวิเศษนี้มีอาจประเมินค่าได้ หากแต่ จะหาซื้อได้ก็ต่อเมื่อมีลูกที่ให้การดูแลเอาใจใส่เท่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“เค้าอาจจะไม่ได้ทำงานหาเงินมาส่งให้แม่ แต่เค้าทำทางด้านจิตใจให้แม่ เค้ามีทางด้านจิตใจ ...ม้าว้า ทางด้านจิตใจเนี่ย มันสำคัญที่สุดเลยในความรู้สึกแม่ มันไม่มีอะไรที่จะมาตีกว่าการสัมผัส การอะไรที่ทำให้จิตใจเราแบบสดชื่นนะ ม้าว้ามันเป็นยาวิเศษมากกว่าวิตามินที่เค้าซื้อมาให้แม่ทานนะ (ยิ้ม) ในความรู้สึกนะ (หัวเราะ) ...รักษาโรคก็คือ อาจจะเป็น อ่า โรคเครียด บางเรื่องที่เราเครียด โรคเครียดแล้วก็ โรคที่เรามีความรู้สึกว่าเหงาแบบแล้วก็อีกโรคหนึ่งคือ เป็นโรคที่เราที่มีความรู้สึกในโลกนี้ไม่มีใครรักเรา ในโลกนี้ไม่มีคนเข้าใจเรา ตรงนี้แหละม้าว้าว่ามันซื้อหาไม่ได้” (มารดาของกานต์ลดา)

4.1.2 รู้สึกถึงความมั่นคงทางใจ ไม่เพียงแต่บิดามารดาสูงอายุจะรับรู้การกระทำของคนหนุ่มสาวว่าเป็นความรักความอบอุ่น แต่การปฏิบัติตัวของคนหนุ่มสาวผู้เป็นลูกยังทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกปลอดภัยและเกิดความมั่นคง ความมั่นคงในที่นี้มีใจความมั่นคงที่สัมผัสได้ทางกายภาพ หากแต่เป็นความมั่นคงที่เกิดขึ้นในความรู้สึก หรือความมั่นคงทางจิตใจ เป็นความรู้สึกที่ผู้สูงอายุเชื่อมั่นอย่างเต็มอกว่าผู้เป็นลูกจะไม่แปรเปลี่ยนเป็นอื่น กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าผู้สูงอายุมีความมั่นใจในอนาคตข้างหน้า ในยามที่ตนแก่ชราด้วยมีอายุเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุมั่นใจว่าคนหนุ่มสาวจะสามารถเป็นที่พึ่งพิงให้แก่ตนได้ และมั่นใจว่าในอนาคต ตนจะไม่ถูกทอดทิ้งให้เดียวดาย ความรู้สึกมั่นคงนี้เป็นความแน่ใจที่เมื่อผู้สูงอายุนึกย้อนดูแล้วพบว่าไม่ต่างจากเมื่อครั้งที่ตนยังมีโอกาสได้ปรนนิบัติดูแลบิดามารดาของตนอย่างสม่ำเสมอและไม่เคยทอดทิ้งท่าน ดังคำกล่าวที่ว่า

“รู้สึกดีใจ รู้สึกดี ดีใจ แล้วก็รู้สึกดีว่าเออ ในที่สุดเนี่ย นะ ครั้งหนึ่งที่เค้าเคยทำอะไรเองได้แบบเนี่ย ก็มีคนทำแบบนี้ได้เหมือนกันนะ ...อะก็เหมือนที่เราทำในสิ่งที่พ่อแม่เราเองก็ไม่เคยขอให้เราทำไง แล้วเราก็ทำให้เค้าไถ่ นั่นแหละคือสิ่งที่มันเหมือนกันนะ มันเหมือนกับก็อปปีมาจากตอนนั้นนะ ...เนี่ย มันเป็นอย่างนั้นนะ มันเหมือนกัน เหมือนกันว่า เอ้ยในที่สุดเนี่ย มันก็มีตัวตายตัวแทนละ ใช่มัย หลายอย่างที่เค้าทำได้ เรายุ่สึกว่านั่นแหละคือ ความ เอ่อ ความสำเร็จของเรา นะ” (บิดาของกานต์สวัสดิ์)

4.1.3 กังวลใจต่อความห่วงใยจากลูก ในขณะที่คำกล่าวของคนหนุ่มสาวและบิดามารดาสูงอายุสะท้อนถึงผลกระทบที่เกิดแก่จิตใจของบิดามารดาว่าเป็นไปในทิศทางบวกอย่างสอดคล้องกันนั้น ในอีกฝากฝั่งหนึ่งพบว่า ตามการรับรู้ของคนหนุ่มสาว บิดามารดาสูงอายุมีความห่วงและกังวลถึงภาพที่คนหนุ่มสาวผู้เป็นลูกมองมาสู่ตน ซึ่งเป็นภาพที่บิดามารดาจะกลายเป็นภาระให้ผู้เป็นลูกรับผิดชอบ รวมทั้งภาพที่บิดามารดาไม่ได้ช่วยสร้างประโยชน์ใดใด ภาพเหล่านี้สร้างความเป็นห่วงให้เกิดแก่ลูก กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความกังวลว่าในสายตาของคนหนุ่มสาวตนจะเป็นภาระให้ลูกต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู การเลี้ยงดูในที่นี้ผูกติดอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ภายใต้อัจฉริยะเกี่ยวกับความโรยราของผู้สูงอายุซึ่งมาพร้อมๆกับอายุที่เพิ่มขึ้น การช่วยเหลือดูแลทั่วไปจากผู้เป็นลูก อย่างการเอาใจใส่ดูแลเรื่องอาหารและยา การพบแพทย์ หรือ

คอยระมัดระวังเรื่องการถือการยกสิ่งของ จึงเป็นธรรมดาที่การช่วยเหลือดูแลเหล่านั้นจะปรากฏให้พบเห็นได้ในความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวกับบิดามารดาสูงอายุ อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของความจริงดังกล่าว ในมุมมองของผู้สูงอายุ ท่านพยายามจะดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนให้ดีที่สุด เพื่อที่จะไม่สร้างความยากลำบากหรือสร้างภาระการดูแลให้แก่คนหนุ่มสาวในอนาคต ดังคำกล่าวที่ว่า

“ป้าเค้าเป็นคนแบบรักสุขภาพอยู่แล้วอะ คือเค้ารู้สึกว่เค้าไม่อยากแก่ไปแล้วเป็นภาระของคนที่บ้าน เค้าก็จะพยายามออกกำลังกาย พยายามปั่นจักรยาน เหมือน เหมือนจะมีที่ออกกำลังกายที่ออฟฟิศที่ทำงาน เออป้าก็พยายาม” (กานต์มณี)

นอกจากความกังวลว่าตนจะเป็นภาระและสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนหนุ่มสาวแล้ว พบว่าอีกความกังวลหนึ่งที่ผู้สูงอายุมีต่อความห่วงใยจากคนหนุ่มสาวคือ การที่คนหนุ่มสาวมองว่าตนหมดสิ้นแล้วซึ่งคุณค่า ดังที่กล่าวไปในข้างต้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ผูกติดอยู่กับความแก่ชราทางอายุ ยังมีอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงสำคัญนั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพทางการเงิน ในอดีตบิดามารดาเป็นผู้ออกไปทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูดูแลครอบครัว แต่เมื่อพ้นจากวัยทำงานเข้าสู่วัยเกษียณแล้ว รายได้ที่เคยได้รับย่อมสิ้นสุดลง แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่ารายได้ที่หายไปนั้นมิได้หมายความว่าผู้สูงอายุได้หยุดเลี้ยงดูดูแลสมาชิกในครอบครัว ในทางตรงกันข้าม ผู้สูงอายุในวัยเกษียณกลับมีเวลาที่ล้นเหลือ ทำให้สามารถวางแผนจัดการเวลาเหล่านั้นมาสร้างประโยชน์ให้แก่ทั้งตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุรายหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า การจัดสรรเวลาที่มีอยู่มากมาย นอกจากเพื่อพักผ่อนกายใจแล้ว ยังสามารถหาความรู้เสริมเพิ่มเติม ลงมือเริ่มต้นทำหรือสานต่องานอดิเรกที่ชื่นชอบ และที่สำคัญคือสามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้กับลูกได้ อาทิเช่น การช่วยเหลือหลาน การช่วยเหลือดูแลทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น

“มันขึ้นอยู่กับว่าเราทำตัวเองเนี่ย ให้ ให้เค้ามองว่าเราเนี่ยเริ่ม เริ่มแก่จริงรีเปลา (ยิ้ม) เราทำตัวเองให้รู้สึกแก่มียะ ไซม์ย บางคนอาจจะไม่มีอะไรทำเลยนะ มันก็เป็นไปได้เหมือนกัน แล้วก็ลูกหลานก็มองว่า อืม วันหนึ่งพ่อกับแม่เกษียณแล้วก็ไม่รู้จะทำอะไรนะ เห็นนั่งจ้องแฉ่งอยู่บ้านนะ (ยิ้ม) นะ ไม่ทำอะไรเลยหรืออะไรอย่างเงี้ย ก็คงคิดว่า เออคงคุณค่าคงน้อยลง ไซม์ย แต่ถ้าเกิดเราอย่างที่เราบอกตั้งแต่ต้นนะว่าถ้าเราทำตัวเองให้รู้สึกว่าเรามีคุณค่าเนี่ย ลูกหลานก็คงมองเราอย่างมีคุณค่า เค้าคงไม่มองเราว่าเราไร้ค่า ...แต่ถ้าเราทำตัวเองให้แย่นะ เน้นนอนแหละ ลูกหลานก็คงจะหมดหวังกับเราอะว่า เอ๊ย ทำไมมันแก่ยังงี้วะ” (บิดาของกานต์สวัสดิ์)

4.2 ผลทางสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ

จะเห็นได้ว่าการเอาใจใส่และช่วยเหลือดูแลบิดามารดาสูงอายุนั้นผูกติดอยู่กับค่านิยมทางสังคมเรื่องความกตัญญูกตเวทียที่ ประกอบกับการรับรู้ได้ถึงความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิต

ผู้สูงอายุ และสภาพร่างกายสมรรถภาพที่ถดถอยลงของท่าน เหล่านี้ร่วมกันส่งผลให้คนหนุ่มสาว ปฏิบัติตัวต่อบิดามารดาสูงอายุในเชิงบวกคือใส่ใจช่วยเหลือดูแลท่าน และเมื่อผู้สูงอายุรับรู้ได้ถึง การแสดงออกเหล่านั้น ผู้สูงอายุจึงเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมั่นคงทางใจ

นอกจากผลกระทบทางด้านจิตใจแล้ว วิทยาคติที่คนหนุ่มสาวแสดงออกผ่านทาง ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ยังส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในอีกด้านหนึ่งคือด้านร่างกาย ใน ภาพรวมช่วยให้สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ครอบคลุมทั้งการที่ ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัยจากการสนับสนุนดูแลของบุตรธิดา รวมถึงการที่ ผู้สูงอายุหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น

4.2.1 สะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น การแสดงออกของคนหนุ่มสาว ต่อบิดามารดาสูงอายุซึ่งผูกติดอยู่กับวิทยาคติทางความรู้สึก ความคิด และการกระทำที่ปรากฏนั้น เป็นการแสดงออกที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้แก่บิดามารดา และช่วยให้บิดามารดา มี ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในผลทาง สุขภาพร่างกายด้านความสะดวกสบายและปลอดภัยในที่นี้จึงครอบคลุมความสะดวกสบายและ ปลอดภัยจาก 2 ประเด็น ได้แก่ การที่คนหนุ่มสาวให้การสนับสนุนบิดามารดาในชีวิตประจำวัน และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของบิดามารดา

1) การสนับสนุนในชีวิตประจำวัน การสนับสนุนจากคนหนุ่มสาวผู้ เป็นลูกคือการที่คนหนุ่มสาวสังเกตเห็นความเป็นอยู่ของบิดามารดาสูงอายุ ทั้งอากัปกริยาและ ความต้องการของท่าน และตอบสนองหรือช่วยเหลือตามความเหมาะสม ในประเด็นการสนับสนุน แรกเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไป ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องที่ไม่ซับซ้อนอย่าง การ เคลื่อนไหวร่างกายของบิดามารดา ไม่ว่าจะเป็น การลุก ยืน นั่ง เดิน หนุ่มสาวจะเข้าประชิดตัว ผู้สูงอายุเพื่อช่วยพยุงหรือประคองให้ท่านสามารถขยับตัวเคลื่อนไหวได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

“เออแต่ถ้ามันเป็นเรื่องของการสูง การเดินอะไรอย่างเงี้ย มันช่วยได้ เพราะว่า น่าจะช่วยได้ในเรื่องของการ พยุงอะ มันจะทำให้เค้าเดินสะดวกขึ้นง่ายขึ้นอย่างเงี้ย อันนี้คือผลที่มันส่งตามมานะ” (กานต์มณี)

นอกจากนี้ คนหนุ่มสาวยังให้การดูแลผู้สูงอายุผ่านการสนับสนุนด้วย สิ่งของเงินทอง กล่าวคือ หนุ่มสาวจะจัดหาข้าวของเครื่องใช้มาให้ ทั้งสิ่งของที่ผู้สูงอายุเคยปาก โดยตรงว่าต้องการ ของใช้ทั่วไปในครัวเรือนที่สมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องใช้ เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน หรือน้ำยาทำความสะอาด ตลอดจนของใช้ที่คนหนุ่มสาวเล็งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ ผู้สูงอายุ เช่น สายคล้องแว่น สิ่งของเหล่านี้ คนหนุ่มสาวไม่ปล่อยให้เป็นที่ของบิดามารดาใน

การเดินทางไปยังร้านค้าเพื่อหาซื้อเอง แต่จะคอยสอดส่องดูแลและจดจำได้ว่าท่านต้องการ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เมื่อวานแบบวันก่อนเพิ่งไปซื้อสายคล้องแว่นให้แก แบบจะได้ไม่ต้องไปวางลิ้มที่ไหน แบบเอาลงมาอยู่ตรงนี้เลย (ยิ้ม)” (กานต์ลดา)

ไม่เพียงแต่การดูแลติดตามดาเรื่องการลูกนึ่ง และการจัดหาข้าวของเครื่องใช้เตรียมไว้ให้ แต่คนหนุ่มสาวยังคอยสอดส่องดูแลการทำกิจกรรมอื่นของบิดามารดา เป็นกิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวันอย่างการทำความสะอาดบ้านช่องห้องหับ การถือหรือเคลื่อนย้ายสิ่งของที่มีน้ำหนักมาก คนหนุ่มสาวจะช่วยหยิบจับหรือถือหิ้วสิ่งของแทนให้ การกระทำเหล่านี้ของนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นแล้ว ยังช่วยลดโอกาสที่ผู้สูงอายุจะเผชิญกับความเสี่ยงจากการบาดเจ็บ อาทิ การหกล้ม ความเหนื่อยล้า หรืออาการปวดเมื่อยเนื้อตัว ดังคำกล่าวที่ว่า

“ก็ ก็พยายามช่วยงานบ้านอะไรอย่างนี้ เพราะว่าเดี๋ยว เดี่ยวพ่อเหนื่อยอะไรอย่างนี้” (กานต์กุล)

“เมื่ออาทิตย์ที่แล้วที่แม่ต้องไปเที่ยว ก็ต้องออกแต่เช้า ซึ่งปกติแล้วพ่อก็ต้องขับรถไปส่งแม่ที่สนามบิน เราก็ไม่ให้ทำ เราก็ไม่ เราก็ทำแทนซะเพราะว่าเราทำได้ มันก็ลดความเสี่ยงตรงนั้นไปที่พ่อจะต้องตื่นเช้าขึ้น ผิดปกติเพื่อที่จะขับรถ แล้วก็ก็เป็นแค่เราตื่นเช้าขึ้นอีกชั่วโมงนึงแล้วก็ไปนั่งชิลที่ทำงานชั่วโมงนึง แค่นั้น คืออะไรที่เราทำแทนได้เราก็ทำ ...ทุกวันนี้ถ้าเห็นอะไรวางอยู่บนพื้นก็เก็บขึ้นมาซะ เอามาวางให้มันสูงๆ ริมหาดล่นอยู่ ถ้าหลานทำริมหาดล่นไว้ที่พื้น เราก็เก็บมันกลับขึ้นมาวาง ไม่ปล่อยให้อะไรมาอยู่บนพื้นเพราะว่าลดโอกาสที่พ่อจะต้องเป็นคนก้มลงไปเก็บ” (กานต์สวัสดิ์)

2) การสนับสนุนด้านสุขภาพ นอกจากการดูแลติดตามดาในการใช้ชีวิตประจำวันแล้ว คนหนุ่มสาวให้การสนับสนุนดูแลบิดามารดาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโดยตรง ด้วยอายุที่มากขึ้นของบิดามารดา จึงต้องเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งคนหนุ่มสาวตระหนักดีว่าเมื่ออาการของโรคปรากฏขึ้น บิดามารดาต้องรับประทานยาเพื่อบรรเทา รักษาอาการเหล่านั้น คนหนุ่มสาวจึงช่วยดูแลจัดการหาซื้อยาที่ถูกต้องและครบถ้วนตามจำนวนวันที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่าตนจัดเตรียมทุกอย่างไว้พร้อมเพื่อให้บิดามารดาทานยาได้สะดวกที่สุด

“แล้วยาอย่างเงี้ย คือเราจะพยาม monitor ...set นี้ set นี้ ชื่อวันนี้ วันนี้ วันนี้ คืออย่างน้อยเค้ามียาที่ spare ไว้ เค้าไม่ต้องแบบ ถ้ายามหมดเค้าไปหาเอง ...อันนี้ก็คือ อันนี้ก็คือก็เป็นคุณพ่ออะเนาะ อ้อแต่ก็ พยามพยามเนี่ยมี เนี่ยมีนะ สำหรับเรา ระดับสุดท้ายมันก็คือเค้าเอาเข้าปาก เราพยามทำให้มันถึงขั้นตอนสุดท้ายให้มันง่ายที่สุดแล้วอะ แล้วเนี่ยขั้น ขึ้นตอนสุดท้าย” (กานต์ผกา)

นอกจากจะดูแลการทานยาของผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับรายละเอียดอื่นๆของโรคที่ผู้สูงอายุเผชิญ โดยจะสืบเสาะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคและอาการของโรคเพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงสภาวะที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ รวมถึงให้การสอดส่องดูแลอาการทางร่างกายเพื่อเฝ้าระวังการเจ็บป่วยที่อาจจะรุนแรงขึ้น หรืออาการแทรกซ้อนอื่น ตลอดจนการรอคอยให้ผู้สูงอายุมีอาการทุเลาลง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่สอดคล้องกันกับคำกล่าวของมารดาผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่ง

“เช่นถ้าเค้าเวียนหัว เค้าก็มึนๆงงๆไม่ได้ ...แล้วถ้าเค้าบ่นบ่อยๆ เราก็คอยดู อ้าวเนี่ยมันก็วันแล้ว แล้วก็ google ดูว่าอาการเนี่ยมันเป็นยังไง เราเข้าใจกับเค้า แล้วก็ดูว่า symptoms ที่เค้าบ่นจริงๆ จริงๆมันก็มีอีกอย่างที่บอกว่าจะไรนะ หินปูนในหูหลุด เออ มันก็จะจับปลิ้น จะเจ็บมากกว่านี้ แต่เค้าไม่ได้บ่นว่าเจ็บ หรือปวด หรือลึ้ม ก็ให้เค้าเคลื่อนไหวตัวช้าๆ ก็ลดเอา” (กานต์สวัสดิ์)

“เค้าดูแลทุกอย่าง ไม่ว่าจะมั่วจะไม่สบาย ไปหาหมอ คอยเช็คสุขภาพ คอยดูแลหม่ากินยาหรือยัง เค้าจะดูแลติดตามผลต่อเนื่อง” (มารดาของกานต์สวัสดิ์)

4.2.2 ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น อีกหนึ่งผลกระทบทางร่างกาย นอกจากความปลอดภัยและสะดวกสบายที่บิดามารดาได้รับจากคนหนุ่มสาวแล้ว คือผลกระทบในเชิงบวกที่ผูกติดอยู่กับการแสดงออกของคนหนุ่มสาวแบบอ่อนโยนและนุ่มนวล เป็นการสื่อสารทางคำพูดเพื่อกล่าวเตือนบิดามารดาถึงข้อควรปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์แก่สุขภาพร่างกายของท่าน การสื่อสารด้วยน้ำเสียงไพเราะน่าฟังที่ปราศจากอารมณ์ขุ่นมัวหรือความโกรธโมโห นอกจากการพูดคุยด้วยความใจเย็นแล้ว การที่คนหนุ่มสาวใส่ใจและปรนนิบัติดูแลสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ อาทิเช่น การจัดเตรียมยาเป็นประจำทุกวัน หรือการนัดหมายและจัดการพาท่านไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเริ่มหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพร่างกายของตัวเองมากขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่เล่าถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นของบิดาคือ บิดาใส่ใจมากขึ้นกับการทานยา โดยท่านหันมาใช้กล่องใส่ยาที่ตนเองเคยให้ไว้

“ก็คือพอเราเริ่ม เริ่มพูดจาดีกับเค้า ‘อะป้ากินยาสิ มาเดี๋ยวหนูจัดยาให้’ ก็ฉีกยาให้เค้า เค้าก็แบบ ‘เออได้ๆเดี๋ยวป้ากินยา’ อะไรอย่างเงี้ย โอเคเค้าก็ อือตอนเช้าก็ยังเห็นอยู่อย่างนั้นแหละ เค้าไม่กิน (หัวเราะ) แต่คือหลังจากนั้นเค้าก็เริ่มใช้กระบอกยาอันเดิมที่เราซื้อให้เค้า เค้าก็เริ่มฉีกยาแล้วก็ใส่กระบอก ก็เริ่มทำเอง เริ่ม เริ่มปรับตัวเองอะไรอย่างเงี้ยอะ อือก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีมันค่อยๆเกิดขึ้นมาเล็กๆน้อยๆ เราปรับ เราพูดดีขึ้น เค้า เค้ายอมรับที่จะดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้น” (กานต์ผกา)

ไม่เพียงแต่การปรับเปลี่ยนท่าทีการแสดงออกต่อผู้สูงอายุด้วยความใจเย็น แต่เมื่อบิดามารดาก้าวเข้าสู่วัยชราภาพมากขึ้น ร่างกายย่อมเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บที่มาพร้อมกับอายุที่ล่วงไป ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่บิดาสูงวัยเริ่มให้

ความสำคัญกับการตรวจสุขภาพประจำปีและการพบแพทย์ตามนัดหมายว่า อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้สูงอายุรับรู้ในความเสื่อมถอยของร่างกายตนเอง รวมถึงอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตัวท่านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังคำกล่าว

“เราเริ่มรู้สึกว่ายาวนี้เค้าเริ่มฟังเรื่องแบบสุขภาพมากขึ้น เพราะว่าเราว่าเค้าคงกลัวอะ กลัวว่าตัวเองจะเจ็บป่วย กลัวว่าแบบจะเป็นโรคร้าย คือถ้าเป็นเมื่อก่อนอะ ให้ไปโรงพยาบาลเค้าไม่ไปเลยนะ แต่เดี๋ยวเนี่ยเค้าเริ่มไปล่ะ พอออกไปเค้าก็เริ่มฟังมากขึ้น อะไรอย่างเงี้ย เริ่มแบบไปหาหมอไปอะไรมากขึ้น ...แต่ถ้า ถ้าเป็นเมื่อก่อนนี่คือไม่เลย แต่ว่าเดี๋ยวนี้ก็คือมีบ้าง ยอมฟังบ้าง ยอมไปบ้าง พุดอะไรก็ทำบ้างอะไรอย่างเงี้ย กับเรื่องสุขภาพนะ” (กานต์ลดา)

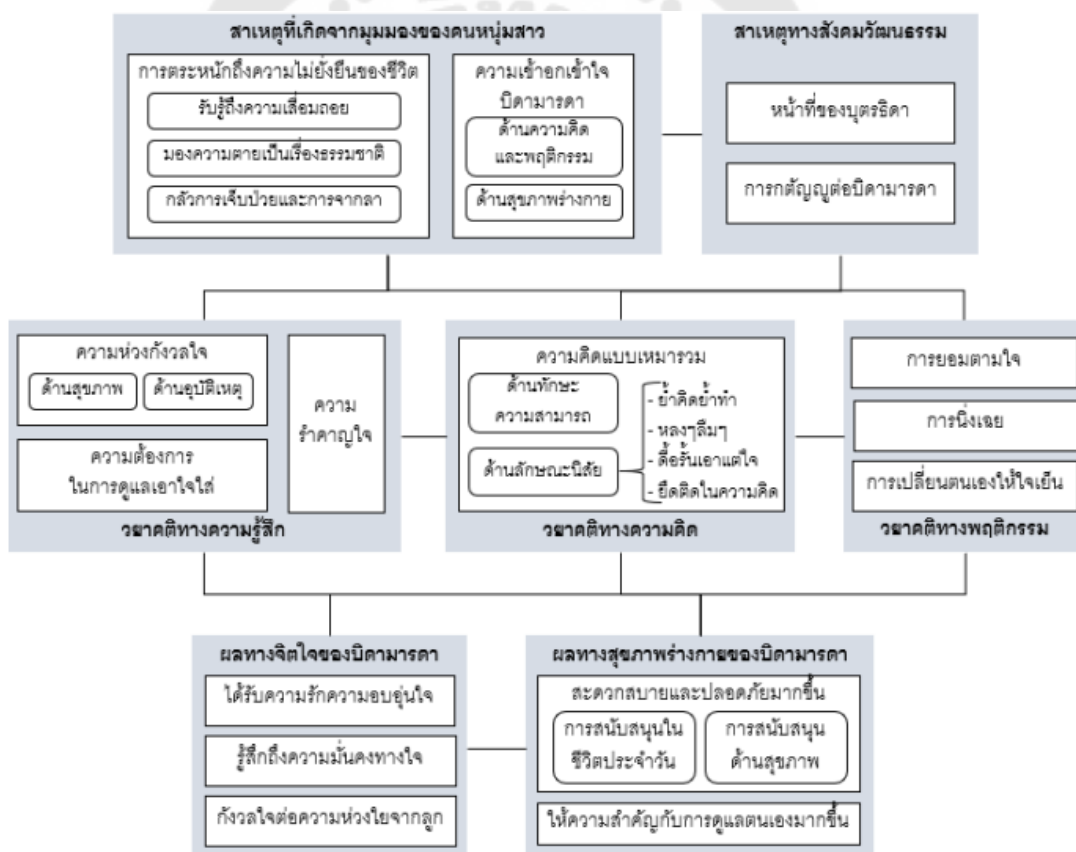
จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่เพียงแต่การช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ แต่การปฏิบัติเหล่านั้นรวมถึงการกระทำต่อท่านในด้านอื่นๆที่คนหนุ่มสาวปฏิบัติต่อท่านอย่างนุ่มนวลและอ่อนโยน ไร้ซึ่งอารมณ์เชิงลบอย่างความหงุดหงิดโมโห เหล่านี้เป็นหลักฐานชี้ชัดถึงการแสดงออกของคนหนุ่มสาวต่อบิดามารดาสูงอายุด้วยความใจเย็น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่คนหนุ่มสาวในฐานะลูกได้ให้ความช่วยเหลือดูแลบิดามารดาอย่างใจเย็น เมื่อผนวกพร้อมกับอาการเจ็บไข้ได้ป่วยที่มาพร้อมกับอายุที่มากขึ้น บิดามารดาจึงหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น

ข้อค้นพบด้านผลกระทบจากวาทคดีที่เกิดแก่บิดามารดาสูงอายุ โดยส่วนมากปรากฏเป็นผลกระทบในเชิงบวก ประกอบด้วย ผลกระทบด้านจิตใจ ได้แก่ ผู้สูงอายุได้รับความรักอบอุ่นใจ เกิดความมั่นคงทางใจ และมีความกังวลใจต่อความหวังโยจากคนหนุ่มสาว และสำหรับผลกระทบด้านสุขภาพร่างกาย ได้แก่ ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น และผู้สูงอายุหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลตัวเองมากขึ้น ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ผลกระทบของวาทคดีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

การวิจัยในระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของ วยาคติภายใต้บริบทครอบครัว เฉพาะเจาะจงไปที่วยาคติในความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวและ บิดามารดาสูงอายุที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นประจำสม่ำเสมอ ข้อค้นพบด้านลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ปรากฏความเกี่ยวข้องกัน โดยสาเหตุจากมุมมองของคนหนุ่มสาวมีความ เกี่ยวข้องกับวยาคติทางความรู้สึกด้านความห่วงกังวลใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดา และวยาคติทางพฤติกรรมที่คนหนุ่มสาวแสดงออกต่อบิดามารดา ในขณะที่สาเหตุทางสังคม วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความต้องการในการดูแลบิดามารดาสูงอายุ เมื่อผนวก รวมกันแล้ว วยาคติทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม มีความเชื่อมโยงสู่ผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อจิตใจและต่อสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะ สาเหตุ และผลของวยาคติต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัว

5. การเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 สู่อารมณ์และการวิจัยระยะที่ 2

ผลการวิเคราะห์การวิจัยระยะที่ 1 ปรากฏข้อค้นพบที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในระยะแรก ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของวயาคติที่สมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ พบว่าลักษณะของวยาคตินั้นสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะตามการแสดงออกของคณหนุ่มสาว ได้แก่ วยาคติทางความรู้สึก วยาคติทางความคิด และวยาคติทางพฤติกรรม เทียบเคียงได้กับแนวคิดองค์ประกอบของเจตคติ (Cognitive-Affective-Conative Model) (Ajzen, 2005; McGuire, 1989) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึก (Affect) ความคิด (Cognition) และความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม (Conation) ซึ่งวยาคติต่อผู้สูงอายุ นับว่าเป็นเจตคตินรูปแบบหนึ่งที่คณหนุ่มสาวมีต่อกลุ่มผู้สูงวัย โดยเป็นเจตคติที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดเรื่องอายุที่มากของผู้สูงวัย เมื่อพิจารณาตัวแปรวยาคติในการศึกษาคั้งนี้ที่ประกอบด้วยวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และวยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว พบว่าเนื้อหาของสาระของทั้งตัวแปรวยาคติเชิงบวกและวยาคติเชิงลบนั้นครอบคลุมมิติของวยาคติที่คณหนุ่มสาวแสดงออกทางความรู้สึก ทางความคิด และทางพฤติกรรมซึ่งเป็นความตั้งใจหรือแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ ข้อค้นพบด้านลักษณะของวยาคติสามารถเชื่อมโยงสู่อารมณ์การจำแนกตัวชี้วัดของตัวแปรวยาคติ และเชื่อมโยงสู่อารมณ์การสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรอีกด้ว

สำหรับข้อค้นพบด้านสาเหตุของวยาคติที่คณหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว พบว่าครอบคลุมทั้งสาเหตุภายในตัวบุคคลและสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่อารมณ์การสร้างตัวแปรเชิงสาเหตุในการวิจัยระยะที่ 2 อีกทั้งยังสามารถนำมาช่วยกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการร่วมกันกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่พบจากการทบทวนวรรณกรรม และสุดท้าย ข้อค้นพบด้านผลกระทบของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งปรากฏผลกระทบในเชิงบวกเป็นส่วนสำคัญ ทั้งผลที่เกิดต่อจิตใจและร่างกายของผู้สูงอายุ ข้อค้นพบดังกล่าวถูกนำมาพัฒนาเป็นตัวแปรผลของวยาคติและเครื่องมือวัดตัวแปร คือ พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว รายละเอียดดังตาราง 7 โดยในคอลัมน์สุดท้ายแสดงความสอดคล้องของข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 กับนิยามของตัวแปรสังเกตในการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยใช้การลงสีเพื่อแทนความหมาย ดังนี้

- สีเทาอ่อน แสดงนิยามองค์ประกอบตัวแปรที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม
- สีเทาเข้ม แสดงนิยามองค์ประกอบตัวแปรที่พัฒนาจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพในการวิจัยระยะที่ 1 และ
- สีดำ แสดงนิยามองค์ประกอบตัวแปรที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพในการวิจัยระยะที่ 1

ตาราง 7 สรุปความเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 สู่การออกแบบการวิจัยระยะที่ 2

ข้อค้นพบ ในระยะที่ 1	ความหมายของ ประเด็นที่พบ ในระยะที่ 1	นิยามของ องค์ประกอบ ที่พบจากการ ทบทวนวรรณกรรม	นิยามขององค์ประกอบ ตัวแปรในระยะที่ 2
วยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคลมีอารมณ์ความรู้สึกและแนวโน้มในการปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในลักษณะเชิงบวก อันเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความรู้สึกเป็นห่วง และความตั้งใจที่อยากจะตามใจผู้สูงอายุในครอบครัว			
ความต้องการในการดูแลเอาใจใส่	การที่คนหนุ่มสาวอยากที่จะให้การช่วยเหลือดูแลบิดามารดาสูงอายุให้มีสุขภาพร่างกายและความเป็นอยู่ที่ดี	ความรู้สึกและแนวโน้มในการแสดงความรู้สึกที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ	วยาคติเชิงบวกด้านความรู้สึก: การที่บุคคลมีความรู้สึกเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นบนฐานคิดการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความรู้สึกเป็นห่วงและความรู้สึกเป็นกังวลผู้สูงอายุในครอบครัวเนื่องจากท่านมีอายุมากแล้ว
ความห่วงกังวลใจ	ความพะวงใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อสุขภาพร่างกายและความเป็นอยู่ของบิดามารดาสูงอายุ		
การยอมตามใจ	การที่คนหนุ่มสาวยอมปฏิบัติตามและไม่คัดค้านความต้องการของบิดามารดาสูงอายุ แม้ว่าความต้องการนั้นจะขัดกับความเชื่อของคนหนุ่มสาว	ความต้องการของบุคคลในการหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ	
การนิ่งเฉย	การที่คนหนุ่มสาวไม่ตอบโต้ความคิดเห็นต่างของบิดามารดาสูงอายุ		
การเปลี่ยนตนเองให้ใจเย็น	การที่คนหนุ่มสาวปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตนต่อบิดามารดาสูงอายุให้มีความอ่อนโยนและนุ่มนวลมากขึ้น		
วยาคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงผลพฤติกรรม: การที่บุคคลมีแนวโน้มหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติตัวในเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นความตั้งใจในการแสดงผลพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นบนฐานคิดการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ความตั้งใจที่อยากจะตามใจผู้สูงอายุในครอบครัว และความตั้งใจที่อยากจะใช้คำพูดกับผู้สูงอายุในครอบครัวให้ดีขึ้น เนื่องจากท่านมีอายุมากแล้ว			

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อค้นพบ ในระยะที่ 1	ความหมายของประเด็น ที่พบในระยะที่ 1	นิยามของ องค์ประกอบ ที่พบจากการ ทบทวน วรรณกรรม	นิยามขององค์ประกอบ ตัวแปรในระยะที่ 2
<p>วยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคลมีความคิดความเชื่อที่เป็นการเหมารวมผู้สูงอายุในครอบครัวในลักษณะเชิงลบ อันเนื่องด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว โดยมีความคิดความเชื่อเหมารวมผู้สูงอายุในเชิงลบนี้ครอบคลุมประเด็นสมรรถภาพทางร่างกาย และลักษณะนิสัยของความสูงวัยของผู้สูงอายุในครอบครัว</p>			
<p>ความคิด แบบ เหมารวม</p>	<p>ความคิดความเชื่อเหมารวมของ คนหนุ่มสาวว่าบิดามารดา สูงอายุมีสมรรถภาพร่างกาย และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากอายุที่เพิ่มขึ้น</p>	<p>ความคิดความ เชื่อที่เป็นการ เหมารวม ผู้สูงอายุ เนื่องจากอายุ ที่มากของท่าน</p>	<p>วยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุใน ครอบครัว: การที่บุคคลมีความคิดความ เชื่อที่เป็นการเหมารวมผู้สูงอายุใน ครอบครัวในลักษณะเชิงลบ อันเนื่องด้วย อายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว โดย ความคิดความเชื่อเหมารวมผู้สูงอายุใน เชิงลบนี้ครอบคลุมประเด็นสมรรถภาพ ทางร่างกาย และลักษณะนิสัยของความ สูงวัยของผู้สูงอายุในครอบครัว</p>
<p>พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคลให้การดูแล สนับสนุน และช่วยเหลือผู้สูงอายุในครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุในครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ครอบคลุมทั้งการดูแลด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ และการดูแลด้านความต้องการในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ</p>			
<p>การ สนับสนุน ในชีวิต ประจำวัน</p>	<p>การที่คนหนุ่มสาวให้การ ช่วยเหลือและดูแลกิจกรรมทั่วไป ของบิดามารดาสูงอายุใน ชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลกระทบ จากการที่คนหนุ่มสาวมีวยาคติ ต่อบิดามารดา</p>	<p>ไม่พบประเด็น พฤติกรรมการ ดูแลผู้สูงอายุใน ครอบครัวจาก การทบทวน วรรณกรรม</p>	<p>พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุใน ครอบครัว: การที่บุคคลให้การดูแล สนับสนุน และช่วยเหลือผู้สูงอายุใน ครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุในครอบครัวมี ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ครอบคลุมทั้ง การดูแลด้านสุขภาพร่างกายของ ผู้สูงอายุ และการดูแลด้านความต้องการ ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ</p>
<p>การ สนับสนุน ด้านสุขภาพ</p>	<p>การที่คนหนุ่มสาวให้การ ช่วยเหลือและดูแลสุขภาพ ร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการที่คน หนุ่มสาวมีวยาคติต่อบิดามารดา</p>		

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อค้นพบ ในระยยะที่ 1	ความหมายของ ประเด็นที่พบ ในระยยะที่ 1	นิยามของ องค์ประกอบ ที่พบจากการ ทบทวนวรรณกรรม	นิยามขององค์ประกอบ ตัวแปรในระยยะที่ 2
<p>ความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย: การรับรู้ทางอารมณ์กระวนกระวายใจและความหวาดกลัวที่บุคคลมีต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความแก่ชราหรือการมีอายุที่มาก ครอบคลุมทั้งความแก่ชราที่จะเกิดขึ้นกับตัวบุคคลเอง และความแก่ชรารวมถึงความตายที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในครอบครัว</p>			
<p>จากข้อ ค้นพบ ไม่ ปรากฏ ประเด็น ความวิตก กังวลต่อการ สูงวัยและ ความตาย ของคนหนุ่ม สาว</p>	<p>จากข้อค้นพบ ไม่ปรากฏ ประเด็นความวิตกกังวล ต่อการสูงวัยและความ ตายของคนหนุ่มสาว</p>	<p>การที่บุคคลรู้สึกกังวล กระวนกระวายใจ เกี่ยวกับการใกล้ชิดกับ ผู้สูงอายุ</p>	<p>ความหวาดกลัวต่อผู้สูงอายุ: การที่ บุคคลรู้สึกกังวลกระวนกระวายใจ เกี่ยวกับการใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ</p>
		<p>การที่บุคคลรู้สึกกระวน กระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการ ไม่มีความสุขทางใจใน วันที่ตนแก่ชรา</p>	<p>ความวิตกกังวลทางจิตใจ: การที่ บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการไม่มีความสุข ทางใจในวันที่ตนแก่ชรา</p>
		<p>การที่บุคคลรู้สึกกระวน กระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางสภาพ ร่างกายของตนในวันที่ ตนแก่ชรา</p>	<p>ความวิตกกังวลทางกายภาพ: การที่ บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทางสภาพร่างกายของตนในวันที่ตนแก่ ชรา</p>
		<p>การที่บุคคลรู้สึกกระวน กระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการ สูญเสียคุณค่าในตนเอง ในวันที่ตนแก่ชรา</p>	<p>ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย: การ ที่บุคคลรู้สึกกระวนกระวายใจและ หวาดกลัวเกี่ยวกับการสูญเสียคุณค่า ในตนเองในวันที่ตนแก่ชรา</p>

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อค้นพบ ในระยยะที่ 1	ความหมายของ ประเด็นที่พบ ในระยยะที่ 1	นิยามของ องค์ประกอบ ที่พบจากการ ทบทวนวรรณกรรม	นิยามขององค์ประกอบ ตัวแปรในระยยะที่ 2
มองความ ตายเป็น เรื่อง ธรรมดา	การที่คนหนุ่มสาวมอง อาการเจ็บป่วย รวมถึง ความตายที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตของบิดามารดา สูงอายุน่าเป็นเรื่องปกติ ธรรมดา	ไม่พบประเด็นความ วิตกกังวลต่อการสูงวัย และความตายของ ผู้สูงอายุจากการ ทบทวนวรรณกรรม	ความวิตกกังวลต่อความตายของ ผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคล รู้สึกกระวนกระวายใจและหวาดกลัวต่อ การเจ็บป่วยและการตายในอนาคต ของผู้สูงอายุในครอบครัว
กลัวการ เจ็บป่วยและ การจากลา	การที่คนหนุ่มสาววิตก กังวลต่ออาการเจ็บป่วย รวมถึงความตายที่จะ เกิดขึ้นในอนาคตของบิดา มารดาสูงอายุ		
การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย: การที่บุคคลมีความตระหนักและมีความเข้าใจต่อสถานะของความสูงวัยซึ่ง ผู้สูงอายุเผชิญ			
รับรู้ถึงความ เสื่อมถอย	การที่คนหนุ่มสาว ตระหนักถึงความแก่ชรา ของบิดามารดาสูงอายุ ได้แก่ ความเสื่อมโทรม ของร่างกาย และ สมรรถภาพที่ถดถอย	ความเข้าใจที่บุคคลมี เกี่ยวกับกระบวนการรู้ คิดและความสามารถ ในการจดจำของผู้สูงวัย	การรับรู้ด้านกายภาพ: การที่บุคคล ตระหนักและมีความเข้าใจในธรรมชาติ ของสุขภาพร่างกายและสมรรถภาพที่ เสื่อมถอยของผู้สูงอายุ
ความเข้าใจ เข้าใจบิดา มารดา	การที่คนหนุ่มสาว ตระหนักและเข้าใจในตัว บิดามารดาสูงอายุ ครอบคลุมความเข้าใจใน ความคิดและการ แสดงออก	ไม่พบประเด็นการรับรู้ ต่อความเป็นผู้สูงวัย ด้านสังคมจากการ ทบทวนวรรณ	การรับรู้ด้านสังคม: การที่บุคคล ตระหนักและมีความเข้าใจในธรรมชาติ ของลักษณะการแสดงออกของ ผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งการแสดงออก ในเชิงมุมมองและความคิด และการ แสดงออกที่เป็นการปฏิบัติตัว

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อค้นพบ ในระยะเวลาที่ 1	ความหมายของ ประเด็นที่พบ ในระยะเวลาที่ 1	นิยามของ องค์ประกอบ ที่พบจากการ ทบทวนวรรณกรรม	นิยามขององค์ประกอบ ตัวแปรในระยะเวลาที่ 2
การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคลรับรู้ในความพึงพอใจหรือคุณภาพที่ดีของการพบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุในครอบครัว			
ไม่พบ ประเด็นการ ปฏิสัมพันธ์ กับผู้สูงอายุ ในครอบครัว	ไม่พบประเด็นการ ปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	การที่บุคคลรับรู้ใน ความพึงพอใจหรือ คุณภาพที่ดีของการ พบปะสื่อสารกันแบบ ตัวต่อตัวกับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัว: การที่บุคคลรับรู้ใน ความพึงพอใจหรือคุณภาพที่ดีของการ พบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัวกับ ผู้สูงอายุในครอบครัว
การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว: การที่บุคคลรับรู้ในความไม่พึงพอใจหรือคุณภาพที่ไม่ดีของการพบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุในครอบครัว			
ไม่พบ ประเด็นการ ปฏิสัมพันธ์ กับผู้สูงอายุ ในครอบครัว	ไม่พบประเด็นการ ปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	การที่บุคคลรับรู้ใน ความไม่พึงพอใจหรือ คุณภาพที่ไม่ดีของการ พบปะสื่อสารกันแบบ ตัวต่อตัวกับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุ ในครอบครัว: การที่บุคคลรับรู้ใน ความไม่พึงพอใจหรือคุณภาพที่ไม่ดี ของการพบปะสื่อสารกันแบบตัวต่อตัว กับผู้สูงอายุในครอบครัว
ค่านิยมทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในคุณค่าทางสังคมที่กำหนดหรือคาดหวังให้บุคคลดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งมีสถานะเป็นลูกหรือหลานของผู้สูงอายุ และเนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุถือเป็นการแสดงความกตัญญูของคุณ			
หน้าที่ของ บุตรธิดา	หน้าที่รับผิดชอบที่คน หนุ่มสาวมีต่อบุพการีใน ฐานะลูกคือ การช่วยเหลือ ดูแลเมื่อท่านอายุมากขึ้น	การที่บุคคลรับรู้ในแรง กดดันหรืออิทธิพลทาง สังคมที่มีต่อการแสดง พฤติกรรมนั้น ทั้งแรง กดดันให้กระทำหรือไม่ กระทำพฤติกรรม ดังกล่าว เกิดจากความ เชื่อตามบรรทัดฐาน ทางสังคม	ค่านิยมทางสังคม: การที่บุคคลรับรู้ใน คุณค่าทางสังคมที่กำหนดหรือคาดหวัง ให้บุคคลดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุใน ครอบครัว เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุ ในครอบครัวเป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งมี สถานะเป็นลูกหรือหลานของผู้สูงอายุ และเนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุถือเป็นการ แสดงความกตัญญูของคุณ
การกตัญญู ต่อบิดา มารดา	คนหนุ่มสาวควรจะเป็นหน้าที่ บุพการี เพราะถือเป็นการ กตัญญูรู้คุณและตอบ แทนพระคุณท่าน		

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวயาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

จุดมุ่งหมายในการวิจัยระยะที่ 2 คือเพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างคือคนหนุ่มสาวจำนวน 344 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยโปรแกรมสถิติลิซเรล (LISREL)

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์แทนค่าดัชนีทางสถิติ และอักษรย่อแทนตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัย ในตาราง 8 และตาราง 9 สำหรับลำดับการนำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย (1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (2) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร และ (3) ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 8 สัญลักษณ์แทนค่าสถิติ

สัญลักษณ์	แทน
χ^2	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistic)
GFI	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Adjusted goodness-of-fit index)
AGFI	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted goodness-of-fit index)
SRMR	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized root-mean square residual)
RMSEA	ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวน (Root-mean-square error of approximation)
NFI	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Normed fit index)
CFI	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative fit index)
PNFI	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงประหยัด (Parsimony fit index)
TE	อิทธิพลรวม (Total effect)
DE	อิทธิพลทางตรง (Direct effect)
IE	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect)
R^2	ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared multiple correlation)
γ	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเชิงสาเหตุจากตัวแปรแฝงภายนอกไปตัวแปรแฝงภายใน
β	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงภายใน

ตาราง 9 อักษรย่อแทนตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต

อักษรย่อ		ชื่อตัวแปร
ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกต	
AGp1		วยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
	AGpa	วยากติเชิงบวกด้านความรู้สึกรัก
	AGpb	วยากติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม
AGn1		วยากติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
	AGn	วยากติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
CB1		พฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
	CB	พฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
AA1		ความรู้สึกรู้สึกกังวลต่อการสูงวัย
	AAa	ความวิตกกังวลทางจิตใจ
	AAb	ความวิตกกังวลทางกายภาพ
	AAc	ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย
	AAd	ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว
PA1		การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย
	PAa	การรับรู้ด้านกายภาพ
	PAb	การรับรู้ด้านสังคม
COp1		การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
	COp	การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
COn1		การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
	COn	การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว
VA1		ค่านิยมทางสังคม
	VA	ค่านิยมทางสังคม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 344 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นเพศหญิง (59.9%) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาวตอนปลาย 31-40 ปี (54.5%) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับหรือมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในครอบครัวจำนวน 2 ท่าน (45.7%) ในขณะที่ผู้สูงอายุในครอบครัวที่กลุ่มตัวอย่างนี้ถึงขณะตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างเป็น บิดามารดา (51.7%) และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังสามารถช่วยเหลือดูแลตัวเองได้ (69.5%) ดังที่แสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 344$)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	206	59.9
ชาย	120	34.9
ไม่ประสงค์ระบุ	18	5.2
อายุ		
18-22 ปี	45	13.4
23-30 ปี	108	32.1
31-40 ปี	183	54.5
จำนวนผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย		
1 คน	122	36.0
2 คน	155	45.7
3 คน	21	6.2
4 คน	19	5.6
เกิน 5 คน	22	6.5

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัว		
บิดา/มารดาของตนเอง	178	51.7
ปู่/ย่า/ตา/ยายของตนเอง	109	31.7
ลุง/ป้า/น้า/อาของตนเอง	23	6.7
บิดา/มารดาของสามีหรือภรรยา	27	7.8
ปู่/ย่า/ตา/ยายของสามีหรือภรรยา	5	1.5
ลุง/ป้า/น้า/อาของสามีหรือภรรยา	2	0.6
สถานะทางสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัว		
สามารถช่วยเหลือตัวเองได้	239	69.5
ช่วยเหลือตัวเองได้บางเรื่องและต้องพึ่งพาผู้อื่นบางเรื่อง	105	30.5

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

ในการนำเสนอลักษณะพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การนำเสนอค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติการแจกแจงแบบโค้งปกติหลายตัวแปร ดังที่สรุปไว้ในตาราง 11

สำหรับการทดสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติหลายตัวแปร หากพิจารณาด้วยค่า นัยสำคัญทางสถิติที่พบว่ามีความต่ำกว่า .05 พบว่ามีตัวแปรสังเกตที่มีการแจกแจงแบบไม่ปกติ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาด้วยค่าความเบ้และค่าความโด่ง พบว่ามีเพียงตัวแปรพยาคติเชิงบวกต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัวด้านความรู้สึก (AGpa) และตัวแปรความวิตกกังวลต่อความตายของ ผู้สูงอายุในครอบครัว (AAd) ที่มีค่าความเบ้ต่ำกว่า -3 ซึ่งแสดงถึงความไม่สมมาตรของข้อมูล (Curran, West, & Finch, 1997 as cited in กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557, p. 98) แต่เนื่องจาก ข้อมูลในการศึกษานี้มีขนาดที่ใหญ่เพียงพอ การแจกแจงของข้อมูลจึงมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่การ แจกแจงแบบปกติตามทฤษฎีขีดจำกัดกลาง (The Central Limit Theorem)

ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง	p-value
1. วิทยาคติเชิงบวกด้านความรู้สึกลึก (AGpa)	5.26	0.83	-3.55	-3.46	0.00**
2. วิทยาคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม (AGpb)	4.52	0.85	-0.63	-1.13	0.44
3. วิทยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn)	4.34	0.86	-0.17	-0.34	0.93
4. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB)	4.57	0.74	-0.11	-0.21	0.97
5. ความวิตกกังวลทางจิตใจ (AAa)	3.45	1.43	0.13	-1.92	0.16
6. ความวิตกกังวลทางกายภาพ (AAb)	3.28	1.18	0.40	-0.88	0.63
7. ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย (AAc)	3.72	1.26	-0.23	-1.39	0.37
8. ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว (AAD)	4.99	1.10	-3.26	-3.61	0.00**
9. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านกายภาพ (PAa)	5.02	0.77	-1.11	-1.79	0.11
10. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านสังคม (PAb)	4.74	0.79	-0.81	-1.60	0.20
11. การปฏิบัติสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COP)	4.51	0.94	-0.81	-1.40	0.27
12. การปฏิบัติสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CON)	2.25	1.09	1.74	-2.55	0.01**
13. ค่านิยมทางสังคม (VA)	4.93	0.90	-1.61	-2.35	0.02*

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. AGpa	1.000												
2. AGpb	.418**	1.000											
3. AGn	.112*	.114*	1.000										
4. CB	.530**	.417**	.150**	1.000									
5. AAa	-0.086	-0.077	.253**	-0.068	1.000								
6. AAb	-0.025	-.151**	0.100	-.175**	.307**	1.000							
7. AAC	-0.025	-0.014	.332**	-0.035	.675**	.351**	1.000						
8. AAd	.435**	.301**	.176**	.190**	.217**	.164**	.422**	1.000					
9. PAa	.411**	.263**	.410**	.283**	.119*	0.058	.175**	.374**	1.000				
10. PAb	.240**	.212**	.550**	.149**	.228**	-0.002	.283**	.319**	.587**	1.000			
11. COP	.417**	.406**	-.154**	.448**	-0.104	-.153**	-0.038	.318**	.137*	0.039	1.000		
12. CON	-.601**	-.326**	.186**	-.385**	.208**	.140**	.147**	-.314**	-.163**	-0.019	-.554**	1.000	
13. VA	.557**	.392**	0.049	.369**	-0.063	-0.096	0.001	.344**	.326**	.225**	.489**	-.512**	1.000

หมายเหตุ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1. วิทยาการศึกษาด้านความรู้สึกลึก 2. วิทยาการศึกษาด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม 3. วิทยาการศึกษาด้านผู้สูงอายุในครอบครัว
4. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว 5. ความวิตกกังวลทางจิตใจ 6. ความวิตกกังวลทางกายภาพ 7. ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย 8. ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว 9. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุด้านกายภาพ 10. การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุด้านสังคม 11. การปฏิบัติสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว 12. การปฏิบัติสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว 13. ค่านิยมทางสังคม

สำหรับการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ซึ่งตรวจสอบได้จากค่าของตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันสูง ($r > .80$) ตรวจสอบโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าไม่มีตัวแปรเชิงเหตุคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูง แสดงว่าตัวแปรสังเกตที่นำมาใช้ในการวิจัยไม่มีปัญหา Multicollinearity สามารถนำมาวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างได้ ดังที่แสดงในตาราง 12 ในข้างต้น

3. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการศึกษาคครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติลิสเรล (Lisrel) ด้วยวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบอาศัยความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood: ML) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของตัวแปรวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ในการวิเคราะห์โมเดล ผู้วิจัยพัฒนาโมเดลตามสมมติฐานขึ้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลในเบื้องต้นพบว่าโมเดลตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 244.746$, $df = 49$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 4.995$, $RMSEA = 0.108$, $SRMR = 0.112$, $GFI = 0.901$, $AGFI = 0.816$, $NFI = 0.891$, $CFI = 0.907$, $PNFI = 0.560$) ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับแก้โมเดลตามรายละเอียดดังนี้

- พิจารณาตัดตัวแปรสังเกตของตัวแปรความรู้สึกริดกั่วงวลต่อการสูงวัย ด้านความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว เนื่องจากพบว่าค่าดัชนีปรับแก้ (Modification index) ของตัวแปรสังเกตดังกล่าวมีค่าสูงกับตัวแปรสังเกตอื่นหลายตัว ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของตัวแปรสังเกตนี้พบว่า มีเป้าหมายของการตอบเป็นผู้สูงอายุในครอบครัว เมื่อนำมาวิเคราะห์รวมอยู่ในโมเดลสมมติฐานซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรอื่นๆจึงอาจมีความทับซ้อนกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรความรู้สึกริดกั่วงวลต่อการสูงวัย พบว่าเมื่อตัดตัวแปรสังเกตด้านดังกล่าวออก ตัวแปรมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้นคือ เป็นความรู้สึกริดกั่วงวลต่อการสูงวัยของตัวหนุ่มสาวเท่านั้น

- พิจารณาปรับความคลาดเคลื่อนของคู่ตัวแปรให้มีความสัมพันธ์กันจำนวน 2 คู่ เนื่องจากพบค่าดัชนีปรับแก้ของคู่ตัวแปรดังกล่าวมีค่าสูง โดยทำการปรับแก้ที่เส้นความสัมพันธ์เริ่มจากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรที่มีค่าดัชนีปรับแก้สูงที่สุดคือ ตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว จากนั้นจึงปรับแก้เส้นความสัมพันธ์ที่มีค่า

ดัชนีปรับแก้สูงที่สุดต่อมาก็คือ ตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ในครอบครัว

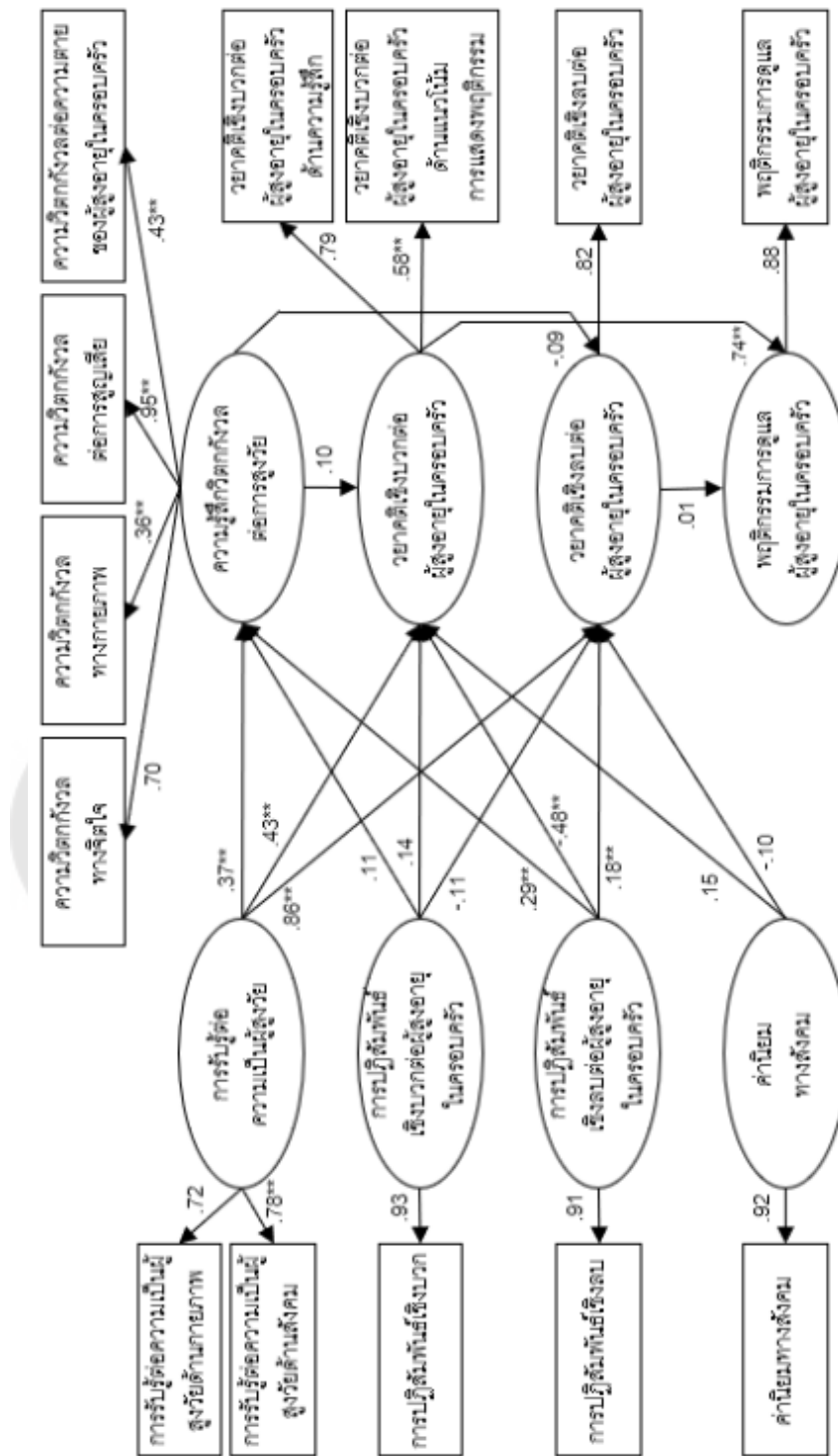
- พิจารณาตัดเส้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนทั้งหมด 6 เส้นความสัมพันธ์ โดยทำการตัดที่เส้นความสัมพันธ์ และพิจารณาเลือกตัด จากค่าสถิติ t ที่ต่ำที่สุดก่อนเสมอ

ผลการวิเคราะห์พบว่าโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 94.908$, $df = 42$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 2.260$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.050$, $GFI = 0.956$, $AGFI = 0.918$, $NFI = 0.953$, $CFI = 0.973$, $PNFI = 0.607$) นอกจากนี้ พบว่าเป็นโมเดลที่ประหยัดและมีคุณภาพ (Parsimonious model) คือโมเดลมีจำนวนตัวแปร น้อยลงและสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้

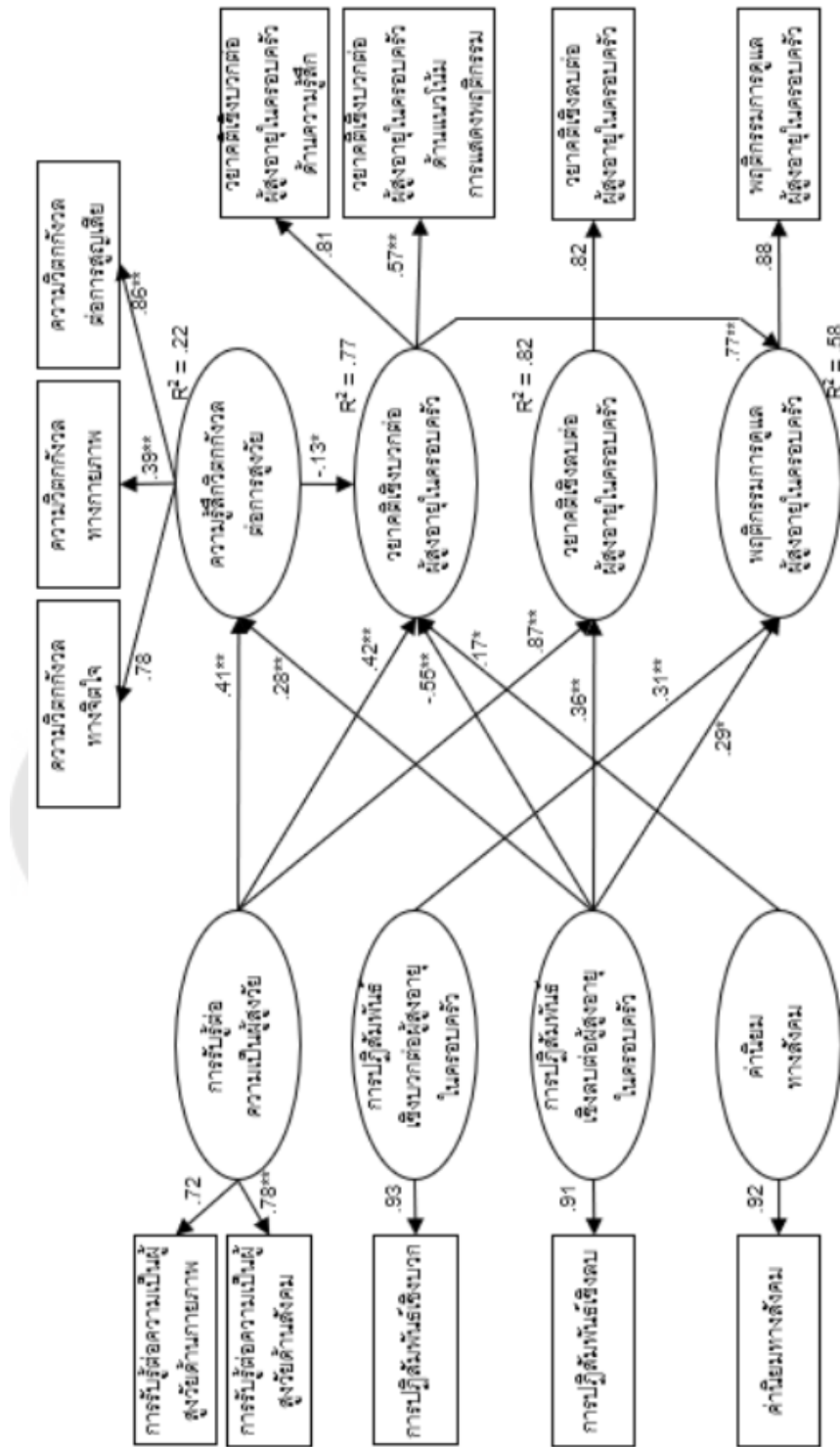
ภาพประกอบ 11 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมมติฐานก่อน การปรับแก้โมเดล ตาราง 13 แสดงผลการวิเคราะห์โมเดลก่อนและหลังการปรับแก้โมเดล รวมถึง เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาค่าดัชนีที่ใช้ประเมินความสอดคล้องกลมกลืน (Fit indices) ซึ่งครอบคลุมค่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Model fit) ความสอดคล้องกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Model comparison) และความสอดคล้องกลมกลืน เชิงประหยัดและคุณภาพของโมเดล (Model parsimony) (Schumacker & Lomax, 2010)

ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล ก่อนปรับโมเดล	ค่าสถิติในโมเดล หลังปรับโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	244.746	94.908
χ^2/df	น้อยกว่า 3	$244.746/49 = 4.995$	$94.908/42 = 2.260$
GFI	เข้าใกล้ 0.90	0.901	0.956
AGFI	เข้าใกล้ 0.90	0.816	0.918
SRMR	น้อยกว่า 0.50	0.112	0.050
RMSEA	ระหว่าง 0.50 – 0.80	0.108	0.061
NFI	เข้าใกล้ 0.90	0.891	0.953
CFI	เข้าใกล้ 0.90	0.907	0.973
PNFI	มีค่าสูงขึ้น	0.560	0.607

ภาพประกอบ 11 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของ
 วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ก่อนปรับโมเดล

ภาพประกอบ 12 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของ
 วยาาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว หลังปรับโมเดล

เมื่อพบว่าโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ผู้วิจัยจึงพิจารณาขนาดและทิศทางค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดล ดังที่สรุปไว้ใน ภาพประกอบ 12 และตาราง 14

ลำดับต่อไปเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement model) ในโมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวาทคดีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

1. โมเดลการวัดตัวแปรวาทคดีเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตทั้งสองตัว โดยตัวชี้วัดวาทคดีเชิงบวกด้านความรู้สึกมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) สูงที่สุดคือ .81 และตัวชี้วัดวาทคดีเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .57 ซึ่งทั้งสองตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรสังเกตทั้งสองตัวสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรวาทคดีเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

2. โมเดลการวัดตัวแปรวาทคดีเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตหนึ่งตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .82 แสดงว่าตัวแปรสังเกตสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรวาทคดีเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

3. โมเดลการวัดตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตหนึ่งตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .88 แสดงว่าตัวแปรสังเกตสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวได้

4. โมเดลการวัดตัวแปรความรู้สีกวิตกกังวลต่อการสูงวัย สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตทั้งสามตัว โดยตัวชี้วัดที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย .86 รองลงมาคือความวิตกกังวลทางจิตใจ .78 และสุดท้ายความวิตกกังวลทางกายภาพ .39 โดยตัวชี้วัดทั้งสามตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรสังเกตทั้งสามตัวสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรความรู้สีกวิตกกังวลต่อการสูงวัยได้

5. โมเดลการวัดตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตทั้งสองตัว โดยตัวชี้วัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือ .78 และตัวชี้วัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยด้านกายภาพมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .72 ซึ่งทั้งสองตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรสังเกตทั้งสองตัวสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยได้

6. โมเดลการวัดตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตหนึ่งตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .93 แสดงว่าตัวแปรสังเกตสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

7. โมเดลการวัดตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตหนึ่งตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .91 แสดงว่าตัวแปรสังเกตสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

8. โมเดลการวัดตัวแปรค่านิยมทางสังคม สามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตหนึ่งตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .92 แสดงว่าตัวแปรสังเกตสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของตัวแปรค่านิยมทางสังคมได้

จากตาราง 14 ที่แสดงด้านล่าง จะพบว่าตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อวயาคติเชิงลบ (AGn1) มากที่สุดคือการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\beta = .87, p < .01$) ในขณะที่ตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อวยาคติเชิงบวก (AGp1) มากที่สุดคือการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COOn1) ($\gamma = -.55, p < .01$) และการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) รองลงมา ($\gamma = .42, p < .01$) และสุดท้าย ตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุ (CB1) มากที่สุดคือวยาคติเชิงบวก (AGp1) ($\beta = .77, p < .01$) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุ (CB1) ซึ่งเป็นเส้นทางอิทธิพลที่อยู่นอกเหนือจากสมมติฐานการวิจัย โดยพบอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรเชิงสาเหตุ การปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (COp1) ($\gamma = .31, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COOn1) ($\gamma = .29, p < .05$) เป็นที่น่าสังเกตว่า การปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งพบทั้งการปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ตาราง 14 ยังแสดงให้เห็นค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรความรู้สึกริดกั้วงวลต่อการสูงวัย (AA1) วยาคติเชิงบวก (AGp1) วยาคติเชิงลบ (AGn1) และพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุ (CB1) มีรายละเอียดดังนี้

- การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COOn1) ร่วมกันอธิบายความรู้สึกริดกั้วงวลต่อการสูงวัย (AA1) ได้ร้อยละ 22 ($R^2 = .22$)

- ความรู้สึกริดกั้วงวลต่อการสูงวัย (AA1) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COOn1) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ร่วมกันอธิบายวยาคติเชิงบวก (AGp1) ได้ร้อยละ 77 ($R^2 = .77$)

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความไม่เด็ดความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวิทยาการติดต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล											
	AA1 (R ² = .22)			AGn1 (R ² = .82)			AGp1 (R ² = .77)			CB1 (R ² = .58)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
AA1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AGp1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.77**	-	.77**
AGn1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PA1	.41**	-	.41**	.87**	-	.87**	.42**	-	.37**	-	.29**	.29**
COp1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.31**	-	.31**
CO n1	.28**	-	.28**	.36**	-	.36**	-.55**	-	-.59**	.29*	-.46**	-.17*
VA1	-	-	-	-	-	-	.17*	-	.17*	-	.13*	.13*

หมายเหตุ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

AA1 = ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย AGp1 = วิทยาการติดต่อผู้สูงอายุในครอบครัว AGn1 = วิทยาการติดต่อผู้สูงอายุในครอบครัว PA1 = การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย COp1 = การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว CO n1 = การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว VA1 = ค่านิยมทางสังคม

- การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COn1) ร่วมกันอธิบายวาทคติเชิงลบต่อ (AGn1) ได้ร้อยละ 82 ($R^2 = .82$)

- วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (COp1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COn1) ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ (CB1) ได้ร้อยละ 58 ($R^2 = .58$)

ลำดับถัดไปเป็นการสรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยรายข้อ โดยเริ่มจากการนำเสนอผลการวิจัยหลักคือ โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวาทคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 94.908$, $df = 42$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 2.260$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.050$, $GFI = 0.956$, $AGFI = 0.918$, $NFI = 0.953$, $CFI = 0.973$, $PNFI = 0.607$) กล่าวคือ โมเดลสมมติฐานสามารถอธิบายสาเหตุและผลของวาทคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้

สมมติฐานข้อ 1. วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ผลการวิจัยพบว่า วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ($\beta = -.13$, $p < .05$) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .42$, $p < .01$) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) ($\gamma = -.55$, $p < .01$) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ($\gamma = .17$, $p < .05$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองต่ำ มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ และมีการให้ค่านิยมทางสังคมต่อความกตัญญูสูง ก็ยังมีวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 2. วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) โดยผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ผลการวิจัยพบว่า วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA) ($\beta = -.05$, $p < .05$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) ($\gamma = -.04$, $p < .05$) โดยผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการ

สูงวัย (AA1) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองสูง ทำให้ยังมีวาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 3. วาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ผลการวิจัยพบว่า วาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\beta = .87, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) ($\gamma = .36, p < .01$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีวาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 4. วาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) โดยผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ผลการวิจัยไม่พบตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อวาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ที่ส่งผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

สมมติฐานข้อ 5. ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) ผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .41, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) ($\gamma = .28, p < .01$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองสูง จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 6. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากวาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) และวาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับ

อิทธิพลทางตรงจากวยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp) ($\beta = .77, p < .01$) นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (COp1) ($\gamma = .31, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (COOn1) ($\gamma = .29, p < .05$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีวยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง และมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งปฏิสัมพันธ์ที่ดีและไม่ดีกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยิ่งแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวสูง จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 7. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) และค่านิยมทางสังคม (VA1) โดยผ่านวยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ($\beta = -.10, p < .05$) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .29, p < .01$) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) ($\gamma = -.46, p < .01$) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ($\gamma = .13, p < .05$) โดยผ่านวยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองต่ำ มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ และมีการให้ค่านิยมทางสังคมต่อความกตัญญูสูง ก็ยิ่งมีวยากติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ทำให้ยิ่งแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวสูง จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน

สมมติฐานข้อ 8. พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COp1) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) และค่านิยมทางสังคม (VA1) โดยผ่านวยากติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ผลการวิจัยไม่พบตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ที่ส่งผ่านวยากติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

บทที่ 5 การสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ (Exploratory sequential mixed methods design) (Creswell & Plano Clark, 2018) ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของวயาคติต่อบิดามารดาสูงอายุที่คนหนุ่มสาวแสดงทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม รวมถึงสาเหตุและผลกระทบของวยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุ มีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวจำนวน 8 ท่าน และบิดามารดาของผู้ให้ข้อมูลวัยหนุ่มสาวจำนวน 2 ท่าน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยประยุกต์ตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลของไมล์ และฮูเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994) แล้วจึงนำข้อค้นพบที่ได้มาพัฒนาเป็นตัวแปรเพื่อใช้ศึกษาในการวิจัยระยะที่ 2

การวิจัยเชิงปริมาณระยะที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุและผลของวยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัวจำนวน 344 คน ด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) รายละเอียดของผลการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มีดังนี้

การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

ผลการวิจัยพบว่าคนหนุ่มสาวมีลักษณะการแสดงออกแบบวยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงออกทางความรู้สึก การแสดงออกทางความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งการแสดงออกแบบวยาคติใน 3 ลักษณะนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน มีรายละเอียดดังนี้

- วยาคติทางความรู้สึก ประกอบด้วย ความห่วงกังวลใจ (แบ่งออกเป็นความกังวลใจด้านสุขภาพ และด้านอุบัติเหตุ) ความต้องการในการดูแลเอาใจใส่ และความรำคาญใจ

- วยาคติทางความคิด ประกอบด้วย ความคิดแบบเหมารวมด้านทักษะความสามารถ และความคิดแบบเหมารวมด้านลักษณะนิสัย (ได้แก่ นิสัยแบบย่ำคิดย่ำทำหลงๆลืมๆ ตีอรั้นเอาแต่ใจ และยึดติดในความคิด)

- วยาคติทางพฤติกรรม ประกอบด้วย การยอมตามใจ การนิ่งเฉย การเปลี่ยนตนเองให้ใจเย็น

สำหรับสาเหตุที่ทำให้คนหนุ่มสาวมีวยาคติต่อบิดามารดาสูงอายุ พบว่าแบ่งออกเป็นสาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนวัยหนุ่มสาว และสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

- สาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนวัยหนุ่มสาว ประกอบด้วย การตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิต (รับรู้ถึงความเสื่อมถอย มองความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ กลัวการเจ็บป่วยและการจากลา) และความเข้าใจบิดามารดา (แบ่งออกเป็นด้านความคิดและพฤติกรรม และด้านสุขภาพร่างกาย)

- สาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม ประกอบด้วย หน้าที่ของบุตรธิดา และการกตัญญูต่อบิดามารดา

และสุดท้าย ข้อค้นพบเกี่ยวกับผลของวยาคติที่เกิดกับบิดามารดาสูงอายุ ตามการรับรู้ของคนหนุ่มสาว พบว่าวยาคติส่งผลกระทบต่อทั้งจิตใจและร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

- ผลทางจิตใจของบิดามารดาสูงอายุ ประกอบด้วย บิดามารดาได้รับความรัก ความอบอุ่นใจ รู้สึกถึงความมั่นคงทางใจ และกังวลใจต่อความหวังเฝ้ายากลูก

- ผลทางสุขภาพร่างกายของบิดามารดาสูงอายุ ประกอบด้วย บิดามารดาได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น (แบ่งออกเป็น จากการสนับสนุนในชีวิตประจำวัน และการสนับสนุนด้านสุขภาพโดยคนหนุ่มสาว) และบิดามารดาให้ความสำคัญกับการดูแลตนเองมากขึ้น

การสรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 94.908$, $df = 42$, $p = 0.000$, $\chi^2/df = 2.260$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.050$, $GFI = 0.956$, $AGFI = 0.918$, $NFI = 0.953$, $CFI = 0.973$, $PNFI = 0.607$) และเป็นโมเดลที่ประหยัดและมีคุณภาพ (Parsimonious model) โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ วยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ($\beta = -.13$, $p < .05$) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .42$, $p < .01$) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COOn1) ($\gamma = -.55$, $p < .01$) และค่านิยมทางสังคม

(VA1) ($\gamma = .17, p < .05$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัยของตนเองต่ำ มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ และมีการให้ค่านิยมทางสังคมต่อความกตัญญูสูง ก็ยังมีวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง

สมมติฐานข้อ 2. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\beta = -.05, p < .05$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) ($\gamma = -.04, p < .05$) โดยผ่านความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัย (AA1) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัยของตนเองสูง ทำให้ยังมีวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ

สมมติฐานข้อ 3. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า วาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\beta = .87, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) ($\gamma = .36, p < .01$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง

สมมติฐานข้อ 4. ผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้ กล่าวคือ ผลการวิจัยไม่พบตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGn1) ที่ส่งผ่านความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัย (AA1)

สมมติฐานข้อ 5. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .41, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (COn1) ($\gamma = .28, p < .01$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง และมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยังมีความรู้สึกริติกังวลต่อการสูงวัยของตนเองสูง

สมมติฐานข้อ 6. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AGp1) ($\beta = .77, p < .01$) นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (COp1) ($\gamma = .31, p < .01$) และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ

(CO_n1) ($\gamma = .29, p < .05$) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีวயาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง และมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งปฏิสัมพันธ์ที่ดีและไม่ดีกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ก็ยิ่งแสดงพฤติกรรม การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวสูง

สมมติฐานข้อ 7. ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (AA1) ($\beta = -.10, p < .05$) การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (PA1) ($\gamma = .29, p < .01$) การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CO_n1) ($\gamma = -.46, p < .01$) และค่านิยมทางสังคม (VA1) ($\gamma = .13, p < .05$) โดยผ่านวயาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AG_p1) แสดงว่าคนหนุ่มสาวที่มีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยของตนเองต่ำ มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูง มีปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัวต่ำ และมีการให้ค่านิยมทางสังคมต่อ ความกตัญญูสูง ก็ยิ่งมีวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัวสูง ทำให้ยิ่งแสดงพฤติกรรม การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวสูง

สมมติฐานข้อ 8. ผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้ กล่าวคือ ผลการวิจัยไม่พบตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CB1) ที่ส่งผ่านวยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (AG_n1)

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1

การศึกษาในการวิจัยระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อฉายให้เห็นภาพวยาคติในสังคมไทย เป็นวยาคติของสมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาว ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาสูงอายุกับ คนหนุ่มสาว พบว่าคนหนุ่มสาวมีการแสดงออกต่อบิดามารดาแบบวยาคติ ครอบครัวทั้งการแสดง ออกแบบวยาคติในเชิงบวกและในเชิงลบ การอภิปรายข้อค้นพบในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้จึง ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะของวยาคติ สาเหตุของวยาคติ ผลกระทบของวยาคติ และ สุดท้าย วยาคติภายใต้บริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของวยาคติ

ภายใต้ลักษณะของวยาคติทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่ปรากฏ เป็น ลักษณะการแสดงออกที่คนหนุ่มสาวแสดงผ่านทางความรู้สึก ความคิด และการกระทำต่อบิดา มารดา และเป็น การแสดงออกที่คนหนุ่มสาวเลือกปฏิบัติอย่างเป็นอคติและเอนเอียง เนื่องจากเป็น การแสดงออกซึ่งตั้งอยู่บนการตระหนักในเรื่องอายุที่มากของบิดามารดา โดยการแสดงออกแบบ วยาคติที่คนหนุ่มสาวแสดงผ่านทางความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม ซึ่งพบว่ามีความเกี่ยวเนื่อง

สัมพันธ์กันนั้น สามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดองค์ประกอบหลักของเจตคติ (Tripartite Model) (Kite & Wagner, 2002; Olson & Kendrick, 2008) หรือแนวคิด Cognitive-Affective-Conative Model (Ajzen, 2005; McGuire, 1989) ที่ประกอบด้วย ความรู้สึก (Affect) การรู้คิด (Cognition) และพฤติกรรม (Behavior) เพราะวயาคติถือเป็นเจตคติประเภทหนึ่ง โดยที่วยาคติต่อผู้สูงอายุนั้น แตกต่างจากเจตคติต่อผู้สูงอายุตรงที่วยาคติตั้งอยู่บนการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออายุที่มากของผู้สูงวัย นอกจากนี้ข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกแบบวยาคติสามารถจำแนกออกเป็น การแสดงออกในเชิงบวกและการแสดงออกในเชิงลบ ซึ่งเทียบเคียงได้กับแนวคิดของพาลมอร์ (Palmore, 1999) ที่จำแนกวยาคติออกเป็นวยาคติเชิงบวก (Positive ageism) และวยาคติเชิงลบ (Negative ageism) บนฐานคิดที่ว่าวยาคติเชิงบวกเอื้อประโยชน์ผู้สูงอายุ และวยาคติเชิงลบ ขัดขวางประโยชน์ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อค้นพบปรากฏหลักฐานของวยาคติเชิงบวก อย่างดั้งเดิมในมิติของวยาคติที่คนหนุ่มสาวแสดงทางพฤติกรรม ในขณะที่วยาคติที่คนหนุ่มสาว แสดงทางความรู้สึกและความคิดนั้นปรากฏทั้งวยาคติเชิงบวกและวยาคติเชิงลบ แสดงให้เห็นว่า คนหนุ่มสาวให้ความสำคัญกับการทำดีต่อบิดามารดาสูงอายุ ซึ่งเป็นการแสดงออกภายนอก ในขณะที่คนหนุ่มสาวยอมรับได้อย่างตรงไปตรงมาว่าความคิดความรู้สึกในใจต่อบิดามารดาที่มีทั้ง ด้านดีและไม่ดี

ข้อค้นพบด้านวยาคติทางความรู้สึกที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวก ซึ่งได้แก่ ความเป็นห่วงกังวลใจ และความต้องการที่จะดูแลเอาใจใส่บิดามารดาสูงอายุ เทียบเคียงได้กับ แนวคิดโมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) (Cuddy & Fiske, 2002; Fiske et al., 2002) กล่าวคือ การที่คนหนุ่มสาวมองว่าบิดามารดาคือผู้ที่มีอายุมากแล้ว คนหนุ่มสาวจึง รู้สึกเป็นห่วงและเป็นกังวลเกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ทั่วไปของท่าน รวมทั้งมีความรู้สึกว่า อยากจะเอาใจใส่และดูแลบิดามารดาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ความรู้สึกเหล่านี้ช่วยให้เห็นมุมมองของคนหนุ่มสาวเกี่ยวกับสมรรถภาพและความสามารถของผู้สูงอายุว่า เนื่องจากท่านมีอายุมากแล้วจึง มีความระมัดระวังหรือมีความละเอียดรอบคอบกับเรื่องต่างๆรอบตัวลดน้อยลง นอกจากนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวยังเทียบเคียงได้กับทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory) (Kite, 1996) กล่าวคือ เมื่อเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงวัยย่อมต้องการการสนับสนุนดูแลจากคนวัยทำงานที่ยังหนุ่มยังสาว เพราะคนหนุ่มสาวมีเรี่ยวแรงกำลังมากกว่า และมีสถานะเศรษฐกิจการเงินที่ดีกว่า ด้วยเหตุนี้เองคนวัยหนุ่มสาวจึงเป็นฝ่ายที่ควรจะช่วยเหลือดูแลคนสูงวัย

นอกจากข้อค้นพบด้านวยาคติเชิงบวกที่กล่าวไปในข้างต้น ยังปรากฏข้อค้นพบ วยาคติทางความรู้สึกและทางความคิดในเชิงลบด้วย ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกรำคาญบิดามารดา และ

ความคิดแบบเหมารวมบิดามารดา เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงอคติที่ตั้งอยู่บนการรับรู้เรื่องอายุที่มากของบิดามารดา เทียบเคียงได้กับทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) (Kite & Wagner, 2002) ที่กล่าวว่า การที่คนวัยหนุ่มสาวเหมารวมคนสูงวัยอย่างเป็นอคติ ช่วยสร้างและช่วยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์หรือตัวตนในเชิงบวกของคนวัยหนุ่มสาว เพราะจะทำให้คนหนุ่มสาวสามารถเปรียบเทียบกลุ่มทางสังคมของตน ซึ่งก็คือกลุ่มคนในวัยหนุ่มสาวเหมือนกับตน ว่าเป็นกลุ่มที่ดีกว่าและเหนือกว่ากลุ่มคนสูงอายุ ซึ่งจะเห็นได้จากข้อค้นพบครั้งนี้ว่า ลูกๆวัยหนุ่มสาวมองบิดามารดาของตนอย่างเหมารวมว่ามีนิสัยแบบคนแก่คนชราและไม่สามารถเรียนรู้ทักษะทางเทคโนโลยีได้

สำหรับข้อค้นพบยาคติทางความคิดด้านการเหมารวมลักษณะนิสัยบิดามารดาสูงอายุ มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวของคนหนุ่มสาว กล่าวคือ ภายใต้อาณัติที่คนหนุ่มสาวรับรู้ถึงความไม่ลงรอยทางความคิดการแสดงออกของตนกับบิดามารดาสูงอายุ คนหนุ่มสาวมีวิธีการรับมือเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจจะบานปลายโดยการยอมตามใจบิดามารดา ถึงแม้ว่าคนหนุ่มสาวอาจจะไม่เห็นด้วยกับความต้องการนั้น นอกจากนี้คนหนุ่มสาวยังเลือกที่จะนิ่งเฉยไม่ตอบโต้บิดามารดา แทนการใช้ถ้อยคำวาจาที่อาจจะทำร้ายจิตใจของท่าน สุดท้าย คนหนุ่มสาวยอมรับว่าพวกเขาใช้ความพยายามให้การทำใจตนเองให้เย็นลง เมื่อต้องรับมือกับสถานการณ์ในลักษณะดังกล่าว การปฏิบัติตัวเช่นนี้สะท้อนถึงการทำดีต่อบิดามารดาและการประนีประนอมยอมกัน เทียบเคียงได้กับทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ที่กล่าวถึงผลลัพธ์เชิงบวกของการปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นไปตามเงื่อนไข 4 ประการว่าจะช่วยให้อคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุลดลง ในภาพรวม การแสดงออกของคนหนุ่มสาวแบบยอมตามใจ นิ่งเฉย และใจเย็นกับบิดามารดานั้นเทียบเคียงได้กับเงื่อนไขการปฏิสัมพันธ์ในเรื่องการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และการให้ความร่วมมือกัน

2. สาเหตุของยาคติ

สำหรับข้อค้นพบด้านสาเหตุของยาคติ ซึ่งประกอบด้วยสาเหตุหลักที่เกิดจากมุมมองของคนวัยหนุ่มสาวและสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าสาเหตุที่ปรากฏนี้มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะยาคติเชิงบวกเพียงมิติเดียว สำหรับสาเหตุที่เกิดจากมุมมองคนหนุ่มสาวในด้านการตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา มีประเด็นที่ควรค่าแก่การกล่าวถึง 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกคือ ความแตกต่างระหว่างคนหนุ่มสาวในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย โดยคนหนุ่มสาวที่มีการปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาสูงอายุในบริบทครอบครัวขยาย

ซึ่งประกอบไป สมาชิกครอบครัวรุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ และสมาชิกครอบครัวรุ่นหลานซึ่งอยู่ในวัยเด็ก คนหนุ่มสาวในครอบครัวขยายส่วนใหญ่จะมองความไม่แน่นอนของชีวิตว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ในขณะที่คนหนุ่มสาวในครอบครัวเดี่ยวมักจะยอมรับว่ารู้สึกกลัวและกังวลถึงอนาคตข้างหน้าที่ใหญ่ในครอบครัวอาจจะล้มป่วยหรือเสียชีวิตลง มีความเป็นไปได้ว่าเพราะคนหนุ่มสาวในครอบครัวขยายมีโอกาสได้เผชิญกับการเกิดแก่เจ็บตายมากกว่าคนหนุ่มสาวในครอบครัวเดี่ยว จึงอาจจะสามารถเข้าใจและยอมรับความไม่แน่นอนความไม่ยั่งยืนของชีวิตได้มากกว่า ในขณะที่คนหนุ่มสาวในครอบครัวเดี่ยวอาจจะมีความใกล้ชิดผูกพันกับบิดามารดามากกว่า เมื่อจินตนาการถึงอนาคตที่จะไม่มีบิดามารดาอยู่ด้วยแล้ว พวกเขาจึงสะท้อนความรู้สึกกลัวและกังวลมากกว่า

สำหรับประเด็นที่สอง ข้อค้นพบในด้านการตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา สามารถเทียบเคียงกับทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงกลัวหวาดกลัว (Terror Management Theory) (Greenberg et al., 2017; Greenberg et al., 1986; Martens et al., 2005) ที่กล่าวถึงการมีอคติและการหลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้สูงอายุว่าเป็นวิธีการรับมือกับความหวาดกลัวต่อความตายของคนหนุ่มสาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่ผู้สูงอายุเป็นคนในครอบครัว เพราะคนในครอบครัวมีลักษณะนิสัยและพันธุกรรมที่คล้ายกัน จึงยิ่งทำให้คนหนุ่มสาวถูกย่ำเตือนถึงชะตากรรมที่จะลงเอยแบบเดียวกัน ดังที่กล่าวไปในข้างต้น ลักษณะของวาทิต่างความคิดที่ปรากฏ ฉายให้เห็นถึงการเหมารวมอย่างเป็นอคติของคนหนุ่มสาวต่อบิดามารดาสูงอายุ ความคิดเหล่านี้อาจเป็นวิธีการที่คนหนุ่มสาวใช้เพื่อขจัดความหวาดกลัวตามที่ทฤษฎีได้กล่าวไว้ อย่างไรก็ดี พบว่าเมื่อคนหนุ่มสาวระลึกถึงอนาคตที่บิดามารดาจะเผชิญกับการเจ็บป่วยและวันที่จะต้องลาจากกัน ตรงกันข้ามกับคำอธิบายจากทฤษฎีที่กล่าวว่าคนหนุ่มสาวจะยิ่งเหินห่างไปจากผู้สูงอายุ แต่สำหรับในบริบทครอบครัวนั้น คนหนุ่มสาวกลับยิ่งใกล้ชิดพร้อมแสดงพฤติกรรมเชิงบวกต่อผู้สูงอายุคือ ให้อาหารใส่ใจ ช่วยเหลือดูแล และปฏิบัติต่อท่านอย่างประนีประนอม

สำหรับอีกหนึ่งสาเหตุที่เกิดจากมุมมองของคนหนุ่มสาวที่ปรากฏ คือ ความเข้าใจที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุ เทียบเคียงได้กับแนวคิดเรื่องความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย ซึ่งเป็นตัวแปรที่พบในการศึกษาที่ผ่านมามีความสัมพันธ์กับวาทิต โดยมักจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงวัยสูงจะมีวาทิตต่อผู้สูงอายุต่ำ (Cherry et al., 2016; Stahl & Metzger, 2013; Stuart-Hamilton & Mahoney, 2003) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบ กล่าวคือ คนหนุ่มสาวที่สะท้อนความเข้าใจในต่อบิดามารดาสูงอายุมักจะสะท้อนถึงความคิดและพฤติกรรมต่อท่านในเชิงบวกด้วยเช่นกัน และสุดท้าย สำหรับสาเหตุทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏ ฉายให้เห็นชัดเจนถึงการที่คนหนุ่มสาวยึดถือค่านิยมเรื่องความกตัญญูทวดที่

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตที่สะท้อนความสำคัญของค่านิยมดังกล่าวทั้งในบริบทใหญ่ของสังคมและในบริบทเล็กของสถาบันครอบครัว (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร et al., 2541; สมเกียรติ เอี่ยมกาญจนาลัย et al., 2558; สุนทรีย์ จี๋ใจหาล้า et al., 2561; อุไร เดชพลกรัง, 2554) กล่าวคือ คนหนุ่มสาวควรจะระลึกในพระคุณของบุพการีและตอบแทนพระคุณท่านด้วยการดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุหรือกล่าวได้ว่าการดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของลูกหลานในครอบครัว

3. ผลกระทบของวัยาคติ

สำหรับผลกระทบของวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ข้อค้นพบปรากฏผลที่เป็นผลเชิงบวกเป็นส่วนมาก จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แม้จะยังไม่พบแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาช่วยอธิบายข้อค้นพบดังกล่าว แต่ผลการวิจัยในอดีตที่ศึกษาประเด็นทัศนคติต่อการเลี้ยงดูผู้สูงอายุของคนหนุ่มสาวในสังคมไทย ฉายให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวที่เป็นลูกมีความตั้งใจอยากดูแลบิดามารดาสูงอายุไปตลอดชีวิต (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2535) สอดคล้องกับข้อค้นพบครั้งนี้คือ บิดามารดาสูงอายุรู้สึกมั่นใจว่า ในอนาคตผู้เป็นลูกจะยังคงดูแลเลี้ยงดูตน ในขณะที่ผลทางสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่พบว่าบิดามารดามักจะหันมาใส่ใจกับการดูแลตนเองมากยิ่งขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวและการดูแลสุขภาพตนเองในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกหลานวัยหนุ่มสาว ก็จะช่วยดูแลสุขภาพร่างกายของตนดีด้วยเช่นกัน (วัลภา บุรณกลัด, 2560) ท่ามกลางผลกระทบจากวัยาคติที่พบผลในเชิงบวกเป็นส่วนมาก พบว่ามีประเด็นความกังวลใจที่บิดามารดาสูงอายุมีต่อความห่วงใยจากคนหนุ่มสาว อย่างไรก็ตามถึงแม้ความกังวลใจนี้จะสะท้อนความรู้สึกเชิงลบของผู้สูงอายุ แต่ก็ก็เป็นความรู้สึกที่ตั้งอยู่บนความหวังดีของคนหนุ่มสาวผู้เป็นลูก

4. บริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัยาคติ

ในประเด็นการอภิปรายสุดท้าย มีความเกี่ยวข้องกับบริบทครอบครัวในสังคมไทย ซึ่งมีความแตกต่างจากบริบทสังคมตะวันตก จากข้อค้นพบที่ปรากฏว่าคนหนุ่มสาวมีวัยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งพบทั้งวัยาคติเชิงบวกและวัยาคติเชิงลบนั่น เป็นที่น่าสังเกตว่าพบวัยาคติที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาพของวัยาคติในบริบทครอบครัวไทยว่ามีผู้ใช้ร้าย เป็นไปได้ว่าเพราะคนในสังคมไทยได้รับการปลูกฝังให้ปฏิบัติตัวแบบน้ำซุ่นไว้ให้น้ำใสไว้นอก กล่าวคือ แม้ว่าคนหนุ่มสาวจะมองผู้สูงวัยในบ้านอย่างเหมารวมและเป็นอคติแต่ลูกๆในวัยหนุ่มสาวก็ยังเป็นห่วงและคอยดูแลบุพการีของตน รวมทั้งปฏิบัติต่อท่านเป็นอย่างดี ซึ่งฉายให้เห็นภาพการแสดงออกต่อสมาชิกสูงอายุในครอบครัวในเชิงบวก ที่ภายใต้การแสดงออกนั้นแอบเคลือบความในใจเชิงลบของคนหนุ่มสาวไว้ ดังธรรมชาติของคนไทยที่เลือกจะปกปิดความซุ่นซ้องหมองใจและเปิดเผยเฉพาะความยินดีปรีดา ซึ่งการแสดงออกแบบน้ำซุ่นไว้ให้น้ำใสไว้นอกนี้

พบว่าคล้ายกับธรรมชาติของชาวญี่ปุ่นที่เลือกจะซ่อนความรู้สึกไม่ดีต่อผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุคือคนที่ควรเคารพนับถือ (Koyano, 1989) เช่นนั้นแล้ว จำเป็นหรือไม่ที่วயาคติเชิงลบซึ่งอยู่ในใจของคนหนุ่มสาวจะต้องถูกกำจัดไป ในเมื่อคนหนุ่มสาวมีการแสดงออกแบบวยาคติที่สร้างประโยชน์มากกว่าสร้างโทษให้แก่บิดามารดาสูงวัย

การอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2

ผลการวิจัยในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง (SEM) พบว่าโมเดลสมมติฐานสามารถอธิบายสาเหตุและผลของวยาคติเชิงบวกและวยาคติเชิงลบที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวได้ โดยมีรายละเอียดการอภิปรายตามสมมติฐานของการวิจัย 8 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 กล่าวว่าวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่รู้สึกกังวลเกี่ยวกับการสูงวัยของตนเอง ทำให้มีวยาคติเชิงบวกสูง สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) ที่กล่าวว่าเนื่องจากมนุษย์สามารถตระหนักถึงอนาคตที่ตนจะต้องตาย มนุษย์จึงหวาดกลัวต่อความตายรวมถึงเรื่องที่ทำให้นึกถึงความตาย เช่น ความแก่ชราหรือการใกล้ชิดกับคนแก่ ด้วยเหตุนี้เอง บุคคลที่มีความกังวลสูงจึงมีวยาคติต่อคนแก่สูงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคนแก่นั้นเป็นคนในครอบครัว เพราะผู้ใหญ่ในครอบครัวกับบุคคลนั้นมีลักษณะนิสัยและพันธุกรรมที่คล้ายคลึงกัน จึงยิ่งสร้างความกังวลและหวาดกลัวต่อความตายนั่นเอง (Greenberg et al., 2017; Greenberg et al., 1986; Martens et al., 2005) งานวิจัยในอดีตพบหลักฐานยืนยันคำอธิบายของทฤษฎี กล่าวคือ ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างตัวแปรความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยกับตัวแปรวยาคติต่อผู้สูงอายุในสังคม (Anderson & Wiscott, 2003; Boswell, 2012; Donizzetti, 2019; Wisdom et al., 2014) อย่างไรก็ตาม วยาคติที่ทฤษฎีและงานวิจัยในอดีตกล่าวถึง เป็นวยาคติในแง่ของการหลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเนื่องด้วยอายุที่มากของท่าน ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อค้นพบในการศึกษาคั้งนี้ที่พบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างความรู้สึกวิตกกังวลกับวยาคติเชิงบวก จึงพบว่ามีผลสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัวและผลการวิจัยในอดีต เนื่องจากคนหนุ่มสาวที่ยังกังวลเกี่ยวกับการแก่ชราและการเสียชีวิตในอนาคตของตน ก็ยิ่งรู้สึกเป็นห่วงและยังต้องการอยากจะทำปฏิบัติตัวดี ๆ กับ

ผู้สูงอายุอย่างลดลง เพราะว่าความห่วงใยหรือการที่คนหนุ่มสาวอยากจะปฏิบัติตัวดีกับผู้สูงอายุนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการใกล้ชิดกับผู้สูงอายุนั้นเอง

1.2 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูงก็ยิ่งมีวயาศติเชิงบวกสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาตัวแปรที่ใกล้เคียงกัน คือตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย โดยงานวิจัยที่ผ่านมาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย และวயาศติเชิงบวกที่กลุ่มตัวอย่างแสดงต่อผู้สูงอายุ (Cherry et al., 2016) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตสามารถอธิบายได้ด้วยเนื้อหาของของตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรการรับรู้ต่อความสูงวัย ถึงแม้ผู้วิจัยจะพัฒนามาจากตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย โดยอ้างอิงตามคำนิยามของ Miller and Dodder (1980) ที่ให้ไว้ว่าระดับความรู้และความเข้าใจของบุคคลต่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีอายุเพิ่มขึ้น ครอบคลุมในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม แต่เนื่องจากผู้วิจัยพัฒนาตัวแปรร่วมกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยระยะที่ 1 ตัวแปรการรับรู้จึงแตกต่างจากตัวแปรความรู้ตรงที่ การรับรู้ต่อการสูงวัยนั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของข้อเท็จจริง แต่เป็นการรับรู้ในที่หมายถึงความเข้าใจทั่วไป ที่คนหนุ่มสาวมีต่อกลุ่มคนสูงอายุหรือการเป็นคนแก่ นอกจากนี้ เนื่องด้วยบริบทของการศึกษาที่เป็นบริบทครอบครัว จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ขณะตอบแบบสอบถามที่เป็นแบบวัดตัวแปรการรับรู้นี้ คนหนุ่มสาวจะนึกถึงผู้ใหญ่ในครอบครัวของตน ถึงแม้ข้อคำถามในแบบวัดการรับรู้จะไม่ได้ระบุเจาะจงไปที่ผู้สูงอายุในครอบครัวก็ตาม ดังนั้น คนหนุ่มสาวที่สามารถตระหนักและเข้าใจได้ดีถึงสภาวะของการเป็นคนแก่ ย่อมจะมีความรู้สึกและความต้องการที่อยากจะปฏิบัติตัวต่อผู้สูงอายุในครอบครัวในเชิงบวก บนความคิดที่ว่าท่านมีอายุมากแล้ว

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัว ก็จะมีวยาศติเชิงบวกต่อท่านลดลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่า การปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับวยาศติเชิงลบ (Bousfield & Hutchison, 2010; Flamion et al., 2019; Marques et al., 2020) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ยืนยันถึงทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) ที่กล่าวว่ากลุ่มทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นั้นคือ (1) มีความเท่าเทียมกัน (2) มีเป้าหมายสอดคล้องกัน (3) มีการร่วมมือกัน และ (4) ได้รับการสนับสนุนจากผู้ควบคุมดูแล ผู้มีอำนาจ กฎกติกา หรือสังคม การปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้อคติระหว่างกลุ่มทางสังคมลดลง (Allport, 1954) ถึงแม้ผลการวิจัยครั้งนี้จะขัดแย้งกับงานวิจัยในอดีต แต่เมื่อพิจารณาคำอธิบายจากทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและพิจารณาตัวแปรวยาศติในการศึกษาครั้งนี้จะพบว่า อคติระหว่างกลุ่มทางสังคมในคำอธิบายของทฤษฎีนั้นมีความแตกต่าง

จากวาทคติในการศึกษาครั้งนี้มีอยู่สองประเด็น คือ (1) วาทคติในงานนี้เป็นวาทคติเชิงบวกที่สะท้อนถึงความรู้สึกเป็นห่วงและความตั้งใจที่คนหนุ่มสาวจะปฏิบัติตัวดีต่อผู้ใหญ่ในครอบครัว (2) วาทคติในงานนี้เป็นมากกว่าอคติหรือความเอนเอียงต่อกลุ่มคนสูงวัย เพราะกลุ่มคนสูงวัยในการวิจัยครั้งนี้เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับคนหนุ่มสาวมากกว่ากลุ่มคนสูงวัยทั่วไปในสังคม

1.4 ผลการวิจัยพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวให้คุณค่าตามค่านิยมทางสังคมเรื่องความกตัญญูก็ยิ่งมีวาทคติเชิงบวกสูง สอดคล้องกับคำอธิบายจากแนวคิดทางศาสตร์สังคมวิทยาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) (Ryan, 2005) ซึ่งกล่าวถึงการที่คนในสังคมได้รับการถ่ายทอดรวมถึงเกิดการยึดมั่นในค่านิยมทางสังคม กล่าวคือ เนื่องจากคนหนุ่มสาวเชื่อว่าสังคมไทยต้องการหรือคาดหวังให้ตนแสดงพฤติกรรมที่เป็นการดูแลผู้สูงอายุเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวจึงมีความรู้สึกเป็นห่วงและความต้องการอยากจะทำปฏิบัติตัวดีกับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาในประเด็นผู้สูงอายุในครอบครัวไทย กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำและการดูแลก็ถือเป็นการตอบแทนพระคุณของบุพการี (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร et al., 2541; สมเกียรติ เขียมกาญจนาลัย et al., 2558; สุนทรี จีใจหล้า et al., 2561; อุไร เดชพลกรัง, 2554)

สมมติฐานข้อ 2 กล่าวว่าวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูงก็ยิ่งมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยสูง ซึ่งส่งผลต่อเนื้อหามีวาทคติเชิงบวกลดลง กล่าวคือ ถึงแม้ข้อค้นพบในข้างต้นจะแสดงให้เห็นว่าคนหนุ่มสาวที่เข้าใจถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ จะยิ่งมีวาทคติเชิงบวก แต่เมื่อพิจารณาถึงความวิตกกังวลในตัวคนหนุ่มสาวร่วมด้วยจะพบว่า คนหนุ่มสาวที่ตระหนักและเข้าใจดีเกี่ยวกับการเป็นคนแก่ ก็จะมีกังวลเกี่ยวกับการที่ตนเองจะแก่ลงและพบเจอกับความตายในที่สุด ซึ่งนั่นส่งผลให้คนหนุ่มสาวรู้สึกเป็นห่วงและอยากทำดีกับผู้สูงอายุในบ้านลดลง

2.2 ผลการวิจัยพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบสูงก็ยิ่งทำให้มีความรู้สึกวิตกกังวลสูง ซึ่งส่งผลต่อเนื้อหามีวาทคติเชิงบวกลดลง กล่าวคือ ยิ่งคนหนุ่มสาวรู้สึกว่าความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้ใหญ่ในบ้านเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี พวกเขาก็ยิ่ง

วิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตที่ตัวเองจะเป็นเหมือนกันกับผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงการที่จะต้องพบเจอกับความเจ็บป่วยทางร่างกาย ความรู้สึกสูญเสียตัวตน ตลอดจนการเสียชีวิตลง ด้วยเหตุนี้คนหนุ่มสาวจึงไม่ยอมแสดงความห่วงใยหรือใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในบ้านเพราะท่านมีอายุที่มากแล้ว จะเห็นได้ว่าข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับคำอธิบายในทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว ดังที่กล่าวไปในข้างต้น (Greenberg et al., 2017; Greenberg et al., 1986; Martens et al., 2005)

สมมติฐานข้อ 3 กล่าวว่าวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยสูงยิ่งทำให้มีวาทคติเชิงลบสูง จะเห็นได้ว่าการรับรู้ต่อความสูงวัยส่งผลกระทบต่อวาทคติทั้งสองมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติเชิงบวกที่ปรากฏทางความรู้สึกและแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม และมิติเชิงลบที่ปรากฏทางความคิดในลักษณะเหมารวม ดังที่กล่าวไปในข้างต้น ถึงแม้ข้อค้นพบนี้จะขัดแย้งกับผลการวิจัยในอดีตที่ศึกษาตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการสูงวัย (Boswell, 2012; Intrieri & Kurth, 2018; Stuart-Hamilton & Mahoney, 2003) แต่เนื่องจากตัวแปรความรู้ที่แตกต่างจากตัวแปรการรับรู้ คือ ตัวแปรการรับรู้ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นการรับรู้ในแง่ของความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติของการสูงวัย ซึ่งต่างจากความรู้ที่อยู่บนฐานของข้อเท็จจริงที่มีความถูกผิดเป็นที่ตั้ง (Miller & Dodder, 1980) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงบริบทของการศึกษาร่วมด้วยจะพบว่ามีความเป็นไปได้ที่คนหนุ่มสาวจะนึกถึงผู้สูงอายุที่เป็นบิดามารดา หรือปู่ย่าตายายของตน ในขณะที่ตอบแบบสอบถาม ดังนั้นคนหนุ่มสาวที่เข้าใจในธรรมชาติของผู้สูงอายุในครอบครัวตนเองว่ามีสุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอยและมีลักษณะนิสัยแบบคนแก่ คนหนุ่มสาวเหล่านี้จึงยิ่งมองผู้สูงอายุอย่างเหมารวมและเป็นอคติ

3.2 ผลการวิจัยพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวสูงก็ยิ่งทำให้มีวาทคติเชิงลบสูง จะเห็นได้ว่าอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์เชิงลบนี้ส่งผลกระทบต่อวาทคติในมิติเชิงลบและมิติเชิงบวกอย่างแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวก็มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่อธิบายว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนสูงวัยก็จะมีอคติต่อคนสูงวัยลดลง (Allport, 1954) ในทางกลับกัน ดังที่ปรากฏในข้อค้นพบครั้งนี้ว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวรู้สึกไม่พอใจกับการปฏิสัมพันธ์นั้น คนหนุ่มสาวก็ยิ่งเหมารวมผู้ใหญ่

ในบ้านว่ามีลักษณะเหมือนกันกับคนแก่คนอื่นๆ ซึ่งการเหมารวมนี้นี้สะท้อนถึงอคติต่อผู้สูงอายุตามที่ทฤษฎีกล่าวไว้

สมมติฐานข้อ 4 กล่าวว่าวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผ่านความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้ กล่าวคือ ไม่พบสาเหตุที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อวาทคติเชิงลบที่ส่งผ่านความวิตกกังวลของคนหนุ่มสาว ถึงแม้ทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัวจะกล่าวว่าความกังวลเกี่ยวกับการแก่ชราและความตายจะยิ่งทำให้บุคคลมีวาทคติต่อผู้สูงวัย (Greenberg et al., 2017; Greenberg et al., 1986; Martens et al., 2005) แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการนำตัวแปรการรับรู้เข้ามาศึกษาด้วย และผลการวิจัยก็พบว่าการรับรู้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนหนุ่มสาวมีวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในบ้าน จึงมีความเป็นไปได้ที่ผลการวิจัยจะไม่ปรากฏอิทธิพลตามที่ข้อสมมติฐานกล่าว

สมมติฐานข้อ 5 กล่าวว่าความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ผลการวิจัยพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีการรับรู้ต่อความสูงวัย คนหนุ่มสาวก็ยิ่งกังวลเกี่ยวกับความแก่ชราและการที่ตนจะต้องเสียชีวิตในอนาคต มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัวในประเด็นที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุหรือการใกล้ชิดผู้สูงอายุทำให้คนเราเกิดความกังวลในสามเรื่อง ได้แก่ (1) ความตายเป็นสิ่งที่แน่นอน (The threat of death) (2) สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตจะต้องพบเจอกับความเจ็บป่วยและร่างกายที่เสื่อมถอยลง (The threat of animality) (3) ความรู้สึกไร้คุณค่าไร้ประโยชน์ เพราะความสามารถหรือทักษะต่างๆถดถอยลง (The threat of insignificance) (Martens et al., 2005) จะเห็นได้ว่าคำอธิบายนี้มีความสอดคล้องกับสาเหตุเรื่องการรับรู้ต่อความสูงวัยที่วัดเกี่ยวกับการตระหนักและเข้าใจในธรรมชาติของสุขภาพร่างกายและลักษณะนิสัยของคนแก่ ด้วยเหตุนี้เอง คนหนุ่มสาวที่ยังตระหนักและเข้าใจดีถึงธรรมชาติของการเป็นผู้สูงวัย ก็ย่อมจะรู้สึกกังวลในอนาคตที่ตนจะต้องเผชิญกับความเจ็บป่วยและความสูญเสีย

5.2 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับผู้สูงอายุในครอบครัวก็จะมีกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร

ความรู้สึกหวาดกลัวที่กล่าวว่าผู้สูงอายุหรือการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุทำให้บุคคลเกิดความกังวลและหวาดกลัว เพราะผู้สูงอายุเปรียบเสมือนสิ่งเตือนใจถึงความแก่ชราและความตาย (Martens et al., 2005)

สมมติฐานข้อ 6 กล่าวว่าพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางตรงจากวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน มีรายละเอียดดังนี้

6.1 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีวาทคติเชิงบวกสูงก็จะยิ่งให้การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ข้อค้นพบนี้เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงผลเชิงบวกของวาทคติในบริบทครอบครัว ซึ่งพบว่าไม่สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของ เซอร์รี และพาลมอร์ (Cherry & Palmore, 2008) ที่กล่าวว่า วาทคติอาจจะลดทอนคุณค่าและตัวตนของผู้สูงวัยแม้วาทคตินั้นจะเป็นการแสดงผลออกต่อผู้สูงวัยในเชิงบวกก็ตาม ทั้งนี้ เป็นที่น่าสนใจว่าหากมีการศึกษาระดับของการเห็นคุณค่าตนเองในตัวผู้สูงอายุเพิ่มเติม นอกจากวาทคติเชิงบวกที่คนหนุ่มสาวแสดงต่อผู้สูงวัยจะช่วยให้ผู้สูงวัยได้รับการดูแลที่ดีแล้ว วาทคติจะไปลดทอนคุณค่าในตัวผู้สูงวัยจริงหรือไม่ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็นผลของวาทคติต่อจิตใจของผู้สูงอายุจะพบว่า การที่คนหนุ่มสาวแสดงความห่วงใยและให้การดูแลบิดามารดาสูงอายุ ทำให้บิดามารดาเกิดความรู้สึกอึดอัดและอับอาย

6.2 ผลการวิจัยพบว่า คนหนุ่มสาวที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุในครอบครัว ไม่ว่าการปฏิสัมพันธ์นั้นจะเป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกหรือเชิงลบก็ตาม คนหนุ่มสาวเหล่านั้นจะยิ่งแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุไม่ได้ส่งผลต่อการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ トラบไคที่คนหนุ่มสาวได้มีโอกาสพูดคุยใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ถึงแม้คนหนุ่มสาวจะรู้สึกไม่พอใจกับการปฏิสัมพันธ์นั้น แต่คนหนุ่มสาวก็ยังจะคอยสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในเรื่องต่างๆ มีความเป็นไปได้ว่าคนหนุ่มสาวอาจจะรู้สึกว่า การดูแลผู้สูงวัยในครอบครัวเป็นภาระหน้าที่ของตน ดังที่ผลการศึกษาในอดีตพบว่ากลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าการดูแลบุพการีเป็นหน้าที่ที่ตนต้องทำเพื่อตอบแทนพระคุณของท่าน (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร et al., 2541; สมเกียรติ เขียมกาญจนาลัย et al., 2558; สุนทรี จีใจห้ำ et al., 2561; อุไร เดชพลกรัง, 2554)

นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการวิจัยที่พบอิทธิพลทางตรงจากการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการปฏิสัมพันธ์เชิงลบที่มีต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุนั้น เป็นเส้นทางอิทธิพลที่พบนอกเหนือจากข้อสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ เนื่องด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษาในการวิจัยนี้คือ เพื่อศึกษาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของวาทคติ ตัวแปรวาทคติในโมเดลการ

วิจัยจึงกลายเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ซึ่งทำหน้าที่อธิบายกลไกของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ มีความเป็นไปได้ว่า สาเหตุที่ผลการวิเคราะห์พบอิทธิพลทางตรงจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ ต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ อาจจะเป็นเพราะตัวแปรอื่นในโมเดลการวิจัยไม่สามารถจะอธิบายกลไกของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้เหมือนตัวแปรภาคตินั้นเอง

สมมติฐานข้อ 7 กล่าวว่าพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม โดยผ่านวาทคติเชิงบวกกับผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการวิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้บางส่วน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่าคนหนุ่มสาวที่ไม่ค่อยกังวลเกี่ยวกับอนาคตที่ตนจะต้องเผชิญกับความแก่ชราและการเสียชีวิต รวมถึงตระหนักและเข้าใจในธรรมชาติของคนที่แก่ ไม่ได้รู้สึกว่าการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี และเป็นคนที่ให้คุณค่าต่อการกตัญญูผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าคนหนุ่มสาวเหล่านี้มีวาทคติเชิงบวกสูง ซึ่งส่งผลต่อเนื้อให้คนหนุ่มสาวยิ่งคอยช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการวิจัยอิทธิพลทางอ้อมจากการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ มีความแตกต่างจากผลการวิจัยที่เป็นอิทธิพลทางตรง กล่าวคือ ถึงแม้คนหนุ่มสาวจะไม่พอใจในบทบาทหรือกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้สูงอายุ แต่ตราบใดที่คนหนุ่มสาวมีวาทคติเชิงบวกหรือมีความรู้สึกเป็นห่วงและอยากจะทำดีกับผู้สูงอายุเพราะว่าท่านแก่แล้ว วาทคติเชิงบวกนี้ทำให้คนหนุ่มสาวคอยช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ดังที่กล่าวในข้างต้น (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร et al., 2541; สมเกียรติ เอี่ยมกาญจนาลัย et al., 2558; สุนทรีย์ จีใจหล้า et al., 2561; อุไร เดชพลกรัง, 2554)

สมมติฐานข้อ 8 กล่าวว่าพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้สูงอายุในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัว และค่านิยมทางสังคม โดยผ่านวาทคติเชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัว ผลการวิจัยไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่คนหนุ่มสาวมีภาพจำผู้สูงอายุอย่างเป็นอคติ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการที่คนหนุ่มสาวจะคอยช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ สาเหตุหนึ่งอาจจะเป็นเพราะ ภาพจำเหมารวมที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นภาพจำเดียวกับภาพจำผู้สูงอายุทั่วไปที่คนหนุ่มสาวไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัว ซึ่งเป็นการมองผู้สูงอายุบนพื้นฐานของอายุหรือความเป็นคนแก่ ไม่ได้มองผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นคนในครอบครัว เพราะหากคนหนุ่มสาวมองว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัว คนหนุ่ม

สาวก็น่าจะยิ่งให้การช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ดังที่พบในการวิจัยที่ผ่านมาตามที่นำเสนอไปข้างต้น (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร et al., 2541; สมเกียรติ เอี่ยมกาญจนาลัย et al., 2558; สุนทรี จีใจหล้า et al., 2561; อุไร เดชพลกรัง, 2554)

โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อ 1 และข้อ 2 แสดงให้เห็นถึง**อิทธิพลของวยาคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว** กล่าวคือ วยาคติเชิงบวก หรือการที่คนหนุ่มสาวรู้สึกเป็นห่วงและอยากจะทำดีกับผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยอายุที่มากของผู้สูงอายุนั้น มีสาเหตุหนึ่งมาจากการที่คนหนุ่มสาวไม่มีความกังวลเกี่ยวกับการแก่และการตายของตนในอนาคต และการที่คนหนุ่มสาวให้คุณค่าต่อการกตัญญูดูแลผู้สูงอายุ ยิ่งไปกว่านั้น มีสาเหตุหลักอีกสองประการคือ คนหนุ่มสาวที่ไม่ได้รู้สึกว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี และคนหนุ่มสาวที่ตระหนักถึงธรรมชาติของสุขภาพร่างกายและลักษณะการแสดงออกแบบคนแก่ ทั้งสองสาเหตุนี้ทำให้คนหนุ่มสาวมีวยาคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นเช่นกัน เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผ่านความวิตกกังวลต่อการสูงวัยร่วมด้วยจะพบว่า ยิ่งคนหนุ่มสาวมีการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีแต่มีความเข้าใจในธรรมชาติของคนแก่ ยิ่งทำให้คนหนุ่มสาวมีความกังวลต่ออนาคตที่ตนจะกลายเป็นคนแก่และพบเจอกับความตาย ซึ่งนั่นก็ทำให้คนหนุ่มสาวยิ่งไม่อยากใกล้ชิดหรือแสดงความรักห่วงใยต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะคนหนุ่มสาวมองว่าท่านเป็นคนแก่แล้ว

สำหรับผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อ 3 และข้อ 4 แสดงให้เห็นถึง**อิทธิพลของวยาคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว** กล่าวคือ วยาคติเชิงลบ หรือการที่คนหนุ่มสาวมีภาพจำเหมารวมผู้สูงอายุในครอบครัวในฐานะที่ท่านเป็นคนแก่คนหนึ่ง มีสาเหตุหลักมาจากการที่คนหนุ่มสาวตระหนักและเข้าใจถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ทั้งทางด้านสุขภาพร่างกายและด้านลักษณะนิสัยการแสดงออก และมีอีกสาเหตุหนึ่งคือการที่คนหนุ่มสาวรู้สึกไม่ดีเวลาที่ตนพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ

สำหรับผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อ 5 แสดงให้เห็นถึง**อิทธิพลของความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย** กล่าวคือ สาเหตุของความกังวลใจที่คนหนุ่มสาวมีต่ออนาคตที่ตนจะกลายเป็นคนแก่ รวมถึงการเผชิญหน้ากับการสูญเสียต่างๆ รวมถึงชีวิตของตนเองนั้น พบว่ามีสาเหตุหลักเดียวกันกับวยาคติเชิงลบ ได้แก่ การที่คนหนุ่มสาวตระหนักและเข้าใจในธรรมชาติของการเป็นคนแก่ รวมถึงการที่คนหนุ่มสาวรู้สึกว่า การปฏิสัมพันธ์ของตนกับผู้ใหญ่ในบ้านเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดี

สุดท้าย ผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อ 6 ข้อ 7 และข้อ 8 แสดงให้เห็นถึง**อิทธิพลของพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว** โดยมีสาเหตุหลักมาจากวาคติเชิงบวก คือการที่คนหนุ่มสาวรู้สึกเป็นห่วงและอยากจะทำดีกับผู้สูงอายุในครอบครัวเนื่องจากท่านมีอายุมากแล้ว นอกจากนี้ การที่คนหนุ่มสาวมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่คนหนุ่มสาวจะยิ่งแสดงการช่วยเหลือดูแลท่าน โดยเป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่ว่าลูกหลานวัยหนุ่มสาวจะรู้สึกดีหรือรู้สึกไม่ดีกับการใกล้ชิดผู้ใหญ่ในครอบครัว คุณภาพของการปฏิสัมพันธ์นั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการแสดงออกของลูกหลานวัยหนุ่มสาว นอกจากนี้ การที่ลูกหลานมีความเข้าใจถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ รวมถึงการที่ลูกหลานให้คุณค่าต่อการกตัญญูตอบแทนพระคุณผู้สูงอายุในครอบครัว ก็ยิ่งทำให้ลูกหลานช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุดีขึ้นด้วย โดยที่พฤติกรรมการช่วยเหลือดูแลนั้นมีที่มาจากวาคติเชิงบวก หรือการที่ลูกหลานตระหนักในอายุที่มากของผู้สูงอายุ จึงรู้สึกเป็นห่วงท่านและอยากจะทำดีกับท่านนั่นเอง

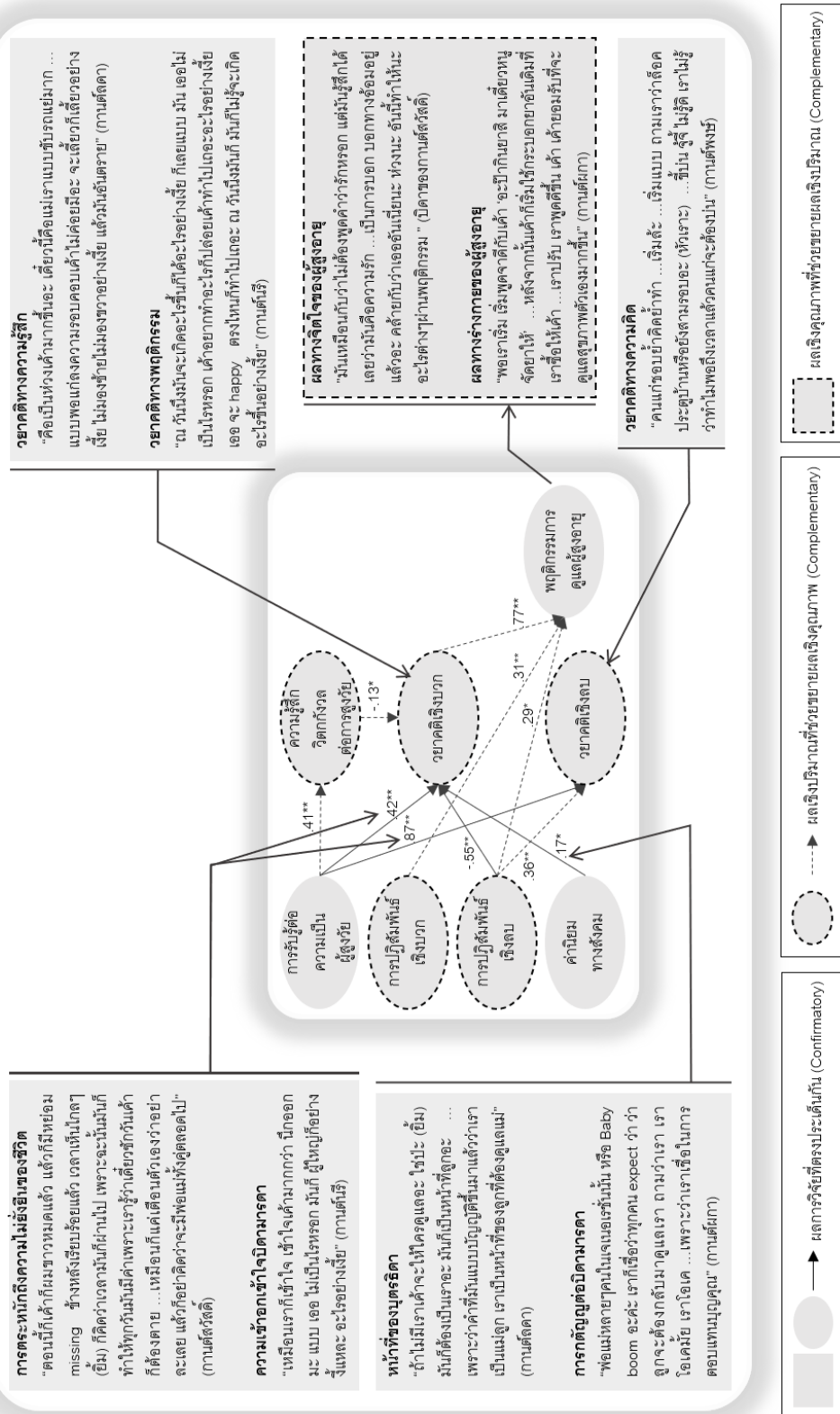
การอภิปรายการเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2

ภาพประกอบ 13 แสดงการสรุปความเชื่อมโยงผลการวิจัยระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2 โดยผู้วิจัยเลือกนำเสนอผลการวิจัยที่เล็งเห็นว่ามีผลสำคัญ เนื่องจากเป็นผลที่แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปศึกษาต่อยอดได้ในงานวิจัยครั้งต่อไป ดังที่นำเสนอไว้ในส่วนของข้อเสนอแนะของการวิจัยในลำดับถัดไป สำหรับรายละเอียดของภาพประกอบมีดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1 แสดงอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยประเด็น และบทสัมภาษณ์สนับสนุนประเด็นที่พบ

2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณระยะที่ 2 แสดงอยู่ในกรอบวงกลมและสัญลักษณ์ลูกศร ประกอบด้วย เส้นทางอิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล รวมถึงค่านัยสำคัญทางสถิติ แทนด้วยสัญลักษณ์ * สำหรับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัญลักษณ์ ** สำหรับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. จุดประสงค์ของการเชื่อมโยงผลการวิจัย ครอบคลุมการเชื่อมโยงผลการวิจัยที่มีประเด็นตรงกัน (Confirmatory) และการเชื่อมโยงผลการวิจัยที่ขยายเพิ่มเติมผลกัน (Complementary) ซึ่งแบ่งออกเป็น ผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ช่วยขยายผลเชิงปริมาณ และผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ช่วยขยายผลเชิงคุณภาพ ดังที่สรุปไว้ในภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างผลการวิจัยระยะที่ 1 และระยะที่ 2

ในลำดับถัดไปเป็นการอภิปรายการเชื่อมโยงผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เชื่อมโยงในลักษณะเติมเต็มความเข้าใจให้แก่กัน (Complementary) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก สอดคล้องกับการนำเสนอการเชื่อมโยงผลการวิจัยในภาพประกอบข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า คนหนุ่มสาวที่มีการรับรู้ถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ในตัวพ่อแม่และปู่ย่าตายาย ก็จะมีมีความกังวลใจเกี่ยวกับอนาคตที่ตนเองจะต้องเผชิญกับความแก่และความตายในที่สุด ซึ่งส่งผลให้คนหนุ่มสาวมีความรู้สึกเป็นห่วงผู้สูงอายุ น้อยลง และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตัวดีกับผู้สูงอายุ น้อยลง เพราะคนหนุ่มสาวมองว่าท่านมีอายุมากแล้ว ข้อค้นพบเชิงปริมาณในส่วนนี้ช่วยขยายเติมเต็มความเข้าใจผลเชิงคุณภาพใน 2 ประเด็นด้วยกัน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลเชิงปริมาณช่วยสร้างความชัดเจนให้แก่ผลเชิงคุณภาพในประเด็นมิติของการแสดงออกแบบวาทคดี กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสาเหตุด้านการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งลูกหลานวัยหนุ่มสาวมีต่อผู้ใหญ่ในบ้านนั้น มีอิทธิพลทางตรงต่อวาทคดีเชิงบวกและวาทคดีเชิงลบ โดยมีอิทธิพลต่อวาทคดีเชิงลบมากกว่าวาทคดีเชิงบวก ซึ่งเมื่อพิจารณาบทสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพก็จะพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลวัยหนุ่มสาวที่สามารถมองเห็นว่าบิดามารดาสูงอายุผ่านประสบการณ์และใช้ชีวิตในแบบที่ท่านเป็นมายาวนาน และประสบการณ์ชีวิตนั้นเองที่ทำให้บิดามารดาที่แก่แล้วมีนิสัยแบบคนแก่ ทั้งความจู้จี้ขี้บ่น หรือความดี้อารมณ์และยึดติดแต่เพียงแค่ว่าความคิดความเชื่อของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“แค่รู้สึกว่แบบเค้าก็มีประสบการณ์มาเยอะมากแล้ว คือมันอาจจะมีความ ความ เค้าเรียกอะไรอะ เหมือนเค้าอาจจะเจออะไรมาเยอะอะ คือทั้งดีและไม่ดี ฉะนั้นกับการที่เค้าจะกลายเป็นคนขี้บ่น ช่วงก่อนหน้านี้เค้าอาจจะแบบเจอ เค้าเรียกผ่านร้อนผ่านหนาวมาเยอะ อันนี้ก็ทำไม่ได้ อันนี้ก็ทำไม่ได้ เพราะว่าเค้ารู้ว่าทำไมอันนี้ถึงทำไม่ได้” (กานต์นรี)

“คือบางทีก็รู้สึกว่เค้าคือใช่ใหม่ แต่จริงๆแล้วก็คือ เค้าอาจจะเป็นอย่างงี้มาตั้งนานแล้ว ...จริงๆถ้าเราตั้งใจฟังเค้าว่าทำไมเค้าถึงไม่ฟังเรา เค้าถึงเถียง มันก็เป็นเพราะประสบการณ์เค้ามัน says otherwise ...ยังประสบการณ์เยอะ มันก็ยังบ่งบอกว่าโลกมันก็คงเป็น แบบนี้แหละ แบบที่ฉันเจอมานี่แหละ แล้วอะไรที่มันใหม่ มันจะดีจริงหรือ ทำไมมันถึงไม่มีมาตั้งนานแล้ว ...เหตุผลของเค้า มันจะถูกหรือมันจะผิดมันก็คือเหตุผลของเค้าที่เราแบบ จะ พูดยังไง เหตุผลนั้นมันก็ไม่เปลี่ยน ...เพราะมีประสบการณ์กับแบบนั้นมา นานแล้ว” (กานต์สวัสดี)

นอกจากที่บทสัมภาษณ์จะสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของระหว่งการรับรู้ในธรรมชาติของการเป็นคนแก่ในแง่ของประสบการณ์ของคนแก่ กับวาทคดีเชิงลบแล้ว บทสัมภาษณ์ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของการรับรู้กับวาทคดีเชิงบวกด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลวัยหนุ่มสาวพูดถึงการปฏิบัติตัวกับบิดามารดาสูงอายุในลักษณะที่เป็นการตามใจท่าน

เพราะผู้ให้ข้อมูลทราบดีว่าบิดามารดาแก่ตัวลงทุกวัน จึงคิดเสมอว่าเวลาที่ตนกับบิดามารดาจะมีร่วมกันนั้นไม่ยืนยาวอยู่ตลอดไป

“เค้าก็คงอยู่กับเราอีกไม่นานแล้ว ไม่นานเท่าที่เราอยากให้มีมานานหรอก เพราะฉะนั้นอยากทำอะไรก็ทำ อยากพาไปไหนก็พาไป อยากกินอะไรก็กิน อิ่ม แล้วก็อยากคุยอะไรกับเค้าก็คุย อยากถามว่าชีวิตเค้าเป็นมาอย่างไรก็ถามซะวันนี้ วันที่เค้ายังจำได้ อิ่ม ก็ แค่อยอมรับมัน เพราะว่ามันก็เป็นเรื่องจริง เค้าก็แก่ตัวลง เรายิ่งโตขึ้นแล้ว รุ่นที่สามมันก็มาแล้ว เออหลานมันก็มาแล้ว แล้วต่อไปเราก็จะมีลูก เพราะฉะนั้น มันก็แค่แบบ เวลามันก็ผลัดไปของมัน ...ก็ดูแลด้านจิตใจมากกว่า ก็อยากไปไหนก็พาไป ก็ บางทีก็เราก็ไม่ได้อยากไป แต่ถ้าเกิดว่ามันไม่ได้ใช้เงินเยอะอะไรมาอย่างเงี้ย ก็ ก็พาไป ไปเที่ยวราชอย่างเงี้ย ก็พาไป” (กานต์สวัสดิ์)

โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยเชิงปริมาณช่วยขยายเติมเต็มความเข้าใจผลเชิงคุณภาพในประเด็นสาเหตุของวาทคดีเรื่องการรับรู้ต่อความสูงวัยของผู้สูงอายุในครอบครัวว่าถึงแม้สาเหตุนี้จะส่งผลต่อวาทคดี ทั้งที่เป็นวาทคดีที่แสดงออกในเชิงบวกและในเชิงลบ แต่สาเหตุด้านการรับรู้ต่อความสูงวัยนี้ส่งผลต่อวาทคดีเชิงลบมากกว่าวาทคดีเชิงบวก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยิ่งลูกหลานรับรู้ถึงความแก่ชราของผู้สูงอายุ ลูกหลานก็ยิ่งจะมีความคิดต่อผู้สูงอายุในลักษณะเหมาะสมในเชิงลบ แต่ทั้งนี้ ลูกหลานก็มีความรู้สึกเป็นห่วงและมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตัวต่อท่านดีด้วยเช่นเดียวกัน

1.2 ดังที่ได้กล่าวไปว่าตัวแปรวาทคดีในการวิจัยเชิงปริมาณ ถูกสร้างขึ้นโดยใช้เกณฑ์ความเป็นบวกซึ่งสะท้อนถึงการแสดงออกที่ดี และเกณฑ์ความเป็นลบซึ่งสะท้อนถึงการแสดงออกที่ไม่ดี จากที่การวิจัยเชิงปริมาณนำตัวแปรวาทคดีทั้งสองตัวนี้มาวิเคราะห์ในโมเดลเดียวกัน จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นว่า ผลเชิงคุณภาพที่พบความเกี่ยวข้องระหว่างมุมมองที่คนหนุ่มสาวมีต่อความไม่ยั่งยืนของชีวิตและความเข้าอกเข้าใจผู้สูงอายุ กับวาทคดีนั้น ความเกี่ยวข้องดังกล่าวถูกอธิบายได้ด้วยผลเชิงปริมาณที่พบตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ตัวแปรความวิตกกังวลต่อการสูงวัย ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่คนหนุ่มสาวมีต่อความแก่ชราและความตายของตนในอนาคต โดยตัวแปรนี้สามารถอธิบายได้เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุกับวาทคดีที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวกเท่านั้น นอกจากนี้ ความวิตกกังวลต่อการสูงวัย ในฐานะที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน ยังเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีการบริหารความรู้สึกหวาดกลัว (Terror Management Theory) (Martens et al., 2005) สามารถนำมาใช้อธิบายการเกิดขึ้นของวาทคดีในคนหนุ่มสาวได้

2. จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ฉายให้เห็นภาพว่า การที่คนหนุ่มสาวมีการตระหนักในความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิตบิดามารดาสูงวัย และมีความเข้าอกเข้าใจในตัวบิดามารดาสูงวัยนั้น เกี่ยวข้องกับการที่คนหนุ่มสาวมีวาทคดีต่อผู้สูงอายุในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออก

ผ่านทางอารมณ์ความรู้สึก การแสดงออกผ่านทางความคิด และการแสดงออกที่เป็นการกระทำ ซึ่งการที่คนหนุ่มสาวเหล่านี้มีวาทศิลป์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่คนหนุ่มสาวรับรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดูแลผู้ใหญ่ในครอบครัว เนื่องจากคนหนุ่มสาวมีวาทศิลป์เชิงบวก มีไหวพริบดีเชิงลบ

นอกจากนี้ หากพิจารณาข้อค้นพบดังกล่าวบนฐานคิดของโมเดลความคิดเหมารวม (Stereotype Content Model) (Fiske et al., 2002) จะพบว่าโมเดลความคิดเหมารวมสามารถช่วยอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ เนื่องจากโมเดลความคิดเหมารวมกล่าวถึงความเกี่ยวเนื่องระหว่างมุมมองความแก่ชราในตัวผู้สูงอายุ กับการประเมินว่าผู้สูงอายุไร้ทักษะความสามารถ (Incompetent) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาบทสัมภาษณ์จากการวิจัยระยะที่ 1 จะพบว่าสามารถเทียบเคียงกับข้อค้นพบเชิงปริมาณดังกล่าวได้เช่นกัน โดยคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงความกังวลที่มีต่อคุณพ่อเกี่ยวกับการทำอาหาร ความกังวลนี้นำไปสู่การมอบความช่วยเหลือให้กับคุณพ่อ ซึ่งเป็นความช่วยเหลือที่มากเกินไปจนความจำเป็นหรือความต้องการที่แท้จริงของคุณพ่อ

“ก็ยังคงมีความเป็นห่วงลึกๆ เพราะเรารู้สึกว่าเค้าแก่แล้ว อันเนี่ยในความรู้สึกคือเค้าเป็นคนแก่แล้ว เค้าจะหั่นได้หรือ เค้าจะใช้กระทะได้หรือ เค้าจะลืมน้ำใช้กระทะมั้ยนะ เราพยายามหา solution ต่างๆมา ทั้งที่จริงๆเค้า fine (เน้นเสียง) มากอะ (หัวเราะ) เค้าโอเคมาก เค้าผัดได้ ต้มได้ แต่เราคือแบบ เรากังวลมากเพราะเรารู้สึกว่าเค้าแก่แล้ว” (กานต์ผกา)

บทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลอีกรายหนึ่งก็ฉายให้เห็นหลักฐานของความเกี่ยวข้องกันระหว่างวาทศิลป์เชิงบวก กับการมองเห็นถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ในแง่ที่ว่า โอกาสที่ลูกหลานจะได้อยู่ร่วมกับผู้สูงอายุในครอบครัวนั้นลดน้อยลงไปทุกทีเพราะผู้สูงอายุแก่ชราแล้ว ซึ่งความแก่ชราที่มีจุดสิ้นสุดคือการพรากจากกัน ด้วยเหตุนี้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า การใช้เวลาร่วมกันระหว่างตนเองกับบิดามารดาสูงอายุจึงเป็นในลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลตามใจบิดามารดา

“รู้สึกดี รู้สึกคุ้ม (เน้นเสียง) ...ที่เราจะได้มีประสบการณ์ร่วมกัน ...เพราะว่ามันไม่ใช่ว่ามันจะมีโอกาสนี้ตลอดไป ก็ตอนนี้ทำได้ก็ทำ ตอนนี้มีได้ก็มี เออ มีอันนี้อยกไปกินข้าวมันไก่ก็ไป เพราะว่ายังไปได้ ถ้าถึงวันนึงเค้าไปไม่ได้ มันย้อนเวลากลับมาไม่ได้” (กานต์สวัสดิ์)

โดยสรุปแล้ว ลูกหลานที่มองเห็นถึงธรรมชาติของการเป็นคนแก่ในตัวผู้สูงอายุในครอบครัว นำไปสู่การประเมินว่าผู้สูงอายุไม่สามารถทำสิ่งต่างๆได้คล่องแคล่วหรือมีประสิทธิภาพเท่าเมื่อก่อน รวมทั้งนำไปสู่การมองว่าตนกับผู้สูงอายุมีเวลาที่จะได้ใช้ร่วมกันลดลงไปทุกที ซึ่ง

เหล่านี้ทำให้ลูกหลานยิ่งมีความเป็นห่วงผู้สูงอายุและยังมีแนวโน้มที่จะทำตัวดีกับผู้สูงอายุ อย่างเช่นการตามใจ ซึ่งส่งผลให้ลูกหลานยิ่งแสดงการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุดีขึ้น

3. การที่คนหนุ่มสาวมีวาทคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว มีความเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งการดูแลนั้นทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายรวมถึงสภาพจิตใจที่ดี สำหรับการเชื่อมโยงผลการวิจัยในส่วนนี้ประกอบด้วย 2 ประเด็นด้วยกัน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประเด็นแรก มีความเกี่ยวข้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ช่วยเพิ่มความ ชัดเจนให้แก่ผลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ผลเชิงคุณภาพช่วยให้เห็นภาพว่าวาทคติที่ลูกหลานมีต่อ ผู้สูงอายุ ทั้งที่เป็นวาทคติทางอารมณ์ความรู้สึก ทางความคิดเหมารวม และทางการกระทำ ลูกหลานที่มีวาทคติที่ดีจะมีการดูแลผู้สูงอายุดี เมื่อพิจารณาผลเชิงปริมาณจึงเกิดความเข้าใจที่ ชัดเจนมากขึ้นว่า วาทคติที่ทำให้ลูกหลานวัยหนุ่มสาวมีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ เป็นวาทคติใน เชิงบวก ไม่ใช่วาทคติเชิงลบ กล่าวคือ การที่คนหนุ่มสาวจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวได้นั้นเกิด จากวาทคติเชิงบวกที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุ หรือการแสดงออกของความเป็นห่วงและความ ตั้งใจอยากจะทำดีกับผู้สูงอายุด้วยเหตุที่ว่าผู้สูงอายุแก่แล้ว

3.2 ประเด็นที่สอง มีความต่อเนื่องมาจากข้อค้นพบในข้างต้น เป็นผลเชิง คุณภาพที่ช่วยขยายความเข้าใจผลเชิงปริมาณ กล่าวคือ จากอิทธิพลของวาทคติเชิงบวกที่ส่งไปยัง พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่แสดงให้เห็นว่า ยิ่งลูกหลานวัยหนุ่มสาวมองว่าผู้สูงอายุแก่ชราแล้ว ลูกหลานจึงเป็นห่วงและอยากจะทำดีกับท่าน ลูกหลานก็จะยิ่งคอยช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจาก การช่วยเหลือดูแลของลูกหลานนั้นทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกได้รับความรักความอบอุ่น และถึงแม้ ผู้สูงอายุจะแสดงความกังวลใจเกี่ยวกับการต้องตกเป็นภาระของลูกหลาน แต่ผู้สูงอายุก็รู้สึกมั่นใจ ว่าในอนาคตลูกหลานจะไม่ทอดทิ้งตนให้อยู่เดียวดาย ยิ่งไปกว่านั้น การที่ผู้สูงอายุได้รับการดูแล เป็นอย่างดีจากลูกหลานก็ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น และที่สำคัญ ทำให้ ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้นเนื่องจากท่านหันมาดูแลตัวเองมากขึ้น

4. จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่า การปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุมี อิทธิพลทางตรงต่อวาทคติ รวมถึงมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ด้วย ผลการวิจัยเหล่านี้ช่วยขยายความเข้าใจให้แก่ผลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสาเหตุและผลของวาท คติ โดยมีประเด็นที่ควรค่าแก่การกล่าวถึง 3 ประเด็นดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างในการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุการปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อวาทคติ ที่เป็นการแสดงออกแบบวาทคติเชิงบวกและวาทคติเชิงลบอย่างแตกต่างกัน กล่าวคือ การ

ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ หรือการที่คนหนุ่มสาวรู้สึกว่าคุณภาพการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างตนกับ ผู้สูงอายุนั้นไม่ดี ทำให้คนหนุ่มสาวยิ่งมีวาทคติเชิงบวกลดลงหรือมีความเป็นห่วงและมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตัวดีกับผู้สูงอายุลดลง ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์เชิงลบทำให้คนหนุ่มสาวยิ่งมีวาทคติเชิงลบมากขึ้น หรือยังมีความคิดต่อผู้สูงอายุในเชิงเหมารวมทางอายุว่าเป็นเพราะผู้สูงอายุแก่แล้วจึงมีนิสัยเอาแต่ใจเหมือนเด็กมากขึ้น เป็นต้น จะเห็นได้ว่าข้อค้นพบดังกล่าวสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนว่าการปฏิสัมพันธ์เชิงลบนั้นส่งผลต่อวาทคติเชิงบวกและวาทคติเชิงลบอย่างแตกต่างกัน อีกทั้งข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับคำอธิบายจากทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory) (Allport, 1954) ที่กล่าวว่า หากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างช่วงวัยนั้นเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ดี เช่น มีการร่วมมือกันหรือเป็นไปตามเป้าหมายเดียวกัน ก็จะช่วยให้คนต่างช่วงวัยมีวาทคติเชิงลบต่อกันลดลง

4.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวได้รับอิทธิพลทางตรงจากการปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกหรือการปฏิสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ ยิ่งลูกหลานวัยหนุ่มสาวมีการใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งการใกล้ชิดกันนั้นจะมีคุณภาพดีหรือไม่มีคุณภาพก็ตาม ลูกหลานก็จะยิ่งดูแลญาติผู้ใหญ่ได้ดี ซึ่งหากพิจารณาผลการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมด้วยจะพบว่า เมื่อลูกหลานมีการดูแลญาติผู้ใหญ่ได้ดี ท่านก็จะมีความรู้สึกอบอุ่น อิ่มเอมใจและยิ่งจะดูแลรักษาสุขภาพด้วยตัวท่านเองดียิ่งขึ้นไป โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของคนเรา ที่มีทั้งความรู้สึกที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจกับการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่ ซึ่งเมื่อมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันแล้ว แม้ว่าลูกหลานอาจจะรู้สึกไม่ชอบใจกับการปฏิสัมพันธ์นั้นแต่ลูกหลานก็ยังแสดงการช่วยเหลือดูแลญาติผู้ใหญ่อย่างดี

4.3 ดังที่กล่าวไปในข้างต้นว่า การปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้สูงอายุในครอบครัว จะยิ่งทำให้ลูกหลานมีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น หากพิจารณาวาทคติเชิงบวกที่ลูกหลานมีต่อผู้สูงอายุร่วมด้วยจะพบว่า วาทคติเชิงบวก ในฐานะตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ช่วยอธิบายกลไกความสัมพันธ์เชิงสาเหตุดังกล่าวได้ กล่าวคือ ลูกหลานวัยหนุ่มสาวที่รู้สึกไม่พอใจกับการปฏิสัมพันธ์กับญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว ก็จะมีวาทคติที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวกลดลง หรือมีความรู้สึกเป็นห่วงและมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตัวดีต่อผู้สูงอายุเนื่องจากท่านแก่แล้ว อย่างลดน้อยลง ซึ่งยิ่งทำให้ลูกหลานดูแลผู้สูงอายุลดน้อยลงเช่นกัน จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาถึงการแสดงออกแบบวาทคติเชิงบวกของลูกหลานร่วมด้วยแล้ว การปฏิสัมพันธ์เชิงลบหรือการที่ลูกหลานรู้สึกไม่ดีกับการใกล้ชิดญาติผู้ใหญ่ ก็ยิ่งทำให้ลูกหลานดูแลญาติผู้ใหญ่ลดน้อยลง

5. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 ฉายภาพให้เห็นว่าการที่คนหนุ่มสาวยึดมั่นในค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องการดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุในครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนหนุ่มสาวมีการแสดงออกแบบวายาคติ ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างของวายาคติในการวิจัยระยะที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การยึดมั่นในค่านิยมทางสังคมเรื่องการกตัญญูมีอิทธิพลต่อวายาคติ เฉพาะวายาคติเชิงบวก หรือ การที่คนหนุ่มสาวมองว่าผู้สูงอายุในครอบครัวนั้นแก่แล้วจึงรู้สึกเป็นห่วงและอยากจะทำปฏิบัติตัวดีกับท่าน จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยเชิงปริมาณมาช่วยขยายเพิ่มเติมความเข้าใจผลเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า ผลเชิงคุณภาพก็ช่วยขยายเพิ่มเติมความเข้าใจผลเชิงปริมาณเช่นกัน กล่าวคือ จากผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างที่พบว่าวายาคติเชิงบวกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุนั้น ผลการวิจัยเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าการที่คนหนุ่มสาวให้การสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในชีวิตประจำวันหรือดูแลผู้สูงอายุในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายรวมถึงสุขภาวะทางจิตใจเป็นไปในทางที่ดี

โดยสรุปแล้ว การศึกษาวายาคติในบริบทครอบครัวที่ประยุกต์ใช้แบบแผนการวิจัยผสมวิธีชนิดเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ ครั้งนี้ (Exploratory sequential mixed methods design) (Creswell & Plano Clark, 2018) ทำให้ได้มาซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับวายาคติในบริบทดังกล่าวที่ชัดเจนและลึกซึ้ง กล่าวคือ การวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ทำให้พบว่าคนหนุ่มสาวมีความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติต่อบิดามารดาสูงอายุอย่างเป็นวายาคติ โดยมีสาเหตุเกี่ยวข้องกับการที่คนหนุ่มสาวตระหนักในความไม่ยั่งยืนของชีวิตและมีความเข้าใจในตัวบิดามารดา รวมถึงการที่คนหนุ่มสาวยึดมั่นในค่านิยมไทยเกี่ยวกับการดูแลบิดามารดา นอกจากนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพยังทำให้เกิดความเข้าใจว่า วายาคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อบิดามารดาสูงอายุนั้นสร้างผลดีให้แก่สุขภาพกายและจิตใจของบิดามารดา ในขณะที่การวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ พบผลที่ช่วยสร้างความกระจ่างให้แก่ผลเชิงคุณภาพในหลายประเด็น โดยมีประเด็นหลักเกี่ยวกับวายาคติที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือ ผลเชิงปริมาณทำให้เกิดความชัดเจนว่าการที่ลูกหลานวัยหนุ่มสาวรับรู้ถึงธรรมชาติของคนแก่ในตัวผู้สูงอายุ ลูกหลานก็ยังมีวายาคติที่เป็นการแสดงออกในเชิงบวก ซึ่งยิ่งทำให้ลูกหลานให้การช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุได้ดีขึ้น กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ผลเชิงปริมาณสร้างความกระจ่างในเรื่องของวายาคติที่นำไปสู่พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุว่าเป็นวายาคติที่ลูกหลานรู้สึกห่วงกังวลและต้องการอยากจะทำดีกับผู้สูงอายุ ไม่ใช่วายาคติที่ลูกหลานมองผู้สูงอายุแบบเหมารวมอย่างเป็นอคติ ซึ่งจากการดูแลนั้น นอกจากผู้สูงอายุจะมีความ

สะดวกสบายและปลอดภัยขึ้น ผู้สูงอายุก็เริ่มหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การดูแลเอาใจใส่ของลูกหลานยังสร้างความอบอุ่นและความรู้สึกมั่นคงทางใจให้ผู้สูงอายุอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. สำหรับลูกหลานวัยหนุ่มสาว

1.1 จากตัวแปรการรับรู้ต่อความสูงวัย คือการที่ลูกหลานวัยหนุ่มสาวรับรู้และเข้าใจในความแก่ชราของผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมทั้งความแก่ชราทางกายภาพ คือการที่คนหนุ่มสาวมองเห็นและเข้าใจดีว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่อ่อนแอและเจ็บป่วยง่าย และครอบคลุมความแก่ชราทางการแสดงออก คือการที่คนหนุ่มสาวมองเห็นและเข้าใจดีว่าผู้สูงอายุมีนิสัยบางอย่างที่เปลี่ยนไปจากเดิม ถึงแม้ว่าในการศึกษาครั้งนี้จะมีเป้าหมายวัดตัวแปรการรับรู้ต่อความสูงวัยเป็นผู้สูงอายุทั่วไป คือไม่ได้เจาะจงว่าเป็นผู้สูงอายุในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในครอบครัวก็คือผู้ที่มีสถานะของการเป็นคนแก่คนหนึ่ง และเนื่องด้วยการศึกษานี้กำหนดนิยามของตัวแปรการรับรู้ต่อความสูงวัยว่า เป็นการตระหนักและเข้าใจต่อสถานะของความสูงวัย ดังนั้น การรับรู้ต่อความสูงวัยที่ไม่ได้มีการเจาะจงว่าเป็นความสูงวัยของคนในครอบครัว จึงสามารถเชื่อมโยงมายังผู้สูงอายุที่เป็นคนในครอบครัวได้

จากข้อค้นพบเชิงปริมาณที่พบว่า การรับรู้และเข้าใจในความแก่ชรานี้เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้คนหนุ่มสาวรู้สึกเป็นห่วงผู้สูงอายุและมีแนวโน้มจะปฏิบัติกับผู้สูงอายุในทางที่ดีขึ้น บนพื้นฐานความคิดที่คนหนุ่มสาวมองผู้สูงอายุว่าแก่แล้ว ซึ่งยิ่งส่งผลให้คนหนุ่มสาวคอยช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดีจากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอให้ลูกหลานที่อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุหรือมีโอกาสได้พบเจอกับผู้สูงอายุในครอบครัว หมั่นสังเกตอาการกับกิริยา รวมถึงสังเกตหน้าตาและรูปร่างผิวพรรณของผู้สูงอายุ โดยการสังเกตนั้นไม่ใช่เพียงการมองดูด้วยตาแต่เป็นการมองเห็นถึงความแก่ชราของผู้สูงอายุ นอกจากเฝ้าสังเกตผู้สูงอายุแล้ว ผู้วิจัยแนะนำให้ลูกหลานทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ โดยเน้นเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ลูกหลานได้ใกล้ชิดและพูดคุยกับผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น การหยิบเอารูปถ่ายในอดีตมาดูและพูดคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์ในภาพด้วยกัน การทำอาหารหรือรับประทานอาหารร่วมกัน การเล่นเกมด้วยกัน เช่น เกมไพ่ หรือเกมกระดาน เป็นต้น โดยสรุป ลูกหลานสามารถเฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงของผู้ใหญ่ในครอบครัวได้ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกับท่าน ซึ่งจะช่วยให้ลูกหลานเกิดการตระหนักถึงความแก่ชราของท่าน และเมื่อลูกหลานรับรู้และเข้าใจในความแก่ชราแล้ว ลูกหลานก็จะเกิดความเป็นห่วงและอยากจะทำปฏิบัติกับผู้สูงอายุดีขึ้น ซึ่งจะทำให้ลูกหลานเอาใจใส่และช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุดีขึ้นด้วย

2. สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 จากข้อค้นพบเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่า การที่คนหนุ่มสาวมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุในครอบครัว จะทำให้คนหนุ่มสาวเอาใจใส่และดูแลผู้สูงอายุดียิ่งขึ้น ซึ่งจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพช่วยสร้างความกระจ่างเพิ่มเติมว่า การที่คนหนุ่มสาวเอาใจใส่และคอยดูแลผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย เป็นต้น ใช้องค์ความรู้จากผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนหรือกำหนดนโยบาย รวมถึงกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัว

2.2 จากข้อค้นพบในข้างต้น ผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย เป็นต้น ใช้องค์ความรู้จากผลการวิจัยดังกล่าวมาพัฒนาเป็นโครงการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัว มีกลุ่มเป้าหมายเป็นลูกหลานที่อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุหรือมีโอกาสได้พบเจอกับผู้สูงอายุ เนื้อหาของโครงการเป็นการรณรงค์ส่งเสริมบรรยากาศภายในครอบครัวให้มีการใช้เวลาร่วมกัน โดยเน้นให้ลูกหลานและผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือได้พูดคุยกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้มองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสภาพร่างกาย ตลอดจนลักษณะท่าทางการแสดงออกของผู้สูงอายุ จนลูกหลานเกิดความตระหนักว่าท่านแก่ชราลง ซึ่งจะช่วยให้ลูกหลานเกิดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ คือ เกิดเป็นความรู้สึกเป็นห่วงและมีความต้องการที่อยากจะปฏิบัติกับท่านให้ดีขึ้น ท้ายที่สุด วาทคติเชิงบวกจะทำให้ลูกหลานยิ่งเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวดียิ่งขึ้น

3. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 จากข้อค้นพบเชิงปริมาณที่สร้างความกระจ่างให้แก่ข้อค้นพบเชิงคุณภาพว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุหลักที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ คือวาทคติเชิงบวก ซึ่งเมื่อพิจารณาปัจจัยเชิงสาเหตุของวาทคติเชิงบวกพบว่าหนึ่งในปัจจัยหลักคือ การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอให้งานวิจัยครั้งต่อไปนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นโปรแกรมส่งเสริมการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว โดยเนื้อหาหลักของโปรแกรมเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัววัยหนุ่มสาวเกิดการรับรู้ต่อความสูงวัยในตัวผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดวาทคติเชิงบวก และเพื่อท้ายที่สุดมุ่งหวังให้เกิดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยเสนอให้มีการวัดตัวแปรการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัยและตัวแปรวาทคติเชิงบวกก่อนการทดลองใช้โปรแกรม จากนั้นจึงวัดตัวแปรทั้งสองและ

ตัวแปรพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุภายหลังการใช้โปรแกรม เพื่อการศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุและเปรียบเทียบผลของการใช้โปรแกรม

3.2 จากข้อค้นพบเชิงปริมาณที่พบอิทธิพลจากวาทคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว แต่ไม่พบอิทธิพลจากวาทคติเชิงลบต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งผลการวิจัยอิทธิพลจากวาทคติเชิงบวกมีความสอดคล้องกับนิยามที่พาลมอร์ (Palmore, 1999) กล่าวไว้ว่า วาทคติเชิงบวกคือวาทคติที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยครั้งต่อไปศึกษาอิทธิพลของวาทคติเชิงลบ เพื่อทำความเข้าใจว่าวาทคติเชิงลบจะทำให้เกิดผลเชิงลบตรงตามที่พาลมอร์ (Palmore, 1999) กล่าวไว้หรือไม่ โดยการศึกษาครั้งต่อไปสามารถกำหนดขอบเขตของกลุ่มประชากรที่ศึกษาว่าเป็นผู้ที่เคยเผชิญเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวาทคติเชิงลบที่มีความรุนแรง อาทิเช่นการทอดทิ้งผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.3 จากข้อค้นพบเชิงคุณภาพที่พบความแตกต่างระหว่างคนหนุ่มสาวที่มีคุณลักษณะด้านครอบครัวต่างกัน คือมาจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ในประเด็นความคิดความรู้สึกที่คนหนุ่มสาวมีต่อการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยเชิงปริมาณในอนาคต เก็บข้อมูลด้านคุณลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างคำถามในแบบสอบถามเช่น จำนวนสมาชิกครอบครัวที่คุณอาศัยอยู่ด้วยมีทั้งหมดกี่คน ประกอบด้วยใครบ้าง (เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า เป็นต้น) โดยการเก็บข้อมูลด้านคุณลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างจะทำให้สามารถศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างครอบครัวเดี่ยว และกลุ่มตัวอย่างครอบครัวขยาย ว่ามีระดับความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัยแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และส่งผลต่อวาทคติเชิงลบและวาทคติเชิงบวกแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3.4 จากข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับเป้าหมายวาทคติในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งก็คือวาทคติต่อผู้สูงอายุที่ยังสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ตามปกติ หรือช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในระดับหนึ่ง จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุที่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 นี้ถึงขั้นตอนแบบสอบถามจะเป็นผู้สูงวัยตอนต้น ซึ่งมีความแตกต่างจากผู้สูงวัยตอนปลาย ซึ่งน่าจะเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง หรือผู้ที่ต้องการการดูแลจากผู้อื่น เช่น ผู้ป่วยภาวะสมองเสื่อมหรือผู้ป่วยติดเตียง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยในอนาคตขยายขอบเขตเป้าหมายของวาทคติเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบวาทคติที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงวัยตอนต้นและผู้สูงวัยตอนปลายว่าวาทคติต่อเป้าหมายทั้งสองกลุ่มนี้มีปัจจัยเชิงสาเหตุแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3.5 จากข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑลเป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป

การกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างเช่นนี้ทำให้ครอบคลุมทั้งผู้ที่เกิดและอาศัยอยู่ในเขตเมือง และผู้ที่เกิดนอกเขตเมืองแต่ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในเขตเมือง จึงมีความเป็นไปได้ว่าระดับของการยึดมั่นในค่านิยมเรื่องความกตัญญูของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มนี้จะแตกต่างกัน เนื่องจากตัวแปรค่านิยมทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพทั้ง 8 ท่านเกิดและเติบโตในเขตเมือง การเติบโตในพื้นที่บริบทที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบทอาจจะส่งผลต่อค่านิยมและความเชื่อที่บุคคลยึดถือ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยเชิงปริมาณครั้งต่อไปกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างให้มีขอบเขตชัดเจน โดยเก็บข้อมูลด้านสถานที่เกิดและสถานที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบระดับของค่านิยมทางสังคม และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวายาคติและพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3.6 จากข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสภาวะความเป็นเมือง หรือการรับรู้ถึงภาวะความทันสมัยของสังคม ซึ่งมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าวายาคติมีความเกี่ยวข้องกับข้อบ่งชี้ความทันสมัยของสังคม คือ จำนวนประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวายาคติต่อผู้สูงอายุในสังคม (North & Fiske, 2015) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยในอนาคตนำแนวคิดทฤษฎีในศาสตร์สังคมวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษาทำความเข้าใจวายาคติ ซึ่งจะถือเป็นการบูรณาการศาสตร์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นในการทำความเข้าใจประเด็นดังกล่าว โดยเสนอให้นำทฤษฎีภาวะทันสมัยและการสูงวัย (Theory of Modernization and Ageing) (Cowgill, 1974, as cited in Palmore, 1999, p.68) และแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของบรองโก และวิลเลียมสัน (Branco & Williamson, 1982 Cuddy & Fiske, 2002, p. 12-13) รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างวายาคติกับสังคมนิยมของพามอร์ (Palmore, 1999) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย รวมถึงใช้พัฒนาเป็นตัวแปรความทันสมัยของสังคมเพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุของวายาคติ

3.7 จากข้อจำกัดเกี่ยวกับตัวแปรวายาคติเชิงบวกและตัวแปรวายาคติเชิงลบ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างตัวแปรนี้ขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพ จึงทำให้ตัวแปรวายาคติเชิงบวกครอบคลุมมิติการแสดงออกแบบวายาคติที่เป็นความรู้สึกและแนวโน้มการทำพฤติกรรม ในขณะที่ตัวแปรวายาคติเชิงลบครอบคลุมมิติการแสดงออกแบบวายาคติทางความคิด ดังนั้น จึงเสนอให้การวิจัยครั้งต่อไป มีการพัฒนาตัวแปรวายาคติเชิงบวกและตัวแปรวายาคติเชิงลบที่มีตัวชี้วัดสอดคล้องกัน คือ มีเนื้อหาสาระครอบคลุมการแสดงออกแบบวายาคติทางความรู้สึก ความคิด และแนวโน้มการทำพฤติกรรม ทั้งตัวแปรวายาคติเชิงบวกและวายาคติเชิงลบ

3.8 จากข้อจำกัดเกี่ยวกับตัวแปรความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ในตัวชี้วัดด้านความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ถูกพัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบเชิงคุณภาพในประเด็น การตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา เมื่อนำมาวิเคราะห์ในโมเดลสมมติฐานพบว่า ตัวชี้วัดด้านดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นในโมเดลสูงเกินไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอให้การวิจัยในอนาคต นำข้อค้นพบเชิงคุณภาพในประเด็นการตระหนักถึงความไม่ยั่งยืนของชีวิตบิดามารดา มาใช้เป็นฐานข้อมูลในการสัมภาษณ์คนหนุ่มสาวเกี่ยวกับความวิตกกังวลต่อการสูงวัยและการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในครอบครัว โดยผู้วิจัยเสนอให้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่เคยเผชิญกับเหตุการณ์การเจ็บป่วย หรือการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในครอบครัว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความวิตกกังวลที่ลุ่มลึก เพื่อที่จะนำข้อค้นพบไปพัฒนาเป็นตัวแปรและศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุที่มีต่ออนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behaviour*. Maidenhead, England: Open University Press.
- Allan, L. J., Johnson, J. A., & Emerson, S. D. (2014). The role of individual difference variables in ageism. *Personality and Individual Differences*, 59, 32-37.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Anderson, D., & Wiscott, R. (2003). Comparing social work and non-social work students' attitudes about aging. *Journal of Gerontological Social Work*, 42(2), 21-36.
- Ayalon, L., & Tesch-Römer, C. (2018). Introduction to the section: Ageism - concept and origins L. Ayalon & C. Tesch-Römer *Contemporary perspectives on ageism* (pp. 1-10). Cham, Switzerland: SpringerOpen.
- Bicchieri, C. (2005). *The grammar of society: The nature and dynamics of social norms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bicchieri, C., Muldoon, R., & Sontuoso, A. (2011). Social Norms. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Winter 2018 ed.): Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/social-norms>.
- Bodner, E. (2009). On the origins of ageism among older and younger adults. *International Psychogeriatrics*, 21(6), 1003-1014.
- Boduroglu, A., Yoon, C., Luo, T., & Park, D. C. (2006). Age-related stereotypes: A comparison of American and Chinese cultures. *Gerontology*, 52, 324-333.
- Boswell, S. S. (2012). Predicting trainee ageism using knowledge, anxiety, compassion, and contact with older adults. *Educational Gerontology*, 38, 733-741.
- Bousfield, C., & Hutchison, P. (2010). Contact, anxiety, and young people's attitudes and behavioral intentions towards the elderly. *Educational Gerontology*, 36(6), 451-466.
- Butler, R. N. (1969). Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist*, 9, 243-246.
- Butler, R. N. (1975). *Why survive? Being old in America*. New York: Harper and Row.
- Butler, R. N. (1980). Ageism: A foreword. *Journal of Social Issues*, 36(2), 8-11.

- Butler, R. N. (1995). Ageism G. Maddox *Encyclopedia of aging* (pp. 38-39). New York: Springer.
- Bytheway, B. (2005). Ageism M. L. Johnson *The Cambridge handbook of age and ageing* (pp. 338-345). Cambridge: Cambridge University Press.
- Calasanti, T. (2016). Combating ageism: How successful is successful aging? *The Gerontologist*, 56(6), 1093-1101.
- Cherry, K. E., Brigman, S., Lyon, B. A., Blanchard, B., Walker, E. J., & Smitherman, E. A. (2016). Self-reported ageism across the lifespan: Role of aging knowledge. *The International Journal of Aging & Human Development*, 83(4), 366-380.
- Cherry, K. E., & Palmore, E. (2008). Relating to Older People Evaluation (ROPE): A measure of self-reported ageism. *Educational Gerontology*, 34(10), 849-861.
- Chonody, J. M. (2016). Positive and negative ageism: The role of benevolent and hostile sexism. *Affilia: Journal of Women & Social Work*, 31(2), 207-218.
- Chonody, J. M., Webb, S. N., Ranzijn, R., & Bryan, J. (2014). Working with older adults: Predictors of attitudes towards ageing in psychology and social work students, faculty, and practitioners. *Australian Psychologist*, 49(6), 374-383.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Cuddy, A. J. C., & Fiske, S. T. (2002). Doddering, but dear: Process, content, and function in stereotyping of elderly people T. D. Nelson *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (pp. 3-26). Cambridge, MA: MIT Press.
- Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T., Kwan, V. S. Y., Glick, P., Demoulin, S., ..., & Ziegler, R. (2009). Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. *British Journal of Social Psychology*, 48(1), 1-33.
- Cuddy, A. J. C., Norton, M. I., & Fiske, S. T. (2005). This old stereotype: The pervasiveness

- and persistence of the elderly stereotype. . *Journal of Social Issues*, 61(2), 267-285.
- DeVellis, R. F. (2012). *Scale development: Theory and applications* (3rd). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Donizzetti, A. R. (2019). Ageism in an aging society: The role of knowledge, anxiety about aging, and stereotypes in young people and adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(8), 1-11.
- Dow, B., Joosten, M., Biggs, S., & Kimberley, H. (2016). Age encounters: Exploring age and intergenerational perceptions. *Journal of Intergenerational Relationships*, 14(2), 104-118.
- Drury, L., Abrams, D., Swift, H. J., Lamont, R. A., & Gerocova, K. (2017). Can caring create prejudice? An investigation of positive and negative intergenerational contact in care settings and the generalisation of blatant and subtle age prejudice to other older people. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 27(1), 65-82.
- Drury, L., Hutchison, P., & Abrams, D. (2016). Direct and extended intergenerational contact and young people's attitudes towards older adults. *British Journal of Social Psychology*, 55, 522-543.
- Ellemers, N., & Haslam, S. A. (2012). Social Identity Theory P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins *Handbook of Theories of Social Psychology: Volume 2* (pp. 370-398). London: Sage Publications.
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P., & Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878-902.
- Flamion, A., Missotten, P., Marquet, M., & Adam, S. (2019). Impact of contact with grandparents on children's and adolescents' views on the elderly. *Child Development* 90(4), 1155-1169.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*,

- 18(1), 39-50.
- Gordon, S. (2020). Ageism and age discrimination in the family: Applying an intergenerational critical consciousness approach. *Clinical Social Work Journal*, 48, 169-178.
- Greenberg, J., Helm, P., Maxfield, M., & Schimel, J. (2017). How our mortal fate contributes to ageism: A Terror Management Perspective T. D. Nelson *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (2nd, pp. 3-26). Cambridge, MA: MIT Press.
- Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A Terror Management Theory R. F. Baumeister *Public self and private self* (pp. 189-212). New York: Springer.
- Guba, E. G. (1999). The alternative paradigm dialog E. G. Guba *The paradigm dialog* (pp. 17-27). London: Sage Publications.
- Hagestad, G. O., & Uhlenberg, P. (2005). The social separation of old and young: A root of ageism. *Journal of Social Issues*, 61(2), 343-360.
- Harris, L. A., & Dollinger, S. (2001). Participation in a course on aging: Knowledge, attitudes, and anxiety about aging in oneself and others. *Educational Gerontology*, 27, 657-667.
- Harwood, J., Hewstone, M., Paolini, S., & Voci, A. (2005). Grandparent-grandchild contact and attitudes toward older adults: Moderator and mediator effects. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(3), 393-406.
- Hinchliff, S. (2016). Are you guilty of positive ageism? <https://psychologybenefits.org/2016/10/01/what-is-positive-ageism>
- Horhota, M., Chasteen, A. L., & Crumley-Branyon, J. J. (2019). Is ageism acceptable when it comes from a familiar partner? *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 74(4), 595-599.
- Intrieri, R. C., & Kurth, M. L. (2018). Racial differences in attitudes toward aging, aging knowledge, and contact. *Educational Gerontology*, 44(1), 40-53.
- Iversen, T. N., Larsen, L., & Solem, P. E. (2009). A conceptual analysis of ageism. *Nordic*

- Psychology*, 61, 4-22.
- Kite, M. E. (1996). Age, gender, and occupational label: A test of social role theory. *Psychology of Women Quarterly*, 20(3), 361-374.
- Kite, M. E., Deaux, K., & Miele, M. (1991). Stereotypes of young and old: Does age outweigh gender? *Psychology and Aging*, 6(1), 19-27.
- Kite, M. E., Stockdale, G. D., Whitley, B. E., Jr., & Johnson, B. T. (2005). Attitudes toward younger and older adults: An updated meta-analytic review. *Journal of Social Issues*, 61(2), 241-266.
- Kite, M. E., & Wagner, L. S. (2002). Attitudes toward older adults. In T. D. Nelson (Ed.), *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (pp. 129-161). Cambridge, MA: MIT Press.
- Kline, R. B. (2005). *Methodology in the social sciences. Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Koyano, W. (1989). Japanese attitudes toward the elderly: A review of research findings. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 4(4), 335-345.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolutions* (2nd). Chicago: The University of Chicago Press.
- Lasher, K. P., & Faulkender, P. J. (1993). Measurement of aging anxiety: Development of the Anxiety About Aging Scale. *The International Journal of Aging & Human Development*, 37(4), 247-259.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Luo, B., Zhou, K., Jin, E., Newman, A., & Liang, J. (2013). Ageism among college students: A comparative study between U.S. and China. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 28(1), 49-63.
- Marques, S., Mariano, J., Mendonça, J., DeTavernier, W., Hess, M., Naegele, L., . . . Martins, D. (2020). Determinants of ageism against older adults: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(2560), 1-27.

- Martens, A., Goldenberg, J. L., & Greenberg, J. (2005). A terror management perspective on ageism. *Journal of Social Issues*, 61(2), 223-239.
- Martens, A., Greenberg, J., Schimel, J., & Landau, M. J. (2004). Ageism and death: Effects of mortality salience and perceived similarity to elders on reactions to elderly people. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(12), 1524-1536.
- McGuire, W. J. (1989). The structure of individual attitudes and attitude systems. In A. R. Pratkanis, S. J. Breckler, & A. G. Greenwald (Eds.), *Attitude structure and function* (pp. 37-70). New York, NY: Psychology Press.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Cook, J. M. (2001). Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual Review of Sociology*, 27, 415-444.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Miller, R. B., & Dodder, R. A. (1980). A revision of Palmore's Facts on Aging Quiz. *The Gerontologist*, 20(6), 673-679.
- Minichiello, V., Browne, J., & Kendig, H. (2000). Perceptions and consequences of ageism: Views of older people. *Ageing and Society*, 20, 253-278.
- Nelson, T. D. (2005). Ageism: Prejudice against our feared future self. *Journal of Social Issues*, 61(2), 207-221.
- Ng, S. H. (2002). Will families support their elders? Answers from across cultures. In T. D. Nelson (Ed.), *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (pp. 295-309). Cambridge, MA: MIT Press.
- North, M. S., & Fiske, S. T. (2012). An inconvenienced youth? Ageism and its potential intergenerational roots. *Psychological Bulletin*, 138(5), 982-997.
- North, M. S., & Fiske, S. T. (2013). Act your (old) age: Prescriptive, ageist biases over succession, consumption, and identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(6), 720-734.
- North, M. S., & Fiske, S. T. (2015). Modern attitudes toward older adults in the aging world: A cross-cultural meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 141(5), 993-1021.
- Nussbaum, J. F., Pitts, M. J., Huber, F. N., Krieger, J. L. R., & Ohs, J. E. (2005). Ageism

- and ageist language across the life span: Intimate relationships and non-intimate interactions. *Journal of Social Issues*, 61(2), 287-305.
- Olson, M. A., & Kendrick, R. V. (2008). Origins of attitudes. W. D. Crano & P. Radmila *Attitudes and attitude change* (pp. 111-130). New York, NY: Psychology Press.
- Palmore, E. (1999). *Ageism: Positive and negative* (2nd). New York, NY: Springer.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751-783.
- Pettigrew, T. F., Tropp, L. R., Wagner, U., & Christ, O. (2011). Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(3), 271-280.
- Robinson, T., Zurcher, J., & Callahan, C. (2015). Youthful ideals of older adults: An analysis of children's drawings. *Educational Gerontology*, 41(6), 440-450.
- Runkawatt, V., Gustafsson, C., & Engström, G. (2013). Different cultures but similar positive attitudes: A comparison between Thai and Swedish nursing students' attitudes toward older people. *Educational Gerontology*, 39(2), 92-102.
- Ryan, M. (2005). Socialization. G. Ritzer *Encyclopedia of social theory* (Vol. 1, pp. 773-773). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Sanders, G. F., & Pittman, J. F. (1987). Attitudes of youth toward known and general target elderly. *Journal of Applied Gerontology*, 6(4), 464-475.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd). New York, NY: Routledge.
- Schwartz, L. K., & Simmons, J. P. (2001). Contact quality and attitudes toward the elderly. *Educational Gerontology*, 27, 127-137.
- Sharps, M. J., Price-Sharps, J. L., & Hanson, J. (1989). Attitudes of young adults toward older adults: Evidence from the United States and Thailand. *Educational Gerontology*, 24(7), 655-660.
- Smith, B. T., & Charlton, K. (2020). When grandparents move in consequences of growing up with older adults. *Social Psychology, Advance Articles*, 1-10.
- Stahl, S. T., & Metzger, A. (2013). College students' ageist behavior: The role of aging

- knowledge and perceived vulnerability to disease. *Gerontology & Geriatrics Education*, 34(2), 197-211.
- Streiner, D. L. (2003). Starting at the beginning: An introduction to coefficient alpha and internal consistency. *Journal of Personality Assessment*, 80(1), 99-103.
- Stricker, G., & Hillman, J. L. (1996). Attitudes toward older adults: The perceived value of grandparent as a social role. *Journal of Adult Development*, 3(2), 71-79.
- Stuart-Hamilton, I., & Mahoney, B. (2003). The effect of aging awareness training on knowledge of, and attitudes towards, older adults. *Educational Gerontology*, 29(3), 251-260.
- Sullivan, L. E. (2009). Social norm L. E. Sullivan *The SAGE glossary of the social and behavioral sciences* (pp. 480-481). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behavior. *Information (International Social Science Council)*, 13(2), 65-93.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict W. G. Austin & S. Worchel *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-37). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Tam, T., Hewstone, M., Harwood, J., Voci, A., & Kenworthy, J. (2006). Intergroup contact and grandparent-grandchild communication: The effects of self-disclosure on implicit and explicit biases against older people. *Group Processes and Intergroup Relations*, 9, 413-429.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Teater, B., & Chonody, J. M. (2017). Stereotypes and attitudes toward older people among children transitioning from middle childhood into adolescence: Time matters. *Gerontology & Geriatrics Education*, 38(2), 204-218.
- Vale, M. T., Bisconti, T. L., & Sublett, J. F. (2020). Benevolent ageism: Attitudes of overaccommodative behavior toward older women. *The Journal of Social Psychology*, 160(5), 548-558.
- Vauclair, C., Hanke, K., Huang, L., & Abrams, D. (2017). Are Asian cultures really less

ageist than Western ones? It depends on the questions asked. . *International Journal of Psychology*, 52(2), 136-144.

Wisdom, N. M., Connor, D. R., Hogan, L. R., & Callahan, J. L. (2014). The relationship of anxiety and beliefs toward aging in ageism. *Journal of Scientific Psychology*, 10-21.

Yin, R. K. (2014). *Case study research design and methods* (5th). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

เฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2558). ทศนคติและพฤติกรรมเอื้อเพื่อต่อผู้สูงอายุของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 23(2), 55-78.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

คาสปาร์ พีค, วาสนา อิมเมม, & รัตนาภรณ์ ตังธนเศรษฐ์. (2558). รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อยอายุยืน . [https://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/State% 2 0 of% 2 0 Thailand% 2 0 Population% 2 0 report% 2 0 2 0 1 5 - Thai%20Family th.pdf](https://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/State%20of%20Thailand%20Population%20report%202015-Thai%20Family%20th.pdf)

ชาย โพธิ์สีดา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุทธิดา ชนวนวัน, & กาญจนา เทียนฉาย. (2555). ผู้สูงอายุ: คนวงในที่จะถูกผลักดันให้ไปอยู่ชายขอบ กุลภา วจนสาระ & กฤตยา อาชวนิจกุล ประชากรและสังคม 2555: ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย (pp. 105-124). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปีนเรศ กาศอุดม, กัลยาณี โนนินทร์, เสาวภา เด็ดขาด, วิจิตรา ปัญญาชัย, ศรีแพร เข็มวิชัย, เบญจวรรณ กันยานะ, & กาศสมบุญ, ก. (2562). ทศนคติต่อผู้สูงอายุของวัยรุ่น. *ราชาวดีสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์*, 9(2).

พัชราภา ดันติชูเวช. (2560). เจเนอเรชันแอลฟา: เจเนอเรชันใหม่ในสังคมไทยศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. <http://thaitgri.org/?p=38427>

ยู ท ธ ศ า ส ต ร ์ ช า ตี 2 0 ปี (พ . ศ . 2 5 6 1 - 2 5 8 0) .

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

รศรินทร์ เกรย์, อุมามารณ์ ภัทรวาณิชย์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, & เรวดี สุวรรณนพแก้ว. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2544). ความสัมพันธ์และทัศนคติของเด็กไทยที่มีต่อผู้ใหญ่. วารสารศิลปศาสตร์, 1(1), 179-193.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, & ระพีพรรณ คำหอม. (2541). การพัฒนาสถาบันครอบครัว: ปัจจัยสำคัญในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมเกียรติ เขียมกาญจนาลัย, ณัฐพล อัสสระรัตน์, & สุวาณี สุรเสียงสังข์. (2558). ผลกระทบของค่านิยมและวิถีชีวิตต่อทัศนคติต่อผู้สูงอายุและปฏิสัมพันธ์ในสังคม: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). จำนวนผู้สูงอายุจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย จำแนกตามกลุ่ม อายุ เพศ จังหวัด เขตการปกครอง และภาค พ.ศ. 2560.

<http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>

สุนทรี จีใจห้าว, สุจินดา จารุพัฒน์ มารูโอ, & นพวรรณ เปี้ยชื้อ. (2561). ทัศนคติต่อผู้สูงอายุของประชาชนวัยผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง. วารสารแพทยนาวิ, 45(3), 599-612.

อุไร เดชพลกรัง. (2554). ทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก ก
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย

MF-04-version-2.0
วันที่ 18 ต.ค. 61

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G-188/2562E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแนบด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: วิทยาศาสตร์อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวัน บทบาทของสื่อ: การวิจัยผสานวิถี
ชื่อผู้วิจัยหลัก: นางสาว หนึ่งฝัน พุทธิธรรมวงษ์
สังกัด: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาพบ

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2, วัน/เดือน/ปี 11 กุมภาพันธ์ 2563
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2, วัน/เดือน/ปี 11 กุมภาพันธ์ 2563
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2, วัน/เดือน/ปี 11 กุมภาพันธ์ 2563
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2, วัน/เดือน/ปี 11 กุมภาพันธ์ 2563

(ลงชื่อ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันตแพทย์หญิงณภา เข็มจิรกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ)

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอ4 : SWUEC/E/G-188/2562

วันที่ได้การรับรอ4 : 11/02/2563

วันหมดอายุรับรอ4 : 11/02/2564

ภาคผนวก ข
เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 1
แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

ตาราง 15 แนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ใช้ข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	แนวคิดทฤษฎี	แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก
วัตถุประสงค์ของกรวิจัย (ระยะการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล)			<p>หลัก (Main question)</p> <p>ช่วยเล่าถึงคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย</p> <p>ซีก (Probing question)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วยเล่าถึงชีวิตประจำวันของคุณ และคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย - คุณและท่านสนิทกันมากแค่ไหน
เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของความคิดต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	กิจกรรม Free listing และ Pile sorting	โมเดลความคิดเหนาะรวม (Stereotype Content Model)	<p>- เมื่อนึกถึงผู้สูงอายุวัยรุ่น คุณนึกถึงอะไรบ้าง ขอให้เขียนสิ่งที่นึกได้ลงในกระดาษ</p> <p>- ขอให้ดูฉบับกลุ่มคำที่คุณเขียน โดยแยกกลุ่มตามสัญลักษณ์</p> <p> </p> <p>- ในความเห็นของคุณ คิดว่าคำใดที่แสดงถึงความเป็นผู้สูงอายุได้มากที่สุด เพราะอะไร</p>

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก				
วัตถุประสงค์ของกรวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	แนวคิดทฤษฎี	หลัก (Main question)	อีก (Probing question)
เพื่อสำรวจลักษณะของวาทคดีของผู้สูงอายุในครอบครัว	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ทฤษฎีการบริหารความรุนแรง (Terror Management Theory)	คุณคิดเห็นอย่างไรต่อความแก่ชราของคุณพ่อ/คุณแม่	<ul style="list-style-type: none"> - คุณคิดเห็นอย่างไรต่อคุณพ่อ/คุณแม่ในวันนี้ จะมีความสุขมากแค่ไหน - มีความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างที่มากพ้องกับอายุที่มากขึ้นของท่าน - คุณรู้สึกอย่างไรต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านั้น - ตัวคุณเองมีการแสดงออกต่อท่านเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง
เพื่อสำรวจลักษณะของวาทคดีของผู้สูงอายุในครอบครัว	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Social Role Theory)	คุณมองคุณพ่อ/คุณแม่ว่าเหมือนหรือแตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไปที่คุณไม่ใช่รู้จักเป็นการส่วนตัวหรือไม่ อย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าคุณพ่อ/คุณแม่เป็นคนอย่างไร มีนิสัยอย่างไร - (กรณีที่เคยมาแล้ว) คุณคิดว่าท่านเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง สำคัญเปรียบเทียบกับตอนนี้อย่างไร - (กรณีที่ยังทำงานอยู่) ช่วยเล่าถึงงานที่คุณพ่อ/คุณแม่ทำหน่อย คุณมีความคิดเห็นต่อการทำงานทำอย่างไรบ้าง คุณรู้สึกว่างงานของท่านส่งผลกระทบต่อท่านอย่างไร คุณรู้สึกอย่างไรต่อชีวิตที่ดำเนินของท่าน

ตาราง 15 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	แนวคิดทฤษฎี	แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	
			หลัก (Main question)	ชัก (Probing question)
เพื่อสำรวจลักษณะของภาคีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)	คุณคิดเห็นอย่างไรต่อความเหมือนและความต่างระหว่างตัวคุณกับคุณพ่อ/คุณแม่?	- ช่วยเล่าถึงเหตุการณ์ที่คุณรู้สึกว่าคุณและคุณพ่อ/คุณแม่เหมือนต่างกันบ้างไหม เช่น คุณทำอะไรที่เหมือนต่างกับคุณมีทำอะไรที่เหมือนต่างกัน - ความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันของคุณพ่อ/คุณแม่เป็นอย่างไร - ท่านต้องการความช่วยเหลือแตกต่างจากคุณมากน้อยแค่ไหน ในเรื่องอะไรบ้าง - คุณรู้สึกอย่างไรที่ได้ให้ความช่วยเหลือดูแลท่านในเรื่องเหล่านั้น - ช่วยเล่าถึงเหตุการณ์ที่ประทับใจเกี่ยวกับการที่คุณได้ช่วยเหลือดูแลท่านให้ฟังหน่อย - เคยมีเหตุการณ์ที่ทำให้คุณรู้สึกอย่างไรบ้าง ช่วยเล่าให้ฟังหน่อย คุณคิดว่าเพราะอะไรคุณจึงรู้สึกแบบนั้น
เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของภาคีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	การสัมภาษณ์เชิงลึก	โมเดลความคิดรวมรวม (Stereotype Content Model)	- ช่วยเล่าถึงเหตุการณ์ความรักความอบอุ่นระหว่างคุณกับคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย - ช่วยเล่าถึงสุขภาพหรือความสามารถในการทำสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันของคุณพ่อ/คุณแม่ให้ฟังหน่อย	

ตาราง 15 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีการเก็บข้อมูล	แนวคิดทฤษฎี	แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก	
			หลัก (Main question)	ซีก (Probing question)
เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของวาทคดีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Contact Theory)	ช่วยเล่าถึงกิจกรรมที่คุณและคุณพ่อ/คุณแม่ มักจะทำร่วมกันในสิ่งหนึ่ง	<ul style="list-style-type: none"> - ในวันธรรมดาในวันหยุด คุณและคุณพ่อ/คุณแม่ทำอะไรร่วมกันบ้าง บ่อยแค่ไหน - คุณรู้สึกอย่างไรเวลาที่ทำกิจกรรมนั้นกับพวกท่าน - ช่วยเล่าถึงกิจกรรมที่คุณประทับใจทำให้คุณมีความสุข - มีกิจกรรมที่คุณไม่ชอบหรือทำให้คุณรู้สึกไม่ดีไหม ช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเกิดอะไรขึ้น คุณคิดว่าสาเหตุอะไรคุณจึงรู้สึกแบบนั้น หลังจากนั้นเกิดอะไรขึ้น

หมายเหตุ แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และอาจมีการใช้กิจกรรม เช่น การวาดภาพ การเขียน ประกอบการถามซักในบางประเด็น

เครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 2 แบบสอบถามออนไลน์

แบบสอบถามการวิจัย "วยาคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัวบริบทสังคมเมือง: การวิจัยผสมวิธี"

งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมแล้ว หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-188/2562

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่คนหนุ่มสาวมีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ใช้เวลาในการตอบประมาณ 10 นาที โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับไว้ในที่ปลอดภัย มีเพียงผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถเข้าถึง ในการวิเคราะห์และรายงานผล ข้อมูลจะถูกนำเสนอในภาพรวมและไม่ระบุตัวตน จึงใคร่ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบถ้วน ผลการวิจัยจะถูกนำไปพัฒนาเป็นแนวทางการปฏิบัติตัวในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุในครอบครัว หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อผู้วิจัยตามข้อมูลด้านล่าง สามารถคลิก (<https://rb.gy/6yiolc>) เพื่ออ่านรายละเอียดเพิ่มเติม

หนึ่งฝัน พุทธธรรมวงศ์

นิสิตปริญญาเอก การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โทร 099-258-5005 อีเมล nungfanp@gmail.com

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจข้อความตามหนังสือนี้โดยตลอดแล้ว

ตกลง

ไม่ใช่ (หากคุณเลือกคำตอบนี้ แบบสอบถามจะสิ้นสุดลง ขอขอบคุณในความสนใจ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

คุณอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป

ใช่

ไม่ใช่ (หากคุณเลือกคำตอบนี้ แบบสอบถามจะสิ้นสุดลง ขอขอบคุณในความสนใจ)

ผู้สูงอายุในครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งในครอบครัวตนเอง หรือครอบครัวสามีภรรยา เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า พ่อสามี แม่ภรรยา

คุณอาศัยอยู่กับ หรือได้ใช้เวลาอยู่กับผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประจำเป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป

ใช่

ไม่ใช่ (หากคุณเลือกคำตอบนี้ แบบสอบถามจะสิ้นสุดลง ขอขอบคุณในความสนใจ)

ผู้สูงอายุในครอบครัวที่คุณอาศัยอยู่ด้วย หรือได้ใช้เวลาอยู่ด้วยเป็นประจำ มีทั้งหมดกี่ท่าน (กรุณาระบุจำนวนตัวเลข) _____

หากคุณอาศัยอยู่กับ หรือได้ใช้เวลาอยู่กับผู้สูงอายุในครอบครัวมากกว่า 1 ท่าน ขณะที่ตอบแบบสอบถามนี้ ขอให้คุณนึกถึงผู้สูงอายุในครอบครัวเพียงท่านเดียวเท่านั้น

ผู้สูงอายุในครอบครัวเพียงท่านเดียวที่คุณจะนึกถึงขณะตอบแบบสอบถามนี้ มีความสัมพันธ์กับคุณอย่างไร

พ่อ/แม่

พ่อ/แม่ ของสามีหรือภรรยา

ปู่/ย่า/ตา/ยาย

ปู่/ย่า/ตา/ยาย ของสามีหรือภรรยา

ลูก/ป้า/น้า/อา

ลูก/ป้า/น้า/อา ของสามีหรือภรรยา

ผู้สูงอายุในครอบครัวเพียงท่านเดียวที่คุณจะนึกถึงขณะตอบแบบสอบถามนี้ มีสถานะสุขภาพอย่างไร

สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ช่วยเหลือตัวเองได้บ้างเรื่องและต้องการพึ่งพาผู้อื่นบางเรื่อง

ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย (เช่น มีภาวะสมองเสื่อม ภาวะติดเตียง)

เพศของคุณคือ

หญิง

ชาย

ไม่ต้องการระบุ

อื่นๆ _____

อายุของคุณคือ (ปี)

☐ 18	☐ 30
☐ 19	☐ 31
☐ 20	☐ 32
☐ 21	☐ 33
☐ 22	☐ 34
☐ 23	☐ 35
☐ 24	☐ 36
☐ 25	☐ 37
☐ 26	☐ 38
☐ 27	☐ 39
☐ 28	☐ 40
☐ 29	

ส่วนที่ 2 การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. ชั้นให้ผู้สูงอายุในครอบครัวดูแลเรื่องยาด้วยตัวท่านเอง เช่น การซื้อยา การจัดเตรียมยา เป็นต้น

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

2. ชั้นคอยสังเกตเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประจำ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

3. ฉันดูแลให้ผู้สูงอายุในครอบครัวไปพบแพทย์ เช่น นัดหมายแพทย์หรือจองคิว เรียกรถ หรือขับรถให้ เป็นต้น

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

4. ฉันไม่เคยพูดคุยถามไถ่เรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัว

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

5. ฉันหาข้อมูลทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาการไม่สบายของผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มเติม

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

6. ฉันไม่เคยปล่อยให้ผู้สูงอายุในครอบครัวต้องทำกิจกรรมที่ต้องออกแรงหนัก

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

7. ฉันไม่สนใจว่าผู้สูงอายุในครอบครัวจะเดินทางไปไหนมาไหน

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

8. ฉันอาสาทำสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันให้ผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ทำงานบ้าน เป็นต้น

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

9. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวเอ่ยปากว่าต้องการ ฉันจะพยายามหามาให้

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

ส่วนที่ 3 ทศนคติต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. ฉันกังวลเรื่องอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

2. ถึงแม้ผู้สูงอายุในครอบครัวจะสามารถดูแลตัวเองได้ แต่ฉันก็อดเป็นห่วงไม่ได้เพราะท่านแก่แล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

3. ฉันไม่ค่อยห่วงผู้สูงอายุในครอบครัว ถึงแม้ท่านจะอายุมากแล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

4. มีหลายอย่างที่คุณสูงอายุในครอบครัวแก่เกินไปที่ควรจะทำ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

5. อายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว ไม่ใช่อุปสรรคในการทำสิ่งต่างๆ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

6. ถึงผู้สูงอายุในครอบครัวจะมีอายุมากแล้ว แต่ท่านก็ยังสามารถทำงานหลากหลายได้ดี

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

7. ยิ่งอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุก็ยังมีเวลาว่างเหลือเยอะขึ้น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

8. สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากมักจะขี้บ่น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

9. เพราะแก่แล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวจึงชอบพูดหรือถามในเรื่องเดิมซ้ำๆ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

10. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากแล้วจะมีมุมมองแบบคนรุ่นเก่า

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

11. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากมีนิสัยเหมือนเด็ก เช่น ดื้อ เอาแต่ใจ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

12. เพราะอายุมากแล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวมักจะใช้เทคโนโลยีใหม่ๆไม่เป็น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

13. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวอยากทำฉันจะไม่ขัด เพราะท่านแก่แล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

14. ฉันอยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ทำในสิ่งที่ท่านต้องการ เพราะท่านอายุมากแล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

15. ฉันพยายามจะไม่แสดงความโกรธหรือโมโหต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่

แล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

16. เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากแล้ว ฉันจึงพยายามรับคำพูดกับท่านให้ดีขึ้น

เช่น ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล พูดอย่างสุภาพ เป็นต้น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

17. ฉันตั้งใจจะไม่พูดโต้ตอบอะไรถ้าผู้สูงอายุในครอบครัวบ่นเรื่องที่ฉันไม่ยอมฟัง

เพราะท่านอายุมากแล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

18. ฉันอยากให้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวให้ดี เพราะท่านอายุมากแล้ว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

ส่วนที่ 4 การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. เมื่ออายุมากขึ้น การทำงานของร่างกายก็จะถดถอยลง

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

2. เมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุจะไม่สามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ได้

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

3. อายุที่มากขึ้นย่อมมาพร้อมกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

4. พออายุมากแล้วการฟื้นตัวจากการเจ็บป่วยจะช้าลง

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

5. เป็นธรรมดาที่เมื่ออายุมากแล้วจะมีนิสัยหรือพฤติกรรมเปลี่ยนไป

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

6. การเติบโตในยุคสมัยที่ต่างกันทำให้ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นหรือมุมมองที่ต่างออกไป

(1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง

(2) ไม่จริง (5) จริง

(3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

7. เพราะว่าผู้สูงอายุผ่านเรื่องราวในชีวิตมามาก การแสดงออกหรือความเชื่อของท่านจึงสะท้อนประสบการณ์เหล่านั้น

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

ส่วนที่ 5 ความรู้สึกต่อความแก่ชราและความตาย (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. ฉันชอบอยู่ใกล้ชีวิตผู้สูงอายุ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

2. ฉันชอบพูดคุยกับผู้สูงอายุ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

3. ฉันชอบทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับผู้สูงอายุ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

4. ฉันกลัวการเผชิญหน้ากับผู้สูงอายุ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

5. ฉันกลัวว่าเมื่ออายุมากขึ้น ฉันจะไม่มีความสุขสำราญใจ

☐ (1) ไม่จริงเลย	☐ (4) ค่อนข้างจริง
☐ (2) ไม่จริง	☐ (5) จริง
☐ (3) ค่อนข้างไม่จริง	☐ (6) จริงที่สุด

6. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่มีอะไรทำ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

7. ฉันกังวลว่าฉันจะรู้สึกไม่ดีกับตัวเองเมื่อแก่ตัวลง

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

8. ฉันกังวลว่าเมื่อแก่ตัวลง ฉันจะไม่สามารถทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตัวเอง

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

9. ฉันไม่เคยหวั่นใจที่ตัวเองจะดูแล

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

10. เวลาที่ฉันส่องกระจก ฉันรู้สึกแย่ที่เห็นรูปร่างหน้าตาตัวเองเปลี่ยนไปเพราะอายุที่มากขึ้น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

11. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ เพื่อนทุกคนของฉันจะตายจากไป

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

12. ยิ่งอายุมากขึ้น ฉันยิ่งกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของตัวเองมากขึ้น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

13. ฉันรู้สึกกังวลเมื่อนึกถึงการที่ฉันจะไม่สามารติดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตัวฉันเอง

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

14. ฉันกังวลว่าคนอื่นๆจะไม่สนใจฉันในวันที่ฉันแก่

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

15. ฉันกลัวว่าชีวิตจะไร้คุณค่าเมื่อฉันแก่ ต้องอยู่ไปวันๆอย่างไร้จุดหมาย

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

16. ถึงแม้การเกิดแก่เจ็บตายจะเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ฉันก็ไม่อยากให้ผู้สูงอายุใน

ครอบครัวเป็นอะไรไป (เจ็บป่วยหรือเสียชีวิต)

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

17. ฉันกังวลเมื่อนึกถึงการจากไปของผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

18. ฉันไม่รู้สี่กอะไร ถ้าวันหนึ่งผู้สูงอายุในครอบครัวจะป่วยหนัก

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

19. ยิ่งผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากขึ้น ฉันก็ยิ่งกลัวว่าวันที่ท่านจากไปจะมาเร็วขึ้น

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

ส่วนที่ 6 การปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. ฉันรู้สึกพอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

2. ฉันรู้สึกเพลิดเพลินในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

3. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

4. ฉันรู้สึกไม่พอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

5. ฉันรู้สึกเบื่อในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

6. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูล

กัน

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

ส่วนที่ 7 ค่านิยมในสังคมไทย (กรุณาตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและไม่มีการระบุความเป็นตัวตน)

1. ฉันยินดีทำหน้าที่ของลูกหลานโดยการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

2. ฉันควรรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพราะฉันเป็นลูกหลานของท่าน

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

3. ลูกหลานไม่ได้มีบทบาทในการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

4. หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของลูกหลาน

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

5. การกตัญญูรู้คุณต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ฉันจึงควรดูแล
เลี้ยงดูท่าน

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

6. ฉันไม่คิดว่าการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นการแสดงความกตัญญู

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

7. เพื่อตอบแทนพระคุณ ฉันจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยความสมัครใจ

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

8. ฉันเชื่อเรื่องความกตัญญู ฉันจึงอยากดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

- (1) ไม่จริงเลย (4) ค่อนข้างจริง
- (2) ไม่จริง (5) จริง
- (3) ค่อนข้างไม่จริง (6) จริงที่สุด

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

(Index of Item-Objective Congruence: IOC)

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย 8 แบบวัด ได้แก่ แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว และแบบวัดค่านิยมทางสังคม

รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มีรายละเอียดดังนี้

1. รศ. ดร. พรทิพย์ มาลาธรรม	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ผศ. ดร. นริศรา พึ่งโพธิ์สภ	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผศ. ดร. นันทชิตส์ถนธ์ สกุลพงศ์	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ดร. วิไลวรรณ ปะธิเก	คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ดร. เจนนีเฟอร์ ชวโนวานิช	คณะจิตวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดวาทคติ
เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

รายการข้อคำถามแบบวัด วาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ฉันกังวลเรื่องอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะฉันรู้สึกว่ามันแก่แล้ว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ถึงแม้ผู้สูงอายุในครอบครัวจะสามารถดูแลตัวเอง ได้ แต่ฉันก็อดเป็นห่วงไม่ได้เพราะรู้สึกว่ามันแก่ แล้ว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ฉันไม่ค่อยห่วงผู้สูงอายุในครอบครัว ถึงแม้ท่าน จะอายุมากแล้ว*	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
4. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวอยากทำฉันจะไม่ขัด เพราะท่านแก่แล้ว	1	1	1	0	0	0.6	ใช้ได้
5. ฉันอยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ทำในสิ่งที่ ท่านต้องการ เพราะท่านอายุมากแล้ว	1	1	1	1	-1	0.6	ใช้ได้
6. ฉันพยายามจะไม่แสดงความโกรธหรือโมโหต่อ ผู้สูงอายุในครอบครัวที่มีอายุมาก	0	1	1	1	0	0.6	ใช้ได้
7. เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากแล้ว ฉันจึง พยายามปรับคำพูดของตัวเองให้ดีขึ้นเวลาพูดคุย กับท่าน เช่น พูดด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล พูดอย่าง สุภาพ เป็นต้น	0	1	1	1	0	0.6	ใช้ได้
8. ฉันตั้งใจจะไม่พูดโต้ตอบอะไรถ้าผู้สูงอายุใน ครอบครัวบ่นเรื่องที่ฉันไม่อยากฟัง	0	0	1	1	0	0.4	ใช้ไม่ได้
9. เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากแล้ว ฉันควร จะใส่ใจในความเป็นอยู่ของท่าน	0	1	1	0	0	0.4	ใช้ไม่ได้
10. ฉันอยากจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวให้ดี เพราะท่านอายุมากแล้ว	0	1	1	1	0	0.6	ใช้ได้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดวาทคติ
เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

รายการข้อคำถามแบบวัด วาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. มีหลายอย่างที่ผู้สูงอายุในครอบครัวแก่เกินไปที่ ควรจะทำ	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
2. อายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว ไม่ใช่ อุปสรรคในการทำสิ่งต่างๆ*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ถึงผู้สูงอายุในครอบครัวจะมีอายุมากแล้ว แต่ ท่านก็ยังสามารถทำงานได้หลากหลาย*	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
4. ยิ่งอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุก็น่าจะมีเวลาว่างเหลือเยอะ ขึ้น	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
5. สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากมักจะขี้บ่น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
6. เพราะแก่แล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวจึงชอบพูด หรือถามในเรื่องเดิมซ้ำๆ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
7. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากแล้วจะมีมุมมอง แบบคนรุ่นเก่า	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
8. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากมีนิสัยเหมือนเด็ก เช่น ดื้อ เอาแต่ใจ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
9. เพราะอายุมากแล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวมักจะ ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆไม่เป็น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัด
พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

รายการข้อคำถามแบบวัด พฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
การดูแลด้านสุขภาพ							
1. ฉันให้ผู้สูงอายุในครอบครัวดูแลเรื่องยาด้วยตัว ท่านเอง เช่น การซื้อยา การจัดเตรียมยา เป็นต้น*	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2. ฉันคอยสังเกตเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุใน ครอบครัวเป็นประจำ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ฉันจัดการให้ผู้สูงอายุในครอบครัวไปพบแพทย์ เช่น นัดหมายแพทย์หรือจักษุ วิทยากรหรือขับรถ ให้ เป็นต้น	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
4. ฉันไม่เคยได้ถามอาการของผู้สูงอายุในครอบครัว ถึงแม้ท่านจะไม่สบาย*	1	1	0	0	1	0.6	ใช้ได้
5. ฉันหาข้อมูลทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาการไม่ สบายของผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มเติม	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
การดูแลด้านความต้องการในชีวิตประจำวัน							
6. ฉันไม่เคยปล่อยให้ผู้สูงอายุในครอบครัวต้องทำ อะไรที่ใช้แรงงาน	0	1	0	1	1	0.6	ใช้ได้
7. ฉันปล่อยให้ผู้สูงอายุในครอบครัวเดินทางไปไหน มาไหนตามลำพัง*	0	1	-1	1	1	0.4	ใช้ไม่ได้
8. ฉันอาสาทำสิ่งต่างๆแทนผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ทำงานบ้าน หรือขับรถ เป็นต้น	1	1	-1	1	0	0.4	ใช้ไม่ได้
9. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวเคยปากว่าต้องการ ฉันจะหามาให้	1	1	-1	1	0	0.4	ใช้ไม่ได้

หมายเหตุ

* ข้อคำถามทางลบ

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัด
ความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย

รายการข้อคำถามแบบวัด ความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ความหวาดกลัวต่อผู้สูงอายุ							
1. ฉันชอบที่ได้อยู่กับผู้สูงอายุ*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ฉันชอบที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุ*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ฉันชอบที่ได้ทำสิ่งต่างๆให้ผู้สูงอายุ*	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
4. ฉันกลัวการเผชิญหน้ากับผู้สูงอายุ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ความวิตกกังวลทางจิตใจ							
5. ฉันกลัวว่าเมื่ออายุมากขึ้น ฉันจะไม่มีความสุข สำราญใจ	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
6. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่มีอะไรทำ	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
7. ฉันหวังว่าฉันจะรู้สึกดีกับตัวฉันเองเมื่อฉันแก่ตัว ลง*	1	1	0	1	0	0.6	ใช้ได้
8. ฉันกังวลว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่สามารถทำ สิ่งต่างๆได้ด้วยตัวฉันเอง	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ความวิตกกังวลทางกายภาพ							
9. ฉันไม่เคยหวั่นใจที่ตัวเองจะดูแล*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
10. เวลาที่ฉันส่องกระจก ฉันรู้สึกแยะที่เห็นรูปลักษณ์ ตัวเองเปลี่ยนไปเพราะอายุที่มากขึ้น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย							
11. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ เพื่อนทุกคนของฉันจะตาย จากไป	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
12. ยิ่งอายุมากขึ้น ฉันยิ่งกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของ ตัวเองมากขึ้น	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
13. ฉันรู้สึกกังวลเมื่อนึกถึงการที่ฉันจะไม่สามารถ ตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตัวฉันเอง	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
14. ฉันกังวลว่าคนอื่นๆจะไม่สนใจฉันในวันที่ฉันแก่	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
15. ฉันกลัวว่าชีวิตจะไร้ความหมายเมื่อฉันแก่	1	1	1	0	0	0.6	ใช้ได้

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการข้อคำถามแบบวัด ความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว							
16. ถึงแม้การเกิดแก่เจ็บตายจะเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ฉันก็ไม่อยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นอะไรไป	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
17. ฉันรู้สึกเครียดเมื่อนึกถึงวันที่ผู้สูงอายุใน ครอบครัวจะไม่อยู่แล้ว	-1	1	1	0	1	0.4	ใช้ไม่ได้
18. ฉันไม่รู้สึกละอะไร ถ้าวันหนึ่งผู้สูงอายุในครอบครัว จะป่วยหนัก*	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
19. ยิ่งผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากขึ้น ฉันก็ยิ่ง กลัวว่าวันที่ท่านจากไปจะมาเร็วขึ้น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการรับรู้
ต่อความเป็นผู้สูงอายุ

รายการข้อคำถามแบบวัด การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุด้านกายภาพ							
1. เมื่ออายุมากขึ้น การทำงานของร่างกายก็จะ ถดถอยลง	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
2. เมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุจะไม่สามารถเรียนรู้ ทักษะใหม่ๆได้*	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
3. อายุที่มากขึ้นย่อมมาพร้อมกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
4. พออายุมากแล้วการฟื้นตัวจากการเจ็บป่วยจะช้า ลง	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
การรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงอายุด้านสังคม							
5. เป็นธรรมดาที่เมื่ออายุมากแล้วจะมีนิสัยหรือ พฤติกรรมเปลี่ยนไป	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
6. การเติบโตในยุคสมัยที่ต่างกันทำให้ผู้สูงอายุมี ความคิดเห็นหรือมุมมองที่ต่างออกไป	0	1	1	1	0	0.6	ใช้ได้
7. ฉันรู้ว่าผู้สูงอายุเป็นคนแบบนี้ และไม่คิดจะไป เปลี่ยนแปลงท่าน	0	1	1	-1	-1	0	ใช้ไม่ได้
8. เพราะว่าผู้สูงอายุผ่านเรื่องราวในชีวิตมาต่างจาก ฉัน การแสดงออกหรือความเชื่อของท่านจึงไม่ เหมือนกับฉัน	0	1	1	1	-1	0.4	ใช้ไม่ได้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการ
ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

รายการข้อคำถามแบบวัด การปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ดัชนีรู้สึกพอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ดัชนีรู้สึกเพลิดเพลินในระหว่างที่ได้พูดคุยกับ ผู้สูงอายุในครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวมี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี	1	1	0	0	1	0.6	ใช้ได้

ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดการ
ปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

รายการข้อคำถามแบบวัด การปฏิสัมพันธ์เชิงลบ ต่อผู้สูงอายุในครอบครัว	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ดัชนีรู้สึกไม่พอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ดัชนีรู้สึกเบื่อในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุใน ครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัว ไม่ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	1	1	0	0	0	0.4	ใช้ไม่ได้

ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์แบบวัดค่านิยมทางสังคม

รายการข้อคำถามแบบวัดค่านิยมทางสังคม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
การยึดถือในบทบาทหน้าที่							
1. ฉันยินดีทำหน้าที่ของลูกหลานโดยการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2. ฉันควรรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะฉันเป็นลูกหลานของท่าน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3. การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ใช่หน้าที่ของลูกหลาน*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4. ลูกหลานไม่ได้มีบทบาทในการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว*	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
5. หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ใช่หน้าที่ของใคร แต่เป็นหน้าที่ของลูกหลาน	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
การยึดถือในการกตัญญู							
6. การกตัญญูรู้คุณต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ฉันจึงควรดูแลเลี้ยงดูท่าน	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
7. ฉันไม่คิดว่าการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นการแสดงความกตัญญู*	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
8. เพื่อตอบแทนพระคุณ ฉันจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยความสมัครใจ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
9. ฉันเชื่อเรื่องความกตัญญู ฉันจึงอยากดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

**ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ
กับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ (Corrected item-total correlation: CITC)
และผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient: α)**

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์ค่า CITC และค่า Cronbach's alpha

ข้อคำถาม	CITC
แบบวัดวาทคดีเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ($\alpha = .848$)	
1. ฉันกังวลเรื่องอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว	.557
2. ถึงแม้ผู้สูงอายุในครอบครัวจะสามารถดูแลตัวเองได้ แต่ฉันก็อดเป็นห่วงไม่ได้เพราะท่านแก่แล้ว	.643
3. ฉันไม่ค่อยห่วงผู้สูงอายุในครอบครัว ถึงแม้ท่านจะอายุมากแล้ว*	.418
4. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวอยากทำฉันจะไม่ขัด เพราะท่านแก่แล้ว	.447
5. ฉันอยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ทำในสิ่งที่ท่านต้องการ เพราะท่านอายุมากแล้ว	.522
6. ฉันพยายามจะไม่แสดงความโกรธหรือโมโหต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว	.636
7. เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากแล้ว ฉันจึงพยายามปรับคำพูดกับท่านให้ดีขึ้น เช่น ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล พูดอย่างสุภาพ เป็นต้น	.672
8. ฉันตั้งใจจะไม่พูดโต้ตอบอะไรถ้าผู้สูงอายุในครอบครัวบ่นเรื่องที่ฉันไม่อยากฟัง เพราะท่านอายุมากแล้ว	.623
9. ฉันอยากดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวให้ดี เพราะท่านอายุมากแล้ว	.651
แบบวัดวาทคดีเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ($\alpha = .721$)	
1. มีหลายอย่างที่คุณสูงอายุในครอบครัวแก่เกินไปที่ควรจะทำ	.302
2. อายุที่มากของผู้สูงอายุในครอบครัว ไม่ใช่อุปสรรคในการทำสิ่งต่างๆ*	.155
3. ถึงผู้สูงอายุในครอบครัวจะมีอายุมากแล้ว แต่ท่านก็ยังสามารถทำงานหลากหลายได้ดี*	.207
4. ยิ่งอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุก็น่าจะมีเวลาว่างเหลือเยอะขึ้น	.273
5. สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากมักจะขี้บ่น	.464
6. เพราะแก่แล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวจึงชอบพูดหรือถามในเรื่องเดิมซ้ำๆ	.595
7. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากแล้วจะมีมุมมองแบบคนรุ่นเก่า	.562
8. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากมีนิสัยเหมือนเด็ก เช่น ดื้อ เอาแต่ใจ	.587
9. เพราะอายุมากแล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวมักจะใช้เทคโนโลยีใหม่ๆไม่เป็น	.419

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อคำถาม	CITC
แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว ($\alpha = .761$)	
1. ฉันให้ผู้สูงอายุในครอบครัวดูแลเรื่องยาด้วยตัวท่านเอง เช่น การซื้อยา การจัดเตรียมยา เป็นต้น*	.284
2. ฉันคอยสังเกตเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประจำ	.716
3. ฉันดูแลให้ผู้สูงอายุในครอบครัวไปพบแพทย์ เช่น นัดหมายแพทย์หรือจองคิว เรียกรถหรือขับรถให้ เป็นต้น	.496
4. ฉันไม่เคยพูดคุยถามไถ่เรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัว*	.368
5. ฉันหาข้อมูลทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาการไม่สบายของผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มเติม	.404
6. ฉันไม่เคยปล่อยให้ผู้สูงอายุในครอบครัวต้องทำกิจกรรมที่ต้องออกแรงหนัก	.444
7. ฉันไม่สนใจว่าผู้สูงอายุในครอบครัวจะเดินทางไปไหนมาไหน*	.471
8. ฉันอาสาทำสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันให้ผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ทำงานบ้าน เป็นต้น	.557
9. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวเอ่ยปากว่าต้องการ ฉันจะพยายามหามาให้	.430
แบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย ($\alpha = .891$)	
1. ฉันกลัวการเผชิญหน้ากับผู้สูงอายุ	.495
2. ฉันกลัวว่าเมื่ออายุมากขึ้น ฉันจะไม่มีความสุขสำราญใจ	.651
3. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่มีอะไรทำ	.625
4. ฉันกังวลว่าฉันจะรู้สึกไม่ดีกับตัวเองเมื่อแก่ตัวลง	.673
5. ฉันกังวลว่าเมื่อแก่ตัวลง ฉันจะไม่สามารถทำสิ่งต่างๆได้ด้วยตัวเอง	.691
6. ฉันไม่เคยหวั่นใจที่ตัวเองจะดูแล*	.164
7. เวลาที่ฉันส่องกระจก ฉันรู้สึกแยที่เห็นรูปร่างหน้าตาตัวเองเปลี่ยนไปเพราะอายุที่มากขึ้น	.490
8. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ เพื่อนทุกคนของฉันจะตายจากไป	.615
8. ยิ่งอายุมากขึ้น ฉันยิ่งกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของตัวเองมากขึ้น	.569
9. ฉันรู้สึกกังวลเมื่อนึกถึงการที่ฉันจะไม่สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตัวฉันเอง	.634
10. ฉันกังวลว่าคนอื่นจะไม่สนใจฉันในวันที่ฉันแก่	.712
11. ฉันกลัวว่าชีวิตจะไร้คุณค่าเมื่อฉันแก่ ต้องอยู่ไปวันๆอย่างไร้จุดหมาย	.693
12. ถึงแม้การเกิดแก่เจ็บตายจะเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ฉันก็ไม่อยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นอะไรไป (เจ็บป่วยหรือเสียชีวิต)	.384
13. ฉันกังวลเมื่อนึกถึงการจากไปของผู้สูงอายุในครอบครัว	.475
14. ยิ่งผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากขึ้น ฉันก็ยิ่งกลัวว่าวันที่ท่านจากไปจะมาเร็วขึ้น	.506

ตาราง 24 (ต่อ)

ข้อคำถาม	CITC
แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย ($\alpha = .794$)	
1. เมื่ออายุมากขึ้น การทำงานของร่างกายก็จะถดถอยลง	.509
2. เมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุจะไม่สามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ได้	.281
3. อายุที่มากขึ้นย่อมมาพร้อมกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ	.677
4. พออายุมากแล้วการฟื้นตัวจากการเจ็บป่วยจะช้าลง	.636
5. เป็นธรรมดาที่เมื่ออายุมากแล้วจะมีนิสัยหรือพฤติกรรมเปลี่ยนไป	.598
6. การเติบโตในยุคสมัยที่ต่างกันทำให้ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นหรือมุมมองที่ต่างออกไป	.634
7. เพราะว่าผู้สูงอายุผ่านเรื่องราวในชีวิตมามาก การแสดงออกหรือความเชื่อของท่านจึงสะท้อนประสบการณ์เหล่านั้น	.496
แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ($\alpha = .871$)	
1. ฉันรู้สึกพอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว	.779
2. ฉันรู้สึกเพลิดเพลินในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว	.787
3. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี	.696
แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ($\alpha = .826$)	
4. ฉันรู้สึกไม่พอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว	.763
5. ฉันรู้สึกเบื่อในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว	.728
6. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	.574
แบบวัดค่านิยมทางสังคม ($\alpha = .889$)	
1. ฉันยินดีทำหน้าที่ของลูกหลานโดยการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	.756
2. ฉันควรรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพราะฉันเป็นลูกหลานของท่าน	.845
3. ลูกหลานไม่ได้มีบทบาทในการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว*	.471
4. หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของลูกหลาน	.673
5. การกตัญญูรู้คุณต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ฉันจึงควรดูแลเลี้ยงดูท่าน	.789
6. ฉันไม่คิดว่าการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นการแสดงความกตัญญู*	.532
7. เพื่อตอบแทนพระคุณ ฉันจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยความสมัครใจ	.721
8. ฉันเชื่อเรื่องความกตัญญู ฉันจึงอยากดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว	.709
หมายเหตุ	* ข้อคำถามทางลบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

(Confirmatory factor analysis: CFA)

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่า AVE ของตัวชี้วัด และค่า CR ของแบบวัด

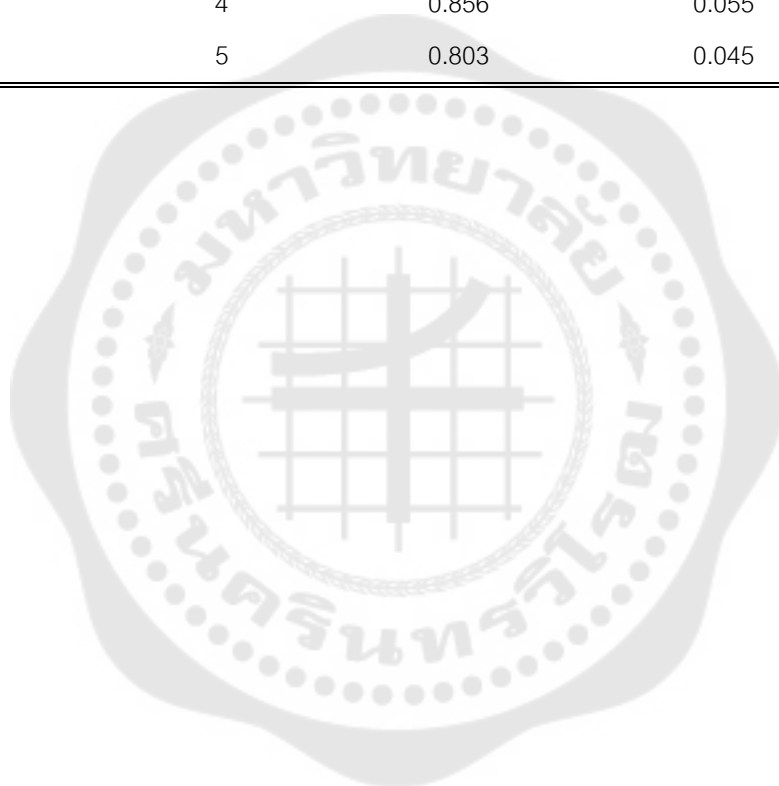
ตัวชี้วัด	ข้อคำถาม	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ คะแนนมาตรฐาน	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน	ค่าสถิติ <i>t</i>
แบบวัดวาทคดีเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CR = 0.908)				
ด้านความรู้สึก (AVE = 0.654)	1	0.807	0.039	16.867
	2	0.939	0.040	20.725
	3	0.655	0.059	13.006
ด้านแนวโน้ม การแสดง พฤติกรรม (AVE = 0.546)	4	0.508	0.051	9.386
	5	0.828	0.054	17.464
	6	0.818	0.049	17.169
	7	0.757	0.055	15.470
แบบวัดวาทคดีเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CR = 0.695)				
	1	0.307	0.074	5.039
	2	0.421	0.079	7.051
	3	0.694	0.078	12.137
	4	0.735	0.075	12.838
	5	0.603	0.076	10.486
แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว (CR = 0.814)				
	1	0.887	0.040	18.635
	2	0.595	0.077	10.531
	3	0.534	0.060	10.023
	4	0.554	0.064	10.500
	5	0.483	0.066	8.867
	6	0.723	0.059	14.381
	7	0.526	0.051	9.663

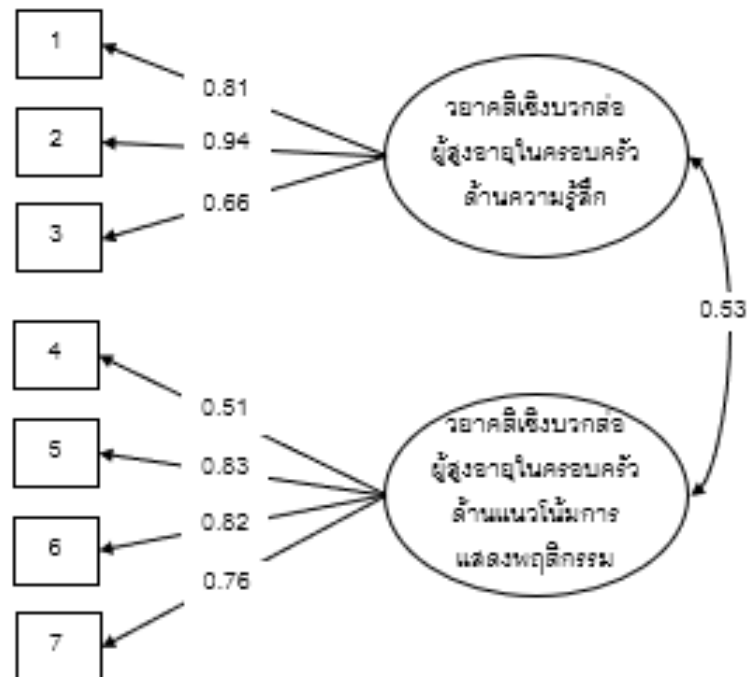
ตาราง 25 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อคำถาม	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ คะแนนมาตรฐาน	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน	ค่าสถิติ <i>t</i>
แบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย (CR = 0.949)				
ทางจิตใจ (AVE = 0.681)	1	0.827	0.075	17.870
	2	0.793	0.077	16.835
	3	0.856	0.071	18.796
ทางกายภาพ (AVE = 0.520)	4	0.269	0.108	3.758
	5	0.984	0.258	5.470
ทางการสูญเสีย (AVE = 0.558)	6	0.634	0.082	12.437
	7	0.659	0.071	13.082
	8	0.843	0.069	18.410
	9	0.827	0.079	17.887
ความตายของผู้สูงอายุ ในครอบครัว (AVE = 0.707)	10	0.744	0.057	15.489
	11	0.937	0.056	21.357
	12	0.830	0.059	17.934
แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย (CR = 0.888)				
ด้านกายภาพ (AVE = 0.642)	1	0.735	0.041	14.923
	2	0.874	0.044	18.891
	3	0.79	0.042	16.426
ด้านสังคม (AVE = 0.502)	4	0.682	0.057	12.847
	5	0.821	0.051	15.989
	6	0.606	0.046	11.149
แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CR = 0.876)				
	1	0.859	0.050	19.024
	2	0.903	0.047	20.493
	3	0.746	0.048	15.746
แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (CR = 0.847)				
	1	0.918	0.055	20.769
	2	0.872	0.054	19.251
	3	0.601	0.069	11.905

ตาราง 25 (ต่อ)

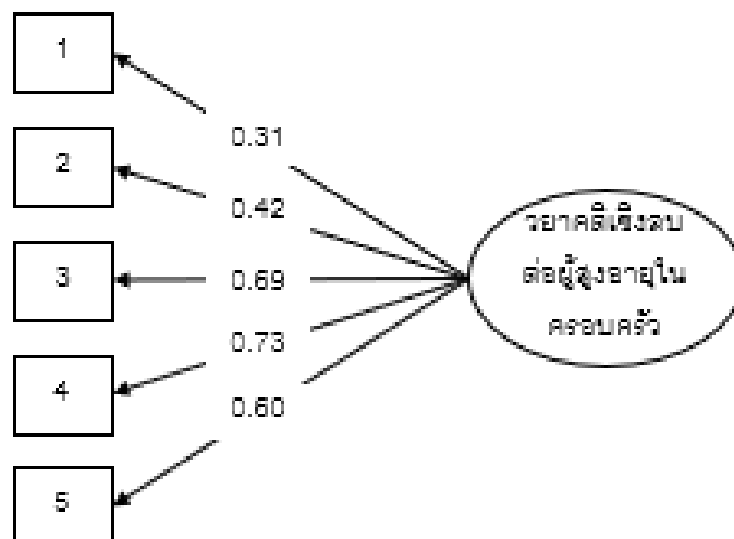
ตัวชี้วัด	ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ คะแนนมาตรฐาน	ค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน	ค่าสถิติ <i>t</i>
แบบวัดค่านิยมทางสังคม (CR = 0.877)				
	1	0.862	0.046	19.344
	2	0.499	0.067	9.435
	3	0.777	0.056	16.534
	4	0.856	0.055	19.135
	5	0.803	0.045	17.348

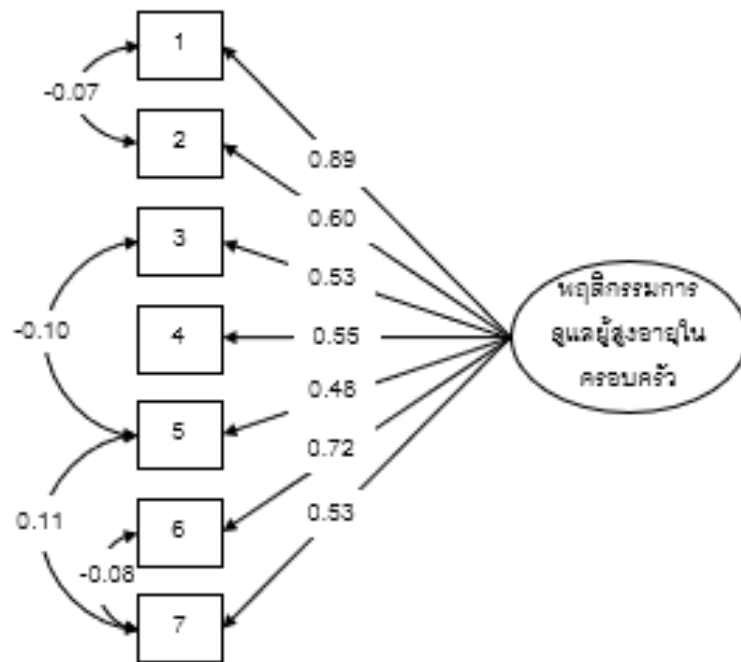
ภาพประกอบ 14 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram)

แบบวัดวิทยาการเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

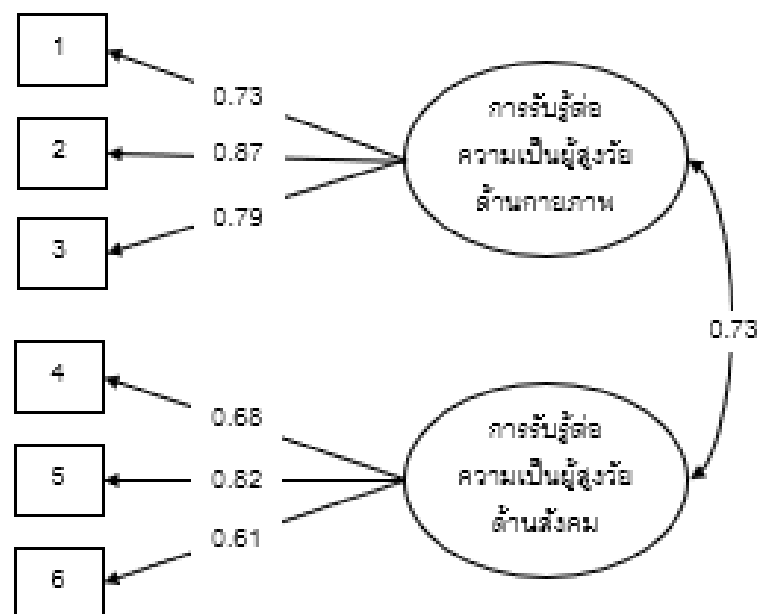
ภาพประกอบ 15 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram)

แบบวัดวิทยาการเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

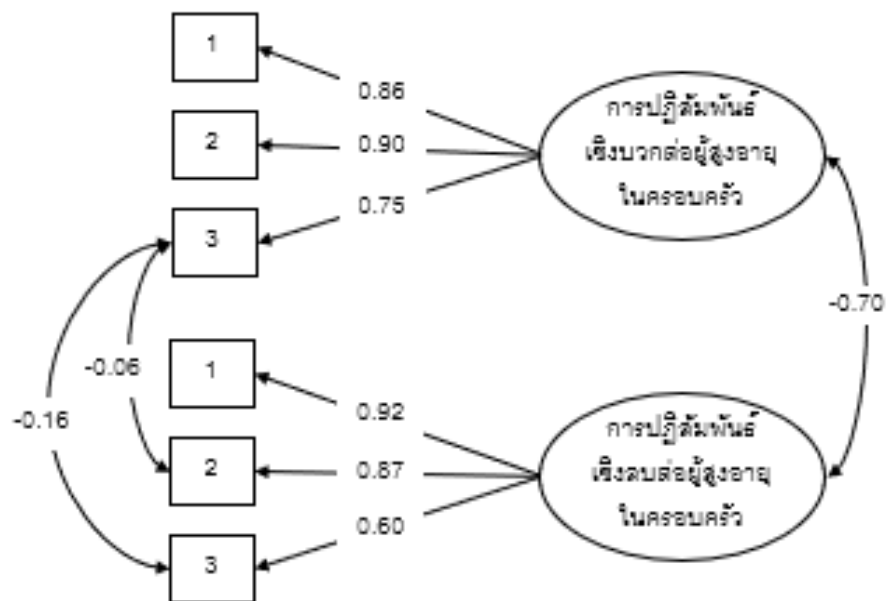

ภาพประกอบ 16 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram)

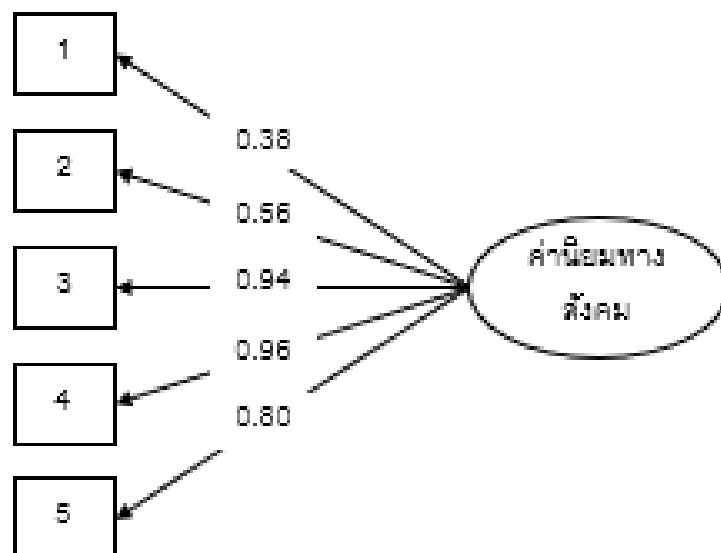
แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

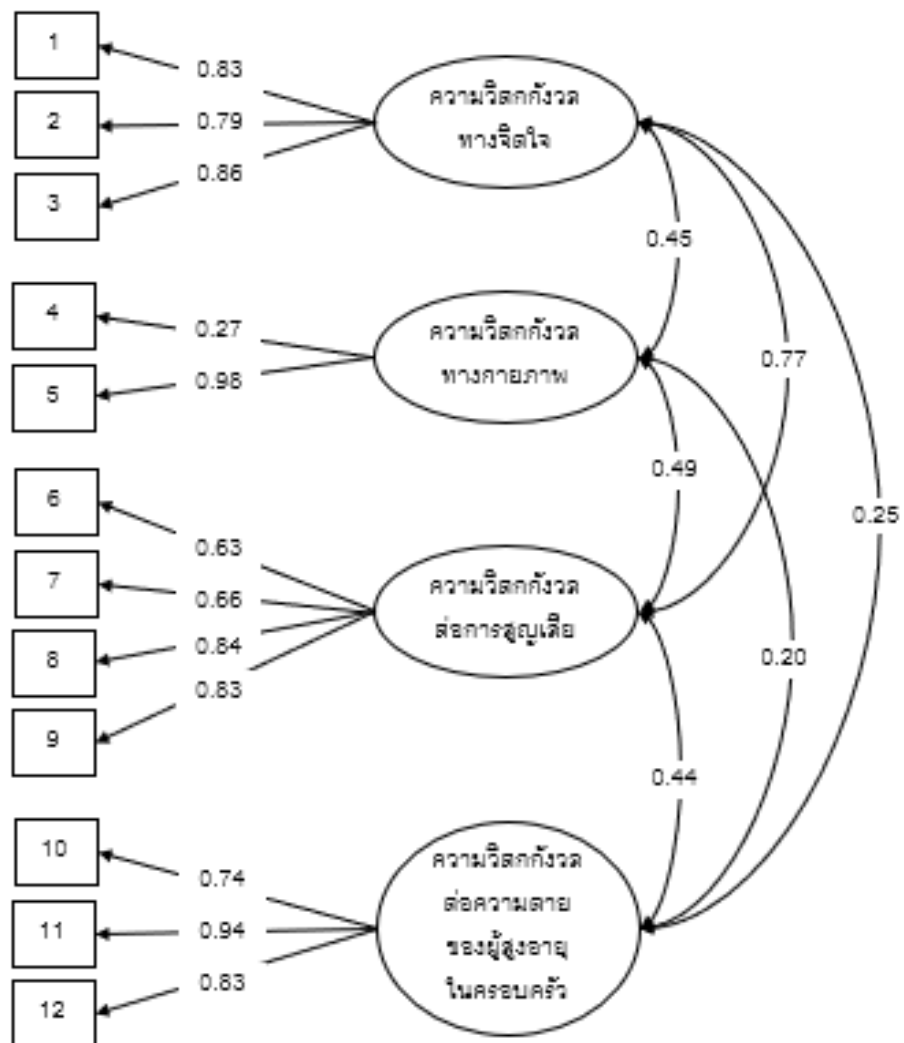
ภาพประกอบ 17 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย

ภาพประกอบ 18 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและ
การปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

ภาพประกอบ 19 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดค่านิยมทางสังคม

ภาพประกอบ 20 ภาพความสัมพันธ์ (Path diagram) แบบวัดความรู้สึกรวิตกกังวลต่อการสูญเสีย

ภาคผนวก ง

ข้อคำถามของแบบวัดตัวแปรในการวิจัยระยะที่ 2

แบบวัดวาทคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

วาทคติเชิงบวกด้านความรู้สึก

1. ฉันกังวลเรื่องอุบัติเหตุของผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว
2. ถึงแม้ผู้สูงอายุในครอบครัวจะสามารถดูแลตัวเองได้ แต่ฉันก็อดเป็นห่วงไม่ได้เพราะท่านแก่แล้ว
3. ฉันไม่ค่อยห่วงผู้สูงอายุในครอบครัว ถึงแม้ท่านจะอายุมากแล้ว*

วาทคติเชิงบวกด้านแนวโน้มการแสดงพฤติกรรม

4. ฉันอยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวได้ทำในสิ่งที่ท่านต้องการ เพราะท่านอายุมากแล้ว
5. ฉันพยายามจะไม่แสดงความโกรธหรือโมโหต่อผู้สูงอายุในครอบครัว เพราะท่านแก่แล้ว
6. เพราะผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากแล้ว ฉันจึงพยายามปรับคำพูดกับท่านให้ดีขึ้น เช่น ใช้ น้ำเสียงนุ่มนวล พูดอย่างสุภาพ เป็นต้น
7. ฉันตั้งใจจะไม่พูดโต้ตอบอะไรถ้าผู้สูงอายุในครอบครัวบ่นเรื่องที่ผมไม่อยากฟัง เพราะท่านอายุมากแล้ว

แบบวัดวาทคติเชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1. มีหลายอย่างที่ผมสูงอายุในครอบครัวแก่เกินไปที่ควรจะทำ
2. ยิ่งอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุก็น่าเบื่อหน่ายเสียยิ่ง
3. สมาชิกในครอบครัวที่มีอายุมากมักจะขี้บ่น
4. เพราะแก่แล้ว ผู้สูงอายุในครอบครัวจึงชอบพูดหรือถามในเรื่องเดิมซ้ำๆ
5. ผู้สูงอายุในครอบครัวที่อายุมากแล้วจะมีมุมมองแบบคนรุ่นเก่า

แบบวัดพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว

1. ฉันคอยสังเกตเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นประจำ
2. ฉันดูแลให้ผู้สูงอายุในครอบครัวไปพบแพทย์ เช่น นัดหมายแพทย์หรือจองคิว เรียกรถหรือขับรถให้ เป็นต้น
3. ฉันหาข้อมูลทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาการไม่สบายของผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มเติม
4. ฉันไม่เคยปล่อยให้ผู้สูงอายุในครอบครัวต้องทำกิจกรรมที่ต้องออกแรงหนัก
5. ฉันไม่สนใจว่าผู้สูงอายุในครอบครัวจะเดินทางไปไหนมาไหน*
6. ฉันอาสาทำสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันให้ผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ทำงานบ้าน เป็นต้น
7. อะไรที่ผู้สูงอายุในครอบครัวเอ่ยปากว่าต้องการ ฉันจะพยายามหามาให้

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

แบบวัดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการสูงวัย

ความวิตกกังวลทางจิตใจ

1. ฉันกลัวว่าเมื่ออายุมากขึ้น ฉันจะไม่มีความสุขสำราญใจ
2. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ตัวลง ฉันจะไม่มีอะไรทำ
3. ฉันกังวลว่าฉันจะรู้สึกไม่ดีกับตัวเองเมื่อแก่ตัวลง

ความวิตกกังวลทางกายภาพ

4. ฉันไม่เคยหวังใจที่ตัวเองจะดูแก่*
5. เวลาที่ฉันส่องกระจก ฉันรู้สึกแสบที่เห็นรูปร่างหน้าตาตัวเองเปลี่ยนไปเพราะอายุที่มากขึ้น

ความวิตกกังวลต่อการสูญเสีย

6. ฉันกลัวว่าเมื่อฉันแก่ เพื่อนทุกคนของฉันจะตายจากไป
7. ฉันรู้สึกกังวลเมื่อนึกถึงการที่ฉันจะไม่สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตัวฉันเอง
8. ฉันกังวลว่าคนอื่นๆจะไม่สนใจฉันในวันที่ฉันแก่
9. ฉันกลัวว่าชีวิตจะไร้คุณค่าเมื่อฉันแก่ ต้องอยู่ไปวันๆอย่างไร้จุดหมาย

ความวิตกกังวลต่อความตายของผู้สูงอายุในครอบครัว

10. ถึงแม้การเกิดแก่เจ็บตายจะเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ฉันก็ไม่อยากให้ผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นอะไรไป (เจ็บป่วยหรือเสียชีวิต)
11. ฉันกังวลเมื่อนึกถึงการจากไปของผู้สูงอายุในครอบครัว
12. ยิ่งผู้สูงอายุในครอบครัวอายุมากขึ้น ฉันก็ยิ่งกลัวว่าวันที่ท่านจากไปจะมาเร็วขึ้น

แบบวัดการรับรู้ต่อความเป็นผู้สูงวัย

การรับรู้ด้านกายภาพ

1. เมื่ออายุมากขึ้น การทำงานของร่างกายก็จะถดถอยลง
2. อายุที่มากขึ้นย่อมมาพร้อมกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ
3. พออายุมากแล้วการฟื้นตัวจากการเจ็บป่วยจะช้าลง

การรับรู้ด้านสังคม

4. เป็นธรรมดาที่เมื่ออายุมากแล้วจะมีนิสัยหรือพฤติกรรมเปลี่ยนไป
5. การเติบโตในยุคสมัยที่ต่างกันทำให้ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นหรือมุมมองที่ต่างออกไป
6. เพราะกับผู้สูงอายุผ่านเรื่องราวในชีวิตมามาก การแสดงออกหรือความเชื่อของท่านจึงสะท้อนประสบการณ์เหล่านั้น

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1. ฉันรู้สึกพอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว
2. ฉันรู้สึกเพลิดเพลินในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว
3. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี

แบบวัดการปฏิสัมพันธ์เชิงลบต่อผู้สูงอายุในครอบครัว

1. ฉันรู้สึกไม่พอใจกับการทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในครอบครัว
2. ฉันรู้สึกเบื่อในระหว่างที่ได้พูดคุยกับผู้สูงอายุในครอบครัว
3. การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างฉันกับผู้สูงอายุในครอบครัวไม่ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

แบบวัดค่านิยมทางสังคม

1. ฉันควรรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพราะฉันเป็นลูกหลานของท่าน
2. ลูกหลานไม่ได้มีบทบาทในการสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว*
3. หน้าที่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นหน้าที่ของลูกหลาน
4. การกตัญญูรู้คุณต่อผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ฉันจึงควรดูแลเลี้ยงดูท่าน
5. เพื่อตอบแทนพระคุณ ฉันจะดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยความสมัครใจ

หมายเหตุ * ข้อคำถามทางลบ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	หนึ่งฝัน พุทธรธรรมวงศ์
วัน เดือน ปี เกิด	1 มกราคม 2535
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2558 MSc Cross-Cultural Psychology Brunel University of London, UK พ.ศ. 2557 BA Honours in Psychology Saint Mary's University, Canada พ.ศ. 2553 High school diploma Citadel High School, Canada
ผลงานตีพิมพ์	Puttumavong, N., Junprasert, T., & Pattrawiwat, K. (2021). Ageism towards older parents: A case study of young adults in Thai family. Journal of Behavioral Science for Development, 13(1), 1-24.